

AMEGVÁLTÁS BÖLCSÖDALA

Gondolatok a „Magnificat”-ról

WIMMER M. ANZELM O. S. M.:

A MEGVÁLTÁS BÖLCSŐDALA

GONDOLATOK A „MAGNIFICAT”-RÓL

BUDAPEST, 1939.
KORDA R. T. KIADÁSA.

Nihil obstat, Quominus imprimatur Budapestini, die Nativit. B. M. V. 1939.
Fr. Cyrill M. Marchi O. S. M., Rect. Provis. — Nihil obstat P. Franciscus Zsiros S. J.
censor dioecesanus, Nr. 5933/1939. Imprimatur. Strigonii, die 28. Augusti 1939.
Dr. Joannes Drahos vicarius generalis.

Nyomtatott: Korda R. T. nyomdájában, Budapest, VIII., Csepregy-utca 2.

Előszó

„Que dirai-je sur ce divin cantique? Sa simplicité, sa hauteur qui passe mon intelligence m'invite plutôt au silence qu'à parler”¹ — mondom Bossuet-vel és ha ennek ellenére mégis megírtam ezt a könyvet, csak azért tettem, hogy beváltsam a Szentszűznek tett ígéretemet, aki rendkívüli módon segített rajtam.

Ami magát a munkát illeti: könyvem csak néhány, a Szentszűz énekével kapcsolatban felmerült gondolatot közvetít és távolról sem meríti ki azt a bőséget, melyet az ihletett szerző fektetett a „Magnificat”-ba.

Mindezzel csak egy célt követek: A Szentszűz, a fenséges Istenanya dicsőségét akarom mint szervita (Mária szolgálója) hirdetni. A Boldogasszonytól csak azt kérem, hogy áldja meg munkámat és főleg azoknak juttassa kezébe, akik kevésbbé ismerik az Ő dicsőségét.

Budapest, 1939 augusztus 15.

A SZERZŐ

¹ Elévations, XIV. Semaine 5e Elév.

„Mit mondhatok erről a fenséges énekről? Egyszerűsége és nagysága, mely intelligenciámat felülmúlja, inkább hallgatásra, mint beszédre kényszerít.”

„Kifogyhatatlan gazdagság, el nem hervadó
korona, Isten temploma, Szentlélek hajléka,
értékes drágagyöngy a názáreti Szűz.”

Szent Ambrus.

Blaas: Erzsébet a Szűzanyát köszönti.

Két évezreddel ezelőtt . . .

Alkonyodott, amikor a Szentszűz az esthajnal békés, ködfátyolos homályában megpillantotta rokona, Erzsébet házát.

A hosszú, benső élményekben gazdag, lelki meg-látásoktól világos, a fejlődő anyaság növekvő öröme-től boldog útnak vége volt: Erzsébet házatól már csak pár lépés választotta el.

Ezzel az úttal, amelyhez hasonlót emberi terem-tmény még soha nem járt, megint egy fejezet múlt el az Ő zsenge, de eseményekben máris gazdag életében.

*

A szállóval befuttatott tornácon ölelő karok fog-ták körül fáradtságtól és az anyaság áldásától inga-dozó szűz testét.

Szemek, amelyeket szintén, de csak a késő kor-ban sarjadozó termékenység büszke és hálás tudata tett fátyolossá, kimondhatatlan boldog és csodálato-san megértő pillantással néztek szemeibe, míg az éltes korban anyává lett Erzsébet méhében megmoz-dult a gyermek, hogy azt a Másikat köszöntse, kinek jelenlétét megérezte és aki azért jött, hogy elvegye a világ bűneit.

Judea bérceit utolsó csókjával aranyozta be a leáldozó nap és a levegőben semmi sem mozgult. Mintha a természet is megrendülve fojtotta volna vissza lélekzetét, mert a bekövetkezendőre várt...

*

A Szentszűzben a pattanásig feszült meg minden. Gyengéd, az alázatosság termékeny homályában

nevelt lelke nem bírta már a váratlanul reá szakadt öröm terhét.

Erzsébetnek a növekvő homályban kicsendülő szavai, a gyermek Jánosnak lelkendező ujjongása, a természetadta békésen boldog keret, minden, ami körülötte lélekzett és élt, azon isteni szikra volt, amelynek tűzében elzárkózott, nemes lelke felpattant, hogy énekbe, diadalmas himnuszba, elragadtatástól izzó zsoltárba öntse azt az örömet, amely után sötét évezredekben keresztül szomjúhozott a megkínzott emberiség.

*

A Szentszűz énekének nem volt vége akkor, amidőn Erzsébettel betért a házba, mert a már felkerekedett alkonyi szellő hűvös áramlata az estebéd idejére emlékeztetett.

Nem. A „Magnificat” nem némult el, hanem végigzúgott a kereszténység századain mint a megváltás beteljesülésének örömittas diadaléneke.

És ma is érinti lelkünket. Ma is gyújt, elragad, gazdaggá tesz. És arra késztet, hogy az örökké fiatal Istenanyával együtt zengjük:

„Magnificat anima mea Dominum.”

Előzmények

A Szentszűz örömteljes himnuszának történelmi, a mult, az ősidők küszöbét érintő évezredek fel-
ölölő háttere van.

Mert a „Magnificat” csak az utolsó szem abban a végtelenül hosszú láncban, amellyel az Úrnak a Szentszűzre vonatkozó cselekedeteit szoktuk összehasonlítani és amelynek az első szeme a teremtés őshajnala előtt már ott volt örök időktől kezdve a Teremtő alkotó és megváltó kezében, mint kiindulópontja annak a kegyelemáradatnak, melynek a hullámverése hozzánk is eljutott, hogy velünk is éreztesse az Atya felfoghatatlan és meg nem érdemelt szeretetét.

E történelmi háttér legalább is hozzávető ismerete nélkül nem vagyunk képesek a „Magnificat” horderejét felfogni és a Szentszűzzel egy ütemben dicsőíteni az Urat.

Szakadjunk ki tehát a jelenből és kezdjük ott, ahol a folyamat, melynek a „Magnificat”, a mi Anyánk éneke csak végkicsendülése, megindult...

Az Őshajnal ölében

*„El nem múlt fényt gyújtottam az égen.”
(Sir. 24, 6.)*

Az Istenben nincs kezdet, mert Ő örökké volt. Ezen örökkévalóság végtelenségében, amely az idők kezdetét előzte meg, találjuk fel a „Magnificat” kiindulópontját.

Mert az isteni Gondviselés, az isteni Bölcsesség, mely „erejével egyik végtől a másikig ér el s a mindenséget üdvösen igazgatja” (Bölcs. 8, 1.), öröktől fogva beleillesztette a Szentszűzet az emberi nem megváltását illető tervei összességébe, melyben, mint látni fogjuk, végtelenül fontos és feltétlenül döntő küldetéssel bízta meg.

És miután az Isten a Szentszűzet az örökkévalóságtól kezdve jelölte ki az idők teljességében eljövendő Megváltó édesanyjának, mi sem természetesebb, mint hogy a Kiválasztott már ekkor belekapcsolódott a Szentháromság életébe és részesült mindazokban a kiváltságokban, melyek hozzátartoztak az istenanyai méltóság Benne való megvalósulásához.

A Szentszűz tehát, még mielőtt felpirkadt volna az ősidők hajnala és megkezdődött volna az idők folyamata, már „kegyelemmel volt teljes” (Lk. 1, 28.); „az a jel” volt, mely „feltűnék az égen: egy asszony, akinek öltözete volt a nap, és lába alatt a hold, és fején tizenkét csillagból álló korona”. (Jel. k. 12, 1.)

Az isteni bölcsesség elhatározásainak és terveinek örökkévalóságából ez az „Asszony” kegyelemteljes ragyogásával belevilágított az ősidők hajnalába és ennek a kezdetnek, amelyből az idők folyása eredt, sokat ígérő pirkadata lett. Hogy ez a valóságban mit jelent, azt a kinyilatkoztatás közli velünk, mely a Példabeszédek könyvében mesteri tökéletességgel és színpompában bővelkedő művészettel festi meg az őshajnal küszöbén álló „Asszony” képét, hogy közelebb hozza hozzánk azt a kiváltságos teremtményt, mely az isteni elhatározás örökkévalóságában gyökerezik, az idők teljességében valósul meg és megint az örökkévalóságba tér vissza, hogy annak végtelenségén csendüljön végig megdicsőült élete, mint az Isten alkotó képességének soha el nem nemuló himnusza.

E képet a kinyilatkoztatás a következő vonásokkal festi meg: „Az Úr szerzett engem útjai elején, kezdetben, mielőtt bármit is alkotott; öröktől fogva

rendelt engem, ősidők óta, még a föld előtt; nem voltak még tengerek, én már fogantattam,¹ még nem törték elő a vízben dús források, még nem állottak a hegyek súlyos tömegükben, a halmok előtt születtem; még nem teremtette meg a földet és a folyókat és a földkerekség sarkait; amikor az eget felállította, már ott voltam, amikor biztos törvénnyel kört vont a mélység színe fölé; amikor a fellegeket odafent megerősítette, és kimérte a vízforrásokat, amikor a tengert körülvette határával, és törvényt szabott a vizeknek, hogy át ne hágják határaikat, amikor a föld alapjait megvetette: *ott voltam mellette*, mindezt elrendeztem és gyönyörködtem nap-nap után..." (Példab. 8, 22—30.)

E kép szemlélete a Szentszűz elgondolhatatlan méltóságának a megismeréséhez vezet. És ha a bibliai plasztikus kifejezőerejének ezen felbecsülhetetlen remekművével állunk szemben, akkor egyáltalán nem tartjuk túlzásnak, ha az „Asszony” egyik lovagias tisztelője, elragadtatásában azt mondja: „Szentséges Szűz! Te magadban foglalod minden Szentek kiváltságait; Veled senki sem egyenlő, Nálad senki sem nagyobb, kivéve magát az Istent!”²

Az előbb említett festői szépségű bibliai képet kiegészíti, ha itt kiegészítésről egyáltalán szó lehet, Jézus, Sirák fiának az őshajnal mélyébe tett bepilantása. A kinyilatkoztatásnak ez a kiváltságos embere is meglátta, ott, az idők kezdetét megelőző örökkévalóságban az „Asszonyt”, aki „áldott állapotban lévén (az istenanyaságra való kifejlődése) kiálta... s a szülés (az előre elhatározott Istenanyaság) gyötrelmeit (a fájdalmas Anya vértanúsága!) szenvedé”. (Jel. k. 12, 2.)

Mit látott a kinyilatkoztatás embere?

A Szentszűznek az örökkévalóságba visszanyúló

¹ Az Isten elgondolásában.

² „Idiota”, Bibl. Stae tom III. lib. VI. E szerény nevet Raymundus Jordanus, Ágoston-rendi kanonok használta, aki a XIV. század második felében élt.

eredetét: „A Magasságbeli szájából jöttem én elő” — kezdi látomását Sirák fia, — „mint elsőszülött valamennyi teremtmény előtt; én el nem múló fényt gyújtottam az égen, és mint köd borítottam az egész földet. A magasságban van az én lakásom, és trónom felhőoszlopon áll. Bejártam az ég körét egymagam, behatoltam a tenger mélységébe; végigmentem a tenger hullámain, és megálltam a földön mindenhol; minden nép és valamennyi nemzet fölött uralmat gyakoroltam; erőmmel jártam minden között, mi magas és mi alacsony, és pihenőt kerestem mindezek között, hogy az Úr örökrészében tartózkodjam.” (Sir. 24, 5—11.)

Itt valóban annak az anyának az egyénisége jelenik meg előttünk, aki, midőn eljött az ideje, a Megváltót szülte, kinek megtestesülése szintén az örökkévalóságtól kezdve volt elhatározva, mint Izaiás mondja: „Anyám méhétől hívott meg engem az Úr, anyám méhétől fogva emlékezett meg nevemről.” (Iz. 49, 1.)

Szent Bernátnak igaza van: „A Szentszűz által minden mulandó teremtmény belefejlődött az életbe”,³ amely ott fakadt az őshajnal ölében és amelynek el nem múló, kifogyhatatlan „teljessége az Ő méhének gyümölcse, Jézus”. (Ján. 1, 16.)

A „Magnificat” kiindulópontját tehát itt találjuk meg, az őshajnal ölében. Mert a Szentszűz, aki ismerte a kinyilatkoztatást, az ószövetség jövődöléseit és ennek következtében tudta, hogy az Isten mily végtelen szeretettel választotta ki és mily mindenre kiterjedő gondnal készítette elő Egyszülöttjének Édesanyját, a főangyal megjelenése óta nem foglalkozott mással, mint azokkal a jövődölésekkel, melyek őreá, a Kiválasztottra vonatkoztak. És minél többet és behatóbban foglalkozott velük, annál világosabban bontakoztak ki szemei előtt Istennek Őreá vonatkozó tervei, annál inkább értette meg és élte át, amit Dante

³ Bern. ad Can. Lugd. epist. 174.

oly meglepő éleslátással látott meg, hogy Ő az „Isten terveinek elmozdíthatatlan célpontja”.⁴

Finom érzékű lelke megrendült ezen megismerés végtelenül boldogító nyomása alatt. Szeretetre olyanmire képes szíve előbb félénken, majd ujjongva feldobogott az Isten határtalan szeretete első lehelletének tüzeiben. Az emberiséghez való hozzátartozásának öntudata megszabadult a reá nehezedő ösvétek átkának széjjelmorzsoló terhétől, mert tudta, hogy a Megváltó itt van. Szűz méhében sarjadozik már a Megtestesült élete. Azt is tudta, hogy a bűn által megkínzott emberiségnek Ő, a Kiválasztott, az Anya adja az évezredekben keresztül sóhajtozva várt isteni Szabadítót.

Ezt a lelkületet, ezt az állapotot, a legértékesebb és leggazdagabb érzelmeknek ezen változatosan szép hullámozását meg kell érteni. Ebbe, amennyire lehetséges, bele kell illeszkedni. És akkor nem csodálkozunk, hogy a hullámozás, amelyet Gáriel főangyal szavai indítottak meg, viharra, a szeretet, az Isten által elfogadott, kitüntetett, felmagasztalt szeretet viharává tud fejlődni, melynek zenéjét abban a Szentszűz lelkéből őserővel kitörő dicsőénekekben találjuk meg, amelytől a rokon Erzsébet háza visszhangzott Hebronban,⁵ midőn a hegyeken át látogatóba jött Szentszűz annak szerény küszöbét átlépte.

A szentély magányában

A szentséges Szűznek bőségesen volt alkalma arra, hogy a kinyilatkoztatással és vele kapcsolatban az Isten terveinek azon részével is megismerkedjék, amelyek Őbenne valósultak meg.

A keresztény hagyomány tanítása szerint a Szent-

⁴ „Termine fisso d'eterno consiglio” Parad. Canto XXXIII.

⁵ Erzsébet háza Baronius általánosan elfogadott nézete szerint Hebronban volt.

szűz hároméves korában szülei kíséretében a jeruzsálemi templomba jött, hogy az Úrnak bemutatassék. Az evangéliumokban, sajnos, nyomát sem találjuk ezen eseménynek, úgyhogy erre vonatkozólag csakis a hagyományra hivatkozhatunk, de ezt annál inkább megtehetjük; mert az Anyaszentegyház e felfogást jóváhagyta és a liturgiában külön ünnepnappal szentelte meg.⁶

A Kelet liturgiája ezen eseménynek nagy jelentőséget tulajdonított, amit a következő liturgikus szöveg bizonyít: „Ma az Isten tetszésnyilvánításának (eudokia) és a megváltás kihirdetésének a kezdetét ünnepeljük: a jeruzsálemi templomban a Szentszűzet bemutatják az Úrnak és egyúttal mindenkinek bejelentik Krisztus jövetelét. E napon nekünk is hangosan kell a Szentszűzhöz fohászkodnunk: Üdvözlégy, akiben beteljesült az Őr üdvöt hozó cselekedete.”⁷

Ez a felfogás tényleg megfelel a hagyomány által megőrzött történelmi valóságnak, mert a Szentszűz bemutatása annak az előkészületnek volt a kiindulópontja, amely Gábor főangyal megjelenését előzte meg és amelynek lelket alakító behatása alatt a Szentszűz egyénileg megérett arra, hogy képes legyen az istenanyai méltóság súlyos terhét viselni.

A hagyomány szerint ugyanis a Szentszűz bemutatása után nem tért vissza szülei otthonába, hanem a templom magányába vonult vissza, hogy ott Istennek szentelt, szemlélődő életet folytasson.

Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy nem mindenki vallja ezt a nézetet. Azok, akik nem fogadják el a hagyomány e jelentését, az ellenkező

⁶ A Szentszűznek a templomban való bemutatását november 21-én ünnepli az Egyház liturgiája. Ezen ünnepet, mely a keleti Egyházban már a VIII. században nagy szerepet játszott, XI. Gergely pápa vette fel a Nyugat liturgiájába 1372-ben. V. ö. Card. Schuster, *Liber Sacramentorum*, Torino, Marietti, 1932, Vol. IX. pag. 167. és Parsch, *Jahr des Heiles*, Klosterneuburg, 1938, III. Band, 832.

⁷ A görög liturgia e napi Kontakionjából. Lásd Parsch u. o. 831. lapon.

állítás bizonyítására több érvet hoznak fel. E helyen nem bocsátkozhatunk vitába azokkal, akik a Szentszűznek a jeruzsálemi templomban tizenegy éven keresztül való tartózkodását tagadják és nem vizsgálhatjuk meg tüzetesen azokat a bizonyítékokat, amelyek ezt az állítást elfogadhatóvá teszik. Csak arra a megjegyzésre szorítkozunk, hogy a nézet, amely szerint a Szentszűz a templom magányába vonult vissza, megfelel az Egyház tanításának, amint azt XIV. Benedek pápa következő nyilatkozata is bizonyítja: „Mi pedig, akik hűen ragaszkodunk az Egyház tanításához, azt a nézetet valljuk, hogy a Szentszűz a templomban bemutatattott, *hogy ott a megfelelő nevelésben részesüljön.*”⁸

A Szentszűz tehát a bemutatásra következő tizenegy esztendő a templom kegyelemteljes magányában töltötte. Ezen idő tökéletesen a benső fejlődésnek volt szentelve. Külső események, meglepő fordulatok sohasem zavarták szent összeszedettségének kiegyensúlyozott harmóniáját. De minél egyhangúbb volt e tizenegy esztendő, ami a külső keretet illeti, annál gazdagabb volt az a benső változatosság, amely a lélek mélyén nyilvánul meg és kizárólag a kegyelem alakító működésének tudható be.

A Szentatyák, akik nemcsak a hagyomány őrei, de az egyes korszakok felfogásának közvetítői is, élénk színekben állítják eléink azt a dús, gazdag lelki életet, mely teljesen a Szentlélek vezetése alatt állott és a Szentszűz élete egyik legvonzóbb részének nevezhető. Az egyházatyák tanítása főleg abban a gondolatban összpontosul, hogy a templom magányában töltött előkészület, az ott kapott nevelés nem emberi teljesítmény, hanem az Isten, főleg a „Szentszűz mátkája”,⁹ a Szentlélek munkája.

⁸ „Nos vero qui ne tantillum quidem a communi Ecclesiae sententia recedere volumus, dicimus B. Virginem in templo praesentatam esse, ut ibi bene educaretur.” Bened. XIV. De festis B. V. cap. XIV. u. 6. V. ö. Campana, Maria nel dogma cattolico, Torino, Marietti, 1936. ppg. 972—975.

⁹ S. Ildephons, Sermo 6. de Assumpt. B. V.

Ennek a tanításnak is megvan a maga dogmatikai alapja. A Szentszűz nemcsak a Szentléleknek jegyese, Ő a Szentlélek hajléka, szentélye.¹⁰ A Szentszűz méhében a Szentlélek ereje sarjasztotta a megtestesült Isten emberi életét, úgyhogy az Istenanya termékenységet kizárólag a harmadik isteni személynek köszönhette. De mint Istenanyának lelki termékenységre is volt szüksége és ezt szintén a Szentlélektől nyerte, aki e célból benne lakozott és ezáltal szentélyévé szentelte.¹¹ Ezt a gondolatot fejezi ki Krétai András is, aki a Szentszűzet „az Isten ajándékai nagyszerű és nagyméretű szentélyének”¹² nevezi.

Az Isten, a Szentszűzben lakozó Szentlélek ajándékaihoz tartozik a kinyilatkoztatásnak és annak forrásának, a Szentírásnak az ismerete is.

A hagyomány itt magunkra hagy és nem említi, hogy ki vezette be a serdülő Szűzet a biblia szellemébe.¹³ És miután csak megbízható forrásokhoz tartjuk magunkat, nem foglalkozunk azokkal az állításokkal, melyeknek csak egy alapja van, t. i. az a jóakarát, mely a Szentszűzet, aki erre egyébként rá sem szorul, mindenáron meg akarja dicsőíteni. Azonkívül teljesen lényegtelen, hogy a Szentlélek mily emberi eszközöket használt a Szentszűz nevelésében. A fő az, hogy Ő, a harmadik isteni Személy tárta fel Neveltje előtt a kinyilatkoztatás szent könyvei titkát és Ő vezette be sugallatai által a messiási jövődölések lényegébe.

Igy ismerkedett meg a Szentszűz az Istennek a Megváltó Anyjára vonatkozó cselekedeteivel, és így értette meg s tanulta megcsodálni azt a méltóságot,

¹⁰ A „Magnificat” keretverse a Szentszűz bemutatása ünnepén.

¹¹ Lépicier O. S. M., *De Maria, Matre Dei*. Paris, Lethielseux, 1912, p. 12. 1.

¹² Andr. Cret. in Orat. 2 de Dormitione B. V.

¹³ A Szentszűznek a bibliában való jártasságát az egyházyák is említik. Szent Ambrus (a *De Virginibus*, Lib. 2. Cap. 2.) megemlíti, hogy a serdülő Szűz a pihenés óráiban is azzal foglalkozott, amit előzőleg a Szentírásban olvasott.

amelyben annak az Asszonynak lesz része, akit az Isten öröktől fogva szeretett, öröktől fogva kiválasztott és szeretetének legmeggyőzőbb jeleivel, a minden elképzelést felülmúló kiváltságokkal halmozott el.

Itt, a jeruzsálemi szentély csendes homályában szintén találkozunk a „Magnificat”, a Megváltás bölcsődalának eredetével.

Mert az a Szentlélek, aki Neveltjében, a Szűzben „minden kegyelem hajlékát”¹⁴ készítette elő, a kinyilatkoztatásba való bevezetés által a Szentszűzben a megváltás utáni vágyat, a Megváltó jövődöbeli Anyja előtt való hódolatot a legvégsőig fokozta fel és Benne oly lelkületet alakított, mely a legtermékenyebb talaj volt az isteni Ige befogadására.

Midőn Szent Gábor főangyal megjelent előtte és Benne végbement a Fogantatás, midőn már tudta, hogy Ő a kiválasztott, akivel a kinyilatkoztatás oly bőségesen foglalkozik és akinek az egyénisége folyton ott lebegett a szentély homályába révedező szemei előtt, midőn ezután útrakelt és Hebronba ment, főleg azért, hogy rokona, Erzsébet előtt kiöntse szívét, akkor alakult ki lelkében a „Magnificat” örökszép dallama, mely a hosszú és magános vándorlás alatt kibővült, megérett és olyannyira gazdag lett, hogy bősége még ma sem — pedig azóta majdnem két évezred zajlott le — apadt el, úgyhogy termékenységevel az emberiség mindaddig töltekezni fog, míg el nem következik Krisztus második és végmegjelenésének az ideje: az utolsó ítélet.

A nagy esemény

A Szentszűz már elhagyta a jeruzsálemi templom magányát és Názáretben folytatta visszavonult életét, midőn eljött a beteljesülés ideje.

Az Úr közel volt, mint a kinyilatkoztatás mondja:

¹⁴ Sziénai Szent Bernardin, 2 Sermo de Visit.

már „ott állt a ház fala mögött” (Ének 2, 9.) és a Szentszűz, akit az Isten szent Lelke már előkészített a nagy eseményre, „felkelt, hogy ajtót nyisson mennyei Jegyesének”. (Ének 5, 5.)

Szent Lukács, az Úr gyermekségének evangélistája az Isten Igéjének a Szentszűzben való megtestesüléséről, a nagy eseményről a következő jelentést teszi:

„A hatodik hónapban¹⁵ pedig elküldé az Isten Gábiel angyalt Galilea városába, melynek neve Názáret, egy szűzhöz, ki egy férfiúnak vala eljegyezve, kinek neve József, Dávid házából, a Szűz neve meg Mária. És bemenvén hozzája az angyal, mondá: Üdvözlégy, malasztal teljes, az Úr vagyon teveled, áldott vagy te az asszonyok között.¹⁶ Mikor ő ezt hallotta, megzavarodék annak beszédén és gondolkodék, miféle köszöntés ez. És mondá néki az angyal: Ne félj Mária, mert kedvet találtál az Istennél! Ime, méhedben fogansz és fiat fogsz szülni és nevét Jézusnak hívod. Nagy leszen ő, és a Magasságbeli Fiának fog hivatni; és néki adja az Úr Isten Dávidnak, az ő atyjának királyi székét, és országolni fog Jákob házában mindörökké, és királyságának nem leszen vége. Mondá pedig Mária az angyalnak: Miken képen leszen ez, mikor férfit nem ismerek? És felelven az angyal, mondá neki: A Szentlélek száll te-reád, és a Magasságbelinek ereje megárnýékoz téged; azért a Szent is, mi tőled születik, Isten fiának fog hivatni. És íme Erzsébet, a te rokonod, ő is fiat fogant öregségében, és ez hetedik hónapja neki, aki magtalannak hivatik, mert Istennél semmi sem lehetetlen. Mária pedig mondá: Ime az Úr szolgálóleánya, legyen nekem a te igéd szerint. És eltávozék tőle az angyal.” (Lk. 1, 26—38.)

Az isteni irgalom és szeretet legnagyobb csodája

¹⁵ Keresztelő Szent János fogantatása hatodik hónapjában.

¹⁶ „Áldott vagy te az asszonyok között”, ez a köszöntés a kiválasztott nép szokása szerint csak olyan nőt illetett meg, aki már fogant méhében. Az angyali köszöntés e része az első, bevezető célzás a bekövetkezendő nagy eseményre.

megtörtént: a Szűz, akit a „Magasságbelinek ereje árnyékozott be”, míg az angyal beszélt, fogant és szeplőtelen testében végbement az Ige megtestesülése.

A Szűz anyává lett a nélkül, hogy elvesztette volna érintetlenségét. Most már az Isten anyja volt, a kiválasztott, aki után a próféták epedtek és akihez, mint utolsó reménységhez, vágyakozva pillantott fel az őszövecség emberisége.

Mária ekkor már tudta, hogy mindaz, amit a kinyilatkoztatás szent könyveiben olvasott az Eljövendő anyjáról, őreá vonatkozik, akiben beteljesült a megváltandók várákozása.

Tudta mindezt, de még nem volt képes gondolatait rendezni, hullámozó érzelmeit megfelelő merderbe terelni és vulkanikus öserővel kitörő szeretetét, ezt a csodálatos istenszerelmet és anyai önátadást, melyet emberi szavakkal vázolni nem lehet, Istenhez méltóan kifejezni.

Boldog volt, oly mérhetetlenül boldog, hogy elmerült ebben a végtelenségben a nélkül, hogy kutatót, analízált, kérdezőt, feleletet kapni, megérteni akart volna.

Ez tökéletes boldogság.

És ebben a tökéletes boldogságban, amelynek szűztisztta, hamvas mámore fokozatosan átlátszóvá, megérthetővé, a fel nem tett kérdésre adott kimerítő válasszá vált, alakult ki, mint annak klasszikus formája, a vissza nem tartható életerővel a lélek mélységeiből felfakadó dicshimnusz és hálaének, melyben a Szentszűz egész teológiája benne foglaltatik: a „Magnificat”.

Judea hegyeiben

A Szentszűz az angyal látogatása után elhagyta Názáretet és rokonához, Erzsébethhez sietett.

Szent Lukács az ezzel kapcsolatos eseményeket a következőképpen vázolja:

„Útra kelvén pedig Mária ama napokban, sietve méne a hegyek közé, Júda városába. S beméne Zakariás házába és köszönté Erzsébetet. Es lön, hogy amint meghallotta Erzsébet Mária köszöntését, repese méhében a magzat és betelék Erzsébet Szentlélekkel. És nagy szóval fölkiálta, mondván: Áldott vagy te az asszonyok között és áldott a te méhednek gyümölcse! De hogyan jutok én ahhoz, hogy az én Uramnak anyja jön hozzám? Mert íme, amint fülembé hangzott köszöntésed szava, örömtől repese a magzat¹⁷ méhemben. És boldog vagy te, ki hittél, mert be fog teljesedni, amiket mondott neked az Úr.” (Lukács 1, 39—45.)

*

Nem állunk rejtéllyel szemben, ha a Szentszűz elhatározását vizsgáljuk, aki a nagy esemény megtörténte után sietve útra kelt, hogy rokonát, Erzsébetet, ki áldott állapotának már hetedik hónapjába lépett és minden bizonnyal segítségre szorult, meglátogassa.

Kiindulópontja ennek az elhatározásnak minden kételyen kívül a Szentlélek sugallata volt, ki a Megtestesült és annak kiváltságos Anyja jelenlétével akarta már az anyaméhben megszentelni az előfutárt, Keresztelő Szent Jánost. Ez egyébként, mint a fenti evangéliumi szöveg bizonyítja, meg is történt. A Szentszűz, minden valószínűség szerint, nem volt tisztában a Szentlélek szándékával; ezt csak a helyszínen, a történetekkel való kapcsolatban ismerte meg. Ő főleg a benső sugallatnak engedett, midőn útra kelt és a hegyekben lakó rokonához sietett.

Mert Erzsébet, mint minden asszony, akinek közeledik nagy órája, segítségre, a gyengéd női szív tapintatos megértésére és a meleg női kéz megnyugtató jelenlétére szorult. A Szentszűz, aki minden elvonultsága ellenére sem távolodott el az élet valóságától, ezt nagyon jól tudta. Mi sem volt tehát természetesebb, mint hogy kész örömmel engedett szíve

¹⁷ Keresztelő Szent János.

hajlamának és annak sietett segítségére lenni, akihez a Szentlélek őt sokkal fontosabb okokból küldötte.

Szerénységében nem is sejtette, hogy ez az út mily nagy szerepet van hivatva játszani életében és mily kihatással lesz azokra, akik őbenne, a „legjobb anyában”¹⁸ keresik a tökéletes élet emberi megvalósulását.

*

A Szentszűz tehát útnak indult.

Ez az út, amely Faulhaber elgondolása szerint körülbelül harminc órát vett igénybe,¹⁹ Szamarián át Judea hegyeibe vezetett.

És ha elfogadjuk Baronius közismert nézetét, akkor végcélja a Szentföld legmagasabbban fekvő városa, Hebron volt,²⁰ amely a szakadékokban gazdag és a keleti oldalon egész kietlen judeai hegyláncnak legmagasabb és egyszersmind legszebb részén fekszik.

Názáret és Hebron között sok a történelmi emlék, úgyhogy az előtt, aki ezt az utat járja végig, a kiválasztott népnek a multja mint nyitott képeskönyv tárul fel és visszaidézi azokat a nagy emlékeket, amelyek a megváltás előtörténetének ugyanannyi jelentőségteljes mérföldkövei.

Alighogy a Szentszűz a Názáretet koszorúként körülfogó dombokból kikanyarodott és az első síksághoz ér, máris feltűnt előtte balról a Tábor-hegy kupolaformájú alakulata, amely őt a hősie Debora idejére emlékeztette. (Bír. 4, 4.) Ezdrelon síkságától a Jordán partjáig húzódó hegyvidékben meglátta a legyőzhetetlen Bethúlia falait, melyet Judit védett meg élete kockáztatásával. (Jud. 13, 6. stb.) Még alig apadtak el a Judit emléke nyomában fakadt érzelmek, máris új kép tűnt fel szemei előtt: Jákob kútja (Gen. 29, 3.), mely Ráchel és Lia alakját elevenítette meg

¹⁸ Szent Anzelm (in oratione ad B. V.).

¹⁹ Faulhaber, Charakterbilder, Schöningh, Paderborn, 1935. S. 222.

²⁰ Dr. A. E. Mader S. D. S., Die Landesnatur Palestinas, Kepplerhaus, Stuttgart, 1936. II. 2.

emlékezetében. Ugyanez történt vele Sichem láttára, ahol Ráchel a bálványképet rejtette el. (Gen. 31, 33.) Siló mellett rámai Annára, Sámuel édesanyjára gondolt (I Sam. 1—2, 10.), aki itt énekelte háladalát, az ószövetségi „Magnificat”-ot.²¹ Jobbra a karavánok útjától a Gabaoni vesztőhelyet pillantotta meg, ahol Respha,²² a hősie királynő virrasztott kivégzett fiai holttesteit felett. Az úttól balra Ráma feküdt, ahol Sámuel, az ószövetség legmarkánsabb egyénisége született. (I Sam. 1, 20.) Nemsokára Jeruzsálem falai bontakoztak ki a messzeség homályából: a szent Sion-hegy, melyet már oly sokszor zengett körül a hívó zarándokserégek zsoltáréneke és amelyet évszázadok folyamán milliók üdvözöltek kitért karokkal mint az üdvösség szimbolumát.

Útja azután Judea hegyeiben szakadékok mellett vezetett el, és a mélységben eltűnő, tajtékzó hegyipatakok morajlása kísérte immár minden lépését. A változatosságban gazdag természet nem volt fukar: teljes szépségét tárta fel a szűz vándor előtt. Az útnak egy-egy kanyarulata új, a megszokottól eltérő képet varázsolt elé és megmutatta neki a teremtés méltóságát teljes komolyságát, kimeríthetetlen változatosságát.

És ő, a Theotókos, magát az Istent, ennek a pazar szépségben felragyogó mindenségnek Teremtőjét és Alkotóját hordozta magában, vezette végig ezen a hosszú úton, amely a megváltást megelőző történelem emlékei mellett haladt el és amelynek a pompás hegyvidékben való végkicsendülése az Isten teremtő hatalmának ellenállhatatlan megdicsőítése volt.

Ennek az útnak is megvolt a maga külön jelentősége. A kihalt, sziklás, szakadékokban bővelkedő országrész, amelynek különösen a keleti oldala, a Jordán és a Holt-tenger felőli része kietlen, nagyon is emlékeztette a Szentszűzet arra, amiről az előbb

²¹ Lásd a függelék.

²² II Sam. 21, 10. Lásd „Respha” című bibliai tanulmányomat az „Ave Mária” folyóirat II. évfolyamában, a 12. oldalon.

említett történelmi emlékek is hangos szóval beszéltek: az ószövetségi, a megváltás előtti idők kietlenségére, sivárságára és az üdvösség után való vágyakozására.

A természet ölében, mely a tovább haladó, sátort nem ütő vándort könnyen varázsolta el, a szépség elbűvölő, de átlátszó fátyola mögött az örök, az ósvétek beteljesülése óta folytatott ádáz küzdelem rejtőzött, melynek ugyanaz az alaptörvénye, mint az emberek történelmi emlékek által is dokumentált küzdelmének: az Isten által felállított világrendnek az ósvétek következtében történt eszeveszett felbomlása.

És ő, a Szűz, méhében hordotta a Megoldást, a Választ, az új Rendet, a kivezető Utat, a világ Üdvösségét, Krisztust!

Mennyit fohászkodott ezen a hosszú úton Krisztushoz és mennyit beszélhetett Vele!

Mily ellenállhatatlan öserővel, az anyaság egész odaadó képességével áradhatott a Szentszűz, a fiatal anya szerelme méhének gyümölcse, a Megváltó felé, aki itt, a hegyek homályában járta végig első, másokat megszentelő útját, amelyre még oly számtalan vándorlásnak kellett következnie!

E vándorlás és a nyomában keletkező élmények, lelki gerjedelmek fakasztották fel azokat az erőket, melyek a Szentszűz bensejét a pattanásig feszítették meg. Ezek az erők teremtették meg azt a pazar, elgondolhatatlanul gazdag és a legszebb színekben pompázó lelkiséget, amely a „Magnificat”-ban találta meg az öhozzá méltó költői formát és a mindenkit meggyőző kifejezést.

A kipattanásnak közvetlen oka Erzsébetnek köszöntő szavai voltak, amelyek tanúságot tettek arról, hogy a nagy Király szakramentumát, az Íge megtestesülését a világ elől elrejtteni — mint az egyelőre a Szentszűz szándéka volt — nem lehet. Erzsébet szavaiból a Szentszűz megtudta, hogy maga az Isten gondoskodott a nagy Titok megdicsőítéséről, amennyiben azt vagy a személyes kinyilatkoztatás, vagy

oly események révén, amelyek szembeötlöttek, az emberek tudomására hozta.

Erzsébetnek, akit kétségkívül a Szentlélek világosított fel arról, hogy az Istenanyával áll szemben, az elragadtatása átáramlott a Szentszűzre is, aki már nem tudta tartóztatni magát, és aki a benne keletkezett boldog feszültségnek lelke áradásával, a „Magnificat” énekével vetett véget.

E dicshimnusz, amely Erzsébet házának a tornácán hangzott el, a Szentszűz „lelkiéletének tükre és azon dicsőségnek a visszfénye, mely a 44. zsoltár szerint a Királynő bensejét ékesíti”.²³

És midőn a Szentszűz belekezdett himnuszába, akkor Dávid királynak a zsoltárai csendültek ki e történelmi esthajnalban, melyben Judea hegységének körvonalai mindinkább elhalványultak, hogy végleg eltűnjenek a sarjadozó éj gyorsan terjedő sötétjében.

A távoli leszármazottban, a Szentszűzben még egyszer szóhoz jutott Dávid királyi vére, még egyszer megszólalt a királyi költő, hogy a „Magnificat”-ban önmagát felülmúlva és a kinyilatkoztatás legszebb himnuszát megalkotva örökre elnémuljon.

És örökre tovább éljen azoknak a százazreknek és millioknak a lelkesült istendícséretében, akik a „Magnificat” időhöz nem kötött, magasröptű szárnyalásával akarják megközelíteni az Urat.

²³ Faulhaber u. o. 223. oldal.

A megváltás bölcsődala

A „Magnificat”

Magnificat anima mea Dominum.¹
Magasztalja az én lelkem az Urat.
Nagynak dicséri lelkem az Urat.

Et exultavit spiritus meus: in Deo salutari meo.
És örvendez az én szívem megváltó Istenem felett.
És ujjong az én lelkem, megváltó Istenemben.

Quia respexit humilitatem ancillae suae: ecce enim ex hoc
beatam me dicent omnes generationes.
Mert ránézett szolgálója kicsinységére, íme mostantól fogva
boldognak hirdet minden nemzedék.
Mivelhogy szemrevette szolgálójának alacsony sorát. Imhol
mostantól engemet boldognak hirdet minden nemzedék.

Quia fecit mihi magna qui potens est: et sanctum nomen ejus.
Mert nagy dolgot cselekedett nekem a Hatalmas, kinek szent
az ő neve.
Mert nagy dolgokat tön a hatalmas velem és szent az ő neve.

Et misericordia ejus a progenie in progenies timentibus eum.
És irgalma nemzedékről nemzedékre azokon van, akik őtet félők.
S irgalmassága firól fira száll Őt félő minden nemzedékeken.

Fecit potentiam in brachio suo: dispersit superbos mente
cordis sui.

¹ Lk. 1, 46—55. A Szentszűz a „Magnificat”-ot aramei nyelven mondotta. Az eredeti szöveg, sajnos, nem maradt meg; mi az Istenanya dicsőenét csak Szent Lukács evangélista fordításából ismerjük. Nagyobb áttekintés kedvéért az első helyen közölt Vulgata Clementina szövegéhez nemcsak a második helyen álló hivatalos magyar fordítást fűztem, hanem a harmadik helyre még Sík Sándor költőien szép fordítását is felvettem, hogy az olvasónak alkalmja legyen a három szöveget összehasonlítani és a „Magnificat” értelmébe annál jobban behatolni.

Hatalmas dolgokat művelt karja erejével, szétszórta a szívük terveiben kevélykedőket.

Karja hatalmas dolgokat cselekszik. Szétszórja mind, kik szívük dagályában fönnen hordozzák fejüket,

Deposuit potentes de sede, et exaltavit humiles.

Hatalmasokat levetett a trónról és kicsinyeket felemelt.

A gőgösöket leveti székükből s fölmagasztalja az alázatost.

Esurientes implevit bonis: et divites dimisit inanes.

Éhezőket betöltött jókkal és üresen bocsátott el gazdagokat.

Az éhezőket jóllakatja jóval, s a gazdagot üres kézzel bocsátja el.

Suscepit Israel puerum suum, recordatus misericordiae suae.

Felkarolta Izraelt, az ő szolgáját, megemlékezvén

irgalmasságáról.

Kezébe veszi dolgát fiának, Izraelnek, irgalmasságát nem felejtí el.

Sicut locutus est ad patres nostros, Abraham et semini ejus in saecula.

Amint szólott vala atyáinknak, Ábrahámnak és ivadékanak mindörökre.

Miképen hajdan atyáinkhoz szólott, Ábrahámhoz s magvához mindörökkön.

„Magnificat anima mea Dominum.”
„Nagynak dicséri lelkem az Urat.”

A Szentszűz istenfogalma

„*Prophetissa, quae plena Spiritu Sancto, pulcherrimam nobis edidit prophetiam: Magnificat anima mea Dominum.*”¹

Sanct, Bruno Carth. in Homilia de Nativ. Dñi.

„Az Istent soha senki nem látta” (Ján. 1, 18.), mert „lélek az Isten” (Ján. 4, 24.) és mert az Úr „bizony titokzatos Isten” (Iz. 45, 15.), aki az ember elől „elrejtette arcát” (Iz. 54, 8.) és aki nem tűrte, hogy valaki meglássa az ő dicsőségét. Azért felhőből szólt Mózeshez. (Exod. 19, 9—12.) És midőn a kiválasztott nép vezére kérte az Urat, hogy mutassa meg dicsőségét, akkor is csak azt engedte meg, hogy miután elment előtte, utána pillanthasson. (Exod. 33, 18—23.)

De a Mindenható tudja, hogy teremtményének, az embernek szüksége van a valóságnak megfelelő istenfogalomra, irányító istenismeretre és azt is tudja, hogy az ember képet akar magának alkotni arról az Úrról, akinek szolgál és akinek törvényeit követi.

Ennek az emberi szükségletnek megfelelően az Isten bőségesen gondoskodott, hogy kellő istenismeretre tehessünk szert és megalkothassuk magunkban az igazi istenfogalmat, „mert az Isten, aki azt mondom, hogy a sötétségből világosság ragyogjon, maga támasztott világosságot szívünkben, hogy felragyogjon Isten dicsőségének ismerete Jézus Krisztus arcán”. (II Kor. 4, 6.)

Jézus Krisztus volt arra hivatva, hogy az embe-

¹ Próféta, aki eltele a Szentlélektől, minket a legszebb jövődöléssel ajándékozott meg: Nagynak dicséri lelkem az Urat.” Szent Brunó Karácsonyi homiliájában.

riséget a valódi istenismeretre nevelje: „Az Istent soha senki nem látta; az egyszülött Fiú, ki az Atya kebelén vagyon, ő jelenté ki.” (Ján. 1, 18.)

Kivételt az Isten csak a minden kiváltsággal elhalmozott Szentszűzzel tett. Ő, még mielőtt a betlehemi jászol fölé hajolt volna, hogy az újszülött Isten-Gyermek szentséges arcába tekintsen, már ismerte az Istent, akit lelkében átélt és akit a szemlélődésnek a Szentlélek sugallataival telített csendjében bensőleg már megpillantott.

Ő, a kiváltságos Szűz volt az első, aki megismerkedett a *háromszemélyű* egy Isten valóságával. Ezt a kinyilatkoztatást, melyben emberi teremtmény előtte nem részesült, Gábrriel főangyal közölte vele, midőn az Íge benne való megtestesüléséről szólt hozzá: „A *Szentlélek* száll tereád, és a *Magasságbelinek* ereje megárnýékoz téged; azért a Szent is, mi tőled születik, *Isten Fiának* fog hivatni.” (Lk. 1, 35. Az isteni kinyilatkoztatás ebben az esetben *először* tárja fel az emberek előtt a Szentháromság misztériumát.) A Szentszűz tehát már Krisztus születése előtt eljutott a tökéletes istenfogalomhoz, belehatolt a Szentháromság titkába, melyhez oly szoros kapcsolatok fűzték, hogy ő volt az első, aki előtt fellebbent a Szentháromság titkát takaró fátyol és így annak a misztériumnak jutott a közelébe, amelyet „az Egyház megért, amelyben azonban a zsinagóga nem hisz és amelyről a filozófia semmit sem tud”.²

Az istenfogalom, melynek alapját a kinyilatkoztatás szent könyveinek kimerítő ismerete képezte és amelyet a főangyal által közvetített kinyilatkoztatás csak tökéletesített, a Szentszűzben annyira megérett és kifejlődött, hogy X. Pius pápa joggal mondhatta róla: „Nincs senki, aki az isteni Szív titkát nála jobban ismerné.”³

² „Hoc Ecclesia intelligit, hoc Synagoga non credit, hoc Philosophia non sapit.” Szent Hilárius, *De Trinitate*, 1, 8.

³ „Arcana Cordis (Jesu) ut nemo alius novit.” *Ad diem illum*. 21. Febr. 1904.

Ennek az istenismeretnek, amelynek tökéletességét felülmúlni nem lehet, a „Magnificat” a legszebb bizonyítéka.

A Szentszűz, aki Erzsébet házában már a Megváltó születése előtt fogadta az Istenanyát megillető hódolat legelső megnyilvánulását, ugyanebben a házból kezdte meg az embereket az Isten tökéletes ismeretére nevelni. Hálaénekébe, a „Magnificat”-ba, amely hivatva van az évezredek emberiségének az Isten felé való fordulását irányítani, belefektette istenismeretének egész teológiáját és a Mindenhatónak lelki profilját oly éles vonalakkal rajzolta meg, hogy ebben a képben mindenki megtalálhatja az Úr valódi arculatát.

1. Nagy az Isten! (48. zsolt. 1.)

A Szentszűz mindig az „Isten világosságának nyomában járt” (Jéz. 50, 31.) és ezért minden kis-méretűség távol állott tőle. Istenanyasága révén az Úr legintimebb közelségébe jutott és szemei az isteni méltóság ragyogásában nemcsak hozzászoktak a nagyméretű elgondoláshoz, amelynek maga a végtelenség a mértéke, hanem belehatoltak az Isten lényegébe, úgyhogy ami a legkiváltságosabb teremtmény, aki „a háromszemélyű egy Isten jegyese”⁴ lehetőségeit illeti, tökéletesen ismerte az Istent.

Szent Ildefonz öt ennek következtében az „istenismeret Anyjának”⁵ nevezi, akire ráillenek a kinyilatkoztatás szavai: „Jertek hozzám ti, kik tudás híján vagytok és gyülekezzetek tantermembe!” (Jéz. 51, 31.)

A Szentszűz valóban „magistra vitae — az élet mestere”, a „bölcseiségnek ama széke”, amely köré gyülekeznek mindazok, akik meg akarják ismerni az Istent.

Az Istent keresőket a Szentszűz mindjárt a kez-

⁴ Szent Epifán, in serm. 38. de Laud. Virg. M.

⁵ Sermo I. de Annunt.

detben nagy koncepciójú gondolkodásra tanítja és az Úr végtelen nagyságával állítja szembe.

Az ő szeme előtt mindig és mindenekelőtt annak az Istennek a fogalma lebegett, aki „nagy a nagy dolgokban, de aki a legparányibbakban sem lehet kicsi”.⁶ És éppen azért énekét, melyben az emberiséggel az istenfogalmat közli, ennek megfelelően kezdi: „Nagynak dicséri lelkem az Urat.”

Hol és mikor tűnt fel előtte az Isten el nem gondolható nagysága?

*

Mindenekelőtt e nagyságnak visszfényében: a világmindenségben, a teremtésben.

Hisz annak az ihletett Zsoltárosnak volt a leszármazottja, aki oly elragadóan tudta a világmindenség szépségét megénekelni és aki ebben a pazar gazdagságban az Úr dicsőségének megnyilvánulását látta:

„Isten nagyságát hirdeti az ég,
A mennybolt vallja kezei művét.
Egy nap a másiknak ezt harsogja át,
Erre tanítja éj az éjszakát.
Nem hanggal, nem beszéddel,
Nem hallható igékkel;
Végig a földön szárnyal ő szavuk,
Világ végéig elhat szózatuk.
A nap sátrát az égen verte fel:
És kél a nap, vígan, üdén,
Mint nászteremből vőlegény,
Ujjongva, hősként útjának szökell.
Az égneek egyik szegletjén kél föl
S útján elér a túlsó szegletig,
És el nem bújhat semmi melegétől.”

Ha már Dávid, aki mint az ószövetség embere „ott ült a sötétségben és a halálos homályban” (106. zsolt. 10. v.), ily világosan tudott olvasni a teremtés könyvében, akkor mit láthattak meg a Szentszűz szemei, midőn földi hazája legszebb részein vándorolt keresztül, hogy meglátogassa rokonát, Erzsébetet?

Elsősorban természetesen az Isten által teremtet

⁶ Szent Agoston 213. beszédében.

⁷ 18. zsoltár (1—7), Sik Sándor fordításában.

anyag szépsége hatott fogékony lelkére. A hegyek, a völgyek, a tátongó szakadékok, az erdőket beárazó napsugár, az alkony ezer színekben pompázó árnyalatai, a hold merengő, mélabús fénye, a csillagok szelíd csillogása, a sarui alatt nyikorgó homok, egyszóval az anyag létezésének száz és ezer megnyilvánulása hangos szóval hirdette előtte annak a teremtető kéznek a hatalmát, amely mindezt alkotta, és annak az Úrnak, „Kyrios”-nak a nagyságát, aki előtt később a görög kultúrvilág éppen e miatt a széppel párosult nagyság miatt hajolt meg oly őszinte meggyőződéssel.

Ő, aki méhében hordta a teremtető Urat és akit a Szentlélek mindent világossá változtató sugallata vezetett, a teremtetés magasztos színe előtt megértette ősatyjának, a Zsoltárosnak lelkületét, aki elragadtatva borult térdre az Úr teremtető hatalma előtt:

„Uram, mi Urunk! széles e világon
Minő csodálatos a te neved!
Mert magasságos a te dicsőséged
Az eget egei felett.
A kisdeteknek s csecsszopóknak ajka
Hirdeti dicsőségedet:
Hogy elnémissz a bosszús hitetlent,
És megalázzad ellenségedet.

Nézem az eget: ím ujjaid gyúrták!
Ím kezéd alkotása a hold, a csillagok!”
(8. zsolt. 1—5. v.)

Talán az is eszébe jutott, amit nem egészen két évszázaddal azelőtt a bölcs Jézus, Sirák fia mondott az Istennek a teremtetés gazdagságában megnyilvánuló végtelen nagyságáról:

„Hadd emlékezzem meg az Úr műveiről,
És hadd hirdessem azt, amit láttam!
Az Úr szava által lettek az ő alkotásai.
Miként a tündöklő nap beragyogja a mindenséget,
Úgy telik be az Úr dicsőségével az Ő alkotása.

✱

Be gyönyörűek összes művei,
Pedig csak szikrányi az, amit látni lehet!⁸

*

A felkelő nap, mikor megjelenik, hirdeti,
Hogy csodálatos a Magasságbeli alkotása!

*

Nagy az Úr, ki azt alkotta:
Az Ő parancsára siet pályáján.

*

Az ég díszé a csillagok pompája,
Beragyogja velük az Úr a világot a magasból,
A Szent szavára rendben állanak,
És nem lankadnak örhelyükön.
Nézd a szivárványt és áldjad alkotóját,
Mert igen gyönyörű a pompájában;
Átfogja az eget nagyszerű ívével;
A Magasságbeli keze feszítette ki.

*

Fölségében helyezte el a felhőket,
És tördeli össze a jégeső szemeit.
Megrendülnek a hegyek tekintetétől,
És akarata szerint fúj a déli szél.
Mennydörgésének szava felriasztja a földet...

*

Szavára eláll a szél;
Akaratával csendesítette le a világtengert,
És ültette benne az Úr a szigeteket.⁹

A természet célszerűségében, a teremtés gazdag változatosságában, az isteni világkormányzat bölcsességében a Szentszűz meglátta az Isten nagyságát. De azt is tudta, hogy mindez csak környezet, keret és háttér, mely a teremtés koronájának, az embernek adja meg az éleltesi és szereplési lehetőséget.

Ha már a keret oly nagyszerű, milyen lehet az az ember, akit beleállított, hogy jelentősége és küldetése ezáltal annál jobban érvényesüljön!

Nemde, feléled lelkében mindaz, amit a kinyilatkoztatás könyvei mondanak az ember méltóságteljes

⁸ Ugyanezt vallják az egyházatyák, akik azt mondják, hogy az Isten az ő dicsőségéből többet rejtett el előlünk, mint amennyit kinyilatkoztatott.

⁹ Jéz. 42, 15—26; 43, 1—28. Az itt jelzett két fejezetből csak a legszükségesebbet idéztem és ajánlom az olvasónak, hogy a teljes áttekintés kedvéért olvassa el az egész bibliai szöveget.

eredetéről, nemes küldetéséről és az örökkévalóságban kicsendülő végcéljáról. És nem élte át a Szentlélek sugallatai tüzeiben azt, amit ösátyja, a Zsoltáros fejezett ki a pásztordal egyszerűségével:

„Mi az ember, hogy megemlékezel róla?
Mi az emberfia, hogy meglátogatod?
Magad alá csak kevéssel aláztad,

*

Dicsőséggel, nagysággal koronáztad,

*

Fölébe rendeléd kezéd minden művének,
Lába alá vetél mindeneket:
Minden marhákat, minden barmokat
És azonfelül vadjait a rétnék,
Lég madarait, tenger halait,
Amik a tenger útjain keringenek.
Uram, mi Urunk! széles e világon
Minő csodálatos a te neved!”

(8. zsolt. 5—10. v.)

Pedig az ember, akit a Gondviselés oly végtelenül gazdagon ajándékozott meg, oly tökéletes keretek közé állított, csak halvány árnyéka a Teremtőnek. Milyen lehet maga az Úr?

Ezt kérdezte a Szentszűz és lehajolt, hogy az útszélről egy szerény kis virágot tépjen magának. Könnyfátyolos szemekkel nézte, tétován forgatta kezében a bájos kis teremtményt, amely a maga egyszerűségében hirdette az Úr dicsőségét. És ebben az egyszerű tökéletességben látta meg a Végtelen, a Hatalmas lényegét, ez adta meg a legkielégítőbb választ. Mert a tiszta léleknek, kinek természetes egyszerűségét a bűn sorvasztó érintése nem tette bonyolulttá, nem kell a csillagos ég, az égitestek kiszámíthatatlan pályája; az Isten nagyságát a mező virágai-
ban is megtalálja, ott talán jobban, mint bárhol másutt: mert kicsisége jobban felel meg természetes egyszerűsége szerény méreteinek.

Az egyszerű, tisztalelkű Szűz közel állott a természethez, isteni Jegyesének e remekművéhez.

És *nagynak* látta az Istent.

Nagynak úgy a hegyeken végigviharzó orkánban,

mely a Libanon évezredes cédrusait derékba töri és forgácsként söpri el, mint az útszélen talált kis virág-számban, melynek hamvas szirmán még ott dereng a Teremtő meglelégedett mosolya: a hajnal kristálytisza harmatja.

*

A Szentszűz nem fojtja el a lelkében kibontakozó istenfogalmat és nem vész el a rövidlátó, kicsinyhitű istenlátások szorosaiban.

Ő nagynak látja az Istent és ebben a gondolatban megerősíti őt az emberi nem megváltásának kegyelemteljes valósága. Hisz ő magában hordja ennek a valóságnak a beteljesülését, a megtestesült Igét, kinek minden megmozdulása elgondolhatatlan boldogsággal tölti el és akinek növekvő terhét felülmúlhatatlan odaadással viseli.

A beteljesülés, amely beleékelődött anyai szűz testébe és érintetlenségébe, magábaszállásra készíti a magábaszálltat. Lelke elmerül a megváltás titkainak végtelenségében és ott meglátja az Isten valódi nagyságát.

Mennyire megcsodálta az Úr nagyságát, mely az első ember eredeti boldogságában nyilvánul meg, mint az Isten bőkezűségének kiindulópontja. Szent Ágoston ezt a boldogságot a következőkben vázolja: „Az első ember a paradicsomban úgy élt, ahogy akart, amíg azt akarta, amit az Isten parancsolt neki... Volt eledele, nehogy éhezzen, itala, nehogy szomjazzon, ott volt az élet fája, hogy az öregedés veszélye elől megvédje: szervezete nem ismerte a romlás lehetőségét és teste nem okozott neki nehézséget, benső betegséget, vagy kívülről támadó veszélyt nem kellett félnie, úgyhogy a legtökéletesebb egészségnek örvendett és a legszebb lelki nyugalmat élvezte.”¹⁰

¹⁰ Vivebat itaque homo in paradiso sicut volebat, quamdiu hoc volebat, quod Deus volebat... cibus aderat ne esuriret, potus ne sitiret, lignum vitae ne ulla senectas dissolveret: nihil corruptionis in corpore, neque ex corpore ullae molestiae, nullus intrinsecus morbus, nullus ictus metuendus extrinsecus, summa in carne sanitas, in anima tota tranquillitas. De Civitate Dei, I. XIV. c. 26.

Még sokkal tökéletesebben nyilvánult meg ez a felmérhetetlen nagyság akkor, amikor az Isten arra a merész kihívásra felelt, amelyben dédelgetett teremtménye, az ember részesítette az eredeti bűn elkövetése által. Mert a „lelki nyugalom”, amelyről Szent Ágoston beszél, nem tartott soká. Az ősvétekre csábító kísértésnek (Genes. 3, 1—6.) az első emberpár nem állott ellen, mert a kísértő szavai mérhetetlen nagyravágyásában termékeny talajra találtak. A büszkeség, a „megdicsőülés után való természetellenes vágy”¹¹ okozta vesztüket, mert a kísértő „az első emberpárt nem vezethette volna félre és nem taszította volna nyomorba, ha nem kívánt volna többet birtokolni, mint amennyit kapott és több lenni, mint ami volt”.¹² E felfuvalkodott büszkeség volt „minden romlásnak a kiindulópontja” (Tóbiás 4, 14.), melynek beláthatatlan következményei az egész emberiségre kiterjednek. Mert bukása következtében az ember „megfosztatik a kegyelem ajándékaitól és súlyos sérülést szenved természete tökéletességében”.¹³

Az első emberpár bukása az ősvétek merész kihívása volt az Isten igazságosságának. Az Úrnak erre a hallatlan kihívásra válaszolnia kellett.

A választ a Szentszűz, „aki az ősanya által okozott kárt jóvátette és az elbukott embernek a megváltás ajándékát hozta”,¹⁴ már méhében hordozta. Mert az Úr az eredeti bűn merész, istenkísértő kihívására az Ige megtestesülésével, amint azt az első emberpárnak már megígérte (Gen. 3, 15.), válaszolt.

Ebben a válaszban, amely olyannyira jellemzi az Istent, aki „a megtört nádszálat össze nem zúzza, s a füstölgő mécsbelet ki nem oltja” (Iz. 42, 3.), látja

¹¹ „Perversae celsitudinis appetitus.” Augustin. u. o. 13. fej.

¹² Primi homines per serpentem decepti et deiceti non fuissent, nisi plusquam acceperant habere, et plus quam facti fuerant, esse voluissent.” Augustinus, in Psalm. 118, sermo XI.

¹³ Szent tiszteletreméltó Béda.

¹⁴ „Haec primae matris damna resolvit, haec homini perditio redemptionem adduxit.” Augustinus, Sermo de Assumpt.

a Szentszűz az Úr nagysága legdicsőbb megnyilvánulását.

Hisz már az embernek, aki az Úr kiváltságos teremtménye volt, bukása is a nagyság jegyében állt: ily mélyen bukni csakis egy nagyon magas polcra állított és minden képességgel kitüntetett teremtmény tudott, mint azt a kinyilatkoztatás is bizonyítja: „corruptio optimi pessima, a legjobb romlása a legrosszabb”.

De a válasz felülmúl minden elképzelhető nagyságot: az Isten a megtestesülés által a forradalom kavargó mélységébe kiáltotta a szeretet megváltó Igéjét és az, Krisztus, meghódította, megmentette a büszke forradalmárt: az embert.

Az emberiség kihívta az Istent, az pedig „szere-
tetében és kegyességében Ő maga váltotta meg őt”
(Iz. 63, 9.) és „noha bűnei miatt holt volt, Krisztussal
együtt életre keltette”. (Efez. 2, 5)

Ebben a válaszban éppúgy felragyog az Isten nagysága, aki végtelen szeretetében túlteszi magát minden kihíváson, sértésen és Egyszülöttjét áldozza az emberi nem megváltásának, mint a megvalósításban, mely az isteni irgalom remekműve.

Gyönyörűen vázolja ezt Szent Leo pápa:¹⁵

„Az isteni erő az emberi természet gyarlóságába, az isteni méltóság ennek szerénységébe burkolódzott, hogy, amint az a mi megmentésünknek megfelelt, az Isten emberi természeténél fogva érettünk meghalni és isteni mivolta következtében feltámadni tudjon. Mert ha nem volna igaz Isten, nem válthatna meg, és ha nem volna igaz ember, nem adhatna nekünk példát.”

Mennyire igaz a párizsi Notre Dame híres szónokának, midőn Krisztus főpapi küldetésével kapcsolatban a következőket mondja: „... ezek a szakrális értékek, melyek az embertől származnak és főpapunk, Jézus Krisztus által az Isten felé vannak irányítva. Az Isten felé való irányításuk nyomában egy másik elindulás fakad: azoké a szakrális értékeké,

¹⁵ Sermo I. de Nativitate.

amelyek az Istentől indulnak ki és amelyeknek végcélja az ember. Ez a teljes igazság, amely megszabadult az ószövetség mindent beárnyékozó homályától, új kinyilatkoztatásokkal gazdagodott és véget vetett a kiválasztott nép kiváltságai által megteremtett szűk határoknak, hogy az egész mindenségre kiterjedjen. Ez a szeretet törvénye, amely tárgytalanná teszi a szolgálai félelmet, amely oly sokáig tartotta távol a nemzeteket az Úrtól és amely már nemcsak egypár kiváltságos lélek megszentelésére szorítkozik, hanem mindenkit egy eddig nem is sejtett tökéletességre nevel. Ez valóban minden bűnnek a bocsánata, az a kegyelem, amely a szentek nemzedékét neveli, hőseket támaszt, tökéleteseket tesz még tökéletesebbé, gyengéket nevel ellenállóképességre, behatol az élet mélységeibe, hogy azt megszentelje és mindenkit az Isten áldásának gyermekévé tegyen. Ez maga az Isten élete, amely gyarló jeleket¹⁶ hat át és általuk szokatlan tökéletességgel terjeszkedik el a lelkekben. Ez valóban a nagyság felfoghatatlan megnyilvánulása; az Isten előkelő nemességének, segítőerejének, jótéteményeinek és gyengéd szeretetének kinyilatkoztatása. És mindez: *per Dominum nostrum Jesum Christum, a mi Urunk Jézus Krisztus által!*¹⁷

¹⁶ A szentségek anyagába, pl. kenyérbe, borba, vízbe, olajba stb. hatol bele, hogy az anyagnak megadja az egyes szentségek által kiváltandó kegyelmi erőt.

¹⁷ „Voilà... ces choses sacrées qui, de l'humanité, vont à Dieu, par notre prêtre Jésus Christ. Leur mouvement en appelle un autre; les choses sacrées descendent de Dieu à l'humanité. C'est la vérité dégagee des ombres de l'ancienne alliance, enrichie de nouvelles révélations, brisant les entraves du privilège, pour se répandre sur l'univers entier; c'est la loi d'amour bannissant les religieuses terreurs qui tenaient les peuples à distance, et convoquant non plus quelques âmes d'élite, mais toutes les âmes à une perfection jusque-là sans exemple; c'est le pardon assuré de toutes les iniquités; c'est la grâce engendrant une race sainte, fortifiant les faibles, relevant les tombés, excitant les vaillants, consommant les parfaits, descendant jusqu'aux principes de la vie, pour les sanctifier et les épanouir en enfants de bénédiction; c'est la vie même de Dieu pénétrant des signes infirmes et s'insinuant dans les âmes avec une pléni-

A kiváltságos Szűz a Szentlélek sugallatai világosságában inkább átélte, mint megértette ezt a hatalmas igazságot és saját magán látta, lelke végtelen kegyelmi gazdagságán mérte fel, hogy hogyan való-sítja meg az Úr azt a választ, amelyet az eredeti bűn vétkes kihívására adott az emberiségnek.

Saját lelkébe tekintett és önnönmaga ismerete, a vele történt teljesen egyedülálló kegyelmi átváltozás és felmagasztaltatás által jutott el az Isten igaz megismeréséhez.

Mindennek alapvető kiindulópontja a végtelen nagyság: ő tehát, és ez természetes következménye az előzményeknek, mindenekelőtt nagynak, végtelennek, kifogyhatatlannak látta az Urat.

*

A Gondviselés a Szentszűzet a beteljesülés küszöbére állította. Így tehát az idők középpontjába került bele: mögötte állott az őszövetség kaotikus sötétsége, amelyben annyi kín- és szenvedésteljes várakozás rejtőzött el, belőle, a kegyelemteljesből az új idők világossága, amelynek forrását még anyai testének szűzies fátyola takarta, indult ki, hogy mint világos termékenység áradjon végig a bekövetkezendő időkön egészen a végbeteljesülésig, a nagy Parusiáig, amelyben az Istenfia „eljön ítélni az élők és holtak felett”.¹⁸

Az idők peremén állott és módjában volt körültekinteni.

A multat ismerte a kinyilatkoztatásból. Ismerete túlhaladt az ősidők határán és belehatolt a kezdetet megelőző örökkévalóságba.

A jövőendő feltárult kutató szemei előtt, próféta

tude inaccoutumée; c'est une immense effusion de grandeur, de noblesse, de secours, de bienfaits, de tendresses divines; Tout cela: Per Jesum Christum Dominum nostrum." Monsabré O. P. Conférence XLII, Du sacerdoce de Jésus Christ.

¹⁸ A szentmise Credo-ja.

volt¹⁹, a próféták királynője.²⁰ Ismerte az eljövendőt, mint senki más.

A mult az Isten nagyságát hirdette, mely a világ, az emberi nem megszentelésére való előkészületben nyilvánult meg.

Az eljövendő idő pedig e megszentelés megvalósulását állította szemei elé, annak minden fázisában. Amiben megint csak az Isten végtelen nagysága nyilvánult meg.

Ha kutató szemeivel a multat fürkészte, akkor felvonultak előtte az előkészület vezető egyéniségei: az ősatyák, kiknek az Úr ismételten megígérte a Megváltást, amelyből a megszentelés fakad; a kiválasztott nép felelős vezérei: Mózes és utána a bírák és királyok hosszú serege és az általuk folytatott ádáz, sokszor kétségbeesett küzdelem a túlnyomó külső ellenség, a mindent magába szívó pogányság, a benső meghasonlás, a testvérharcok és a pogányság szellemének minden elővigyázat ellenére való átszivárgása ellen; a lángoló lelkű próféták, az isteni küldetés vértanúi, akik lelki és testi erejük utolsó megfeszítésével védték azt a parányi szikrát, ami az ősök istenhitéből még megmaradt és akik nem áttallották, sok esetben saját életük árán, a népet visszavezetni az elfelejtett Szövetségeshez, az egy igaz Istenhez. Lelkében mégegyszer átélte kiválasztott népe történetét és minden felfordulás és viszontagság között megtalálta annak az Istennek a lábnyomait, aki félremagyarázhatatlan következetességgel haladt végig ezen a kuszált, zajos és véres történelmen, aki az egyenes útról soha le nem tért és a véres események érdekes fátyola mögött a láthatatlanban csodálatos módon készítette elő a beteljesülést.

Ha valaki, úgy a Szentlélek világosságában bővelkedő Szűz tudta, hogy ez mit jelent: ellenállhatatlan nagyságot, amely mindent betölt, mindent alakít, mindent magához vonz és észrevétlenül letör minden

¹⁹ Lásd Szent Brunó mondását. (23. old.)

²⁰ Loretói litánia.

ellenállást, amely még ott is megnyilvánul, ahol az oktan ember teremtény részéről kimondott „nem”-be ütközik, mert a legszenvédélyesebb anarchiát is úgy vezeti észrevétlenül, hogy akaratlanul is az Ő szent akaratát valósítja meg.

A multból tehát az Isten nagyságának ragyogása özönlött felé, és ez annál pompásabb volt, minél inkább elsötétült a történelmi háttér, amelyből tökéletesen domborodott ki az Ő nagyságának végtelensége.

A jövődő sem hatott rá másként.

Az a Gyerme, amelynek édes, de növekvő terhét mindinkább érezte, majd férfiúvá érik és megvalósítja küldetését. Elindul, hogy megvesse az alapot, amelyen az általa hivatottak majd továbbépítenek. Amit a „csak emberek”, a tanítványok és az utódok nappal építenek, azt gonosz kezek az éj sötétjében sokszor lebontják, úgyhogy mindig újból kell kezdeni. De az alap, melyet az Istenember vetett, nem rongálódik meg sohasem, szilárd marad, és ez az egyetlen, ami tényleg „marad és megmarad” az idők mindent elsőprő változatosságában. Ez teszi azt, hogy a gonosz kezek rombolása nem árt, nem zavarja az emberiség megszentelésének folytonosságát. Ellenkezőleg: a nélkül, hogy akarná, csak megszilárdítja. Mert a romboló ellentmondás új munkára, új küzdelemre, új áldozatra, új önfeláldozásra, új vértanúságra kényszerít. Nemzedékek építettek a kegyelem megszentelő erejében: benső készségük önmagukat szentelte meg, külső munkájuk a világot. Az ellentmondás nem maradt el és rombolt. Új nemzedékek, eddig még fel nem használt és be nem fogott erők és energiák sorakoztak fel: duzzadó, egészséges, ifjú és kegyelemteljes egyének, hogy újra kezdjék a munkát. Nem törődtek azzal, hogy az ő munkájukat is le fogják rombolni a történelmen időnként végigszáguló forradalmak. Hittek hivatásukban, és a romok helyén új életet teremtettek. Így volt ez mindig és így lesz a világ végéig: amíg Krisztusban hívó

ember lesz, az mindig építeni fog, hogy a krisztus-tagadónak legyen mit felrobbantania.

A folytonosság, mely a fejlődés jegyében áll, itt, a történelem majdnem kegyetlen valóságában kézzelfogható. Ebben a fejlődő folytonosságban, amelyet természetesen csakis a Krisztusban hívőkben működő és megnyilvánuló kegyelem tart fenn és fejleszt tovább, valósul meg az ember, az új idők és a világ megszentelése, amely példa nélkül áll a mindenség történelmében.

Nagy dolog ez és félreérthetetlenül Annak a nagyságát hirdeti, Aki a láthatatlanság háttéréből örökös a történés folyása fölött, „aki a mindenséget üdvösen igazgatja” (Bölcs. 8, 1.) és sikeresen gondoskodik arról, hogy a megváltás termékenységeinek leggazdagabb gyümölcse, a megszentelés meg ne hiúsuljon.

A Szentszűz prófétai pillantása szemrebbenés nélkül tekinti át ezt a végtelenül bonyolult folyamatot, amelyben oly sokan nem tudják felfedezni az összefüggéseket és zseniális hozzáértéssel hozza közös nevezőre a benne előforduló legellentmondóbb megnyilvánulásokat.

A közös nevező, melyet elsőnek a Szentszűz talált meg, az Isten végtelen nagysága. Ez gigantikus méretekből bontakozik ki annak szemei előtt, aki nem zárkózik el készakarva az emberiség és az őt körül keretező világ megszentelésének valósága elől.

„Isten nagyságát hirdeti az ég, a mennybolt vallja kezei művét” (18. zsolt.), és „megjelent üdvözítő Istenünk kegyelme minden embernek (Tit. 2, 11.), hogy ezáltal megnyilvánuljon az „Isten akarata, a ti (az emberiség) megszentelődésetek”. (I Thes. 4, 3.)

A teremtés, a megváltás és a megszentelés hangosan hirdetik az Isten nagyságát, amelyet senki sem látott meg és fogott fel oly tökéletesen, mint a Szentszűz, akinek a lelke ama történelmi jelentőségű nap estéjén, Judea magas hegyeiben, Erzsébet házában tornácán teljes odaadással „nagynak dicsérte az Urat”.

2. Az Úr dicséretreméltó mindenek felett! (48. zsolt. 1. v.)

Az Isten, akinek egyszülött Fia köztünk való megjelenésével megváltoztatta a világ arculatát és visszaváltoztatta a zabolátlan szenvedélytől eltorzított emberarcot az Ő képmásává, feltétlenül dicséretreméltó.

Mert az Úr nagysága előtt csak hódolni lehet.

E hódolat kézzelfogható megnyilvánulása az Úr dicsérete.

Az első, akit az Isten nagysága feltétlen hódolatra készítetett, a Szentszűz volt, aki, mint a „Magnificat” bizonyítja, dicséretreméltónak tartotta az Urat és akinek egész élete és minden cselekedete nem volt egyéb, mint az Isten folytonos és tökéletes megdicsőítése.

Az az igazság, hogy az Isten végtelenül dicséretreméltó, odatartozott a Szentszűz istenfogalmához, melynek egyik alapvető elemét képezte.

*

Annak, hogy a Szentszűz és vele együtt mindenki, aki eljutott a valódi istenfogalomhoz, az Urat dicséretreméltónak magasztalja, megvan a maga sajátos lélektani háttere.

E háttér egy egész folyamat, melynek kiindulópontja az előbbi részben fejtegetett nagyszerű istenfogalom. Azt, aki az Isten nagyságát az emberi lehetőségek szerint felfogta és így valóban érintkezett az abszolút végtelennel, elsősorban mérhetetlen csodálat fogja el. Ez a legtökéletesebb elismerése annak az isteni mértéknek, amely olyannyira felülmúlja a mindennapi fogalmakat és a közönséges élet megszokott dimenzióit, hogy aki még nem szokott hozzá ezekhez a méretekhez, csodálattól elragadtatva és szótlán, ájtatos némasággal tekint körül ebben a számára teljesen új világban.

Igy jártak mindazok, akiket az Isten nagyságá-

nak a lehellete érintett. Midőn Jézus színeváltozása után tanítványaival lejött a Tábor magaslatáról, egy gyermeket vezettek hozzá, akit a tisztátalan lélek kínozott meg és akit az isteni Gyermekbarát teljesen meggyógyítva adott vissza atyjának. Ez az esemény, amelynek nagy sereg szemtanúja volt, nemcsak mély benyomást gyakorolt a körülállókra, hanem csodálatba ejtette őket, úgyhogy „mindnyájan *elámulának az Isten nagysága felett*” (Lk. 9, 44.), mert a romlatlan néplélek, amely előtt az Isten nagysága e csodában oly magasztosan nyilvánult meg, rögtön felfogta, hogy az Úr, aki ilyfajta teljesítményekre képes, végtelenül csodálatraméltó.

Hasonló esettel számtalanszor találkozunk a négy evangélium szövegében, ami azt bizonyítja, hogy az Isten nagysága megismerése, tehát az alapvető istenfogalom első kihatása az az elragadóan szép és meglepődött bámulat, amely csodálatraméltónak találja az Urat.

Ez egyébként teljesen megfelel a Próféta kijelentésének, aki „csodálatosnak hívja az Ő nevét” (Iz. 9, 6.), és megegyezik azzal a válasszal, amelyet az Úr angyala adott Mánuének (Sámson atyja): „Miért kérdezed nevemet? Csodálatos az!” (Bír. 13, 18.)

A csodálkozásnak lélekemelő valóságát lényegesen fokozza az a tudat, hogy a csodálatraméltónak megismert Isten a mi Istenünk. Minél többet foglalkozunk Vele és minél inkább igyekszünk a közelébe jutni, annál kézzelfoghatóbban érezzük, hogy az Istennek minden cselekedete a mi „üdvösségünket szolgálja, hogy Ő nagyméretű beállításban teljesen nekünk ajándékozza Önmagát. Amit az ószövetségben mondott: „Én az Úr vagyok, *a te Istened*” (Exod. 20, 1.), és amit annyiszor megismételt, az az újszövetségben érte el tetőpontját, midőn Egyszülöttjét áldozta fel megváltásunkért: „Mert úgy szerette Isten e világot, hogy az ő egyszülött Fiát adta, hogy mindaz, aki Őbenne hisz, el ne vesszen, hanem örök élete legyen.” (Ján. 3, 16.) Ez a tényállás készítette egyébként az

asszisi Szentet arra a közismert mondásra: „Istenem és mindenem!”²¹

A végtelenül nemes gesztus, amellyel a csodálatos Isten nekünk ajándékozta önmagát, viszonzásra készlet és teljes önátadást követel. Ez a magyarázata a napkeleti bölcsek eljárásának, akik a csillag nyomát követve odataláltak a betlehemi jászolhoz és akik: „leborulva imádnak őt”. (Mt. 2, 11.) Ugy viszonzozza az ember Krisztus végtelen önátadását, „akit azért szeret az Atya, mert életét adja” (Ján. 10, 17.) és aki ezt „magától teszi, mert hatalma van hozzá” (u. o. 18. v.), hogy leborulva imádjá. Ezáltal teljes és feltétlen önátadását fejezi ki.

Annak az Istennek, akit „a mennyei sereg leborulva imád” (2 Ezdr. 9, 6.), az ismerete és megcsodálása teljes önátadáshoz vezet. Ennek legtökéletesebb kifejezése az istenimádás. Az az imádás, amely egész életünket behálózza és körülkeretezi és amelyről a Zsoltáros oly meghatóan énekl: „Este, reggel és délben panaszodom, sóhajtozom, és meghallgatja könyörgésemet.” (54. zsolt. 18.)

E beállítás nyomában fakad „az Isten szolgálata után való, lelkünket őszintén betöltő vágyakozás”,²² amely bőségesen gondoskodik arról, hogy imádásunk tökéletes legyen, tehát Isten elvárásának megfelelően és lelki igényeinket kielégítse.

Ami ezt az imádást illeti, nem szabad figyelmen kívül hagyni, hogy az Isten közelébe vezet és tökéletesen megismerteti velünk az Urat.

Midőn arról volt szó, hogy már eljutottunk a tökéletes istenfogalomhoz és megismertük az Isten nagyságát, akkor még nem volt alkalmunk arra, hogy, ha szabad ezt a kifejezést használni, megismerjük e nagyság részleteit, alkotó elemeit és egyes főbb vonásait. Csak a mindent magába foglaló egységes istenkép ragyogott fel szemeink előtt és úgy jártunk,

²¹ Deus meus et omnia. Assisi Szent Ferenc.

²² „Verum desiderium iugiter in te ardeat divinae maiestatis famulandi.” Scupoli, Certam C. 44.

mint az, aki először lépi át a Szent Péter-bazilika küszöbét: megkapott az abszolút nagyság dimenziója, a nélkül, hogy egyes, végtelenül szép részletekkel foglalkozhattunk volna. Csak az összbenyomás hatott reánk.

Igy vagyunk az istenfogalommal is. Midőn nagy-
nak és végtelennek ismertük meg az Urat, akkor az
összbenyomás mindent elnémitő hatása alatt álltunk.
Az egyes vonalakra, részletekre, önmagukban is töké-
letes és végig el nem gondolható szépségekre csak
akkor jöttünk rá, amikor az imádásban kicsendülő
önátadás egészen közel hozott az Istenhez, lecsillapult
a nagysággal való találkozás nyomában fakadt vihar
és fokozatosan hozzászoktunk ezen elragadó kép szem-
léletéhez.

A világosság ekkor már nem vakított és így las-
san kibontakoztak előttünk az egyes vonalak és fel-
tűntek az egyes szépségek.

Igy zárult be a kör, amelynek kiindulópontja
szintén az Isten ismerete volt és így fejlődött ki ben-
nünk az a fogalom, amely nemcsak az összbenyomás
kihatása alatt áll, hanem képes az összbenyomást
magyarázni és indokolni, amennyiben az egyes voná-
sok eléggé tökéletes ismerete csak fokozza az össz-
benyomás által kiváltott, a végtelen szédítő magas-
ságába magával ragadó istenismeretet.

Aki idáig már eljutott és akiben a helyes isten-
fogalom már ennyire megérett és kiforrott, az a szó
teljes értelmében dicséretreméltónak tartja az Istent
és megértette, átélte ennek a feltétlen dicséretnek a
lényegét.

Szent Agoston ezzel az istenfogalommal való
kapcsolatban azt mondja, hogy „az Istent ésszel vala-
miként felérni nagy boldogság”,²³ amelyet aki élvez,
„megtalálta az Isten tudását”. (Példab. 2, 5.)

Ez már világosság, amelyhez Kempis Tamással
fohászkodhatunk: „Oh, örök világosság, mely minden

²³ „Attingere aliquantulum mente Deum, magna beatitudo
est.” Sermo 107 de verbis Domini, cap. 34.

teremtett fényességet felülmúlsz, küldj a magasból oly fénysugárt, amely lelkemnek minden rejtekét általjárja.”²⁴ E világosságban „rejlík a bölcsességnek és a tudománynak minden kincse” (Kol. 2, 3.) és amely által „kegyelem és békesség tölt el minket Istennek, a mi Urunk Jézus Krisztusnak ismeretében” (2 Péter 1, 2.) és „növekszünk a kegyelemben”. (2 Péter 3, 18.)

Ennek a világosságnak a fényében értette meg a Szentszűz és értjük meg az ő nyomában mi is, hogy az Úr mindenekfelett dicséretreméltó. Ez a megismerés indítóokokban, motívumokban annyira gazdag és ennek következtében annyira termékeny és életképes, hogy megmozdulásai az elviselhetetlenségig fokozódó feszültséget okoznak a lélekben, melynek törvényét meg kell érteni és amelyet le kell vezetni.

Más szóval: a belső gazdagság kifelé hat, külső kifejezéstartalmas formát keres. Ezt a dicséretben, az énekben, a magasztalásban találja meg, mert a benső pazar gazdagság a forrás öserejével bugyog fel, tör ki és boldogságában énekelni, dicsőíteni, magasztalni akar.

*

Igy keletkezik az Isten dicsérete, amelynek a „Magnificat” kétségkívül a legértelmesebb és legklasszikusabb megnyilvánulása.

Az Isten dicsérete, mint az már az ószövetségben gyakorlatban volt²⁵ és mint azt az újszövetség istentisztelete alakította,²⁶ és a Szentszűz nyomában száz-

²⁴ Krisztus követése, 3. könyv, 34. fejj. 14.

²⁵ Legszebb megnyilvánulása az ószövetség istendicséretének a 150 zsoltárt tartalmazó zsoltárkönyv, amely az ószövetségi istentisztelet tengelye és amelyben minden emberi érzés és kapcsolat kifejezésre jut. Az isteni Megváltó példáját követve az újszövetség liturgiája ezt a páratlan szépségű könyvet teljes egészében átvette. Akik bővebben akarnak foglalkozni a Zsoltárkönyv jelentőségével, használják dr. Miller O. S. B. munkáját: „Einführung in die Psalmen”. Ecclesia orans, IV. kötet, Freiburg, Herder. 1924.

²⁶ Az újszövetség istendicséretének a századok folyamán pompásan kifejlődött és bizonyos szempontból még mindig fej-

ezrek és milliók valószínűsítették meg,²⁷ annak a gazdag érzelmvilágnak kifejezése, amelyet az Isten ismerete alakít a lélekben.

Minél közelebb jut az istenismeret Isten lényegéhez, minél többet fog fel az emberi megismerés az Isten gazdagságából, minél szabadabban és lendületesebben mozog az emberi gondolat az Isten végtelensége „keretein” belül, a nélkül, hogy végigjárna a végtelent, annál változatosabb, hatalmasabb és életteljesebb az érzelmvilág, amely az istenismeret nyomában fakad és amely nem egyéb, mint annak valóban emberi kifejezése, belülről kifelé törekvő megnyilvánulása.

Ez az érzelmvilág teljes odaadással hódol az Úr nagysága előtt (94. zsolt. 3. v.), fékezhetetlen vágygal vágyakozik az Isten tökéletes boldogságában való részesülés után (72. zsolt. 25. v.), szenvedélyes lendülettel szereti viszont a teremtet, megváltó és megszentelő Istent, aki „előbb szeretett minket” (1 Ján. 4, 10.), komoly erőfeszítéssel akar a Logosz által kifejezett gondolat nyomában maradni, őszinte csodálattal figyeli a Megtestesült minden gesztusát, hogy kegyelemteljes erőfeszítéssel törekedjen azt még a legkisebb dolgokban is megvalósítani. Egyszóval: minden képességével az Isten felé fordul, az Istenhez vonzódik, közeledik és az Ő kifogyhatatlan végtelenségének beláthatatlan birodalmában éli minden Istenben való elmerülése ellenére is, sőt éppen ezáltal teljesen kifejlődött egyéni életét.

lödésben lévő katolikus liturgia adta meg azt a klasszikus formát, amely minden igényt kielégít és amely nemcsak a Krisztushoz közelálló körök, hanem a távolállók elismerését és csodálatát is kivívta. Bővebben: „Gebet und Gottesdienst im Neuen Testament”, Freiburg, Herder, 1937.

²⁷ A misztikus Krisztustest, az egyházközösség hivatalos liturgiáján kívül, amely csakis a közösség hangulatát és igényeit tartja szem előtt, ugyanazon Egyház életében még nagy szerepet játszik az egyéni istendícséret, amelynek nyomában végtelenül változatos külön irodalom fakadt. Ennek a legszebb megnyilvánulásai a nagy misztikusok munkáiban és a klasszikus katolikus költészetben találhatók.

Éz valóban istendícséret, amely nemcsak szavakra, himnuszokra és az érzelmek Isten felé való áradására szorítkozik. Ez az istendícséret áthatja az egész embert, átsugározza lényét, irányítja cselekedetét, kitölti minden gondolatát, magával ragadja élete folyását.

Közös nevező ez az istendícséret, amelyben az élet megnyilvánulásainak legkülönbözőbb lehetőségei egymásra találtak, egymásba forrtak, egy oly egységgé váltak, amely az élet teljessége és amely az istendícséretnek soha el nem nemülő, meg nem szakadó, izig-vérig őszinte és magasbatörő himnusza.

Élet ez az istendícséret, amelyet az istenismeret vált ki az emberben, mint az Isten tökéletes élete ragyogó szép árnyékát.

Ezen istendícséret elemei Isten lényege, élete és teljesítménye. A valódi istendícséret ezek körül fordul meg mint tengely körül és ezeken alapszik. És ha egyéni utakon jár és az Úrral a közösségen kívül is keres személyes kapcsolatokat, akkor ezek is az említett elemeken alapuló variációk, amelyekben az egyéni tehetség méreteinek megfelelően mindig más és más formában ugyane motívumok csendülnek fel.

Mert dicséretre, mindent elárasztó, meggyőződött és meggyőző istendícséretre elsősorban az Isten lényege készttet. Az az isteni lényeg, amely felfoghatatlan. Amely olyannyira felettünk áll, hogy abszolút tekintély, olyannyira kezdet, hogy feltétlenül kiindulópont, olyannyira termékenység, hogy minden élet forrása, olyannyira tevékenység, hogy minden cselekedet és történés rúgója, olyannyira folytonosság, hogy minden idők szintézise, olyannyira konzekvens változatlanság, hogy abszolút maradandó, tehát örökkévaló, amely volt, van és lesz!

Ha ezzel az isteni lényeggel állunk szemben, akkor egyideig hallgatunk, elnémulunk, magunkba szívjuk szavakba nem önthető kihatásait. De miután kicsinyek vagyunk, hamar töltekezünk, eltelünk, megfeszül bennünk minden, némaságunk tűrhetetlenné válik: kirobbanunk, felpattanunk, széjjelnyílunk s

folyik, árad belőlünk Annak a dicsérete, Akinek egyedül a gondolatban, a benső összpontosításban való meglátása oly elgondolhatatlanul gazdaggá tett minket.

De nemcsak a Lénnel állunk szemben. Az Élettel is. Isten életével, amelyet meg nem látni, észre nem venni nem lehet. Bárhová tekintünk, bárhová megyünk, bármit is vizsgálunk, mindig és mindenütt ezzel az élettel találkozunk. A mező halvány kis virága, a magasság végtelenségében merész íveléssel keringő sas, a havasok hófehér, megközelíthetetlen bérce, az égitestek pályafutása, a föld termékenysége, a történések folyamata, minden azzal az Istennel hoz össze, akinek életteljessége tartja fenn és hozza mozgásba a minket látszólag oly kaotikusan, pedig valóságban oly matematikus pontossággal körüláramló életet.

Ez elől az élet elől akkor sem zárkozhatunk el, ha elfordulunk a külvilágtól és leszállunk bensőnk mélységeibe. Mert ott meg a lélekkel találkozunk, lelkünkkel és ez félreérthetetlen világossággal ragyogja felénk az isteni élet sugarait, amelynek létezését, fenntartását, fejlődését, Istenhez való hasonlatosságát köszöni. Minden megmozdulása, a teljes kibontakozás felé való törekvése, fájdalma és öröme, sikere és csalódása ezzel az isteni élettel, amelybe a megszentelő kegyelem oly szorosan ékelte bele, függ össze. Minél nagyobb önfeledéssel merül el végtelenségében, annál jobban sikerül teljesen hozzásimulni és kialakítani az Istenhez való hasonlatosság összes vonásait.

Ennek a léleknek a szemével azután meglátjuk azt az életet, amelyet az Isten önmagában folytat: az örök, mindent magába ölelő Létet, amely megismeri önmagát és ezt az önismeretet az örök Igével fejezi ki, míg mind a kettő, az Öröklét és az Ige ellenállhatatlan vonzalommal szeretik egymást és a Lélek által örökre egymásba olvadnak. Így jutunk el a három Személy ismeretéhez, a nélkül, hogy bennünk meghasadna és személyekre oszlana az egyistenfogalom. Az Isten önmagában folytatott élete örök kere-

tében ismerkedünk meg az Atyával, a Fiúval és a Szentlélekkel, akikről tudjuk, hogy egy Isten. Magyarítani mindezt nem tudjuk, ilyesmire nincs magyarázat, de mégis tudjuk, hogy így van, mert lelki szemünkkel láttuk és mert lelkünkben átéltük. S ez az élmény olyannyira való és őszinte, hogy benne nem csalódhatunk.

Itt, a Szentháromság zsámolya előtt fakad fel énünkbelől a legtermészetesebb istendícséret, amely romlatlan öserővel tör ki belőlünk, hogy elárassza egész életünket. Itt már sem beszélni, sem hallgatni nem lehet, itt csak dicsérni, csak gondtalanul énekelni lehet, mint pirkadatkor a madár, amely örömteljes szárnyalással repül a felhasadó hajnal első sugarai elé.

Itt, ebben a végtelenül átlátszó atmoszférában, ebben a kristálytisztá ragyogásban keletkeztek az istendícséret klasszikus himnuszai, amelyek méltán ejtették bámulatba a világot, pedig minden világ-irodalmi jelentőségük ellenére is csak színtelen, halvány árnyéka annak az elragadtatáshoz hasonlítható élménynek, amellyel a nagy lelkek közelítették meg a háromszemélyű Egy-Isten zsámolyát és amelyet szóval amúgy sem lehet kifejezni.

*

A tökéletes istendícséretnek megvannak a maga sajátos formái.

Ezek a formák vagy egyéniek, vagy közös jellegűek.

Az egyéni formák sokaságát még hozzávetőleg sem lehet vázolni. Ahány egyén, ahány lélek, annyi forma. Az istendícséret nem ismétli meg önmagát: mindenegyes lélek egyénisége teljesen új, mindentől, ami előtte volt, körülötte van és utána lesz, eltérő. Ezen a tényálláson bizonyos hasonlóságok semmit sem változtatnak, mert a hasonlóság távolról sem azonosság. Azonkívül ott vannak az úgynevezett hasonlóságok mellett az eltérések. A hasonlóságok és eltérések keveredése teszi az új egyéniséget, amelynek megvan a maga többé-kevésbé kifejtett ízlése

és stílusa. Ez az oka annak, hogy a nagyjelentőségű egyéniségek, akiket szentekként tisztelünk, egy és ugyanazon Istenhez való hasonlatosság mindig új, az eddigitől eltérő megnyilvánulásai.

Ennek megfelelően mindenegyes egyéniség, ami az istendícséretet illeti, idővel azt a teljesen eredeti formát alakítja ki, amely személyiségének legjobban megfelel.

Ezek a formák sokszor a legprimitívebb egyszerűség jegyében állanak, sokszor minden egyéni jelleg ellenére is csak a közepesség nivóján mozognak, de sokszor, mint a tökéletesek és a szentek esetében, oly klasszikus megnyilvánulásai az istendícséretnek, hogy gazdagságukból századok nemzedékei meríthetnek.

Az egyéni formák sokasága fölé fejlődött egy általános, közös forma, amely már nem képvisel egyéni törekvéseket, érzelmeket és gondolatokat. E forma, amely nem máról-holnapra lett, hanem évszázadokon keresztül fejlődött és minden nemzedék egyéni gazdagságából csak a maradandót, az értékeset szívtta fel, már nincs az egyéni érzelmvilág sokszor beszámíthatatlan hullámveréséhez kötve. Minden egyéni, tehát változó momentumból kivetkőzve megalkotta azt az arany középutat, amelyen minden érzelem, hangulat és törekvés találkozik. Így egy általános érvényű formát alakított, amely előkelő kimérttségében minden ég felé törekvő vagy a fájdalom örvényeiben kavargó túltengéstől tartózkodik, mert első helyre mindig a megismerést, a gondolatot állítja.

Ezt a klasszikus latin gondolat precizítására emlékeztető formát, amely a legcsekélyebb fölösleget sem tűri meg, egyesek ugyan túlságosan hűvösnek találják, pedig ez az egyedüli megoldás, amely a közösségben felolvadó egyének különböző igényeit és hangulatait úgy hozza közös nevezőre, hogy abban mindenki és bármely helyzetben azt találja meg, amire éppen szüksége van. Azonkívül azt sem szabad elfelejteni, hogy a közös forma tökéletesen kiegyensúlyozott lényege termékenyen hat ki az egyéni formák kialakulására, amennyiben az egyeseket klasz-

szikus mérsékletre, előkelő önuralomra és arra a finom tapintatra neveli, amely az Istenhez való viszony legintimebb és legszentebb mélységeit, bizonyos szűzies szerénységtől készítve, a külvilág elől el akarja rejteni és éppen ezért kifejezés nélkül hagyja az amúgy is kifejezhetlent.²⁸

Ezt a megoldást, amely a mindenkit kielégítő közös formát alkotta meg, az újszövetség liturgiájának nevezzük, amelynek alapja az isteni kinyilatkoztatás és amely az idők folyamán mindazt magába olvasztotta, amit az Istent dicsérő nagy lelkek mint általános jelentőségű valódi értéket alakítottak.²⁹

Az egyéni formák sokasága és a klasszikus forma fölött áll az az istendícséret, amelynek elérhetetlen és felülmúlhatatlan alakítója az isteni Megváltó, a megtestesült Ige, Krisztus szent embersége. Ez a legtökéletesebb és az Úr méltóságának egyedül megfelelő istendícséret, amely, hála Krisztus az egyházközösségben tovább folytatott életének, bekapcsolódik az újszövetségi liturgia szakrális cselekményébe is. Ennek következtében, és ez alapozza meg a katolikus liturgia természetfeletti jelentőségét, az egyházközösségben maga Krisztus, az isteni Ige szent embersége dicséri az egész emberiség nevében az Istent, úgyhogy a liturgikus közösség istendícsérete minden szempontból tökéletes.

*

Az istendícséret keletkezésének az előbb vázolt folyamata a Szentszűzben sokkal egyszerűbb volt.

A kiindulópontot, a tökéletes istenfogalmat a Szentlélek sugallata alakította meg benne és Ő vezette oly istenközelségbe, amely a Szentatyák tanítása szerint³⁰ magával a Szentháromsággal hozta őt a legszorosabb kapcsolatba.

²⁸ Ezt a gondolatot „A liturgia tüzeiben” című könyvemben vázoltam tüzetesen.

²⁹ A liturgiát illetőleg utalok arra, amit „Az élet teljessége” című könyvemben írtam. (69—95. old.)

³⁰ Hezychius presbíter (Jeruzsálemben a VII. század elején) a Szentszűzet a Szentháromság kiegészítésének, „complementum

Az Istennel való személyes kapcsolatokat a Lélek sugallata világosságában a Szentszűz akkor találta meg tökéletesen, amidőn a főangyal látogatásakor értesült, hogy ő a kiválasztott. És mindabban, amit az Isten őerte, Egyszülöttje anyjáért tett, annál tökéletesebben ismerte meg az Úr nagyságát és teremtményeihez való szeretetteljes viszonyát.

Mindez csak fokozta a benne amúgy is meglévő pazar lelki gazdagságot, és amint már láttuk, arra készítette, hogy az Istent, akit mindenekfelett dicséretreméltónak ismert, az emberek előtt is megdicsőítse.

A forma, amelybe ezt a dicséretet öntötte, a „Magnificat”, teljesen megfelelt az ő egyéni stílusának, ami viszont nem egyéb, mint nevelési kiválasztottsága és a kegyelemben való bővelkedésének természetes következménye.

Ebben a formában, a legtökéletesebb istendicséretben, amelyet Krisztus szent emberségén kívül emberi teremtmény valaha alkotott, az ószövetség legszebb motívumai csendülnek fel.³¹ Talán azért, hogy a „Magnificat” örök szépségű költészetében megtalálják azt a természetes átmenetet, amely a két szövetség között megteremti a harmónikus egységet és egyszersmind a kettőnek a szoros összetartozását bizonyítja.

*

„Az Úré az én erőm és dicsérő énekem... Ő az én Istenem, hadd dicsőítem, Atyámnak Istene, hadd magasztalom!” (Exod. 15, 2.)

Ez a Szentszűz alapgondolata, ez törekvéseinek és érzelmeinek indítóoka, ez lelkiségének egyszerű, átlátszó és magasztos szintézise.

trinitatis” nevezi. Ezt a tant annyiban lehet elfogadni, amennyiben ezt a „kiegészítést” külső, a Szentháromság kifelé irányuló cselekedeteire való vonatkozásban vesszük. Lásd Lépiciér O. S. M., De Maria, Matre Dei. Paris, 1912. Pars I., III. Cap. Art. 3.

³¹ Lásd a Függelékben: „Az ószövetség motívumai a Magnificatban.”

Számára nemcsak törvény, hanem magától értendő szükségesség az Isten dicsérete.

Oly feltétel, melynek beteljesülése nélkül élete nem volna teljes és lelkéből hiányozna valami.

Neki dicsérnie *kell* az Istent. Mert annyit tud az Istenről, annyit ismert meg lényéből, cselekedeteiből, dicsőségéből, hogy mindezt magában tartani, elfojtani már nem tudja.

Öserővel tör ki belőle az Úr dicsérete, s míg a „Magnificat”-ot énekli, lelke Teremtője felé árad és Annak a végtelenségébe merül el, Akinek a dicsőségét zengik halvány ajkai.

3. Lelkével látja az Urat

„Felhő és homály van körülötte” (96. zsolt. 2.) mondja a Zsoltáros az Úrról és ez a felhő teljesen elfödi előlünk Istent, úgyhogy emberi szem nem képes Őt megpillantani.

Más szóval: Istent ember nem láthatja meg, mint arról Szent János evangélista tanúskodik. (Ján. 1, 18.)

Ezen a felhőn, amely nem egyéb, mint az ember fizikai képességének korlátoltsága, csakis a lélek pillanthat keresztül, mert csakis a lélek képes megismerni, meglátni az Istent.³²

Azért énekli a Szentszűz a „Magnificat” kezdetén: „Nagynak dicséri *lelkem* az Urat.”

Erre az istenlátásra csak a lélek képes, „a test nem használ semmit”. (Ján. 6, 64.) „Mert ki tudja az emberek közül az ember dolgait, ha nem az ember lelke, mely őbenne van? Éppúgy az Isten dolgait sem ismeri senki, csak Istennek Lelke.” (I Kor. 2, 11.) És az Isten Lelke csak a léleknek nyilatkozza ki és mutatja meg a „nagy, hatalmas és félelmetes Istent”,³³ tehát csak a lelket képesíti az Isten meglátására.

³² „Megismerésre”, mint azt a skolasztikus filozófia tanítja, csakis a lélek képes. Bővebb felvilágosítást a lélektan szakkönyvei nyújtanak.

³³ Deuter. 10, 17.

A Szentszűz lelke, amelyet kiváltságos módon árasztott el a kegyelmek teljessége, látta, érezte, felfogta, amennyire emberi teremtmény erre képes, az Istent és ennek az istenlátásnak világossága teljesen elárasztotta egyéniségét, ragyogóvá tette lelkiességét és végtelenül boldoggá egész életét.

Amidőn a „Magnificat”-ot énekelte, még méhében hordotta a Megtestesültet, az Igét, minden világosság forrását. A kapcsolat közötté és Krisztus szent embersége között ekkor volt a legszorosabb.

Az Anya lelke elmerült a Fiú szemléletében és mindazt, amit ott látott, „megjegyzí vala . . . , szívében forgatván”. (Lk. 2, 19.)

*

„Lélek az Isten.” (Ján. 4, 24.)

A Lelket csak a lélek tudja megérteni, csak ő képes közelébe férközni, csak őbenne van meg az a finom érzék, amely felfogja sugallatait, megérzi megmozdulásait, csak ő szívhatja magába azt az éltető erőt, amely a Lélekből feléje árad s amelyet kegyelemnek nevezünk.

Ennek az oka elsősorban az Isten és a lélek között fennálló rokonságban keresendő: mind a kettő szellem, az egyik az Isten, az abszolút, a végtelen szellem, a másik a lélek, szintén szellem, az idő folyamatának hullámcsapásából pattant ki, mint az Isten teremtménye, és ha nem is végtelen, ami lényegét illeti, mégis soha el nem múló, az eljövendő örökkévalóságban mindig létező szellem.

Fokozza ezt a rokonságot az a tény, hogy az egyik, az emberi lélek, a másiktól, az Istentől ered, amennyiben teremtménye. (Gen. 2, 7.) A Teremtő alkotó kezeinek mesterműve, elgondolásának megvalósulása, atyai szeretetének dédelgetett gyermeke.

Betetőzi ezt a szerencsés tényállást az a szerencsés körülmény, hogy a Teremtő a lelket a saját hasonlatosságára teremtette (Gen. 1, 26.), aminek beláthatatlan és felbecsülhetetlen következményei vannak. Mert a lélek ezáltal magában hordja, méreteinek megfelelően lefokozva, tehát parányi kicsiny-

ségben mindazt, ami az Istent oly végtelen gazdaggá és tökéletessé teszi. Ő minden szerény és szűk keretű méret ellenére is e végtelen hatalmasságú Isten hasonmása, tehát remekmű, amelynek értékét egykönnyen felbecsülni nem lehet.

Abban tehát, hogy a lélek képes megismerni az Istent, semmi rendkívüli nincs. A lélek, amely tisztában van saját lényegével és tulajdonságaival, az említett hasonlatosság által egyszerűen ráismer Teremtőjére, akiben saját értékeit találja meg az abszolút végtelenség teljességére felfokozva.

Igy ismert rá a Szentszűz is arra a végtelen jószágú Teremtőre, akinek ő, az Istenanya az Istenhez való hasonlatosságon kívül annyit köszönhetett. Így látta meg lelkével az Urat, akit meg kell látni és akire rá kell ismerni, mert „az Isten világosság és nincs benne semmi sötétség”. (I Ján. 1, 5.)

Azt pedig, hogy a Szentszűz lelkével hogyan látta az Istent, azt a „Magnificat” tárja fel előttünk, amelybe a Szentszűz szeplőtelen lelke egész gazdagságát belefektette.

*

A Szentszűz, aki magában hordozta a megtestesült Ige sarjadzó emberségét, nemcsak ennek a fejlődő, növekvő életnek a fizikai terhét érezte. Lelke megismerte az Igét, mint sem előtte, sem utána senki más és Benne meglátta mindazt, amit az Isten az emberiségnek az Ige által mondani, vele közölni akart.

Minél mélyebben merült el lelke az Ige végtelenségében, annál többet látott, annál gazdagabb lett, mert „az, aki őszintén és szeretettel merül el a megtestesülés titkának szemléletébe, az isteni bölcseségnek oly mélységeire bukkan, amelyek minden emberi megértés felett állanak... aminek következtében az ájtatos szemlélődő előtt e hittitkoknak mindig újabb és újabb szépségei bontakoznak ki”.³⁴

³⁴ „Si quis diligenter et pie Incarnationis mysterium consideret, inveniet tantam sapientiae profunditatem, quod omnem humanam cognitionem excedat... unde fit, ut pie consideranti,

Az Atya az Igében mindazt kimondotta, amit velünk tudatni akart, és így a megtestesülés misztériumában megismerjük és meglátjuk az örök isteni igazságot, úgy ragyogó összességében, mint a mindenséget elárasztó kihatásaiban. A Krisztusban megismert igazság meggyőz, eltölt minket és így alakul ki bennünk a hit, mely életünket az Isten felé irányítja. Ebben az értelemben mondja Szent Ágoston: „Maga az Igazság, az Isten Fia emberré lett, ezáltal megalakította és megalapozta a hitet, hogy az ember annál biztosabban jusson el az igazság ismeretéhez.”³⁵

A Szentséges Szűz lelke, aki oly szoros kapcsolatban volt az Igével, Őbenne mindazokat az igazságokat megismerte, amelyek a hit tárgyát képezik. Tette ezt annál tökéletesebben, amennyiben a Szentlélek sugallata az imént nyert ismeretet világosságával árasztotta el és így elképzelhetetlen tökéletességig fokozta fel. Ezért nevezi Bellarmin az Istenanyát a „legbölcsebb Szűznek”.³⁶

Azonkívül „mi sem volt a mi reménységünk megszilárdításához szükségesebb, mint annak bebizonyítása, hogy mennyire szeret minket az Isten. Ez pedig legnyilvánvalóbban azáltal történt meg, hogy az Isten Fia megtestesült.”³⁷

A megtestesülés misztériumából a reménység éltető ereje árad felénk, hogy megszilárdítsa Isten felé való törekvésünket és boldoggá tegye a beteljesülésre való, cselekedetekben gazdag várakozásunkat.

semper magis ac magis admirabiles rationes huius modi mysteriorum manifestentur.” Thomas Aquinas, *Contra Gentiles*, Lib. IV., cap. 54.

³³ „Ut homo fidentius ambulet ad veritatem, ipsa Veritas Dei Filius, homine assumpto, constituit atque fundavit fidem.” *De Civ. Dei*. Lib. XI., cap. 2.

³⁶ „Virgo sapientissima”. Conc. 3. super Missus est.

³⁷ „Nihil tam necessarium fuit ad erigendam spem nostram, quam ut demonstraretur nobis, quantum diligeret nos Deus. Quid vero huius rei indicio manifestius, quam quod Dei Filius naturae nostrae dignatus est inire consortium?” Szent Ágoston, *De Trinitate* lib. XIII.

A Szentszűz lelke tehát úgy látta az Igét, mint az erős reménység kiapadhatatlan forrását, amelyből egész életén keresztül korlátlanul merítheti a nehéz pályafutásához szükséges lendületet és életerőt.

És miután „mi sem készlet annyira arra, hogy valakit szeressünk, mint annak irántunk való szeretete”,³⁸ a Szentszűz a megtestesülés, az Ige e remekszép misztériumában találta az Isten iránt való szeretet egyik legellenállhatatlanabb forrását. És ez a beállítás helyes volt, mert „van-e az Úr eljövetelenek (megtestesülésének) nagyobb oka annál, mint hogy az Isten bebizonyítsa nekünk, mennyire szeret minket?”³⁹

Lelke a megtestesülésben meglátta az isteni szeretet végtelen önzetlenségét és viszonszerette a Szeretetreméltót. Szeretete, emberileg szólva, megfelelt forrásának és így Szent Antonin, firenzei érsek joggal nevezheti őt „a szép szeretet anyjának, aki oly túláradóan tudott szeretni”.⁴⁰

Meglátta a Szentszűz az Isten Igéje megtestesülésében az Úr által megalakított erkölcsi világrendnek a cselekedetben való végtelenül gazdag és tökéletes megvalósulását. Ez az a páratlanul fölényes és abszolút értelemben mindent felülmúló életművészet, amelynek csak Isten-Ember, a Megváltó lehet mestere és tanítója.

Erre az életművészetre szüksége volt az embernek, a megváltottnak, hogy a megváltás kegyelemteljes valóságából a legelső következményt vonhassa le és életét azzal a szellemmel egyeztethesse össze, amelynek a megváltás a kiindulópontja és annak a stílusnak megfelelően alakíthassa, amelynek a megváltó Isten-Ember a megvalósítója.

Mert, mint Szent Ágoston jegyzi meg oly szelle-

³⁸ Aquinói Szent Tamás, *Contra Gentiles*, lib. IV., cap. 55.

³⁹ „Quae maior est causa adventus Domini, nisi ut ostenderit Deus dilectionem suam in nobis?” Szent Ágoston, *Liber de Cat. rud.*, cap. 4.

⁴⁰ *Summa*, p. IV., tit. 15., cap. II.

mesen, „az embert, aki látható, nem lehetett követni,⁴¹ az Istent, akit követni kellett, nem lehetett látni. Az ember elé tehát oly valakit kellett állítani, akit láthatott és követhetett is. Ezért lett az Isten emberré!”⁴²

Ennek pedig az volt a következménye, hogy az ember, aki Krisztus követése által a legmagasabb fokú erkölcsi eszményképet valósította meg, felülmúlta önmagát, saját teljesítőképességét és oly magasba emelkedett, hogy — hasonlattal élve — szinte istenítette önmagát. Ezt már a Zsoltáros is előre látta és ebben az értelemben mondotta: „Ti istenek vagytok és fiai a Fölségesnek mindnyájan.” (81. zs. 6.)

Ugyanez az érteleme Szent Agoston híres mondásának: „Az Isten emberré lett, hogy az ember Istenné válhasson.”⁴³ Amivel a nagy egyházatya nemcsak az életszentség fényében ragyogó erkölcsi tökéletességre céloz, hanem arra a kegyelmi kapocsra is, amely a megszentelő Isten és a tökéletességre törekvő ember között fennáll és amely az utóbbit az Isten dicsőségében való részesülésre képesíti és az Úr szabad és irgalomteljes elhatározásából jogosítja is.

A Szentszűz lelke nemcsak Krisztus öbenne fejlődő szent embersége tökéletességét látta teljes szépségében kibontakozni, ő annak az egyéniségek alakítására való kihatását is előre látta és szeplőtelen Szíve boldogsággal telt el, mikor arra gondolt, hogy Krisztus életművészete, példája, stílusa és az azzal járó kegyelem nyomában százezrek és milliók fogják megtalálni az emberi értékek teljes kibontakozásához vezető utat és oly magas nívóra fogják felküzdeni magukat, amelyen már csak azok tudnak megmaradni,

⁴¹ Az ösvétek megtörténte után való elfajultsága miatt.

⁴² Sermo de Nativ. Domini. „Homo sequendus non erat, qui videri poterat; Deus sequendus erat, qui videri non poterat; ut ergo exhiberetur homini et qui videretur ab homine, et quem homo sequeretur, Deus factus est homo.”

⁴³ „Factus est Deus homo, ut homo fieret Deus.” U. o. Ugyanezt a nézetet vallják többek között Szent Athanáz (De Incarnatione) és Nazianzi Szent Gergely. (Or. I.)

akiket mi, jobb kifejezés hiányában, „szenteknek” nevezünk.

Az inkarnáció öbenne beteljesülő misztériumában tehát meglátta az erkölcsi Jót, amely ezentúl minden emberi törekvésnek lesz irányítója és a feltétlen Szépet, amely minden emberi lényt magához vonz és arra késztet, hogy az ő örök törvényei szerint alakítsa saját parányi, de az Isten szemében mégis fontos életét.

Az Igében, aki a teremtés ősképe,⁴⁴ az Isten bölcseségének kifejezése⁴⁵ és aki minden élet forrása,⁴⁶ akiben tehát az Isten tervei és szándékai is kimondattak, a Szentszűz megtalálta az összefüggéseket és így feltárult előtte, aki a teremtés és a megváltás titkaiba már be volt avatva, a világ fenntartásának és kormányzatának csodálatraméltó folyamata is.

Mindaz, amivel a Szentszűz az isteni Ige végtelenségében találkozott, és amit lelkével meglátott, tökéletesítette az ő istenfogalmát és kiindulópontjává lett annak a gazdag lelkületnek, amely a „Magnificat”-ban találta meg a hozzá méltó kifejezést.

Ez a lelkület természetesen az Istennel való legszorosabb kapcsolatnak állt a jegyében és azt valósította meg, ami Krisztus szent emberségének is főfeladata volt, t. i. teljesen „az Atya dolgaiban lenni” (Lk. 2, 49.) és amit Szent Pál oly ellenállhatatlanul meggyőző erővel vázol a Galatákhöz írt levelében. (Gal. 5, 22—25.)

A Szentszűz ennek következtében magasan felül-emelkedett minden emberi szűkkeblűségen; élete a lelkiség legmagasztosabb győzelme, az egyéniség leg-tökéletesebb szublimációja és vele együtt járó feladatok legsikerteljesebb megoldása volt.

És míg lábai istenanyai hivatásának teljesítése közben a föld porát taposták, lelke Isten szemléletébe,

⁴⁴ Deutsche Thomasausgabe, 25 Bd., Seite 109. (III. Quae. III. Art. 8.)

⁴⁵ U. o. Seite 110. (III. Quae. III. Art. 8.)

⁴⁶ U. o. Seite 144. (III. Quae. III. Art. 3.)

az Ige végtelenségébe merült el, hogy abból lendületet és erőt merítsen a reá nehezedő kálváriajáráshoz.

Irigylésreméltó, a végtelenbe nyúló perspektíva és minden emberi szükséglettel számoló tárgyilagosság jellemzi ezt a lelkiületet, amely az Isten közvetlen közelségével töltekezik és mégsem fordul el a földtől, ahová küldetése köti, mert tudja, hogy üdvössége tőle, a megváltó Isten anyjától függ.

*

Ha az Istent csak a lélek közelíti meg, akkor úgyszintén csakis a lélek képes meglátni az Isten Lelkét, a Szentlelket.

Ezt a Lelket, aki annyira szereti az emberiséget, hogy „Ő maga jár közbe értünk szavakba nem foglalható sóhajtasokkal” (Róm. 8, 26.) és aki annyira előmozdította az emberi nem megváltását, hogy a jövődő Istenanyára, a Szentszűzre pazarolta kegyelmeinek színe-javát, maga a kiválasztott, a Szentszűz látta meg minden teremtménynél tökéletesebb módon. Éspedig lelkében, amely a Léleknek legméltóbb hajléka volt (I Kor. 3, 16.) és amelyet maga a harmadik isteni Személy nevelt, csiszolt, gazdagított és alakított át a kegyelem működésének csodálatraméltó remekművévé.

Neki, a kiváltságosnak csak magába kellett szállnia, lelke mélyébe kellett pillantania, hogy ott a benne lakozó Szentlélekkel találkozzék.

Neki csak arra a végtelenül értékes teljesítményre kellett gondolnia, amelyet a Szentlélek öbenne véghezvitt, hogy megértse az Ő szándékait, felmérje az Ő szeretetét és fogalmat alkosson magának az Ő isteni jelentőségéről.

Igy megértette, hogy a szeretetet, amellyel az Atya öröktől fogva kitüntette és amelynek kiválasztottságát köszönhette, csakis a Lélek közvetítette neki, mert, mint Szent Tamás mondja: „Az Atya nemcsak Egyszülöttjét, hanem önmagát és minket is

a Szentlélek által szeret.⁴⁷ Így tehát mindaz a kegyelmi erő, amely ebből a szeretetből fakad, a Szentlélek által jutott el őhozzá és hogy ez mit jelent, azt is csak a kiváltságokban részesült Szentszűz tudta kellően értékelni.

Mindez a kegyelem, és ezt is meglátta lelkében a Szentszűz, abban összpontosult, hogy a Szentlélek önnönmagát adta teljes odaadással ajándékba: „a Szentlélek ajándéka ugyanis nem egyéb, mint maga a Szentlélek”.⁴⁸ Ez pedig a kegyelmi teljességnek tökéletes beteljesülését jelentette mindazokkal a kihatásokkal, amelyek a Szentszűz életét folytonos csodává tették. Ennek a megismerésnek a világosságában a Szentszűz természetesen nemcsak a Szentlélek isteni nagyságát látta meg, hanem azt a végtelen szeretetet is, amelynek ő volt a célpontja és amely a Szentlélek teljes önátadásában nyilvánult meg a legszebben.

A Szentszűz a Léleknek köszönhette azt is, hogy, Szent János evangélista kifejezésével élve, „az Isten őbenne lakozék” (Ján. 1, 14.), és pedig kettős értelemben.

Elsőben úgy, ahogy azt Szent Agoston érti: „A Szentlélek mindaz által, amivel minket megajándékozott, azt valósította meg, hogy az Isten bennünk lakozik, mi pedig Őbenne”,⁴⁹ amit Szent János hasonlóan fejez ki: „Szeretet az Isten és aki szeretetben marad, Istenben marad és az Isten őbenne.” (1 Ján. 4, 16.) A Szentszűzben tehát a kegyelem teljessége által, mint már említettem, az Isten lakozott.

Az Isten jelenléte a Szentszűzben még egy más, teljesen egyedülálló módon valósult meg a megtestesülés misztériuma által, melynek végrehajtója szintén a Szentlélek volt, kinek ereje beárnyékozta a

⁴⁷ „Pater non solum Filium, sed etiam se et nos diligit in Spiritu Sancto.”

⁴⁸ „... donum Spiritus Sancti nihil aliud est, quam Spiritus Sanctus.” Szent Agoston, Lib. XV. de Trinitate, cap. 19.

⁴⁹ Lib. XV. de Trinitate, cap. 17. „Spiritus Sanctus de quo dedit nobis, fecit nos in Deo manere et ipsum in nobis.”

leendő Istenanyát és megalakította benne a Megváltó szent emberségét. (Lk. 1, 35.)

Minél többet foglalkozott a Szentszűz az ő lelkével és mindazzal, ami őbenne végbement, annál jobban és tökéletesebben látta meg a benne lakozó és működő Szentlelket és annál tökéletesebben értette meg a harmadik isteni Személyben megnyilatkozó örök Szeretetet, amelynek beláthatatlan mélységeibe oly szívesen szállt le, hogy abból feladata véghezviteléhez életerőt és teljesítőképességet merítsen.

Itt tényleg lélek közeledett a Lélekhez, lélek pillantott bele a Lélek isteni életébe, lélek fogta fel és szívta magába a Lélekből kiáradó életerőt. Ez a közeledés a szoros kapocs kifejlődéséhez és a bennlakásban megvalósult összeforráshoz, misztikus egysüléshez vezetett, amely a Szentszűz valóban átélt istenfogalmának egyik legmagasabb és legkihatóbb következménye.

*

Azt, akit lelkében látott, azt lelkével magasztalta egész életén keresztül.

A „Magnificat”, amely az esthajnal nyugodt csendjében szólalt meg először és utoljára a Szentszűz ajkán, mint irányítás és mint alapvető motívumok szintézise a kiváltságos Szűz egész életére kiterjedt, hogy kísérő zenéje legyen annak az istenanyai teljesítménynek, amelyen keresztül a legszűzebb lélek magasztalta a benne lakozó Urat, akit nagynak és dicséretreméltónak ismert meg.

*

A Szentszűznek valóban „fogalma” volt az Istenről, mert őbenne teljesen megérett az Isten ismerete.

Ez az istenfogalom, mely a Szentszűzet egész életén végigkísérte, megalapozása volt annak a lelkületnek, intenzív belső életnek, melynek a fő értéke az, hogy „minden dicsősége belül vagyon” (44. zsolt. 14.), és amely külsőleg a „Magnificat”-ban találta meg a hozzá méltó kifejezést.

Azt is lehet mondani, hogy az istenfogalom őbenne megtestesült: annyira áthatotta énjét, annyira meghatározta cselekedetét és annyira átizzotta érzelmi világát, hogy a Szentszűz élete minden gondolatában, szavában és gesztusában Isten nyilvánult meg, kinek ismerete szent tűzzel ott lángolt mint éltető őserő szeplőtelen lelke mélységeiben.

„Nincs oly erény, amely az Istenanyában föl
ne ragyogna, mert őbenne összpontosul minden,
amit az egyesek kiváltsággént bírnak.”

Szent Bernát.

dalle Notti: A boldog betlehemi éjtszaka.

„Et exultavit spiritus meus
in Deo, salutari meo.”
„És ujjong az én lelkem,
Mégváltó Istenemben.”

Az új idő küszöbén

Elgondolhatatlanul szép és felejthetetlenül tanulságos lehetett az a pillanat, amidőn a Szentszűz távolba pillantó szemei elől eltűntek a merész körvonalú judeai bércek, midőn széjjelfoszlott ama ház és környezet képe, amely oly őszinte vendégszeretettel fogadta, hogy helyet adjon az idők eljövendő áradásán végigomló látomásnak, melynek drámai erejű és mégis megnyugtató kibontakozására szüksége volt, midőn dicséneke második szakaszához jutott.

Mennyire érezhette ekkor, hogy küszöbön áll: az új idő küszöbén!

Mily finom hallással hallotta meg, hogy egy kapu becsukódott, amely soha többé fel nem nyílik: a multba süllyedő őszövetség mögött bezárult a beteljesülés kapuja!

Mily kifejlett érzéssel fogta fel a befejezést, mely az új, a végleges Kezdet kiindulópontja.

Ott állott a sorsterhes magaslaton: az idő fordulásának élén.

Az új, elkövetkezendő korszakok lehellete érintette prófétai kegyelemmel megáldott lelkét.

És amint Isten gondolatában az első hajnalhasadáskor ott állott a teremtes küszöbén, úgy most is, a világtörténelem második hajnalpirkadásának szelíd fényében megint ott áll a küszöbön, hogy az új időkbe beleragyogja istenanyaságának, érintetlenségének és

közvetítő küldetésének felszabadító ragyogását, mint a hajnalcsillag, amely a napkelte közeledtének ujjongó ígérete.

És szemei előtt feltárul az eljövendő, az új kor-szak, a megváltás szünet nélkül tovább áradó folya-mata, amely a világtörténet gerince, amelynek szem-szögéből mindent meg lehet látni, mindent meg lehet érteni, mindent meg lehet fejteni és mindenre meg lehet felelni.

A korszakok tovarohanása, a kultúrák küzdelme, a mélységek és magaslatok egymásra következő vál-tozata, a győzelmek és a vereségek egymásba fonódó kavarodása, a szenvedés és a boldogság egymást ölo haláltánca, az új idő élete magával ragadja: látja a kibontakozást és annak végkicsendülését, a meg-oldást, a végleges győzelmet.

• Az idők szava lelke mélyébe kiáltotta titkát.

Amire így válaszolt:

„És ujjong az én lelkem, megváltó Istenemben.”

Vajjon mit láthatott, hogy ennyire tudott örülni?

1. A keret

A „Magnificat” víziójában elsősorban azt a ke-retet látta meg, amelybe az Úr a megváltás remek-művét állította bele.

Ez a keret az új idő, amelynek kezdetét Krisztus születése jelezte.

*

Az emberek Krisztus születésekor új időszámí-tásba kezdtek, amivel csak azt bizonyították, hogy megértették ennek a történelmi eseménynek a jelen-tőségét és tudatára ébredtek az új idő elindulásának.

Mert az idő tényleg megváltozott: összehasonlít-hatatlanul mélyebb, gazdagabb, teljesebb lett, mint elődje, a várakozás, a rabszolgaság, a lelki „nincs-telenség”¹ és a tévely sötétjében való bolyongás kor-szaka.

¹ Prohászka egyik közismert szóképzése.

Az új idő, amely a megtestesülésből sarjadt ki, gazdag volt a mult szegénységével, világos a mult sötéttségével és öntudatosan biztos a mult félénk tapogatódzásával szemben.

Fő jellemvonása a *szabadság* volt, amellyel megajándékozta az emberiséget, hogy új életet kezdhesen, új stílust alakíthasson és új embert alkothasson.

Az új idő ajándéka a szabadság volt, amelynek megvalósulása után évezredek testi-lelki rabszolgái vágyakoztak, amelynek beteljesüléseért évezredek szentjei és nagyjai imádkoztak és amelynek eljövetelét a rabszolgaság hosszú korszakának prófétái izzó lélekkel megjövendölték.

Az új idő szabadsága nem a politikai szenvedélyek féktelen tobzódását, a szenvedélyek korlátlan mámorát, a cselekedetek esztelen összevisszaságát, a gondolat ellenőrizhetetlen és pajkos kalandozását és az emberiség felelőtlen erkölcsi csintalanságát jelentette, hanem azt a kemény, férfias fegyelmet, amely előbb irgalmatlanul legyőzi önmagát, hogy önnön énjét fegyelmezve, egy istenesítő stílus szigorú és klasszikus formáiba kényszerítve eljusson ahhoz a korlátlan mozgásszabadsághoz, amely csak épít, csak felfelé fejlődik és már túlságosan nemes és életképes ahhoz, hogy az útjába gördülő akadályok feltartóztathatnák és az alulról jövő behatások egyoldalúan kétes értékű mélységbe taszíthatnák.

Ez tehát nem a véres forradalmak kegyetlen vesztőhelyeit körülörjögő pszichózisa egy bizonyos álszabadságnak, ez nem forrongó anarchia és felelőtlen, minden tradíciót megszakító újítás, amely a jövő bizonytalanságában való biztos elveszésre van kárhoztatva: ez az Isten gyermekei kiegyensúlyozott, nyugodt, céltudatos és fölényes szabadsága, amelynek célkitűzései világosak, tervei imponálóak és az eljárással kapcsolatos módszerei nemesek és tökéletesek.

A Szentszűz az új időt és benne a valódi, nemes szabadság legmagasztosabb megvalósulását látta meg. Amire lelke ujjongott, boldogsággal töltekezett, mert ha valaki, akkor a Szentszűz nyert bepillantást annak

a testi-lelki nyomornak posványos szakadékaiba, amelyek a régi idők rabszolgaságának egyedüli horizontjai voltak. Ő, aki mindezek felett állt, meg tudta vonni a párhuzamot az új szabadság és a régi rabszolgaság² között és kellően tudta értékelni ezt a krisztushozta ajándékot.

*

Az új idő krisztusajándékozta szabadsága első sorban a szellem felszabadulását hozta magával.

Ez után a szabadulás után már a Zsoltáros is vágyakozott, mert arra kéri az Urat, hogy küldje el „világosságát és igazságát”. (42. zsolt. 3.)

Az Ige megtestesülésével ez a kérelem beteljesült: az Isten megjelent közöttünk, megalakította bennünk szellemét, Lelkével ajándékozott meg minket, „ahol pedig az Úr Lelke, ott a szabadság” (2 Kor. 3, 17.), mondja Szent Pál, aki egész életén keresztül e szabadságért küzdött és ezt valósította meg.

Ahol tehát az Úr Lelke világosságával tölti el az embert, a legideálisabb szabadság fakad fel: a szellem szabadsága, mely végre széjjeltépi a tévely bilincseit és a Lélek világosságában az igazság, a szabadság alapja, ismeretéhez jut el, hogy azt teljesen birtokába vegye.

Krisztus, aki „a világ világossága” (Ján. 8, 12.) és akit az Isten „azért küldött, hogy világossága legyen a pogányoknak” (Iz. 42, 6.), mint az Isten Igéje elárasztotta az emberiséget világosságával, amennyiben Ő, „az Igazság” (Ján. 14, 6.) kinyilatkoztatta az örök igazságot és így megalapozta a szellem szabadságát. Tévhitek és önkényes, minden alapot nélkülöző életmagyarázatok így senkit sem akadályozhattak abban, hogy eljusson az igazság ismeretéhez.

² Szent Pál ezt a rabszolgaságot a „romlottság szolgaságának” (servitus corruptionis-nak) nevezi (Róm. 8, 21.) és azokról beszél, kik „egész életükön át rabszolgaságban tartattak” (Zsid. 2, 15.). Az Apostol itt természetesen a bűnnel együttjáró szolgaságra célz.

E szellemi felszabadulásnak képét mesteri tökéletességgel festi meg Szent János evangélista: „(Krisztus) az igaz világosság volt, mely megvilágosít minden világra jövő embert” (Ján. 1, 9.), „és látták az ő dicsőségét, mint az Atya egyszülöttének dicsőségét, ki tele volt kegyelemmel és igazsággal”. (Ján. 1, 14.)

Krisztus jöttével, aki felvilágosító munkája befejezéséül elküldötte nekünk a Lelket (Lk. 24, 49.), a szellem felszabadult, mert az ő kinyilatkoztatásában megtalálta az igazságot, amely Szent Pál szerint „a világosság gyümölcse”. (Ef. 5, 9.)

Ez a szellemi felszabadulás minden túlzás nélkül korszakalkotónak nevezhető, tehát méltó megalapozása a kegyelemteljes új időnek, mert az igazság teljes ismeretéhez vezet és ennek világosságával árasztja el az életalakítás minden feladatát.

Az életet immár az igazság és a valóság irányítják, aminek nyomában fakad az a boldogító biztonság, hogy mindenegyes cselekedet a teljességnek a kibontakozását szolgálja és hogy mindenegyes lépés közelebb hoz ahhoz a célhoz, amely egyedül képes az élet lényegét megmagyarázni és a létezést kellően indokolni.

Ezenkívül még az is hozzátartozik a tévelytől való megszabaduláshoz és a szellem felszabadulásához, hogy az emberi gondolat, melyet immár az Ige világossága egészít ki a végtelen irányában, kinőtt az emberi természet szabta szűk korlátokból, hogy a kinyilatkoztatott igazság segítségével belefejlődjön az isteni Gondolat (Logosz) végtelenségébe és a magától értetődő fejlődés útján mindig jobban megközelítesse, ami a megismerést illeti, az örök Igazságot: az Istent.

Hatalmas valóság ez a felszabadulás, amely kiszakította az ember gondolatát a korlátoltság és végesség dohos és kilátás, áttekintés nélküli hasadékaiból, hogy beleállítsa abba a végtelenségbe, melynek egyedüli mértéke a végtelen Gondolat, az Isten Igéje.

A Szentszűz kifinomult lelke megértette ezt a szabadságot és felujjongott, mert ez azt a szabad

utat jelenti, amely visszavezeti az emberi gondolatot kiindulópontjához, az Istenhez.

*

A szellem krisztusajándékozta felszabadulásával együtt járt a vallásnak, mint az Istenhez vezető egyetlen útnak felszabadulása is. Természetesen nem abban az értelemben, mintha az új időt megelőző korszakokban a vallás gyakorlása elé különös akadályok gördültek volna. A megalázó és büntetés számba menő fogságokat kivéve az Úr népének mindig módjában állt a kinyilatkoztatott törvény szerint élni, kivételes esetekben és lényegesen megszorított körülmények között még a fogság idejében is.

Ha ezen a helyen a vallás felszabadulásáról van szó, akkor azt a régi idő kinyilatkoztatott vallásának tökéletlenségeitől való megszabadulás értelmében kell venni.

Ami annyit jelent, hogy a megtestesült Ige az ószövetségben megkezdett kinyilatkoztatást három évi megváltói működése és az avval kapcsolatos tanítás által tökéletesítette és minden szempontból befejezte.

Ezáltal megadta az újszövetség vallásának, mint az új idő Istenhez vezető útjának az őt megillető tökéletességet, amiben benne foglaltatik a legeszményibb felszabadulás: a korlátok szabta szűk keretből való kifejlődés és az isteni igazság végtelenségébe való belefejlődés. Ehhez hozzátartozik minden, csak emberi megismerés fölé való fejlődés, ami pedig az új idő kinyilatkoztatott vallása a tudományok és kultúrák összessége felett gyakorolt abszolút és megdöntetlen hegemoniáját jelenti.

És hogy fogalmunk legyen e felszabadulás jelentőségéről, vegyük szemügyre a tökéletlenségek legfeltűnőbb jelenségeit, amelyek a még be nem fejezett kinyilatkoztatás vallását megfosztották attól a lehetőségtől, hogy az Istent kereső ember lelki és szellemi igényeit kielégítse.

Az ószövetség vallásában tökéletlen volt az isten-fogalom. Igaz ugyan, hogy messze felette állott a

kiválasztott népet környező nemzetek sokszor nevetéséges és megalázó istenfogalmának. De ha az ószövetség istenismeretét az újszövetség tökéletes istenlátásával hasonlítjuk össze, akkor ez a tökéletlenség kézzelfoghatóvá válik. Hol van az ószövetség rettegő Istentől való félelme, Tőle való szomorú távolsága, csak a Mindenható büntető hatalmát szemmeltartó, inkább a külsőkben megnyilvánuló erkölcsi törekvése az újszövetség, a beteljesült kinyilatkoztatás Atyafogalmától, a Fiúval való szeretetteljes, egyéni kapcsolatától és a Szentlélek kegyelmekben gazdag ismeretétől, a Szentháromság misztériumától! Mindezt az értéket, főleg az Istennel való személyes kapcsolatot, az új időben Krisztus nyilatkoztatta ki és tette megközelíthetővé. Hogy ez mennyire jelent felszabadulást, azt magyarázni fölösleges!

Még sokkal homályosabb volt ennek a szerencsétlen időnek a túlvilágra vonatkozó fogalma. Az isteni kinyilatkoztatás ebben az irányban valóban keveset közölt a kiválasztott néppel, úgyhogy az örök életnek ez a töredékes ismerete még a legszegényebb igényeket sem tudta kielégíteni. Annál kevésbé volt képes arra, hogy a benső, lelki életalakítást befolyásolja vagy megtermékenyítse. A megtestesült Ige világos és élesen körülvonalozott tanítása az örök életéről, amely minden transzcendentizmus és misztikus fátyol ellenére is eleget mond és azt kielégítően mondja, valódi felszabadulást jelent az élet értelmét komolyan kereső lélek számára.

Ezenkívül a messiásfogalom sem volt kielégítő. Pedig a kinyilatkoztatás elég világosan beszélt és a próféták jóvendőléseikben még megrendítő részletekbe is bocsátkoztak. Elég Izaiásnak betlehemi képére vagy meglepően realiztikus Golgota-jelenetére gondolni, hogy megértsük, mily körültekintő gondnal készítette elő a kinyilatkoztatás az Ige megtestesülésének beteljesülését. És mégis mennyire egyoldalú, szűkkeblű, fajhoz és annak politikai érdekeihez kötött volt Izrael messiásvárása és minden Őreá vonatkozó elgondolása.

Annyira, hogy midőn a Megváltó megjelent, a népet saját előítéletei teljesen elvakították, úgyhogy Krisztusban már nem ismerte fel a várva-várt Messiást. A tökéletlen, politikai és nacionalista szempontokat kihangsúlyozó messiásfogalom, amely a népnek észrevétlenül öntudatába ment át, áttörhetetlen falat állított Izrael és az Úr Felkentje közé. A kiválasztott nép nem csatlakozott a Megváltóhoz: elvakultságában elvetette Őt és ezáltal kimondotta önmaga és a nemzeti jövő felett a halálos ítéletet. A szűkkeblű nacionalizmus és túlságosan földies beállítást aláásta úgy a nemzeti jövőt, mint annak az Úr országában való örök kicsendülését. De annál tökéletesebb és univerzálisabb felszabadulást hozott azoknak, akiket már a próféták is pogányoknak neveznek és akikről megjósolták, hogy bele fognak kapcsolódni az Isten országába.

Felszabadulást jelentett az új idő kinyilatkoztatása azáltal, hogy Krisztus a benső kultúra megalakítását tette kötelezővé és a külsőségeket, mint kifejező formát, csak annyiban tette jogosulttá, amennyiben tényleg kialakult és valóban meglévő benső értékeket fejeztek ki. A bensőség e megalapozása és felfokozása által megtörte a régi idő egyik legveszedelmesebb betegségét: a farizeusi kétszínűségre felépített, minden reális alapot nélkülöző formalizmust. Ezáltal lelket öntött a vallásba, életet adott neki és képessé tette arra, hogy az egész embert betöltse, minden cselekedetét irányítsa és lelki igényeit tökéletesen kielégítse. Ez a fordulat, amelyet csakis az Isten Fia volt képes megvalósítani, felszabadulást jelentett: a lélek, amelyet a bonyolult külsőségek és azok minden természetes egyensúlyt felbontó hangsúlyozása jogtalanul háttérbe szorított, teljes szépségében való kibontakozását.

A Megváltó azonkívül kielégítően oldotta meg a lelki vezetés kérdését is és ezt a kényes megbízást, amelytől annyi függ a vallásos élet megvalósulásában, Ő általa szabadon választott egyénekre bízta, akik-

nek egy külön e célra rendelt szentségben megadta és a világ végéig megadja e nehéz hivatás gyakorlásához szükséges természetfeletti erőt: a kegyelmet. Ezáltal véget vetett a farizeusok és írástudók kártekonny önkényének, amely a törvényt saját tetszése szerint magyarázta és alkalmazta, ami által inkább eltávolította a népet az Úrtól a helyett, hogy Hozzá vezette volna. Hogy ez vallásos és természetfeletti szempontból mily felszabadulást jelent, azt mindenki tudja.

Krisztus felszabadította a vallást, amennyiben befejezte a kinyilatkoztatást és megalkotta az új idő tökéletes erkölcsi világrendjét.

Az új idő küszöbén álló Szentszűz prófétai pillantással látta meg a vallásnak felszabadulását és lelke valóban felujjongott abban a tudatban, hogy az Istenhez vezető út immár minden jóakarató ember számára teljesen szabad.

*

A Szentszűz ujjongó örömét még az a körülmény is fokozta, hogy isteni Fia, Krisztus a közéletet is felszabadította.³ És megszabadította mindattól az elviselhetetlen teherből, amely reánehazódott és amelynek következtében teljes kifejlődésről, fölényes alakulásról, a kitűzött közcélok eléréséről és a közjó megvalósításáról szó sem lehetett.

E felszabadulás érdekében Krisztus, az isteni Megváltó elsősorban rámutatott az emberi egyén istenakarta és istenalkotta méltóságára. Tette ezt azért, hogy a világ szemei elé állította az embernek, mint az Isten egyik legértékesebb teremtményének nemes eredetét, annak e földi lét lefolyása alatt megvalósítandó irigylésreméltóan szép feladatait és az örökkévalóságban való végső és maradandó meg-

³ E könyv előre megszabott keretei nem engedik meg, hogy a közéletre nyomasztóan ható Krisztus előtti berendezésekkel foglalkozzunk. Bővebbet lásd: „Le Christ” par Bardy e! Tricot, Blond et Gay, Paris, 1932. Különösen ajánlom a „L’Empire romain” és a „Le monde juif palestinien au temps de notre Seigneur” című fejezeteket.

dicsőülését. Plasztikusan domborította ki az emberben rejlő méltóság jelentőségét akkor, midőn az új idő erkölcsi világrendjének alaptörvényét alkotta meg és így a felebaráti szeretet gyakorlásától tette függővé az örök üdvösséget. Végtelenül felfokozta a már amúgy is mély benyomást azáltal, hogy utalt az ember Istenhez való hasonlatosságára, az Atya iránt való szeretetére és az Istennek az emberi lélekben való kegyelemteljes jelenlétére.

Krisztus azáltal, hogy megkövetelte az emberben rejlő méltóság szeretetteljes tiszteletét, felszabadította a közéletet, a társadalmat az egyes részek igazságtalan és barbár elnyomatásától, kiegyenlítette a rettenetes egyenlenséget, amely oly kézzelfoghatóan veszélyeztette a közélet egyensúlyát és így megvetette az alapját annak az egészséges közéletnek, mely az új idők kultúrájának lett hordozója.

Az érvényre jutott emberi méltóság sziklaszilárd alapjára építette fel Krisztus a közösség életét, amennyiben az egyetemes és egységes Egyház alapításával és megszervezésével megmutatta a világnak, hogy hogyan lehet és kell a közösség életét sikerteljesen alakítani. Az erkölcsi világrend tökéletesítésével megadta a közösségnek mindazokat az eszközöket, amelyek az állami és a társadalmi élet célszerű kibontakozásához szükségesek, megtanította az egyéneket, hogy hogyan kell a közösség keretein belül elhelyezkedni, a közösséget pedig arra nevelte, hogy hogyan kell az egyének jogos érdekeit előmozdítani és oly életlehetőségeket teremteni, amelyeknek alapján mindenegyész egyén megtalálja azt, amit megtalálni joga van: az egyéni élet teljes kibontakozásához való alkalmat.

A közéletnek, melynek oly megrendítően szép megvalósulásával már a katakombák rejtekeibe menekvő ifjú Egyház működésében találkozunk, ez az ideális alakítása természetesen az emberi egyenlőség kialakulásához vezetett és ez is hozzátartozott ahhoz a felszabaduláshoz, melyet az emberiség Megváltó-

jának köszönhet. Itt kézenfekvően nem arról az „egyenlőségről” van szó, melyet a forradalmak írtak véres zászlaikra és amely csak vak tömegeket lázító és tömegpszichózist gyümölcöző jelszó maradt minden a gyakorlatba való átvétel nélkül, hanem arról a komoly egyenlőségről, mely a nélkül, hogy fennálló jogokat tiporna lábbal és a kultúrát fejlesztő hagyományok ellen fordulna, a nélkül, hogy végzetes és minden közös életet lehetetlenné tevő osztályharcba kezdene, minden egyénnek és osztálynak megadja a teljesen *egyenlő szabadságot* ahhoz az élethez, amely képességének és jogainak megfelel. És ami a fő, úgy lent, mint fönt mindig az embert látja, akiben, mint már említettük, méltóság valósul meg, amelyet megbecsülni és tisztelni alapvető emberi kötelesség.

Az egyéni és a közös életnek ilyfajta alakítása elsimítja az egyenetlenségeket, kiküszöböli az összeközléseket, lehetetlenné teszi a szakadást, megvalósítja a harmóniát és élhetővé teszi az életet, mely úgy az egyénnek, mint a közösségnek megadja a leg szebb fejlődési lehetőséget.

Ez felszabadulás volt: forradalom, de a „jó” nemes forradalma, melynek vezére, Krisztus megbuktatta az összes szétrobbantó, dekadens irányzatokat, azok hordozóit és oly élethez segítette az egyéneket és az összességeket, amely megfelel úgy az emberi méltóságnak, mint az élet célkitűzéseinek.

*

A Szentszűz, aki méhében hordotta a Szabadítót, az új idő küszöbén, midőn mélyen beletekintett a jövő titkába, éles körvonalban mindezt előre látta.

Előre látta a tökéletes vallásban, az új idő nyilvánkoztatásában rejlő korlátlan és fegyelmezett szabadságot, amely minden szabadságnak az alapja és legmagasztosabb megnyilvánulása.

Előre látta a folyton kutató emberi szellemnek azt az eszményi szabadságát, amely ellenállhatatlan erővel ragad magával az igazság és a valóság mind-

inkább tökéletesedő megismerése és korlátlan birtokolása felé.

Előre látta az egyéni és a közélet szabadságát, amely a jónak a rossz ellen irányuló forradalmát állandósítja és teszi meg a tökéletes, istenakarta kibontakozás alapzatává.

Előre látta mindezt és lelkében, amely annyira együttérzett az emberiséggel, felfakadt a mindent elárasztó öröm, mely ujjongva köszöntötte a „Magnificat”-ban az új idő küszöbén az igazi, istenajándékozta szabadság minden előbbi rabszolgaságot megszüntető hajnalpirkadását.

2. Az ember

„Ime, megújítok mindeneket!” (Jel. 21, 5.), mondja a Titkos jelenésekben az Úr és ez nemcsak a keretre vonatkozik, hanem az emberre is, aki az új idő keretében éli végig életét.

Az új ember, aki annyira elút a régitől, és aki előtt a lehetőségek „végtelensége” nyílik meg, az Ige élete, „amely az emberek világossága volt” (Ján. 1, 4.), nyomában fakad. Gyönyörűen vázolja ezt a Próféta: „Amennyivel magasabbak az egek a földnél, annyival magasabbak az én utaim a ti utaitoknál, az én gondolataim a ti gondolataitoknál. És amint lehull a zápor és hó az égből, és oda többé vissza nem tér, hanem megítatja a földet, megöntözi és megtermékenyíti és magot ad a magvetőnek és kenyeret az evőnek: úgy lesz az én ígém is, mely szájból kimegy; nem tér vissza hozzám eredménytelenül, hanem végbeviszi mindazt, amit akarok, és végrehajtja azt, amire küldöm.”⁴ Az Ige küldetésének lényege az emberi nem megváltása, amihez az új, a megváltott embertípus megalkotása a dolog természeténél fogva hozzátartozik. És hogy az Ige „nem tért

⁴ Iz. 55, 9—11. Megjegyzendő, hogy a Próféta itt elsősorban az Isten ígéreteire céloz, de miután az ígéret a Megváltó, természetesen, hogy ezt a mondást Őreá is lehet alkalmazni.

vissza eredménytelenül" az Atyához, azt a megváltás pusztá valóságán kívül az is bizonyítja, hogy megalapította az Anyaszentegyházat és arra képesítette a szentségek kegyelmi eszközével, hogy az Ő általa alakított új embertípust az életben megvalósítsa és az évezredekben keresztül a világ végezetéig, tehát az Ő második eljöveteleig mint az új idő lényegéhez hozzátartozó jelenséget folytonosítsa.

*

Az új embertípus Krisztus alkotása, amely magán viseli az alkotó Mester minden jellemvonását.

Ennek így kell lennie, mert az új embertípust, az újszövetségi egyéniséget Krisztus elsősorban önmagában valósította meg. Minden más viselője ennek a típusnak csak a Mester nyomában jár és az isten-emberi eredeti alkotásnak, ha mégannyira egyéni, mégis csak másolata.

Az új embertípus lényege tehát a Krisztushoz való hasonlatosság, a Mester követése: „Példát adtam nektek, hogy amint én cselekedtem veletek, ti is úgy cselekedjetek.” (Ján. 13, 15.) Ami nemcsak a lábmosás által jelképezett szeretetcselekedetekre, hanem Krisztus minden cselekedetére, egész életgesztusára vonatkozik és a Mester követését teszi kötelezővé.

Az így keletkező Krisztushoz való hasonlóság lesz az új embertípus ismertetőjele: „Mindnyájan, kik látják őket, megismerik, hogy ők az a nemzedék, melyet megáldott az Úr.” (Iz. 61, 9.) Ez az a „zászló”, melyet „a népek felé emeltet” a Próféta (Iz. 62, 10.) és amelynek segítségével azok odaállhatnak az Isten országához.

Ennek következtében az embertípus, mely Krisztus példáját követi, teljesen új, ami a lelkiséget, az érzelmvilágot, a cselekedetet illeti.

Lelkisége teljesen a krisztusi lelkület jegyében áll: az isteni igazság világosságával töltökezik és az isteni gondolat nyomait követi. Ez a lelkiség már nem keres, hanem a megváltás és a Krisztusba való bekapcsolódás folytán birtokába került lehetőségek felmérhetetlen határain belül biztos utakon halad az

Isten tökéletes megismerése felé, amely az örökkévalóság folytonos istenszemléletében csendül ki. Az Isten ismeretével párhuzamosan fejlődik ki benne az Úr szándékainak a teremtésben való megnyilvánulása ismerete is, melynek világosságában megérti az életet, az embertársát, önmagát, az összefüggéseket és a feladatokat, úgyhogy biztos fölényrel találja fel magát az életben és biztos lépésekkel halad az istenakarta egyéni cél, amely a célmegvalósulások összességéhez hozzátartozik, kialakítása felé. Az új lelkiiséget tehát az Ige világosságában megtalált kimerítő életmagyarázatot követő céltudatos biztosság és világos elhatározottság jellemzi, amely nem ismer mellékutakat, hanem biztos kézzel a legrövidebbet választja, hogy eljusson céljához.

Az érzelmvilág szintén teljesen új a krisztusi embertípusban. Itt a megértés nyomában fakadó őszinte szeretet dominál, amelynek mindent kielégítő összpontja az Isten. Isten, kinek szeretete nemcsak mindent megelőzött, hanem mindent felül is múlt, olyannyira, hogy lehetetlen az Istenhez való viszony megalapozásához a szeretetnél más motívumokat találni. És ez a szeretet annyira gazdag, hogy az Istenből, végső nyugvópontjából kiindulva magához ölel, eláraszt, áttüzesít, megszentel mindent. Univerzális, mindenben talál szeretnivalót, mindent ebből a szemszögből ítél meg és a szeretet nemes útján közeledik hozzá. Az új típus érzelmvilágát tehát a szeretet jellemzi, amely mindenben és mindenütt érvényesül, mégpedig olyannyira, hogy az új ember számára a mindent magába foglaló kiindulópont a szeretet.

Az új stílus jegyében állnak ennek a típusnak a cselekedetei is, melyeknek irányítója nemcsak a Megváltó által alakított erkölcsi világregd, hanem a természetfeletti és egyúttal emberi életművészetnek az a példája, mely az Ő istenemberi életében valósult meg és amelyet örökségként reánk hagyott. Krisztus megtestesülésének egyik célja az volt, hogy követésre méltó és követhető életalakítással mindenkit meg-

tanítson élni és az új, krisztusi embertípus ehhez a példához tartja magát. Cselekedeteiben is a Krisztushoz való hasonlatosságra törekszik és így ezeket művészi, természetes és a kegyelem közreműködése folytán természetfeletti tökéletesség jellemzi.

Az új idő embertípusának, az új embernek előképe és vezetője Krisztus, akinek tökéletessége minden fokozási lehetőséget messze felülmúl.

Ezt az embertípust és ennek legkülönbözőbb egyéni megjelenéseit látta meg a Szentszűz prófétai víziójában: a szentek, a tökéletesek, a Krisztus-képmások beláthatatlan légiói vonultak fel szemei előtt és lelke, amely Krisztus első és legtökéletesebb követője volt, ujjongva örvendett ezen a Megváltóhoz méltó, korszakot alkotó egyéniségeket nevelő eredmény láttára.

*

„Deus Christus patria est quo imus, homo Christus via est quo imus”,⁵ mondja Szent Ágoston és evvel rámutat arra, hogy az új ember Krisztusból indul ki, hogy az Ő útjain járva véglegesen Őhöz találjon vissza. Ez a küldetése és a krisztusi eszményképet, melyről előbb volt szó, csak akkor követi tökéletesen, ha minden erejéből arra törekszik, hogy ezt a küldetést megvalósítsa.

A küldetésének megfelelő új ember Krisztusból indul ki, Krisztussal együtt járja az élet útjait és Őhöz talál vissza földi élete végén: Krisztus tehát az a kör, mely őt tökéletesen körül fogja és amelyből nincs kivezető út; Ő az „Alfa és Omega, a Kezdet és a Vég” (Jel. 21, 6.), az Élet (Ján. 11, 25. és 14, 6.) a szó legtökéletesebb értelmében. Krisztus küldetése, hogy az ember élete legyen. Ő azért jött, „hogy életünk legyen, és minél több legyen”. (Ján. 10, 10.) Az új ember küldetése pedig, hogy részesüljön az életben. Ez értelemben mondja az Apostol: „Krisztusnak részesei lettünk, de úgy, ha az általa megkezdett ala-

⁵ Sermo 123, cap. 3. „Krisztus-Isten a haza, mely felé haladunk, Krisztus-Ember az út, amelyen haladunk.”

pon mindvégig erősen kitartunk" (Zsid. 3, 14.) és így „lesz részünk a szentek sorsában" (Kol. 1, 12.), ami a küldetés dicsőségteljes végkicsendülését jelenti.

A kiindulópont tehát Krisztus.

„A kegyelem, mely behatol bensőnkbe, kizárólag Krisztustól jön, akinek szent embersége az isteni természettel való egyesülés által megszentelő erővel bír”,⁶ mondja Aquinói Szent Tamás és ez a megszentelő erő képesíti az embert, hogy elinduljon azon az úton, melyet végig kell járnia, hogy küldetésének megfeleljen. Krisztus tehát ott van, midőn az első lépést tesszük az élet útján és hogy ezt tehetjük, azt Neki köszönhetjük, Akiből kiindultunk és Aki a mi természetfeletti, kegyelmi életünk forrása. Mennyire igaza van az Apostolnak, aki arra figyelmeztet, hogy „általa vagyunk Krisztus Jézusban, ki Istentől bölcseségünkkelé lett és igazságunkká és megszentelésünkkelé és megváltásunkká" (I Kor. 1, 30.), amiben minden benne foglaltatik, úgyhogy „aki bírja a Fiút, annak van élete; aki nem bírja a Fiút, annak nincsen élete". (I. Ján. 5, 12.)

Az új ember küldetése, melynek kiindulópontja Krisztus, az elindulás után fokként valósul meg. Krisztus, aki útjára engedte az embert, vele megy: vele együtt járja az élet útjait, kézenfogva vezeti tátongó szakadékok, az elnyeléssel fenyegető mélységek mellett és bőven gondoskodik arról, hogy az éltető erő, mely nélkül ezeken az utakon járni nem lehet, sohase fogyjon ki.

Végtelenül érdekes ez az út, ez a szent életkör, mely a hét szentség jegyében áll. Már a kezdet, az elindulás annyi szeretetre vall: a bölcső lábánál ott áll Krisztus, az újszülött fölé hajol, míg halálra sebzett szívéből a keresztvíz fehér vére fakad, mely a kisded homlokát érinti és emberségét az ősvétek átkától szabadítja meg: „Ha valaki újra nem születik

⁶ „Interior autem influxus gratiae non est ab aliquo, nisi a solo Christo, cuius humanitas ex hoc, quod est divinitati coniuncta, habet virtutem iustificandi." Summa, III. qu. VIII.

vizből és Szentlélekből, nem mehet be az Isten országába." (Ján. 3, 5.)

Az útra indult közben növekszik, erősödik, de vele egy ütemben növekszenek és erősödnek az őt környékező lelki veszedelmek és a még veszedelmesebb benső forrongás. Erős kézre, lelki elszántságra, érettségre van immár szükség. Krisztus, aki mint mindig, ebben a pillanatban is jelen van, gondoskodik a mellőzhetetlen benső megerősödésről: a bérnálásban Szentlelkét küldi, mint egykor az apostoloknak és ezáltal lovagjává, mindenre kész katonájává avatja a serdülő embert: „Én kérni fogom az Atyát, és más Vigasztalót ad nektek, hogy veletek legyen mindörökké, az igazság Lelkét." (Ján. 14, 16—17.)

De hányszor fordul elő, hogy az ember az élet küzdelmei között megfélemedezik Istenéről, megtagadja az „igazság Lelkét", elveszti a kegyelmet és komoly lelki válságba jut, amely mindenestre végzetes kimenetelű lenne, ha Krisztus végtelen irgalmában nem tárná fel bocsánatra készen megváltó karjait és a bűnbánat szentségében nem váltaná meg még egyszer az eltévedettet felszentelt szolgálói, papjai közreműködésével: „Vegyétek a Szentlelket. Akiknek megbocsátjátok bűneiket, megbocsáttatnak nekik." (Ján. 20, 22—23.)

Az élet viszontagságai közepette számtalanszor van szükség benső megújulásra, az elhasznált lelki erők utánpótlására, az egész élet felújítására. Krisztus erről is gondoskodott, amennyiben saját magát adja az embernek az Eucharishtiában, melyben egyesülhet, összeforrhat Vele, hogy teljesen megújuljon, újjászüléssén ismét képes legyen felvenni a küzdelmet az étellel: „Aki eszi az én testemet és issza az én véretem, énbennem marad és én őbenne." (Ján. 6, 57.)

„Jaj a magánosnak, mert ha elesik, nincs, ki felemelje!" (Préd. 4, 10.) mondja a kinyilatkoztatás és ezzel arra utal, hogy az emberi lénynek szüksége van, már természetes hajlamánál fogva is, olyan kiégésztésre, mely az egész életre kiterjed, lelki közös-

séget, egybeforrást jelent és amelyből sarjadzik a harmadik lény, az új élet. Ez az intim közösség képezi alapját az emberi társadalomnak, reménységét a nemzetek életének, ez a közösség az az örökké ifjú forrás, melynek mélységéből meríti Krisztus Anyaszentegyháza azt a folytonosságot, amelyben élete az évezredekken keresztül megújul és amely Krisztus isteni nevét megillető örök dicséretet teszi kiapadhatatlanná. Ezt a közösséget, melyet az emberi becsstelenség oly könnyen tesz a szenvedélyek játékává, Krisztus megóvta az elfajulástól, amennyiben megalapította a házasság szentségét. Ennek hivatása és feladata a sarjadzó élet forrását megszentelni és az abból fakadt harmadikat, az új életet a szenvedély minden közösséget széjjelrobbantó aljasságától megőrizni: „Ez okból hagyja el az ember atyját s az anyját s ragaszkodik feleségéhez, s lesznek ketten egy testté.” (Gen. 2, 24.)

Az idő nem áll meg s egyszer elérkezik az ember, akit Krisztus egy életen kísért végig, ahhoz a tragikus órához, amely már nincs távol az utolsótól. Amidőn a jelen teljesen elmosódik és jelentéktelenné lesz, hogy a múlt emlékeit engedje előtérbe. Ez a pillanat a tárgyilagosság pillanata, amelyben lehull az önámítás és a szenvedély sugallta lepel: az élet, a már elmúlt élet úgy jelenik meg a távozó szemei előtt, ahogy a valóságban alakult. A mentegetődő és szépítő hazugság ideje elmúlt és a lélek megretten, összeroskad a múlt láttára. Ebben a fenséges pillanatban, amelyben az élet drámai ereje tetőpontját éri el, az ember, a távozó, teljesen egyedül marad lelkiismeretével. Ide még a legönfeláldozóbb emberi hűség sem tudja elkísérni. Ebbe a dermesztő egyedül-létbe, amely néma, mint a sír, a döntő pillanatban szól bele Krisztus szava, Aki itt éppúgy jelen van, mint volt a bölcső lábánál egy emberélettel ezelőtt, és kézen fogja megváltói szeretetével, utolsó kegyelmével, a haldoklók szentségével a távozót, hogy átvezesse az örökkévalóságba: „Beteg valaki köztetek?

Hivassa el az Egyház papjait és ezek imádkozzanak felette, megkenvén őt olajjal az Úr nevében; és a hitből fakadó imádság megszabadítja a beteget és az Úr megkönnyebbíti őt s ha bűnökben van, megbocsátatnak neki." (Jak. 5, 14—15.)

Krisztus ott van mindenütt, ahol az ember a hosszú élet folyamán reá szorul. De csak az emberi közvetítés révén, kegyelmét, segítségét, jelenlétét emberi gesztushoz, emberi szóhoz, emberi közreműködéshez kötötte. Ennek megvolt az oka, melyre itt nem térhetünk ki. Azonkívül Neki, a kegyelem megváltó Istenének joga volt így rendelkezni. Aminek következtében arról kellett gondoskodni, hogy a közreműködésre feljogosított emberek folytonossága meg ne szakadjon. Erről a folytonosságról, amely a kegyelemnek az emberi élet minden napjába való bekapcsolódását biztosította minden időkre, Krisztus, a kegyelem forrása az egyházi rend megalapítása által szintén gondoskodott, amely az „Isten kegyelme, mely kezem rád tétele folytán benned vagyon". (II Tit. 1, 6.)

A kör, melyből nincs kiút és nincs menekvés, Krisztus, aki körülzárja egész életünket, bezáródott.

A bölcsőből indult ki, átfogta az egész életet és a sírban, melyből új élet támad, találta földi befejezését.

Mindenre kiterjedt, mindent áthatott, mindent átizzott, mindent irányított, mindent alakított és így bizonyította be azt a szeretetet, amelyre csak az Isten képes és amelyet felfogni és magyarázni ember soha nem lesz képes.

Míg az ember, az új idő új emberének küldetése *csak* abban áll, hogy megfeleljen *ennek* a szeretetnek.

*

Az új ember küldetésének a végkicsendülése, Szent Pál szerint, a Krisztussal együtt való örök megdicsőülésben áll: „Krisztusnak (vagyunk) társörökösei, ha tudniillik vele együtt szenvedünk, hogy vele együtt meg is dicsőüljünk." (Róm. 8, 17.)

Ez már a teljes, örökkétartó beteljesülés, az

emberi élet céljának végleges és megváltozhatatlan megvalósulása.

Hogy ez az állapot mennyi boldogságot, végkielégülést, kárpótlást, tökéletes feleletet adó megértést és dicsőséget jelent, azt inkább sejtjük, mint tudjuk, mert „amit szem nem látott, fül nem hallott, ember szívébe föl nem hatolt, amiket Isten készített azoknak, akik őt szeretik”. (I Kor. 2, 9.)

Szent Pál ezt a gondolatot így folytatja: „Nekünk azonban kijelentette Isten az ő Lelke által” (I Kor. 10.) és ezzel arra az igazságra utal, hogy módunkban áll az eljövendő dicsőségből annyit megismerni, amennyire szükségünk van, hogy a bennünk élő reménységet a szkepszis és a kétely minden alattomos támadása ellen sikerrel megvédjük.

Ha azonban a kinyilatkoztatásnak az örök megdicsőülésre vonatkozó tanítását meg akarjuk érteni, akkor foglalkoznunk kell az életfolyamattal, amelyből, mint a növény magjából, fejlődik ki ez az állapot, mint el nem múló befejezés. Mert az örök megdicsőülés alapelemei már benne foglaltatnak ebben a folyamatban, amely arra van hivatva, hogy az alapelemeket kifejtse, fejlessze és azok teljes megérését elősegítse. A tökéletes kibontakozást és érettséget az igazságosan elismerő Isten rögzíti meg el nem múló módon az örökkévalóságban. Ez a mi megdicsőülésünk s aki ezt meg akarja érteni, annak ismernie kell az életfolyamatot és mindazt, ami ennek keretein belül az emberben kibontakozhat és megérhet.

A megdicsőülésnek a gyökere az idő, melyben minden kibontakozási lehetőség benne foglaltatik és amely mindent célszerűen a maga helyére állít: „Mindennek megvan a maga órája” (Préd. 3, 1.), mondja a bölcs Salamon ebben az értelemben és Szent Pál arra szólít fel, hogy „jól értékesítsük az időt”,¹ mert az, mint „az árnyék elvonulása” (Bölcs. 2, 5.), fel nem tartható és gyorsan múlik, márpedig arról van szó,

¹ Efez. 5, 16. (A Vulgata szövege az idő „megváltásáról” beszél!)

hogy „bővelkedve szálljunk a sírba, úgy mint a learatott gabonát idejében betakarítják”.⁸ Így fejlődik bele az ember az időből az örökkévalóságba és így valósul meg az Apostolfejedelem mondása: „A minden kegyelem Istene pedig, aki az ő örök dicsőségére hívott meg minket Jézus Krisztus által, maga fog minket, miután *kissé megszenvedtünk*, tökéletesíteni, megerősíteni és *megszilárdítani*.”⁹

Az idő, az Isten egyik legértékesebb ajándéka, magában foglalja a kibontakozásnak nemcsak lehetőségét, hanem kötelességét is és így növekedést, termékenységet jelent. Erre céloz Efraim neve is: „Megszaporított engem az Isten szegénységem földjén”¹⁰ és ebben az értelemben beszél az Apostol is: „méltoán éljetek az Istenhez, mindenben tetszésére legyetek, *minden jócselekedetben gyümölcsöt hozzatok* (kibontakozás, termékenység!) s gyarapodjatok az Isten megismerése által”. (Kol. 1, 10.) Ugyanezt hangoztatja az Apostolfejedelem is: „*növekedjetek kegyelemben és a mi Urunknak és üdvözítő Jézus Krisztusnak ismeretében*”. (II Pét. 3, 18.)

A Zsoltáros, aki prófétai éleslátással pillantott bele az élet mélységeibe és az emberi lény szent misztériumába, az időben termékenyen kibontakozó és ezáltal az örökkévalóságba belefejlődő embert több ízben terebélyes fával hasonlítja össze. „Olyan, mint a folyóvíz mellé ültetett fa, mely gyümölcsét idejében meg hozza, és amelynek lombja le nem hull.”¹¹ Ugyancsak az igaz emberről, aki az Isten vetése (Jer. 2, 21.), mondja találóan: „El vannak ők ültetve az Úr házá-

⁸ Jób 5, 26., amely mondásban a fentemlített életfolyamattal kapcsolatos teljes kibontakozás (bővelkedvel) van plasztikusan kifejezve.

⁹ I Pét. 5, 10. A „szenvedés” itt a kibontakozással kapcsolatos erőfeszítés nyomában fakad, míg a „megszilárdítás” az örökkévalóság változatlanúságára céloz.

¹⁰ Gen. 41, 52, Egyesek fordítása szerint: „termékennyé” tette az Úr.

¹¹ 1. zsolt. 3. A „közeli folyóvíz” itt a különös termékenységre való célzást fejezi ki.

ban, virulnak Istenünk házának udvarában. Még *késő
öregségükben* is gyümölcsöt hoznak.”¹²

Az életet adó víz mellé ültetett, az Úr háza udvarában viruló, hűsítő árnyékával menekvést nyújtó fa az igaz ember, aki megfelel az Isten elvárásának és útban van az örök megdicsőülés felé. Őt nevezi Szent Pál az „Isten emberének” és őtőle várja el, „hogyan tökéletes s minden jócselekedetre kész legyen”. (II Tim. 3, 17.)

És miután „minden dolog az ég alatt elmúlik a maga idejében” (Préd. 3, 1.), az ember fejlődési folyamatának is vége szakad, ami az örökkévalóság felvirradását jelenti.

A kibontakozás megtörtént, az ember megérett, tehát kihasad az idő folyamatából és belefejlődik az örökkévalóságba, ahol a teljesen kibontakozott tulajdonságok és tökéletesen kifejtett értékek egyszerre mindenkorra érvényre jutnak.

Az örökkévalóság, a kibontakozás szemszögéből látva, az a „csűr”, amelybe a „nagy aratáskor” az Úr „búzáját” gyűjtjük össze (Mt. 13, 30.), ami az Úr szolgálatának az egész örökkévalóságra kiterjedő folytonosságát jelenti.

Felmérni az örökkévalóságot, természetesen az életfolyamat szemszögéből látva, éppoly kevéssé lehet, mint ahogy nem lehet felbecsülni az azt kitöltő Istent. Csak gyenge hasonlattal élünk, ha a kinyilatkoztatás szavára hivatkozunk: „Mint a csepp a tenger vizéhez mérve, mint a porszem a homokban, oly csekélyek esztendei (az embernek) az örökkévalóság mellett.” (Sir. 18, 8.)

Ebben a végtelenségben az Isten uralkodik Krisztussal egyetemben örökkön örökké (Jel. 11, 15.) és az örökkévalóságba bekapcsolódó ember, aki mint tagja a misztikus Krisztus-testnek, az időben együtt szenvedett a Megváltóval, Vele együtt dicsőült meg (II Kor. 1, 7.), hogy része legyen az Ő uralmában.

¹² 91. zsolt. 14. A „késő” öregség szintén célzás a rendkívüli termékenységre.

Az életfolyamat szemszögéből azt is meglátjuk, hogy ez a megdicsőülés és együtturalkodás csak annak az esetben valósul meg, „aki az Isten akarata cselekszi, mert az örökké megmarad”. (I Ján. 2, 17.) „Az Isten akarata” pedig nem egyéb, mint „a mi megszentelődésünk”. (I Tessz. 4, 3.) A megdicsőülésben tehát az részesül, aki „nem oktalan”, hanem „értelmes abban, mi az Úrnak akarata” (Ef. 5, 17.) és aki ennek következtében mindenben és mindenütt az Úr akaratait teljesíti.

Ez a legbiztosabb út, mely a kibontakozáshoz és azon át az örök megdicsőüléshez vezet.

Erre teremtette az Isten az embert, és ezért váltotta meg az Istenember a szerencsétlenül elbukottat, hogy az eszményien szép célt, az Úrban való megdicsőülést elérhesse.

*

A „Magnificat”-ot éneklő Szentszűz a megváltás hajnalhasadásában meglátta az új embert, az isteni Krisztus képését, aki az ő érintetlen testéből fakad emberi életre, hogy eszményképe, vezére, megváltója, mindene legyen az új idők keretébe beállított új embernek.

És midőn az éneklő Szentszűz lelke „örömujjong megváltó Istenében”, akkor azt az új és szent ember-típust is dicsőíti, melyet Krisztus alakított, tett követ-hetővé és amelynek bennünk való megvalósulása után mindnyájan vágyakozunk, mert mi is arra vagyunk hivatva, hogy új emberek legyünk.

3. Az élet

Az éneklő Szentszűz szemei előtt teljes élesség-gel bontakoztak ki az új élet lehetőségeinek körvonalai, úgyhogy párhuzamot vonhatott a múlt és a jövő között.

Ennek a látomásnak a ragyogó világosságában meglátta azt a végtelen lehetőséget, amelyet az új élet nyújt, azt az abszolút teljességet, amelynek a jegyében áll és azt az árnyéktalan örömet, amely

úgyszólván az alapszíne az új élet lelkiisége elragadó képének.

*

A Szentszűz előtt elsősorban a korlátlan lehetőség tűnt fel, melyet az új élet nyújt és amelynek az emberi értelemben vett végtelenségébe az új ember habozás nélkül belevetheti magát, hogy abban nemes ambíciója kielégülését találja meg. Ebben a minden gátlástól mentes lehetőségben a legfelfokozottabb vágyakozás, törekvés és teljesíteni-, cselekedni-, győzni-akarat tökéletesen kitombolhatja magát és oly mértéket érhet el, amellyel szemben tényleg azt mondhatjuk, hogy itt a lehetetlen, az elérhetetlen vált lehetővé és valósult meg, mint az új embertípus nagystílusú képviselői, a szentek bizonyítják.

Ezt a lehetőséget az alapozza meg, hogy az ember természetes életfolyamatába beleszól a természetfeletti világrend a kegyelem révén, amely az emberi, egyébként korlátolt és gyarló cselekvő- és teljesítőképességet a végtelen felé kiegészíti, nivója fölé emeli, magával ragadja és oly megvalósításokra képesíti, a kegyelemmel való együttműködést mindig feltételezve, amelyek minden csak emberi lehetőséget felülmúlnak.

Ennek a folyamatnak a kiindulópontja az „Isten akarata, a mi megszentelődésünk” (Tessz. 4, 3.), ami azonban már magával hozza a természetfeletti teljesítményt, amelyet az ember csak akkor valósíthat meg, ha erre az Isten a kegyelem révén képesíti. Ez a feladat tehát „Annak a segítsége nélkül, Aki nélkül semmi sem történik, nem valósulhat meg”,¹³ mondja Szent Ágoston, aki még megjegyzi, hogy „minden teljesítőképességünk az Istentől van”,¹⁴ Akinél „minden lehetséges”. (Mt. 19, 26; Lk. 18, 27.) És aki teljes hittel fordul az Isten felé, az elmerül a lehetőségek végtelenségében, mert „a hívőnek minden lehet-

¹³ Sine illo fieri non potest, sine quo nihil fieri potest. Augustinus, Tract. LXXXI in Jo. n. 3.

¹⁴ Sufficientia nostra ex Deo est. August. S. de dono Perseverantiae, cap. 13.

séges" (Mk. 9, 22.), mivel Szent Pál szerint: „mindent meg tudunk tenni abban, aki erőt ad". (Phil. 4, 13.)

Magát a képesítő erőt Krisztusnak, az emberi nem Megváltójának köszönhetjük, aki kifogyhatatlan érdemeinek bőségéből nyújtja nekünk a szükséges kegyelmet, úgyhogy Szent Ágoston kijelentése szerint „a dolgában biztos Anyaszentegyház nem az emberbe vetette bizalmát, hanem Krisztusba, aki úgy vette fel a szolga (ember) alakját (természetét), hogy nem veszítette el isteni természetét".¹⁵

Aquinói Szent Tamás ugyanebből a gondolatból indul ki, midőn Krisztus szent emberségének kihatásait vázolja és rámutat arra, hogy az Isten-Ember hogyan szól bele a mi életünkbe. A nagy egyháztanító a következőket mondja: „A mi Urunk Jézus Krisztus emberi természete az Istenség orgánuma, aminek következtében része van az isteni cselekvő erő teljesítményeiben. Így például mikor Krisztus érintésével meggyógyította a leprást, maga az érintés mint eszköz az egészséget közvetíti. Krisztus szent emberségének ez az eszközlő kihatása,¹⁶ mely a testi dolgokban nyilvánult meg, a lelki ügyekre¹⁷ is kiterjed. Így érettünk ontott vérének annyira van megszentelő kihatása, hogy bűneinktől megszabadít. Jézus szent embersége tehát megszentelődésünknek közvetítő oka,¹⁸ melyben lelkileg a hit, testileg a szentségek által részesülünk, lévén Krisztus szent embersége a lélek és test. Ez a módja annak, hogy hogyan részesülünk a megszentelő erő kihatásában, mely Krisztusban vagyon. Ennek következtében a legtökéletesebb szentség az, amelyben Krisztus szent teste valóságban jelen van, vagyis az Eucharisztia, a többi szentség célja és beteljesülése."¹⁹

¹⁵ „Secura Ecclesia spem non posuit in homine... sed spem suam posuit in Christo, qui sic accepit formam servi, ut non amitteret formam Dei." Augustin. Epistola LXXXIX, 5.

¹⁶ Efficacitas instrumentalis.

¹⁷ Ordo spiritualis.

¹⁸ Causa instrumentalis.

¹⁹ Thomas Aquinas, Quaestio 27, De Veritate, Artic. 4.

Az Isten tehát beleszól az ember életébe. Ennek a „beleszólásnak”, melynek folyamatát Aquinói Szent Tamás oly gyönyörűen vázolja, a következménye az emberi teljesítőképességnek a végtelen felé való ki-egészülése. Ennek a valóságnak az a gyakorlati következménye, hogy az ember belefejlődik a természetfeletti világrendbe és a kegyelem segítségével oly erőre tesz szert, amely számára megvalósíthatóvá teszi az emberileg véve megvalósíthatatlant.

Az új élet tehát, melynek körvonalai a Magnificatot éneklő Szentszűz előtt oly élesen bontakoztak ki, az isteni kegyelem által a végtelenség jegyében áll és az új embernek a korlátlan lehetőség előnyeit nyújtja.

*

A korlátlan lehetőség az élet teljességéhez vezet, mely az új életnek egyik legfeltűnőbb jellemvonása.

Aki egyszer a kegyelem által bekapcsolódott a végtelenbe és aki azzal együttműködve jócselekedetekkel gazdagítja életét, az a kegyelem megerősödését és növekedését érdemli ki magának.²⁰ Ezt mondja Krisztus is a talentumokra vonatkozó példabeszédében: „Mindannak, akinek vagyon, adatik és bővelkedni fog.” (Mt. 25, 29.) Minél szorosabb és őszintébb a kegyelemmel való együttműködés, annál nagyobb a természetfölötti megszentelő erőnek bennünk való növekedése, ami egy hosszú emberélet folyamán a legsikerteljesebb fölényhez, lelki gazdagsághoz és tökéletes, gátlást nem ismerő kibontakozáshoz vezet. Ez viszont nem egyéb, mint az élet teljessége.

Az isteni kegyelmen kívül, amely mindegyikünknek megadatott és amelyet „mindegyikünk Krisztus ajándékozásának mértéke szerint kapta” (Ef. 4, 7.), csakis akaratere van szükség és a belőle fakadó közreműködésre, mert a kegyelem ezzel az eszközzel él, hogy bennünk az élet teljességét kialakítsa. És ha ez „az akarat készséges, a szerint kedves az,

²⁰ Tridenti zsinat, Sessio VI. Canon XXIV.

amije van" (2 Kor. 8, 12.) és amije van, az az együttműködés által csak fokozódik, úgyhogy az akarat hordozója csakhamar belefejlődik az élet teljességébe. Méltán mondja tehát Szent Agoston: „Hátra van még, hogy megértsük, mennyire bírja a Szentlelket az, aki szeret és mennyire megérdemli, hogy tökéletesebben bírja és ha tökéletesen bírja, még tökéletesebben szeressen.”²¹ Igaz tehát: „a szeretet megérdemli a növekedést, hogy így megnövekedve a beteljesülést kiérdemelje”.²²

Ami magát az élet teljességét illeti, azt a legplasztikusabban és kézzelfoghatóbban az élet valósága, a kereszténység hőseinek, a szenteknek a története állítja szemünk elé. És ha ezekkel az egyéniségekkel és életalakításukkal foglalkozunk, akkor ebben a ragyogóan világos valóságban rátalálunk mindazon motívumokra és tényekre, melyek az élet teljességére vonatkozóan benne foglaltatnak a kinyilatkoztatás szent könyveiben.

A Zsoltáros már az ószövetségben hirdeti az Isten páratlan bőkezűségének a dicséretét és amit mond, az a szentatyák véleménye szerint éppúgy vonatkozik a földi, mint a lelki javakra és így a kegyelmi bőségre, az élet teljességére is alkalmazható:

„A földeket meglátogattad
És áldással árasztod el,
Isten patakjai²³ dúsan csobognak rajtuk
És termést adsz bőven nekik,
Mert mindezt így rendezted el.”²⁴

Szent János, az újszövetség teológusa már félre nem érthető nyíltsággal beszél az élet teljességéről:

²¹ „Restat ut intelligamus Spiritum Sanctum habere qui diligit, et habendo mereri ut plus habeat, et plus habendo plus diligit.” Augustinus in Tract. LXXIV. in To. 2.

²² „Charitas inchoata meretur augeri, ut aucta mereatur et perfici.” Ezt a kijelentést egyideig Szent Agostonnak tulajdonították.

²³ Az Isten kegyelme, mely főleg a hét szentségből fakad.

²⁴ 64. zsolt. 10. stb. Sík Sándor fordításában.

„És mi mindnyájan az ő (Krisztus) teljességéből vetünk, és pedig malasztért malasztot.” (Ján. 1, 16.)

Szent Pál pedig Krisztus teljességét magasztalja, amelyre a mi életünk teljessége vezetendő vissza: „Mert őbenne lakozik az Istenségnek egész teljessége valósággal. Benne (Krisztusban) nyertétek teljességeket, benne, ki minden fejedelemségnek és hatalmaságnak a feje.” (Kol. 2, 9–10.) A nemzetek apostola még a fejlődési folyamatot, melynek végkicsendülése az élet teljessége, sem téveszti el szemei elől: „Bizom is abban, hogy aki megkezdte bennetek a jó művet, teljessé teszi azt Krisztus Jézus napjáig.” (Phil. 1, 6.) Megemlíti azt is, hogy ez a teljesség csakis az Egyház közössége keretein belül található: „Mindent (Krisztusnak) a lába alá vetett s megtette őt mindenekfelett az egyháznak fejévé, mely neki teste és annak a teljessége, aki mindeneket mindenben betölt.” (Ef. 1, 23.) És minden eddigit felülmúl az, amit az Eucharisziáról, mint az élet teljessége megvalósulásáról mond: „Mert egy áldozattal mindörökre tökéletesekké tette azokat, kik meg akarnak szentelődni.” (Zsid. 10, 14.)

Az új élet tehát tökéletesen a teljességnek áll a jegyében, ami azt bizonyítja, hogy a megváltás kegyelme tökéletesen jóvátette az ősvétek következményeit, amennyiben az emberiséget az őszövétség várandós, hosszú évezredein keresztül előkészítette a megváltásra, a megváltás által felszabadította és a megszentelés által beleállította abba az életteljességbe, mely itt a földön fejlődik és érik, hogy az örökkévalóságban csendüljön ki.

*

A teljesség nyomában fakad az öröm, mint azt a „Magnificat”, a jövő titkaiba beletekintő Szentszűz dicsénete is bizonyítja.

Ez az öröm a legtökéletesebb boldogság, mely itt a földi lét küzdelmei között kristályosodik ki, hogy az örökkévalóságban találja beteljesülését.

Kiindulópontja a kinyilatkoztatásba vetett hit, mely tudja, hogy az élet küzdelmeinek célkitűzése és

egyszersmind létjogosultsága a tökéletes, örök boldogság. Ennek ragyogása belevilágít a földi lét sötétjébe, hogy onnan ellenállhatatlan erővel minden árnyéket száműzzön.

Életútja az Isten kegyelemteljes jelenléte és jósaágos irányítása, mely alapja, eszköze és lehetősége a kibontakozásnak, a kézzelfogható és minden kételyen kívül álló fejlődésnek, melynek esetről-esetre való megállapítása felülmúlható örömmel tölti el a lelket.

Élettartalma az Istennel való kegyelemteljes lelki egyesülés, mely jelképe és előfoka annak az abszolút összeforrásnak, mely az örökkévalóságban van részünkre fenntartva.

Aki örülni akar, az örülhet. Aki a boldogságot keresi, az megtalálhatja azt, mert a Szentszűz által a „Magnificat” eksztázisában meglátott élet az örömteljes boldogságnak földi és földöntúli megvalósulása.

Hogy ez mennyire igaz, azt ismét a kereszténység hősei, a szentek bizonyítják, kiknek életében az öröm, a napsugaras természetfeletti boldogság döntő és mindent kitöltő szerepet játszott, amint azt a többek között Assisi Szent Ferenc naphimnusa, amely a világirodalom remekműveihez tartozik, bizonyítja.²⁵

Ennek a valóságnak a magyarázatát a kinyilatkoztatás szent könyveiben, a Szentírásban találjuk meg, ahol már az egyébként komor és sok mindent nélkülöző ószövetségben is van alkalmunk az Isten őszinte szolgálatának nyomában fakadó örömmel megismerkedni. Így például már Ezdrás második könyvében olvashatjuk a következő felszólítást: „Az Úr szent napja ez, ne szomorkodjatok tehát! Az Úrban való örömünk ugyanis a mi erősségünk.” (2. Ezdr. 8, 10.) Hasonló gondolatokra bukkanunk a Zsoltárosnál, aki

²⁵ E könyv szűk keretei, sajnos, nem engedik meg, hogy részletekbe bocsátkozzak. A művelt olvasó a szentek életében, különösen pedig a vértanúk aktáiban a legszebb bizonyítékokra fog bukkanni és meg fog ismerkedni azzal a természetfeletti örömmel, mely egyedül tette elviselhetővé és fölényesen győzedelmessé az Egyház hőslelkű gyermekeinek a legtöbb esetben küzdelemteljes és szenvedésben bővelkedő életét.

az élet küzdelmeire célozva arra szólít fel, hogy zengjünk zsoltárt az Úr dicséretére, „mert büntet ugyan (és megpróbáltatásokat küld), de jóakarató élethosszsziglan. Este sírás tér be (az élet nehézségeivel való kapcsolatban), de reggelre vidámság (miután a nehézségeket Isten segítségével legyőztük)”. (29. zsolt. 6.) Gyönyörűen vázolja az Istent szerető lelkek túláradó örömét a következő zsoltárvers: „Ujjongjatok Istennek, országok mind, szolgáljátok az Urat örvendezve, járuljatok eléje lelkendezve.” (99. zsolt. 2.) A példabeszédek könyve pedig azt mondja, hogy „az igazak reménye a boldogság”. (Prov. 10, 28.) A próféták, kiknek nehéz feladata volt az eltévelyedett nép előtt az Isten büntető haragját vázolni és akik mint az ószövetség lánglelkű apostolai mindent megkíséreltek, hogy az Úr népét megmentse, szintén elragadó kifejezésekkel állítják a természetfeletti, Istennel töltkező örömet szemeink elé. Izaiás például, Krisztus szent gyermekségének és keserves kínszenvedésének éleslátású, az evangélistákra emlékeztető prófétája az Úr megváltottjairól az mondja, hogy „hálát zengve mennek a Sionra (az Egyházhoz), és örök vidámság lesz fejük felett; öröm és vidámság lesz a részük, és eltűnik a fájdalom és a jajgatás.” (Iz. 35, 10.) És mennyire szép az, amit a kegyelmi élet boldogságáról mond: „Örömmel merítetek majd vizet a Szabadító (Krisztus) forrásaiból.” (Iz. 12, 3.) A gyengéd lelkű és kissé félénk Jeremiás hasonló hangnemben beszél az örömről, midőn a megváltás beteljesüléséről szól jövődöléseiben: „Akkor majd körtáncot lejt örömben a szűz, ifjú és öreg egyaránt. Örömet fakasztok fájdalmuk nyomán, megvigasztalom őket, és megörvendeztetem fájdalmuk után.” (Jer. 31, 13.) Szent János, az evangélista tanúsága szerint maga az Úr is erről az örömről beszélt, midőn arra szólította fel tanítványait, hogy az Ő nevében kérjék az Atyát: „Kérjetelek és megnyeritek, hogy örömetek teljes legyen.” (Ján. 16, 24.) Megkapó az is és jellemzi a hősies keresztény lelket, ahogy Szent Pál apostol beszél szo-

rongattatásai közepette: „Felette bőséges az én örööm minden szorongatásunk mellett.” (2 Kor. 7, 4.) Szent János, a szeretet apostola azért írja levelét, „hogy örüljete és a ti öröömötök teljes legyen” (1 Ján. 1, 4.) és harmadik levelében az apostoli örömről szól elragadóan: „Nincs ennél nagyobb öröömöm, mint mikor hallom, hogy fiaim igazságban járnak.” (3 Ján. 4.)

Nem tudom az új élet harmadik főtulajdonságáról, az öröm teljességéről mondottakat befejezni a nélkül, hogy ki ne térnék Bossuet örökszép gondolataira, melyek meggyőzően vázolják azt az örömet, amely már itt a földön osztályrésze azoknak, kik Krisztus kegyelme által bekapcsolódtak az új életbe.

Bossuet gondolatai teljesen megfelelnek annak, amit Szent Agoston mond, midőn a keresztyény öröm okairól beszélve felszólít, hogy „tartsuk magunkat szerencséseknek és adjunk bőségesen hálát, mert mi nemcsak keresztyények lettünk, hanem maga Krisztus. Megértitek testvéreim — kérdezi a nagy egyházatya — a bennünk működő isteni kegyelmet? Csodálkozunk és ujjongva örvendezzünk, mi Krisztus lettünk: Ő a fej, mi a tagok. Az egész ember Ő és mi vagyunk!”²⁶

Ennek a Krisztussal, az Istennel való szoros egyesülés nyomában fakadó örömnak, melyet Szent Agoston oly plasztikus művészettel vázol, a híres Bossuet a következő módon ad kifejezést: „Alakítsuk ki magunkban a Szentháromságot, amennyiben egyesülünk az Istennel, megismerjük az Istent és szeretjük az Istent.”²⁷ És miután a mi megismerésünk, amely jelenleg tökéletlen és homályos, elmúlik, mert csak a bennünk lakozó szeretet marad meg, hogy soha el ne múljon, azért szeressünk, szeressünk és szeressünk. Tegyük folyton azt, amit mindig tenni fogunk, tegyük

²⁶ Augustinus, Tractat. in Jo. XXI. 8—9.

²⁷ Az Istennel való egyesülés az Atyához, minden élet forrásához, az Isten megismerése az Igéhez, Krisztushoz, az Isten szeretete a Szentlélekhez vezet.

már az időben azt, amit az örökkévalóság végtelenségében fogunk tenni: szeressünk."²⁸

Hogy a szeretet mit jelent és hová vezet, azt Bossuet a következőkben magyarázza: „Isten természete a boldogság és a tökéletesség, ugyancsak a jótékonyság és boldogítás. Istent szeretni életet és igazságot jelent; Őt szeretni annyi, mint élni, igaz lenni és igazságos, főleg boldog lenni és tökéletes, amennyire az lehet, aki nem maga az Isten.”²⁹

Ez tehát a magyarázata annak a tökéletes örömek, mely olyannyira jellemzi az új életet, mint annak legértékesebb kiváltsága.

*

A Szentszűz Erzsébet tornácán prófétai látomásban szemlélte az Eljövendőt és az újszövetség hajnal-fakadásában meglátta az újszövetséget.

És szemei az újszövetség Alkotója felé fordultak: Krisztus felé, kinek emberi élete már méhében sarjadzott.

Ő felé fordult, Aki megnyitja az új korszakot, megvalósítja az új embert, hogy beleállítsa az új élet keretébe.

A Szentszűz látott és amit meglátott, azt a Szentlélek világosságában meg is értette.

A megértés örömet, korlátlanul lelkesedő boldogságot váltott ki benne.

Ennek a dicshimnusza a „Magnificat”, mely a megváltás hajnalpirkadását teszi felejthetatlenné...

²⁸ Bossuet, *Elévations sur les mystères*, 2e semaine, 9e Élévation. Desclée, Paris, 1923, page 168.

²⁹ Bossuet, *Méditations sur l'Évangile*, Seconde Partie, 28e Jour, Desclée, Paris, 1923, page 777.

„Quia respexit humilitatem
ancillae suae:
ecce enim ex hoc beatam
me dicent omnes generationes.”

„Mivelhogy szemrevette Szolgálójának
alacsony sorát.
Imhol mostantól engemet
boldognak hirdet minden nemzedék.”

Önismeret

A Szentszűz a Lélek világosságában megismerte az Istent és olyan istenfogalmat alkotott magában, amely minden emberi lehetőséget felülmúl. A Teremtőben, a Megváltóban és a Megszentelőben találkozott azzal a szeretettel, mellyel az Isten méltósága végtelen magasságból az ember felé hajol, hogy megszentelje és magához emelje. Ennek a szeretetnek a tüzeiben meglátta az újszövetséget és ennek keretében az új korszakot, az új embert és az új életet.

De látott még egyebet is.

A hajnalcsillagot, mely az újszövetség égboltján áll, hogy ragyogásával belevilágítson az új életbe, annak embertípusába és abba a hosszú, számtalan tagozású korszakba, mely Krisztus megváltó keresztjének a jegyében áll.

És a csillagban ráismert önnönmagára.

A Szűzre, aki az Isten kiválasztottja.

Az Anyára, aki a Megfeszített, a fájdalomtól megkísértett, de meg nem tört szülője.

Az Asszonyra, aki anyasága által olyannyira közel állt a Megváltó Istenember szívéhez, hogy szem-

rebbenés nélkül bízta reá egyetlen örökét: a megváltottakat.

A Királynőre, kinek századok emelnek el nem múltó dómokat, ahol a hálások nemzedékről-nemzedékre zengedezik dicsőségét.

A Vezérre, aki elsőnek járta végig a kereszthordozó Krisztus nyomában a keresztény élet golgotaútjait, hogy magatartásával tanítson, biztos lépésével vezessen és ragyogóan szép egyéniségével neveljen.

A Hajnalcsillagban, mely az ószövetség foszló kódéből szállott fel az újszövetség égboltjára, önnönmagára ismert és ebben a megismerésben feltűnt előtte, hogy honnan jött és hová került. Ámulattal tekintett az isteni szeretet mélységébe és az érintetlen emberi gyarlóság ama szakadékába, melyből az Isten öröktől fogva kiemelte, hogy az emberiség égboltjára tűzze mint szelíden ragyogó, biztató hajnalcsillagot.

Megismerte mindezt és megszégyenült.

Mert tudta, hogy mindez ajándék, az isteni szeretet páratlan bőkezűségének bizonyítéka.

Megszégyenült, mert nem tudta, mivel érdemelte ki ezt a felmagasztaltatást.

Ebből az érzelemből fakadt fel mint az örömteljes hála, félénk, szégyenlős sóhaja:

„Mivelhogyan szemrevette szolgálójának alacsony sorát.
Ímhol mostantól engemet boldognak hirdet minden
nemzedék.”

Ezzel szemben önkénytelenül felmerül a kérdés: hogyan ismer a Szentszűz önnönmagára?

Amire a „Magnificat”, a minden lendület és benső gazdagság ellenére is józanul tárgyilagossá himnusz, felel meg legjobban, amennyire a Szentszűz önismérete motívumait tárja fel. Ezek a kicsiség méretei, a szemrevétel és szolgálóleány (ancilla) méltósága.

1. A kicsiség méretei

A Szentszűz bámulatosan csodálatraméltó abban a józan tárgyilagosságban, mely őt az önismeretben vezeti.

A hajnalcsillagban ugyan önnönmagára ismer, de nem téveszti el szem elől, hogy a csillag is, legyen az akármilyen ragyogó, csak az Isten teremtménye és így önkénytelenül párhuzamot von a Teremtő és a teremtmény között. Ebben a párhuzamban találja meg, mint teremtmény a kicsiség méreteit, ami viszont őt arra készíti, hogy mint teremtmény még a fölmagasztaltatás legszebb pillanataiban is megőrizze alázatosságát, azaz a józan tárgyilagosságot és sohasem tulajdonítsa önnönmagának azt, ami nem egyéb, mint az Isten kegyelemteljes ajándéka.

*

A józan tárgyilagosság, mellyel a Szentszűz a teremtmény helyzetét mérlegeli, világos vonalakban tünteti fel előtte a teremtmény parányi kicsiségét, ami a teljesítőképességet illeti.

E kis méret akkor tűnik fel legjobban, amikor az emberi teremtmény nem átalja magát összehasonlítani a mindenséggel és miután a kozmosz dimenziói által hozzászokott a valóban nagy méretekhez, a mindenség Teremtőjével foglalkozik.

Ekkor eszmél rá arra, amit a pünkösdi liturgia szekvenciája mond az isteni Lélekről:

„Digitus paternae dexteræ”

„Az Atya jobbjának ujjá”¹

és arra, hogy a mindenség létrehívása ennek az „ujjnak” csak egy pár játszadozó mozdulatába került. A szemlélődő, aki a Szentszűz lelkiségével nézi a dolgokat és veszi a méreteket, itt a Végtelennel, az Abszolúttal találkozik és megérti azt, amit a Zsoltáros mond:

„Isten nagyságát hirdeti az ég,
A mennybölt vallja kezei művét.
Egy nap a másnak ezt harsogja át,
Erre tanítja éj az éjtszakát.
Nem hanggal, nem beszéddel,
Nem hallható igékkel;

¹ A „Veni creator spiritus” szekvenciából.

Végig a földön szárnyal ő szavuk,
 Világ végéig elhat szózatuk.
 A nap sátrát az égen verte fel:
 És kél a nap, vígan, üdén,
 Mint nászteremből vőlegény,
 Ujjongva, hősként útjának szökell.
 Az égnek egyik szegületjén kél fel
 S útján elér a túlsó szegületig,
 És el nem bújhat semmi melegétől.”²

Itt tényleg átéljük, hogy

„Az Úr igéje alkotta az eget,
 Szájának lehellete minden seregüket.
 A tenger vizeit mintegy tömlőbe gyűjtötte,
 Az örvényeket tárházakba helyezte.
 Félje az Urat az egész föld,
 Remegjen előtte a földkerekség minden lakója,
 Mert az ő szavára lettek,
 Parancsára létrejöttek.”

(32, zsolt. 6—9.)

S ez a zsoltárrész önkénytelenül Szent Athanáz szavaira emlékeztet: „A teremtésben az Igén kívül senki sem volt az Isten segítségére”,³ ami csak az alkotó Isten végtelen nagyságát tünteti fel kellő mértékben.

A párhuzamot az isteni alkotóerő végtelensége és az emberi teljesítőképesség parányi mérete között Jeremiás próféta húzza meg drámai erővel: „Ő (a Teremtő) azonban erejével megalkotta a földet, bölcsességével elkészítette a földkerekségét, és okosságával kifeszítette az eget. Az ő szavára gyűl egybe a vizek sokasága az égben, és ő emeli fel a föld széléről a felhőket. Az eső mellé ő ad villámot, és ő hozza elő a szelet tárházaiból. Tudás híján balgává lett minden ember, szobrával megszégyenül minden mester; mert hamis dolog az, amit öntöttek,⁴ és lélek nincsen bennünk. Hiábavaló és nevetséges dolgok ezek, látogatásuk idején elvesznek.” (Jer. 10, 12—15.) E prófétai szöveg gyönyörűen vázolja az emberi alkotó-

² 18. zsolt. 1—7. Sík Sándor fordítása.

³ Athanasius Cont. Arian. orat. II, 27.

⁴ Célzás a különböző, ércből készült hamis istenekre.

erőt, mely az Isten végtelen erejének csak árnyéka, tehetetlenségét, és félre nem ismerhető módon mutat rá az isteni és az emberi alkotás között fennálló különbségre.

A hatalmas Istent, akinek végtelenségében a teremtmény, az ember teljesítőképessége mint a vízcsepp a tengerben porrá válik, Ámosz próféta dicsőíti meg a legplasztikusabban, midőn a Teremtő méltóságáról beszél: „Mert íme, annak, — mondja a Próféta — aki a hegyeket alkotta, a szelet teremtette, aki tudtára adja szavát az embernek, aki létrehozza a reggeli felhőt és a föld magaslatai fölött jár: az Úr, a seregek Istene a neve!” (Ámosz 4, 13.)

Aki a kinyilatkoztatás légkörében él és az örök igazság világosságával töltkezik, mint a Szentszűz, kit már kora ifjúságában az isteni Lélek vezetett, az nem zárkozhatik el az emberi teljesítőképesség parányi méreteinek a megismerése elől és abban a legtermészetesebb módon alakul ki a józan tárgyilagosság jegyében álló alázatosság, mely mindent az Istennek tulajdonít, mint tőle kapott kegyelemteljes ajándékot.

*

A teremtmény parányi kicsiségére, ami a teljesítőképességet illeti, akkor is rájövünk, ha az Isten cselekedeteit mérlegeljük, főleg ami az általa teremtett mindenség kormányzását és fenntartását illeti.

Gondoljunk csak a világrendben uralkodó célszerűségre, matematikai pontosságra, az összefüggések áttekinthetetlenül bonyolult összességére és fogalmat alkothatunk magunknak arról, hogy mekkora teljesítményt jelent a mindenségnek Isten által történő kormányzása.

Ugyanezt mondhatjuk az egyes emberi életfolyamatokkal kapcsolatban, melyek mind és feltétel nélkül az Úr kezében vannak és amelyekbe a mindent kormányzó Isten irányítóan beleszól, éspedig olyanynira, hogy Krisztus Urunk kijelentése szerint egy hajszálat sem veszítünk el az Isten tudta nélkül. (Lk. 21, 18.)

Ebben a megvilágításban nem tarthatjuk költői túlzásnak a nagy Hallel-zsoltár lelkesülését, amelyben a következő páratlanul szép megállapításokat találjuk:

„Aldjátok az Urak Urát,
Mivel jóságos mindörökké!
Ki egymaga tesz csodadolgokat,
Mivel jóságos mindörökké!
Ki az eget bölcsen alkotá,
Mivel jóságos mindörökké!
Ki a vizek fölött megállítá a földet,
Mivel jóságos mindörökké!
Ki nagy világítókat alkotott,
Mivel jóságos mindörökké!
Napot, hogy lenne úr a nappalon,
Mivel jóságos mindörökké!
Holdat, csillagot, úrnak éjszakán,
Mivel jóságos mindörökké!

*

Ránk emlékezett alacsonyságunkban,
Mivel jóságos mindörökké!
Megszabadított ellenségeinktől,
Mivel jóságos mindörökké!
Ki kenyeret ad minden testnek,
Mivel jóságos mindörökké!

*

Adjatok hálát az Urak Urának,
Mivel jóságos mindörökké!”⁸

Ha a lélek szemével nézzük az Ūr cselekedeteit és az ész világosságánál boncolgatjuk kormányzó és életfenntartó működését, akkor abba az áthidalhatatlan mélységbe tekintünk, amely a teremtményt a Teremtőtől választja el és megtanulunk szerénynek lenni és helyzetünket tárgyilagos józansággal elbírálni.

*

Az Isten teljesítőképességének végtelensége közelebb hoz a Teremtő abszolút tökéletessége fogalmához, amely önkénytelenül is összehasonlításra kényszerít.

⁸ Részletek a 135. zsoltárból, Sík Sándor ford. Itt utalok a 163. zsoltárra, az Isten teremtet és kormányzó hatalma egyik legkifejezőbb megdicsőítésére, melyet a rövidség kedvéért nem vehettem fel a szövegbe.

szerít és az emberi teremtmény tökéletlenségére mutat rá.

Krisztus Urunk ezt az abszolút isteni tökéletességet állította szemeink elé, midőn arra szólított fel, hogy „legyünk tökéletesek, mint a mennyei Atya tökéletes”⁶

És hogy ezt a tökéletességet hogyan kell felfognunk, arra a vatikáni zsinat tanít meg, amely szerint Isten „észben, akaratban és mindenben a tökéletesség végtelenségét bírja... és minden a fölött áll, amit Ő kívülre el lehet képzelni”.⁷

Kiegészíti ezt a fogalmat Szent Bernát örökszép mondása: „Képessége szerint csak az becsüli meg kellően Isten nagyságát, aki Benne, kiben minden egyenlő végtelen mértékben van meg, semmi egyenlőt nem lát, aki Benne, kiben minden egység, semmi szakadást nem talál, aki Benne, kiben minden teljes, semmi hiányra nem bukkan, aki Benne, kiben az egész tényleg egész, semmi tökéletlenséget nem lát.”⁸

Mennyire igaza van tehát Szent Hiláriusnak, aki a következő fogalmat alkotta magának az Isten tökéletességéről: A nagy dolgok Teremtője önmagában véve a legnagyobb és a legszebb lények Alkotója önmagában véve a legszebb.”⁹ Ugyanezt állítja Szent Ágoston: „A Teremtő minden teremtmény fölött áll: ... ha a nagyságot mérlegeljük, mindennél nagyobb, ha a szépséget, mindennél szebb... nem is lehet elgondolni, hogy az alkotott az alkotóval legyen egyenlő, vagy a műremek a megvalósító művésszel összehasonlítható.”¹⁰

Az Isten tökéletessége tehát minden kételyen felül

⁶ Mt. 5, 48. Ami ezt a felszólítást illeti, a negyedik lateráni zsinat azt tanítja, hogy „legyünk tökéletesek a kegyelem tökéletességével, mint a mennyei Atya tökéletes a Neki megfelelő természetes tökéletességgel”.

⁷ Sessio III. cap. 1.

⁸ Epist. 103.

⁹ Lib. I. de Trin. cap. 7.

¹⁰ August. Sermo 1. de Verbis Apost.

áll és abszolút értelemben veendő, mint végtelen és kimeríthetetlen valóság.

A teremtmény, az ember, minden zseniális törekvése ellenére sem állhat meg ezzel a tökéletességgel szemben, mert ennek csak az árnyékát, a korlátolt mértékben fejleszthető lehetőségét hordja magában.

Az Isten hasonlatosságára teremtett ember „e tökéletesség képmását, melyet Isten a teremtés pillanatában vésett beléje, magában hordozta, az ősvétek által elvesztette és csak a megszentelő kegyelem által tudja visszanyerni”.¹¹

Mindaz, ami az emberben értéket és előnyt jelent, az Isten tökéletessége árnyéka és a Teremtőnek, aki teremtményébe belevéste az Őhöz való hasonlatosság alapvonásait, szabad elhatározásból származó és semmi módon meg nem érdemelt ajándéka.

Ebből a megismerésből az tűnik ki, hogy az emberi teremtmény méretei végtelenül kicsinyek és minden jelentőségüket elvesztik Isten vakító ragyogásában, aki alkotó, megváltó és megszentelő tökéletesség, és mint olyan, kiindulópontja mindannak, ami a teremtményben értékes.

*

Jellemző a Szentszűz tárgyilagos és józan igazságszeretetére, hogy a páratlan felmagasztaltatás pillanatában sem vesztette el éleslátását és akkor is, midőn mint leendő Istenanya a jövő ködfátyolában meglátta eljövendő dicsőségét, mindent, amit az magával hoz, egyszerű és nemes gesztussal Istenre vonatkoztatta vissza, akinek az istenanyai méltósággal együtt járó megdicsőülést köszönhette.

2. A szemrevétele

A Szentszűzet, mint azt a „Magnificat” szövege minden kétségen kívül bizonyítja, az a tudat ragadta el, hogy őt a Teremtő, a teremtmények és teremtési

¹¹ August. De Gen. ad lit. 1. VI., cap. 27. n. 38.

lehetőségek beláthatatlan milliói közül ragadta ki és helyezte arra a magaslatra, melyre az Istenanyán kívül senki sem került.

Az Isten éles, mindent egy pillantásban felölelő szeme tehát észrevette, a sokadalomból az öröktől kiemelte, mert érdemesnek tartotta arra, hogy mindennek föléje helyezze, egyedülálló kiváltságokkal gazdagon megajándékozza és különös szeretetének tegye célpontjává.

Hogy „miért”, erre a Szentszűz nem tudott válaszolni és éppen ez a körülmény, hogy erre a kérdésre nem is lehet feleletet találni, mert ez kizárólag Isten szabad elhatározásától függ, melybe teremtménynek bepillantása nincsen, rendítette meg lélekben annyira, hogy hálás csodálkozásának kénytelen volt a „Magnificat” dicshimnuszában kifejezést adni.

A Szentszűz elismerte ennek az „észre- vagy szemrevételnek” elgondolhatatlan nagyságát, páratlan kihatását és levonta belőle a következményt, amelyben hálás szívvel belenyugodott Isten akaratába és magára vállalta mindazt a teljesítményt, amely ezzel a fenséges kiválasztással együtt jár.

*

A Szentszűz számára, aki a teremtmény parányi, elenyésző kicsiségével teljesen tisztában volt, ez a szemrevétel rendkívül sokat jelentett.

Elsősorban azt a szerelemnek nevezhető természetfeletti szeretetet, mellyel az Isten tüntette ki kiválasztottját, éspedig oly mértékben, hogy az Istenhez való hasonlatosság kialakulásában felülmúl minden teremtményt.

Ezt a hasonlatosságra nevelő kegyelemteljes szeretetet éneкли meg Dante a „Divina Commedia”-ban:

„Nézz most az arcra, mely amott a Krisztus
Arcához leghasonlóbb, edzve boldog
szemed, hogy lásd mint ragyog fia: Krisztus!

Az égi arcra fény harmata csorgott,
mit e magasságokon átszőkellni —
teremtett lények könnyű szárnya hordott.

Semmi, mit eddig tudtam megfigyelni
mennyben, ily közel nem ígérte Istent
s nem indított így magamból kikelni.”¹²

És hogy ez a „szemrevétel” és a belőle következő kiválasztás és felmagasztaltatás a szeretetnek mily mélységéből fakad, azt a közismert író, a szervita P. Ledoux vázolja megkapóan: „Valóban, az Isten öröktől fogva szemlélte azon nemzedékek megszámlálhatatlan sokaságát, melyek az ő örök atyasága gyermekeinek fennkölt összességét képezik. Ebben a beláthatatlan tömegben a Szentszűz mint a családnak feje szerepel, aki a többi fölött áll. Ő fogantatott tehát először az Atya örök elgondolásában, őt váltotta meg mindenki előtt Fiának végtelen érdeme és a Szentlélek kifogyhatatlan megszentelő kegyelme mindenekelőtt az ő lelkét érinti.”¹³ Bossuet ezt a mélységes szeretetet oly tökéletesnek tartja, hogy nem átallja a következő kijelentést tenni: „Oh Mária, még ha az egyik főrangú angyal szellemével rendelkeznék, még akkor is túlságosan fogyatékos fogalmakkal rendelkeznék, hogy az Atya és Te közötted fennálló szoros kapcsolatot megérthetném... Oh, csodája, felfoghatatlan mélysége a szeretetnek! Melyik lángész nem veszne el annak a felfoghatatlan kölcsönös vonzódásnak a szemléletében, mely köztetek fennáll, mióta a

¹² „Riguarda omai nella faccia ch'a Cristo
piu si somiglia; chè la sua chiarezza
sola ti puo disporre a veder Cristo,

Io vidi sopra lei tanta allegrezza
piover, portata nelle menti sante,
creata a trasvolar per quella altezza,

Che quantunque io avea visto davante,
di tanta ammirazion non mi sospese,
ne mi nostro di Dio tanto sembante.”

Paradiso, 32. ének 85—94. Dante figyelmét a Szentszűzre Szent Bernát hívja fel, aki megmutatja neki a mennyei birodalom nagyjait.

¹³ P. Ledoux O. S. M., Marie Méditée, Vol. I. page 154,

Fiú révén oly végtelenül közel jutottál az Atyához...¹⁴

A Szentszűz nemcsak az Atya szeretetét találta meg abban a szemrevételeben, melyről oly elragadóan tud énekelni. Megérezte abban a Fiú, gyermeke, az isteni Megváltó, a testté lett Ige szerelmét is és tudta, hogy ez mit jelent az ő számára.

A lángelméjű költő, Dante, finom intuícióval érezte meg ezt a valóságot, melyet az „Isteni Színjáték”-ban következőképpen örökített meg:

„Oh, szűz Anyánk, leánya ten Fiadnak,
teremtményeknél nagyobb és szerényebb,
ős célja az örök határozatnak:

természetünket a te tiszta lényed
megnemesíté, úgy, hogy a Teremtő
teretmnénnyé lett benned, s szent erényed

méhedben felgyújtá a tisztelendő
szerelmet, melynek örök melegéből
a Béke e Virága volt kelendő.”¹⁵

Te déli láng a szeretet egéből
vagy itt nekünk; és lenn az embereknek
élő forrás, melytől reményünk épül,

Ürnő, minden kegyek tőled erednek!
Aki nélkülöd vágyik szent malaszttra,
szárny nélkül vágyik szállni az eretnek.

S nemcsak könyörgő lel nálad vigaszra:
jóságod gyakran azt a szenvedőnek
kérés előtt megadja, nem halasztva,

Jóság és nagyság benned egybe nőnek,
és irgalmasság, s ami csak erénye
lehet teremtett lénynek, földi nőnek.”¹⁶

¹⁴ Bossuet, III. Sermon sur la Nativité de la Ste Vierge.

¹⁵ „A Béke Virága” = Krisztus. Ez az értelme annak, hogy Firenze világhírű dómját a virágról nevezett Szentszűznek (Santa Maria del Fiore) szentelte.

¹⁶ Divina Commedia, Paradiso, Canto 33, 1—22.

Dante egypár tercínával később a Szentszűzet még így szólítja meg:

„S még arra kérek, nagy Királynő, mert te mindent tehetsz.”¹⁷

És hogy a Fiú végtelen szeretete mennyire közel hozta őt az Istenhez, amiben a „szemrevétel” beteljesülését látom, azt mesteri plaszticitással énekli meg Dante:

„Az égi Szempár, melyet áldva kedvel
az Úr, mutatta, hogy a Szűzanya
az ájtatos imát hallgatja kedvvel.

Onnan az örök Tényre villana
e drága Szempár, hova nincs teremtmény,
ki tiszta szemmel bépillantana.”¹⁸

¹⁷ U. o. 34.

¹⁸ U. o. 40—46. Ime az eredeti szöveg:

„Vergine madre, figlia del tuo Figlio,
umile e alta piu che creatura,
termine fisso d'eterno consiglio,

tu se' colei che l'umana natura
nobilitasti sì, che il suo fattore
non disdegno di farsi sua fattura.

Nel ventre tuo si raccese l'amore
per lo cui caldo nell' eterna pace
così è germinato questo fiore.

Qui se' a noi meridiana face
di caritate; e giusto, intra i mortali,
se' di speranza fontana vivace.

Donna, se' tanto grande e tanto vali,
che qual vuol grazia ed a te non ricorre,
sua disianza vuol voler senz' ali.

La tua benignità non pur soccorre
a chi domanda, ma molte fiato
liberamente al domander precorre.

In te misericordia, in te pietate,
in te magnificenza, in te s'aduna
quantunque in creatura e di bontate!”

Canto 33, 1—22.

Szebbet és hittudományi szempontból megfelelőbbet a Szentszűz kiválasztásáról és annak az Istenanya jelentőségére és egyéniségére való kihatásairól mondani nem lehet. Dante e pár halhatatlan versszakkal bebizonyította, hogy nemcsak lángelmével, páratlan fantáziával és felülmúlhatatlan drámai kifejezőerővel megajándékozott költő, hanem nagy felkészültségű és éleslátású teológus is, aki a hittudomány nem egyszerű alaptételeit a legzseniálisabb költői formába tudja önteni.

Ami a „szemrevétel”, a Szentszűz kiválasztása mögött álló, a Fiútól származó végtelen szeretetet illeti, van Bossuetnek egy híres mondása, amely közelről világít rá erre a misztikus és felmérhetetlenül mély kapcsolatra. A nagy francia egyházszónok a következőt mondja: „Szerelmes Szűzanyám, engedd, hogy megmondjam, mennyire boldog leszel Te mint Istenanya, mint az én Megváltóm anyja! Mert mint szülője Jézus Krisztusnak, összehasonlíthatatlanul fogod őt szeretni, és ez lesz a Te első előnyöd. De viszont ő is oly szeretettel fog irántad viseltetni, melyet semmivel sem lehet összehasonlítani, és ez a Te második kiváltságod.”¹⁹

Kiválasztása világosságában a Szentszűz meg-

„Ancor ti priego, regina che puoi cio che tu vuoi...”
U. o. 34.

„Gli occhi da Dio diletta e venerati,
fissi nell orator, ne dimostrare
quanto i devoti prieghi le son grati;

indi all' eterno lume si drizzaro,
nel qual non si de' creder che s' invii
per creatura l'occhio tanto chiaro.”

U. o. 40—46.

A szövegbe felvett magyar fordítás Babits Mihálytól van. Az olasz eredetit azért vettem fel a jegyzetekbe, mert Dante kifejezőerejének szépségét és világosságát semmiféle fordítás sem tudja teljes egészében közvetíteni.

¹⁹ Bossuet, III. Sermon de la Nativité d. l. B. V. Marie.

ismerte azokat a kapcsolatokat is, melyek a Szentlélekhez fűzték és amelyek szintén a legnagyobb istenközelség jegyében állanak. A keresztény ókor ebben a viszonyban finom intuícióval érezte meg a valóságot és ezért adta a Szentszűznek a „Szentlélek szentélye vagy hajléka”²⁰ nevet, míg az újabb kor inkább a „Szentlélek jegyese”²¹ elnevezést részesíti előnyben. Mind a kettő mély értelmű, sokat mond és teljesen kifejezi azt a szeretetet, mellyel a Szentlélek tünteti ki az Istenanyát és azt a feltétlen odaadást, mellyel a Szentszűz a Lélek e nagy ajándékát viszonzozza.

E szeretet mélysége érthetővé válik, ha arra a szerepre gondolunk, melyet a Szentlélek töltött be az Istenanya életében. Az előkészülés időtartama alatt világosságával vezette, kegyelmeivel ékesítette. Az idők teljessége bekövetkeztével isteni erejével megalakította benne Krisztus szent emberségét és most is, a „Magnificat” ihletett pillanatában, feltárta előtte a jövőt és mély bepillantást nyújtott neki abba a királynői szerepbe, melyet hivatva volt betölteni. A Szentszűz mindezt elismerte és szívében hálát adott azért a kiválasztásért, melyet ő „szemrevétel”-nek nevezett és amely számára annál is érthetlenebb volt, minél jobban kialakult benne a kicsiség méreteinek tárgyilagossága ismerete. Ez az oka annak, hogy az „Úr szolgálóleánya alacsony soráról” beszél, és ezzel a szerény állapottal azt a felmagasztaltatást állítja szembe, amelyben a szemrevétel által részesült.

*

A Szentszűz énekének ez a része nagy kihatással van főleg a modern emberre, mert figyelmét arra a „szemrevétel”-re hívja fel, mellyel az Isten őt is ki-tüntette.

Itt szintén kiválasztásról, meghívásról, elindulásról és végigkísérésről van szó, folyamatról tehát, tele fordulatokkal és gazdag mozzanatokkal.

Ennek a folyamatnak az alap gondolata, és ezt

²⁰ „Sacrarium Spiritus Sancti”.

²¹ „Sponsa Spiritus Sancti”.

nem lehet eléggé hangoztatni a modern ember előtt, hogy az Isten látja, „szemre veszi” az emberben a jót, beléje fektetett értéket és azt feltétlenül megbecsüli, érvényre juttatja.

Szemre veszi, mert Tőle származik, az Ő ajándéka.

Tőle származik az a felbecsülhetetlen érték, hogy az ember, ha nem is tökéletes értelemben, az Isten képmása,²² és mint ilyen, nem veszt el észrevétlenül a teremtmények sokaságában. Az Isten, Aki emberi teremtményét szemléli, saját képmását látja meg benne, mely a számtalan eltorzító tökéletlenség ellenére is, vagy talán éppen azért, hogy ettől a féktelenül burjánzó értéktelenségtől saját képmását megszabadítsa, cselekvő szeretetet gerjeszt fel Benne az ember iránt.

Szemre veszi azért is, mert Tőle származik az észbeli világosság, mely az embert, az anyagi szellemeket kivéve, a többi teremtmény fölé emeli, az Isten megismerésére képesíti és az élet értelmébe bevezeti. Ez a világosság, mely az abszolút Értelennek, az Istennek ragyogó árnyéka és amelyben a Teremtő az Őbelőle kipattant és az emberben tovább izzó szikrát ismeri fel, hivatva van az embert keresztyülvezetni az életen és az Isten túlvilági szemléletére előkészíteni. Hogy ez az ajándék mily hatalmas jelentőséggel bír, azt Aquinói Szent Tamás szavaiból tudjuk meg, aki midőn az első ember észbeli tehetségeiről beszél, a következőket mondja: „Amit ember valaha megismerhet a természetes észbeli tehetség (ingenium) világossága segítségével, mindannak az ismerete megvolt az első emberben.”²³ Magától értetődő tehát, hogy az Isten ezt a zseniális szikrát, melynek izzó tűzében már oly sok érték alakult, annak ellenére is megbecsüli, hogy az ember hibájából sokszor csak lidércfény volt, mely számtalanokat vezetett félre és taszított jóvá nem tehető nyomorúságba.

Tőle származik az emberben rejlő nagy teljesítő-

²² Aquinói Szent Tamás tanítása.

²³ Thomas Aquinas, Quaestio XVIII. de Verit. art. 4.

képességű akaratérő: „az Isten az, aki bennetek az akarást és a véghezvitelt egyaránt műveli a jóakarat szerint” (Fil. 2, 13.), mint Szent Pál mondja.

A szabadakarat az az erő, mely az emberi alkotást lehetővé teszi, egyedül érdemszerző és amely az embert kényszeríti az ész világosságát követve helyesen cselekedni és azokat az utakat járni, melyek egyedül vezetnek az életcél beteljesüléséhez. Az Isten ezt a küzdő, védő és alkotó szabadakaratot, mely olyannyira emlékeztet az Ő teremő hatalmára, szemre veszi és megbecsüli az emberben.

Maga a szemrevétel abban áll, hogy az Isten minden emberi teremtményének egyénileg megadja azt a hivatást, küldetést és megítézelő megbízást, melyet összefoglalóan életfeladatnak nevezünk. Attól, hogy az ember az isteni megbízásnak hogyan felel meg, nem kevesebb függ, mint emberi képességeinek kifejlődése és annak megfelelően örök sorsa és túlvilági boldogsága.

A teljesítéshez szükséges képességet, amennyiben természetfeletti kötelességekről van szó, az Isten a kegyelem révén megadja, ez pedig kihat a természetes erőkre is és fokozza a bennük rejlő lehetőségeket.

Az ember feladata csak abban áll, hogy megértse helyzetét és annak megfelelően cselekedjék. Az Isten annyira szemre vette, hogy egyéni életfeladattal s a hozzá szükséges természetes és természetfeletti cselekvő erővel tüntette ki. S ezáltal bebizonyította, mennyire becsüli minden tökéletlensége, ingadozása és bukása ellenére is. Tehát elvárja tőle, hogy most már önmagát becsülje meg, ápolja a beléje fektetett értékeket s érvényesítse őket életfeladata keretein belül.

A Teremő akkor a végtelenség távlatából is szemre veszi, lehajol hozzá és együttműködik vele, hogy küldetését valóban teljesíthesse!

A Szentszűz énekével együtt zeng a mi lelkünk, mert őbenne mi is érvényesülünk Isten szemében. Minket is „szemre vett”, bennünk is meglátta a jót, az értéket, a lehetőséget. Mindezt Ő, a Teremő he-

lyezte belénk, hogy szemre vehessen, mindezt Ő tartja fenn bennünk, hogy a szemrevételre mindig méltóak legyünk és Ő fokozza ezeknek az értékeknek a jelentőségét, hogy növekvő szeretetét fokozatosan kiérdemeljük.

A belénk fektetett alapérték, mely felhívja Isten figyelmét, a kegyelem. A kegyelem megszenteli és a természetfeletti világrendbe állítja bele a test és lélek dualizmusán alapuló emberi egyént, mely Tertullián kijelentése szerint az eljövendő Krisztus típusa: „Amit Isten az anyag által (midőn az embert teremtette) kifejezett, mindaz az eljövendő Krisztus emberségére vonatkozott.”²⁴ Ezt a remek embertípust emeli természetfeletti fennsíkra a kegyelem és ezért mondja Szent Ambrus nagyon találóan: „A rossz kerülése egyenértékű az Istenhez való hasonlatossággal és az erények gyakorlása által Isten képmását alakítjuk magunkban.”²⁵

A természetfeletti fennsík, melyre a kegyelem állít, meg nem érdemelt és meg nem érdemelhető állapotot alakít az emberben és rendelkezésére bocsátja mindazokat az eszközöket, melyek természetfeletti és mint ilyenek szükségesek a természetfeletti cél eléréséhez.

Ezt a megszentelő kegyelem valósítja meg az emberben, amely által nemcsak a bűn vétetik el tőle, hanem a Szentlélek működése révén az Istenhez való hasonlatosság és az Isten képmása is kialakul benne és részesül az isteni természetben,²⁶ ami által bekapcsolódik Isten életébe. Ez a kiindulópontja annak, hogy Isten szemre veszi az embert és örömet találja benne addig, amíg ezt az állapotot megőrzi magában.

A megszentelő kegyelmen kívül, mely a természetfeletti síkra emeli az embert, Isten megajándékozta, és pedig esetről-esetre, azzal a kegyelemmel, melyre szüksége van, hogy az egyes körülmények

²⁴ Tertullian., De resurr. carnis. Cap. 6.

²⁵ Ambrosius, De bona morte. Cap. 5.

²⁶ Ambrosius, De Spir. S. lib. I. Cap. 6., num. 80.

által megkövetelt természetfeletti teljesítményekre képes legyen.²⁷ Aquinói Szent Tamás felfogása szerint ez a kegyelem szükség szerint vagy megelőz, vagy kíséri a cselekedetet, vagy reá következik²⁸ és ebben az értelemben kiterjed az élet minden eshetőségére és így alakítja ki és őrzi meg az emberben, a nélkül, hogy szabadakarátát kényszer alá helyezné és feltételezve az emberi együttműködést, a természetfeletti, istenes életet.

Ennek az itt nagyon is röviden vázolt kegyelmi életnek ismerete nem marad nagy erkölcsi kihatás nélkül. Ez abban áll, hogy az ember tudatára ébred istenadta és istenakarta méltóságának, a benne kialakuló és szüntelenül folyamatban lévő isteni életnek, ráismer a benne rejlő isteni képmásra és ennek nyomán rájön az emberi élet értelmére és feladataira.

Erre az életben való elhelyezkedéssel és a létért folytatott küzdelemmel kapcsolatban feltétlen szüksége van, mert csak az a tudat, hogy Isten szemre veszi és megbecsüli a bennünk rejlő jót, képesíti őt arra, hogy világosan lásson, a kapott ajándékot megbecsülje és örvendjen életének.

*

A Szentszűzben, mint tudjuk, a szemrevétel a kegyelemmel való leglendületesebb együttműködést váltotta ki. Mi egyszerű emberek, akik befelé fordulva és lelkünket kutatva meghatva szemléljük azt a csodás benső világot, melyet Isten alakított bennünk, hogy annál jobban szemre vehessen minket, a kiválasztás misztériumától, melyet a legtüzetesebb lángelme sem tud megmagyarázni, illetve, elindulunk az életalakítás, az irányító kegyelemmel való szoros együttműködés útján. Így törekszünk megbecsülni azt, amit a Teremtő már jóval előttünk és sokkal nagyobb mértékben becsült meg s így alakítjuk ki magunkban a kiválasztásnak megfelelő lelkivilágot.

A lelkivilág kialakításának, és ettől függ minden,

²⁷ Gratia actualis.

²⁸ Thomas, Sum. Theol. I., II., qu. III. a. 3.

végtelenül kiterjedt lehetőségei vannak. Az alap maga a kegyelemmel való együttműködés, melyről Szent Pál azt mondja, hogy „munkáljuk üdvösségünket... és tegyünk meg mindent..., hogy kifogástalanok legyünk... a romlott nemzedék közepette,... akik között fényeskedünk, mint csillagok a világűrben”. (Fil. 2, 12—15.)

Ehhez elsősorban az szükséges, hogy meghalljuk a kegyelem sugallatát és felismerjük benne az irányító isteni Lelket. Mert „a Lélek, ahol akarja, ott fú” és ha halljuk zúgását (Ján. 3, 8.), akkor, ha tényleg „Istentől vagyunk” és Isten útjait járjuk, „hallgatjuk az Ő igéit” (Ján. 8, 47.) és „nem keményítjük meg szívünket” (Zsid. 3, 8.), hogy mint az ösatyák a pusztában, „ne ismerjük meg az Úr útjait”. (Zsid. 3, 10.)

A Lélek irányító sugallatát nemcsak meg kell hallani, azt el is kell fogadni és tettekben kell megvalósítani. Az Úr kegyelemteljes szavára csak egy felelet van: „Követlek Téged, bárhová is mégy.” (Lk. 9, 57.) A kegyelemsugallta út tövises, meredek és felörlő lehet, de a Szentszűz példája szerint végig kell azt járni a beteljesülésig, éspedig abban a tudatban, hogy ez „a Szentlélek segítségével lehetséges” (Róm. 15, 13.), „mert mindent meg tudunk tenni abban, aki nekünk erőt ad”. (Fil. 4, 13.)

Ezt a kegyelemvezette cselekvést a növekvés értelmében fokozni is kell. Ha „az ígének cselekvői és nem csupán hallgatói” (Jak. 1, 22.) vagyunk, akkor már nem vagyunk „idegenek és jövevények, hanem... az apostolok és a próféták alapjára rakott épület, melynek szegletköve maga Krisztus Jézus. Benne az egész egybeszerkesztett építmény az Úr szent templomává növekszik”. (Ef. 2, 19—21.) Így kell a kegyelemmel való együttműködés révén a teljesítmények értékét és a lelkiéletet fokozni és a Szentlélek vezetésének megfelelően kialakítani.

Betetőzi ezt a folyamatot a bennünk működő kegyelem megőrzésében összpontosult törekvés. Isten ezt, tekintettel az emberi gyarlóságra, különösen

szemre veszi, mint az a Léleknek a filadelfiai Egyház „angyalához”²⁰ intézett szavaiból kitűnik: „Ismerem cselekedeteidet... mert bár kevés az erőd, mégis megtartottad ígémet és nem tagadtad meg nevemet.” (Jel. 3, 8.) Ehhez még hozzáfűzi a Lélek: „tartsd azt, amid van, hogy senki se vegye el koronádat”. (Jel. 3, 11.) Ebből egyébként az is kitűnik, hogy a szemrevesző Isten jósága mily végtelen gonddal hajol az ember felé és készíti a kegyelem megőrzése által a végső állhatatosságra.

Isten tényleg szemre veszi, éber figyelemmel kíséri az embert, mert nemcsak „a világnak, az angyaloknak és az embereknek lettünk látványossága” (I Kor. 4, 9.), hanem magának Istennek, aki kegyelmével végigkísér az életen, támogat a küzdelemben és győzelemre vezet. A mi feladatunk csak abban áll, hogy ez a szemrevétel lebegjen mindig szemeink előtt és ebből kiindulva életünk alakításával teljesen megfeleljünk a kibontakozásunkat szemlélő Isten elvárásának.

*

A „szemrevétel”, a kiválasztás és annak a kegyelem által való biztosítása Isten szeretetének megmagyarázhatatlan titka, melyet imádni igen, de megközelíteni nem lehet.

A Szentszűz ezt a titkot dicsőíti meg énekében, erről a szeretetről, mely éppen azért magyarázhatatlan, mert szeretet, dalol a boldogságtól túlárado szív könnyedségével.

Ebbe a himnuszba kapcsolódunk bele mi is, akiket Isten szintén szemre vett, kiválasztott és akikben éber féltékenységgel őrzi a kiválasztást biztosító kegyelmet.

Belekapcsolódunk tehát a Szentszűz, az első kiválasztott, himnuszába, de a mi dalunk az Ő példájára szintén nemcsak hangzatos szó és dallamos ének, hanem küzdelmes cselekedet, amellyel kiküzdjük magunknak a szemrevesző kiválasztást megháláló gazdag lelki kialakulást.

²⁰ Püspökéhez.

3. A szolgálóleány

Isten azért, hogy a lehetőségek millióiból kiválasztotta és egyedülálló kiváltságokkal elárasztotta a Szentszűzet, a legfennköltebb küldetés teljesítésére hívta meg.

A kiválasztás, a szemrevétel tehát meghívás.

A Szentszűz erre felelt és a feleletbe belefektette élete minden gazdagságát, érintetlen lelke egész mélységét, lelkisége harmónikus színpompáját.

Szolgálóleánynak, „ancillá”-nak nevezi magát (Lk. 1, 38; 1, 48.) és mint a halottidéző asszony Saulhoz, úgy szól, de élete teljesítményei által, ő is az Úrhoz: „Most te is hallgass szolgálód szavára” (I Kir. 28, 22.) és elkezdi énekét, melytől nemcsak Erzsébet tornáca visszhangzik, hanem Judea, Galilea és az egész föld.

Ennek az éneknek szerzője a Lélek, dallama a szív hullámozása, szövege maga a teljesítményekben gazdag élet, énekese a szolgálóleány, kinek istenszolgálat a legtüzesebb himnusz, a legfenségesebb szimfónia, mely bámulatba ejtette és térdre kényszerítette a világot.

A boldog túlvilág zenéje ez, ezt szólaltatta meg az Úr szolgálóleánya azért, hogy felelt a meghívásra és szíve egyszerű nemességében szolgált az Úrnak.

A zene még nem csendült ki. Akkordjai, mint a dómok csarnokaiban a mélyhangú orgona, végigbúgnak a történelmen, lelket hódítanak és tanítanak a lélek zenéjére, az Úr tökéletes szolgálatára.

*

Az Úr szolgálóleánya fölüeny művészettel alakította élete istenszolgálatát, melynek alapja a ki nyilatkoztatott, minden emberi teremtményt kötelező törvény volt.

Szent Pál mondja, hogy ő maga „az Isten törvényének szolgál” (Róm. 7, 25.) és ez minden életművészet, minden istenszolgálat lényege. Az Úr szolgálóleányának lenni tehát annyit jelent, mint a törvény szerint igazodni, annak nemcsak betűjét, de főleg

szellemét megvalósítani, törvényhű lelkiségről gondoskodni és a törvényt magát, mint az életalakítás istenadta eszközét, megfelelően alkalmazni. Isten törvénye tehát tengely, amely körül minden megfordul. Ebben az értelemben mondja a kinyilatkoztatás: „Ne hiányozzék e törvény könyve a szádból (életedből), hanem elmélkedjél rajta nappal és éjjel és vigyázz arra, hogy teljesítsd mindazt, ami abban írva vagyon: akkor sikerre vezeted utadat és boldogulsz.” (Jozsue 1, 8.)

A Szentszűz a kinyilatkoztatás ezen ígéje szerint igazodott és ezáltal megvalósította a Zsoltáros mondatát és az „Úr törvényéről elmélkedett”. (118. zsolt. 70.) Ennek a kihatása nem maradt el, „szemei megnyíltak és szemlélte a csodákat a törvényben”. (118. zsolt. 18.)

Igy alakult ki benne az, amit Szent Pál „a Krisztus Jézusban való élet lelke törvényének” nevez (Róm. 8, 2.) és amelynek megvalósítása a törvény főcélja, mert a törvény nem azért adatott, hogy paragrafusok közé szorítsa az emberi mozgásszabadságot, hanem azért, hogy egyéniségeket neveljen és lelkeket alakítson, egyszóval megtanítsa tökéletesen élni.

Ez a „lelkiség a törvény cselekedetei révén alakul ki bennünk”. (Gal. 3, 2.) „Így írja az Isten törvényét a szívekbe” (Zsid. 10, 16; Iz. 31, 33.) és így változtatja át a törvény holt betűit eleven életté.

A Szentszűz, akit a Lélek vezetett, ismerte a törvény nevelő, jellemalakító, finom lelkiséghez és ezáltal tökéletes istenszolgálatához vezető erejét. Minden törekvését tehát abban összpontosította, hogy élete a törvény benne való megvalósulásánál ne legyen egyéb és ezáltal csak végtelen szeretetének adta bizonyítékát, mert mint Szent Pál mondja, „a törvénynek teljesítése... a szeretet”. (Róm. 13, 10.)

Ez a szeretet, minden más indítóoktól eltekintve, Krisztus felé irányította és Őreá alapozta a Szentszűz istenszolgálatát, hiszen „Krisztus a törvénynek vége” (Róm. 10, 4.), a Beteljesülés, a Megigazulás, az Élet. Mi sem természetesebb tehát, mint hogy a Szentszűz istenszolgálatát főfeladatának Krisztus kö-

vetését tekintette, mert abban látta a törvény beteljesülését. Ez egyébként teljesen megfelel Szent Pál szellemének, aki azt kívánja, hogy „követői legyünk, mint ő Krisztusé”. (I Kor. 4, 16.)

Erről a követésről Krisztus beszélt legelőször és joggal, mert már az ószövetség törvénye kívánta meg, „hogy az Urat, a mi Istenünket kövessük” (Deut. 13, 4.) és miután „Krisztus egy az Atyával” (Ján. 10, 30.), ha Őt követjük, eleget teszünk az istenes élet alap-törvényének. Annál is inkább, mert Krisztus mindenben előképünk³⁰ és egyebek között azért is lett em-berré, hogy mint előkép élni tanítsa meg követőit.

Krisztus követése révén a tökéletes Istenember nyomaiban járunk: az Istent követjük, mert Krisztus az Isten Fia (Mt. 27, 54.), de e mellett a tökéletes ember lábnyomaiba lépünk, mert Krisztus a legtökéletesebb ember (Symbol. Athanas.), akit „földi szemek szemléltek és emberi kezek érintettek”. (I Ján. 1, 1.) Őt követve megtaláljuk Istenben az embert és az emberben az Istent.

Krisztus követése magával hozza a cselekedetek tökéletességét, mert Ő megmutatta a világnak, hogy hogyan lehet az emberi élet kereteibe mindazt a tökéletességet belefektetni, melynek gyökere az Atyában van és amelyre célzott, amidőn az Atyát állította mint a tökéletesség mintaképét szemeink elé. (Mt. 5, 48.) És a cselekvésben Krisztust annál is inkább kell követni, mert Ő isteni bölcsességében minden emberi lehetőséget előre látott és megadta nekünk a példát, hogy a körülményeknek megfelelően hogyan kell cselekednünk, ha az isteni tökéletességet akarjuk követni.

A Szentszűz, akit az elgondolható legszorosabb kapcsolat fűzött Krisztushoz, éspedig az anyaság kapcsolata, itt is világosan látott és tudta, hogy Isten szolgálóleányának lenni Krisztus követését jelenti.

Elindult tehát Krisztus útján és követte Őt, mint

³⁰ Marmion O. S. B. *Le Christ, vie de l'ame*, Maredsous, 1924. I. Partie, Chap. 2.

a Titkos jelenések könyvében a Szűzek a Bárányt, bárhová is ment (Jel. 14, 4.), és így, mint már egy előbbi részben említettem, ő volt az első ember, aki a hűséges követés révén kialakította magában a krisztusi lelkiületet. És ebben is csak Krisztusnak engedelmeskedett, aki azt mondotta, „hogyan aki neki szolgál, az Őt kövesse, és akkor ahol Ő lesz, ott lesz az Ő szolgálója is”. (Ján. 12, 26.)

Krisztus követésével együtt jár, és ez az istenszolgálat harmadik alkotóeleme, a lelki érintetlenség, az ártatlanság, a bűntől való mentesség. Erre céloz a Zsoltáros, midőn azt mondja az Isten nevében, hogy „aki szeplőtelenül járja útjait, csak az szolgálhat nekem”. (100. zsolt. 6.)

Ennek a szeplőteleniségnek, melyet a keresztség szentsége állít vissza teljes egészében, a Szentszűzben a szeplőtelen fogantatás volt az alapja, mellyel kapcsolatban sem az eredeti bűn, sem annak rendbontó következményei nem érintették lelkét. Az ő érdeme abban állott, hogy a kegyelemmel teljesen közreműködött és lelkétől a személyes bűnnek még az árnyékát is távoltartotta, úgyhogy Krisztus szava őreá is vonatkozik: „Ki vádolhat engem közületek bűnről?” (Ján. 8, 46.) A Szentszűz tehát megfogadta a Zsoltáros tanácsát és „vigyázott, hogy útja szeplőtelen legyen... és ártatlan szívvel járt háza belsejében” (100. zsolt. 2.), „megőrizte ártatlanságát és az igazságra nézett”. (36. zsolt. 37.)

Erre a szeplőtelen életalakításra, tökéletes istenszolgálatra és a krisztuskövetés e felülmúlhatatlan megvalósítására gondolt az Énekek éneke szerzője, midőn a Szentszűzről azt mondotta, hogy „egészen szép és nincsen benne makula”. (Én. én. 4, 7.) Szent Bernát ehhez megjegyzi, hogy véleménye szerint a Szentszűzre a megszentelésnek leggazdagabb kegyelme szállott le és nemcsak születését szentelte meg, de egész életét oly tökéletes módon óvta meg a bűn-

től, amint az asszonytól szülöttekkel sohasem fordult elő.³¹

A kapott kegyelmen kívül még annak is köszönhetette büntől teljesen mentes életalakítását és tökéletes istenszolgálatát, hogy „mindenben Jézust kereste és Jézust meg is találta mindenütt”.³²

„Ancilla” volt a szó teljes értelmében, az Úr szolgálóleánya, aki szolgálatában csak Istent kereste és így adott tökéletes feleletet arra a meghívásra, mellyel az Úr őt megtisztelte.

*

Az Isten szolgálójára tekintett és a kiválasztott ennek a szemrevételnek tüzeiben megállta a helyét.

Megállta annyiban, amennyiben megértette a kegyelem szándékát, a benne lakozó Lélek járását, a belőle sarjadzó Istenember lelkiségét és a küldetésével, a szolgálattal együttjáró komoly felelősséget.

Isten reá tekintett és ő boldogan merült el ebben a megtermékenyítő, fehér izzású tűzben.

Elmerült és szolgált.

Ebben áll az ő életművészete.

³¹ Bernardus in Epist. ad. Can.

³² Krisztus követése, 2. könyv, 7. fej.

„Ecce enim ex hoc
beatam me dicent
omnes generationes.”

„Imhol mostantól engemet
boldognak hirdet
minden nemzedék.”

Századokat összefogó pillantás

A Szentszüz Hebronban, rokona házának tornácán kiszakad az időből s prófétai szemekkel szemléli az eljövendőt, melyben a Gondviselés oly különös szerepet juttatott neki.

S míg a századok folyása eláramlik előtte tragikus változatosságában és megkapó mélységében, lelkében megfeszülnek a húrok, hogy az ihlető Szentlélek játszadozó ujjai nyomában felcsendüljenek a Kiválasztott, az Ancilla, a Szeplőtelen, az Anya, a Vértanú, a Győzedelmes, a Várákozó és a Megdicsőített különböző motívumai.

Ezek a motívumok bár lényegesen különböznek egymástól, mégis megegyeznek abban, hogy annak dicsőségét képezik, aki végtelenül sokoldalú, akit az élet a legkülönbözőbb feladatok elé állított, mint Szüzet, mint Anyát és mint Vértanút, és aki mégis csak harmónikusan, szintetikusán egy: az emberiség nagy génusza, Mária, aki előtt hódolva hajol meg minden nemzedék.

A századok hamar felismerik jelentőségét, az emberek minden nehézség nélkül rájönnek jelentőségére és a különböző stílusú kultúrák tudják, hogy ő kicsoda, mennyire forrás, mennyire tengely, mennyire egész és nem fokozható befejezés.

Az Isten gyűlölői vad ellenszenvvel fordulnak el Tőle, s ha tehetik, széjjelrobbantják hatalmas katedrálisait. Az Istent kereső lelkek köréje tömörülnek és belőle merítik azt a lendületet, amely nélkül nem lehet az Úrhoz közeledni.

Ellenfelei, a nélkül, hogy tudatára ébrednének, és hódolói éber öntudattal összefognak, hogy közvetve és közvetlenül az Ő dicsőségét hirdessék és bizonyítsák, mennyire nem lehet a Szentszűz kultusza nélkül az Isten által kítűzött életcélt elérni.

Mégegyszer: a századok, a nemzetek, a fajok és a kultúrák összefognak és a tettek, a cselekedetek, a teljesítmények oly dicshimnuszát költik az idők folyamán kőbe vésve, vászonra rögzítve, a hangok szárnyán dallamba foglalva, a holt betű elapadhatatlan életéhez kötve, hogy ezt az évezredek végigszárguló győzelmi éneket, mely útjában, mint a lavina, csak erősebb és rohamosabb lesz, felülmúlni egyszerűen nem lehet.

A Szentszűz ezt az évezredekre kiterjedő folyamatot, mely feléje törekszik és amely őt, mint tengelyét árasztja körül, egy pillantásba foglalta össze. A mozgalmas kép, melyet meglátott, oly hatalmas benyomást gyakorolt rá, hogy nem tudott hallgatni, és ő, aki életében oly keveset beszélt, elragadtatásában saját dicsőségét énekelte meg, midőn a „Magnificat”-ba belefűzte:

„Imhol mostantól engemet
boldognak hirdet minden nemzedék.”

*

Ennek a prófétai látomásnak megvannak a maga motívumai, mint a boldogság, a dicsőítés és az összesség motívumai, melyek oly végtelenül gazdagok és tanulságosak, hogy érdemes velük tüzetesen foglalkozni.

1. A boldogság motívuma

A Szentszűz himnuszában azt éneкли, hogy boldognak fogják nevezni és ez a látomása beteljesült, mert minden nyelven a „boldogságos” Szűzről beszélünk és minden nyelven boldognak nevezzük.

Azonkívül, hogy a Szentszűz istenanyai méltósága és kiválasztásával együttjáró kegyelem révén Istennel a legszorosabb kapcsolatba jutott, megvan ennek a feltétlen boldogságnak egy másik oka is és ezt én abban látom, hogy ő teljesen alkalmazkodott az evangélium szelleméhez és megvalósította magában isteni Fia programbeszédjének, a hegyibeszédnek minden követelményét.

Ez a beszéd, melyet joggal nevezhetünk az első és legközvetlenebb prédikációnak, a boldogság hegyén hangzott el¹ és a nyolc boldogságról szóló tanítással kezdődik. Magában a beszédben, amint azt Szent Máté evangéliumában találjuk, Krisztus tanításának és a kinyilatkoztatás befejezésének alap gondolatait fektette le, úgyhogy ebben az értelemben nem túlzás, ha azt mondjuk, hogy az említett beszéd az evangélium szellemének szintetikus összefoglalása. Belőle mindenestre az a szellem csap felénk, mely a Szentszűz lelkiségének alapja és amelynek megvalósulását a beszéd kezdetén boldogságnak nevezi.

Ha elmélyedünk a hegyibeszédbe, akkor tényleg a boldogság alapelemeivel ismerkedünk meg és megértjük, hogy a Szentszűzet, kinek lelki kialakulásában ezek az alapelemek oly végtelenül nagy szerepet játszottak, miért nevezi különböző nyelveken az egész emberiség, ami egyébként finom lelki intuíciora vall, boldognak.

¹ „A hagyomány szerint a boldogság hegye egy Kafarnaum-tól nyugatra fekvő domb volt (itt töltött Krisztus egy éjszakát imádságban és itt ment végbe az apostolok kiválasztása is), melyet a „Hattini szarvaknak” neveznek színek formájú alakulata miatt. A Megváltó állítólag a keleti magaslaton foglalt helyet, míg a tömeg vagy a nyereg alakú hegyoldalon, vagy az alatta elterülő síkságon helyezkedett el.” M. Meschler S. J., *Das Leben Jesu Christi*. Herder, Freiburg, 1919. Bd. 1. S. 308.

Szerény felfogásom szerint az evangéliumi boldogság alapelemei közül főként a szegénység, a fájdalom és az irgalom játszanak nagy szerepet a Szent-szűz lelkiségeiben.

*

A hegyibeszéd a szegénységgel kezdődik: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” (Mt. 5, 2.) Ez a kijelentés, különösen ha Szent Lukács szövegével hasonlítjuk össze,² az örömmel és a lélek teljes odafordulásával viselt, esetleg szabadon választott szegénységre vonatkozik, mely a lemondásnak megfelelő lelki, természetfeletti gazdagsághoz, tehát boldogsághoz vezet.

A Szentszűz királyi sarjadék gyermeke, királynői méltóságot visel, melyet az Egyház liturgiája is kiemel. Palástja, méltóságának külső jelvényei azonban a szegénység, mely boldogan viselt osztályrésze volt életének.

A szent szegénység, melyet számtalan követői választottak szabadon életformául, végigkísérte a királynőt egész életén és érezte vele a nélkülözésnek minden fájdalmát és a vagyontalansággal együtt járó megaláztatásnak minden keservét. Betlehem járszólától egészen a Golgota magaslatáig és onnan a síron a pünkösdi coenaculumon keresztül egész a végső megdicsőülésig a nincstelenséghez tartozott, mint annak a Megváltónak az édes szülője, akinek nem volt hová nyugovóra hajtani fejét. (Mt. 8, 20.)

Végtelenül szép ez az ellentmondás, amely a nagy teljesítményeket okozó lelki feszültség jegyében áll, a Szentszűz minden nélkülözés ellenére is királynői életében. Ily ellentéteket alkotni csak Isten képes. Egy királynő, az Istenanya, aki mint egyszerű munkásnő tölti élete nagyobbik részét egy kerges kezű, de végtelenül megértő, szintén királyi lelkületű ács oldalán. És az a Madonna, akinek a későbbi századok a királyi kastélyok minden pompáját felülmúló dómot

² Lk. 6, 20. és a hozzátartozó, a gazdagokra tett megjegyzés u. o. 6, 6, 24.

emelnek, akinek képmását szikrázó gyémántok koronázzák és mint ötvösmunka is remekbe menő aranykeretben őrzik, a názáreti ház fehérre meszelt négy fala között alacsony házimunkát végez és a legegyszerűbb mindennapi megélhetésért folytat felőrlő küzdelmet. Mennyire más ez az életforma, a küldetés megvalósításának ideje, és mennyire eltér attól a minden elképzelést felülmúló királyi pompától, mellyel a keresztény századok ájtatos hódolata övezi páratlan egyéniségét!

És mennyire más ez az állapot, mely őt, az Istenanyát a jelentéktelenek, a társadalmi rétegezés értelmében vett senkik végtelen mélységeiben tünteti el s kereken megtagadja mindazt az elismerést, amely az Istenanyának kijár. Mennyire elüt ez attól a feltétlen hódolattól és korlátlan szeretettől, mellyel a későbbi nemzedékek illetik és amelynek révén a vallásos élet második tengelye lett.

Keserves életút ez, a fájdalmas anya, az anyaság nagy vértanújának az útja, de feltétlenül a magasba ível. Ezért kellett ennek így lennie és ezért kellett a „királyleánynak minden ékességét bensejében elrejtteni” (44. zsolt. 14.) és a szent szegénység elnyűtt palástjába burkolni.

És hová vezetett ez a magasba szökellő tövises út? A tökéletes boldogság fennsíkjára, melynek értékét csak azok sejtik, akik a Szentszűzet követve hasonló utakat járnak.

Ennek a boldogságnak kettős alapja van: Krisztus, a megváltó Isten, és az általa megváltott ember.

A betlehemí barlang nyirkos és szegény, a názáreti ház egyszerű munkásotthon volt, de benne lakott a Gyermek, az Isten Fia, aki végtelen boldogságot árasztott maga körül és királyi palotává változtatta át a legszerényebb kunyhót. Ez a jelenlét és az Isten-gyermek életébe való bekapcsolódás ellefejtette a Szentszűzzel a szegénység minden keservét és oly boldogsággal töltötte el szívét, mely a beteljesülés jegyét hordotta magán.

És ami a fő, teljesen az anyagtól való elfordulás

és lelkiekben való elmélyedés jellemezte. Ez a királyi, önként vállalt szegénységnek az indítóoka és benső tartalma; az anyagtól való függetlenítés, az anyag okozta akadályoktól való megváltás és korlátlan kibontakozása a lelki értékeknek.

Ebben állott a názáreti ház lakóinak boldogsága, melyet a Szentszűz egész életén át megőrzött mint forrást, melyből erőt merített, midőn istenanyai küldetése a Kálvária magaslatára vezette.

A másik gerince ennek a boldogságnak a Krisztus által megváltott ember volt. A Szentszűz Istennel való szoros kapcsolata révén nagyon jól tudta, hogy az emberi nem megváltásával pszichológiai okokból együtt jár a legtokéletesebb szegénység. A Megváltónak szegénynek kellett lennie, hogy a megváltandó embert megtanítsa a lelki értékek megbecsülésére, hogy megszabadítsa a földi élethez való odatapadástól, meggyőzze önzetlenségéről, megnyerje bizalmát, megközelítse és meghódítsa szívét és egy új, a lelkiekre alapított életrendszert adjon a világnak. A Szentszűz szívvel-lélekkel osztotta isteni Fiával ezt a szent szegénységet és boldogságát abban lelte, hogy az ő nemes nélkülözésük által megtör a régi, tarthatatlan zsarnokság, mellyel az anyag tartotta rabszolgaságban az emberiséget, és új élet fakad, mely a fokozatos lelki kibontakozáson keresztül az örökkévalóság, a boldogság beteljesülése felé vezet.

Krisztus „a szegényeknek jött örömhírt (az evangéliumot) hirdetni” (Lk. 4, 18.) és „e világon a szegényeket választotta ki Isten, hogy gazdagok legyenek a hitben és örökösei amaz országnak, melyet Isten az Őt szeretőknek ígért”. (Jak. 2, 5.)

A Szentszűz az első e kiválasztottak között, az ő nélkülözésteljes életútja volt minden önkéntes szegénység között a legnehezebb és így ő rajta teljesült be először és a legfokozottabb mértékben, hogy boldogok a szegények, mert övék a mennyek országa. Az ő mennyországa Krisztus volt, a vele egy lelki közösségben élő megváltó Isten.

•

A hegyibeszéd a hőiesen elszenvedett fájdalmat, a test és a lélek vértanúságát is a valódi boldogságok közé sorolja és azt mondja: „Boldogok, akik sírnak, mert ők majd vigasztalást találnak” (Mt. 5, 5.), és „Boldogok, akik üldözést szenvednek az igazságért, mert övék a mennyek országa.” (Mt. 5, 10.)

A Szentszűz a boldogságnak ezt az előfeltételét is teljesítette, mint senki más. Az Egyház liturgiája a Szentszűzet a „vértanúk királynéjának” nevezi, a fájdalmas Istenanya ünnepét évente kétszer üli meg s Jacopone da Todi örökszép sequentiáját, a „Stabat Mater”-t beleillesztette a szakrális cselekmény szövegébe.

Az Egyháznak ezt az eljárását teljesen igazolja a Szentszűz élete, istenanyai méltóságával együtt járó szenvedése és lelki vértanúsága.

A keresztt már a főangyal látogatásakor, midőn a Szentszűz a Szentlélektől fogant, előre vetette sötét árnyékát és Krisztus kínszenvedésének a tudata végigkísérte az Istenanyát küzdelmes életén a Golgota magaslatáig, ahol az anyai fájdalom a Megváltó halála pillanatában tetőpontját érte el. A Szentszűz anyai boldogságát a lelki kínszenvedéssel, az Istenember életéért való rettegéssel, a folytonos ellentmondások ostorcsapásainak elviselésével és a három órás haláltusának tehetetlen, az anyai szív keservébe elmerült hősie szemléletével fizette meg, és pedig oly mértékben, hogy az egyháztanítók véleménye szerint szenvedése minden elképzelést és minden e földön elviselt vértanúságot messze felülmúl.

A hegyibeszéd értelmében boldognak kell neveznünk azt az anyát, aki elmondhatta magáról, hogy „Nézzetek ide ti mindnyájan, kik jártok-keltek az úton és lássátok, van-e oly fájdalom, mint az én fájdalmam?” (Jer. sir. 1, 12.)

Ezzel a ténnyel szemben felmerül a kérdés, hogy hogyan lehet a fájdalom golgotajárása révén eljutni a tökéletes boldogsághoz, amely mindenért kárpótól és minden képzeletet felülmúl.

Ama fájdalom és vértanúság mögött, mely tény-

leg a legtokéletesebb boldogsághoz vezet, mint hatalmas valóság a szeretet áll, mert csak azok tudnak királyi magatartással szenvedni, akik nagyon tudnak szeretni. A szenvedés hősiességéhez a szeretet hősiessége előfeltétel. Ez a Szentszűzben a legnagyobb mértékben volt meg. Istenanyasága révén teljesen belekapcsolódott Isten életébe. Az Atyához, a Fiúhoz, a Szentlélekhez különböző okok kötötték, melyeknek szintézise a háromszemélyű egy Isten mindenben megelőző szeretete. Ez, mint már láttuk, oly nagy volt, hogy a Szentszűz egész életét, minden cselekedetét a viszontszeretetnek szentelte, melyben teljesen elmerült, úgyhogy csak Istennek élt.

Ezzel az élettel együtt járt a szenvedés, mert Isten akarata volt, hogy Krisztus a legkeservesebb szenvedés árán váltsa meg a világot. A Szentszűz tehát belekapcsolódott a megtestesült Istennek, Fiának földi életébe, mint anya résztvevő a megváltás munkájában, és pedig oly mértékben, hogy sokan az emberi nem társmegváltójának (conredemptrix) nevezik. Ez természetesen azt hozta magával, hogy teljesen kiürítette a szenvedés kelyhét és az isteni szeretet első, felülmúlhatatlan vértanúja lett.

A boldogságot ezáltal már meg is találta. Mert egy sorsközösségben élt Fiával, vele végigjárta a megváltás keresztútját, vele együtt a legforróbb lelki közösségben végigszenvédte a lelkekért folytatott küzdelem minden gondját. Ezáltal nemcsak érzelmekkel, de cselekedetekkel, a lelki vértanúság valóságával bizonyította be Istennek, hogy mennyire őszinte és hősie az ő szeretete és mily odaadással tud annak a kálváriás küldetésnek megfelelni, mellyel Isten megtisztelte.

Ez a tudat tökéletesen boldoggá tette. A kereszt-fához simult, annak szellemével erősítette lelkét, s midőn a három órás haláltusa alatt szemtanúja volt a megváltás beteljesülésének, akkor érezte, hogy a szenvedés révén teljesen összeforrt Istennel, annyira, hogy Krisztustól őt elválasztani nem lehet.

Ebben lelte boldogságát és ezért nevezzük a Szentszűzet mi is, és teljes joggal, Boldogasszonynak.

*

A Szentszűzben, a hegyibeszéd szellemiségének megfelelően, a boldogságnak még egy más előfeltétele is megvalósult és ez az irgalmas szeretet.

„Boldogok az irgalmasok” (Mt. 5, 7.), mondja a hegyibeszéd és a Szentszűz lelkét ez az irgalmas szeretet tüzesítette át és tette végtelenül gazdaggá a boldogság értelmében.

Ezt a szeretetet a Szentszűz Istentől tanulta, Akit Szent Pál az „irgalom Atyjának és minden vigasztalás Istenének” (II Kor. 1, 3.) nevez.

A Szentszűz Isten bölcseségének árnyékában élt, „az a bölcsesség pedig, mely felülről származik... telve van irgalommal”. (Jak. 3, 17.) Hogy ez a bölcseségből származó és általa irányított irgalom a valóságban mit jelent, annak a Szentszűz Krisztus életében közvetlen szemtanúja volt. És amit látott, az benne foglaltatik abban az üzenetben, melyet Krisztus Keresztelő Szent Jánosnak küldött: „Elmenvén jelentések Jánosnak, amiket hallottatok és láttatok, hogy a vakok látnak, a sánták járnak, a poklosok megtisztulnak, a siketek hallanak, a halottak feltámadnak, a szegényeknek az evangélium hirdettetik.” (Lk. 7, 22.) De tudott ő arról a számtalan esetről is, hogy a Megváltó elbukottakat emelt fel és vezetett vissza a helyes útra, miután korlátlan irgalmában megbocsátotta nekik a múlt minden tévedését s csak azt kívánta meg tőlük, hogy többé ne vétkezzenek. (Ján. 8, 11.)

A Szentszűz nemcsak látta a történeteket, de meg is értette azt a szeretetteljes szándékot, amely Krisztust ezekre a cselekedetekre készítette. És megint egyszer, mint olyan számtalanszor az életben, elmerült az isteni szeretet eme gazdag megnyilvánulásának szemléletében és levonta belőle a következményeket.

Krisztustól tanult, tehát a legjobb iskolába járt. Irgalmas szeretete, melynek dicsőségét a nemzedékek

tényleg nem győzik eléggé hirdetni, mert minden emberi dicséretet felülmúl, ennek az irgalmas isteni szeretetnek a ragyogó visszfénye.

És ez is a tökéletes boldogsághoz vezetett. A Szentszűz látta a bűnösök szemében felragyogni a megszabadulás örömteljes világosságát és boldog volt. Látta a meggyógyultak napsugaras örömét és boldog volt. Látta a szomorúak, a megtörték szemében elapadni és felszáradni a keserűség könnyét és boldog volt. Látta a tömeget a Megváltó irgalmas jóságát magasztalni, hallotta, hogy mily korlátlan hálával beszélnek isteni Jótevőjükről és boldog volt, mert a szeretet megint győzött.

Ilyenkor elfakult lelkében minden s csak egy fény világított, mely végtelenül boldoggá tette: a legtisztább és a legtökéletesebb szeretet.

Itt indult el életében az az áradat, mely nem egyéb, mint az irgalmas szeretet végtelensége, melynek az emberiség oly felbecsülhetetlenül sokat köszönhet. Így lett a „bűnösök menedéke”, „szomorúak vigasztalója”, „az irgalmasság anyja”, aki akkor boldog, ha irgalmas szeretetével eláraszthatja és így boldoggá teheti fiait.

*

A Szentszűzet joggal nevezzük boldognak, mint ő a „Magnificat” fennkölt pillanatában előre látta.

A boldogság benne megvalósult.

De nem úgy, mint azt a világ gondolja, hanem Krisztus szelleme szerint, a hegyibeszéd programjának megfelelően.

A boldogság útja a szegénységen, a fájdalom vértanúságán és az önfeledt, csak másokért élő irgalmas szeretet cselekedetein keresztül vezetett el ahhoz a boldog beteljesüléshez, melyet tökéletes, minden önfeláldozást gazdagon kárpótló boldogságnak nevezünk.

2. A dicsőítés motívuma

A Szentszűz a bekövetkezendő megdicsőítést előre látta és boldogan szemlélte azoknak a beláthatatlan sokaságát, akik az ő dicsőségét, tökéletes boldogságát fogják hirdetni.

De tudta azt is, hogy ennek a dicsőítésnek meglesz a maga kihatása annyiban, amennyiben megtanítja az emberiséget, a megváltás új korszaka új ember-típusát arra, hogy hogyan és hol kell keresni a tökéletes boldogságot.

Tehát azt is tudta, ami szintén benne foglaltatik a „Magnificat” eme szakaszában, hogy boldog egyénisége életiskolát fog alakítani, embereket fog nevelni és a legnemesebb lelki kibontakozást fogja előmozdítani.

Prófétai szemmel látta, hogyan tömörülnek a tömegek az ő egyénisége körül, akiben vezetőjüket tisztelik, hogyan keresik egyesek hosszú tévutak után önála az egyedül boldogító és sikerteljes életművészetet, hogyan fejlődnek számtalanok az ő irányítása alatt és hogyan vezet ő mindenkit isteni Fiához, Krisztushoz.

Kíséreljük meg mi is látni, de az ő szemével, s megérteni a dicsőítés motívumát, mely a Szentszűznek vált ugyan nagyobb dicsőségére, de amelyből haszna mégis csak főleg a boldogságát kereső emberiségnek volt.

*

A Szentszűz nem szorul rá arra, hogy emberek hirdessék dicsőségét, mert az ő egyénisége önnön-magában véve is oly tökéletes és gazdag, hogy annak ragyogása magától árasztja fényét a világba és vonzza magához az emberiséget.

A Szentszűz van, él és létezik. Ezt mindenki érzi, tudja és tapasztalja, aki Krisztushoz valahogyan közelebb jutott és Egyházával, ha felületesen is, de megtalálta a kapcsolatot.

Ezt az egyéniséget tehát nem lehet elkerülni,

mert benne erő, fölény és lélek nyilatkozik meg a legtokéletesebb formában.

Ami az erőt illeti, elég a fájdalmas Istenanyának a keresztfá tövében tanúsított magatartására gondolni. Erről Jacopone da Todi, a híres sequentia szerzője a következőképen emlékezik meg:

„All a gyötrött Isten anyja,
Kín az arcát könnybe vonja
Úgy siratja szent Fiát.”³

Az ihletett költő éneke teljesen megfelel a valóságnak, mert az evangélium tanúsága szerint (Ján. 19, 25.) a Szentszűz a kínszenvedés három órája alatt ott állott a keresztfá tövében és hősiiesen együtt szenvedett a Keresztrefeszítettel, isteni Fiával.

Aki az evangéliumok szavahihető jelentései nyomán belehatolt Krisztus kínszenvedésének részleteibe és azokat lelkében átélte, fogalmat képes alkotni magának arról a hősiességről, tehát benső lelki erőről, melyet a Szentszűz tanúsított ebben a véresen komoly pillanatban és egyszersmind arról is meg van győződve, hogy ezt az erőt, mely kizárólag a Szentszűz kiváltságaihoz hozzátartozó kegyelmi bőségnek tudható be, felülmúlni nem lehet.

Ugyanezt kell mondanunk akkor is, ha nemcsak a szenvedés legfájdalmasabb mozzanatát szemléljük, hanem a Szentszűz egész életét vizsgáljuk. A kereszt árnyéka a Szentszűz egész életére kiterjedt, úgyhogy az Istenanya életútja a szenvedés volt. Ennek főmotívuma isteni Fiáért való rettegés volt, mely az anyai öröm és boldogság legzavartalanabb pillanatait is fájdalmassá tette olyannyira, hogy a Szentszűz, valahányszor gyermekére tekintett, azt a Megfeszítettet látta maga előtt, kinek szenvedését az ószövetség evangélistája oly részletesen tudta vázolni. (Iz. 53.) Ezt az egész életre kiterjedő vértanúságot, a keresztre-

³ A latin eredeti szöveg:

„Stabat mater dolorosa
Juxta crucem lacrimosa
Dum pendebat filius.”

feszítés gondolata által számtalanszor ismétlődő Krisztustól való elszakadást elviselni nem jelent egyebet, mint oly lelki erőt, mely felülmúl minden elképzelést.

Ez a Szentszűz minden gesztusában megnyilvánuló lelki erő a magyarázata annak, hogy egyénisége elől senki sem tud elzárkózni és mindenki, akinek szüksége van megerősödéssre, öhozzá tekint fel, mint eszményképhez és őt kéri az életalakításhoz szükséges lelki erő kegyelemteljes közvetítéséért.

A Szentszűz egyénisége nemcsak a páratlan erőnek jegyében áll, de oly fölényt tanúsít, hogy hívei, kik áhítattal tanulmányozzák lelkiségét, a „győzedelmes Boldogasszonynak” nevezik és neki e néven nem egy templomot szenteltek.

A fölény a Szentszűz életalakításában érvényesül és ennek okát azokban a kiváltságokban látom, melyekkel Isten elhalmozta. Ezek közül különösen a lelki érintetlenség, a bűnmentesség játszik főszerepet.

Benne beteljesült az összülők bukása után tett ígéret, hogy a kígyó, értsd alatta a bűnt, a romlást, sarka után fog leselkedni, míg ő, a Szeplőtelen széttiporja fejét. (Gen. 3, 15.) A Szentszűz egész földi életén keresztül a bűn ellen küzdött, amennyiben az emberi nem megváltásáért szenvedett.

Mennybemenetele és megdicsőülése után folytatta ezt a küzdelmet mint az Irgalmasság Anyja, aki a legelvetemültebb lelkekben is megtöri a bűn hatalmát, hogy mindenkit visszavezessen Krisztushoz.

A bűnösök megtérése terén a lelkek történelme oly rendkívüli és csodás eseményeket jegyzett fel a Szentszűz közbenjárásával való kapcsolatban, hogy ezek a tények, melyek az Istenanya abszolút fölényét és legyőzhetetlen erejét bizonyítják, minden emberi dicséretnél tökéletesebben és meggyőzőbben hirdetik a Szentszűz dicsőségét.

Ugyanígy vagyunk Mária lelkiségével is. A kegyelem a Szentszűz lelkében Istennek oly tökéletes hajlékot alkotott, hogy azt emberi szavakkal méltóan

kifejezni nem lehet. A lorettói litániának, melyet az Egyház liturgiája is elismert, igaza van, midőn Máriát „aranyház”-zal hasonlítja össze és a legmegtisztelőbb dicsérettel halmozza el.

De a Szentszűz lelke, a benne kifejlődött lelkiség nemcsak a megtestesült Istennek nyújtott méltó hajlékot. Mint a hegyen épült város, melyet nem lehet elrejteni (Mt. 5, 14.) és mint égő világosság, melyet nem lehet véka alá rejteni (Mt. 15.; Lk. 8, 16.), úgy ragyogott bele ennek az izzó lelkiségnek fénye a tévelygő emberiség sötét éjtszakájába. És rávilágított a helyes útra. Meggyőző erővel tárta fel a lelki szépség minden kincsét, megmutatta lelki arculatát és ezáltal megmentette a világot. (79. zsolt. 4.)

Ez a lelkiség nemcsak a kortársak előtt lobogott fel mint a sötétben világító fáklya. Tüze megmaradt és megmarad, hogy szelíd, melegítő pásztortüze legyen minden nemzedéknek és nincs az a vihar, mely azt el tudná oltani. (Én. én. 8, 7.)

A Szentszűz egyénisége az erő, a fölény és a tökéletes lelki kialakulás, a teljesen kibontakozott lelkiség jegyében áll. Ezek oly értékek, melyek önmagukban véve, pusztán azáltal, hogy léteznek, hirdetik annak dicsőségét, akit joggal nevez boldognak minden nemzedék.

A tények és valóságok, az elért eredmények és kivívott sikerek, a teljesítmények és a cselekedetek ércnél és kőnél maradandóbbak és fennhangon hirdetik annak dicsőségét, akinek a lelkisége egymagában véve is elég gazdag ahhoz, hogy el nem múló dicsőség forrása legyen.

De a tények és valóságok is beszélnek. Hirdetik annak dicsőségét, akinek az élete nem egyéb, mint egyöntetű cselekedet Isten és a lelkek szolgálatában.

Hirdeti tehát a Szentszűz dicsőségét azoknak a sorsa, akik őbenne bízva őreája bízták életüket.

Sokan mint tékozló fiú, tévútra jutottak és az élet áradata nemcsak elsodorta őket, hanem be is szennyezte

lelküket. Egy bizonyos ideig el lehet tűrni ezt az állapotot, mert talán észre sem vesszük azt a mindig kérgebbé váló réteget, mely a lélek körül képződik és azt a szó legreálisabb értelmében fogvatartja. De előbb vagy utóbb eljön az az idő, amely magával hozza, hogy a kéreg szorítani és a lélekhez hozzátapadt szenny égetni kezd. Ez az égés mindinkább elviselhetetlenné válik, úgyhogy a lélek végre szabadulni akar börtönéből. De ehhez ekrazit, robbantóanyag kell. Mert a kéreg időközben kőkeménnyé vált s alig akad emberi erő, mely képes volna attól megszabadítani.

Ilyenkor, s a bűnös ezt tudja, csak a Szentszűz, a „bűnösök menedéke” közbelépése segíthet. S teljes bizalommal Őhozá fohászkodik, Őtöle remél segédelmet.

Ezt sohasem teszi hiába. Mint a romboló villám, úgy csap bele a lélekbe az „erős Szűz” által közvetített kegyelem. Irgalmatlanul széjjelrobbantja a kemény kérget, mely darabokra zúzva pattan le a szerencsétlen lélekről s így engedi szabadon azt, akit oly sokáig fogvatartott.

A lélek megszabadult s a megszabadultat a Szentszűz további kegyelemközvetítése irányítja és vezeti, míg nemcsak hogy vissza nem került a kegyelem megszentelő áradatába, hanem annak segítségével ki is alakította magában a Krisztushoz való hasonlatosságot s elérte életcélját.

Mindennapi eset ez. Százezrek, milliók élménye, melyről az emberiség mindig tudomást szerez és amely mindennél hathatósabban hirdeti a bűnösöket megmentő Istenanya kegyelemközvetítésének erejét. S mi halálával hajlunk meg a Szentszűz előtt, ki mint a „legtisztább Szűz” a legkisebb foltot sem tűri meg s megtisztítja azokat, akiket az élet beszennyezett.

Ez az élet tele van kísértéssel is. Erre szükség van (Tób. 12, 13.) és erre mindenkinek fel kell készülnie (Eccl. 2, 1.), főleg imádság által. (Mt. 26, 41.)

A kísértésre azért van szükség, mert ezekben a nehéz pillanatokban válik el, hogy méltók vagyunk-e

Isten szeretetére és megfelelünk-e az Ő elvárásának. És ha megálljuk a helyünket, midőn az Úr, mint az aranyat (Jób 23, 10.) a kísértések tűzében tesz próbára, akkor végtelen érdemeket szerzünk az örök életre és oly lelki erőre teszünk szert, amely nagymértékben fokozza ellenállóképességünket s kiváló módon segítségünkre van az élet küzdelmeiben.

De nem szabad elfeledni, hogy a kísértés halálosan komoly és nagy veszedelemmel jár. Csábító erejével leggyengébb oldalunkat támadja, káprázatos szemfényvesztéssel túlradó örömet és mindenért gazdagon kárpótló boldogságot ígér, tüzet gyújt bennünk ott, ahol a szenvedélyek robbanóanyagai gyülemlettek össze és sokszor elég egyetlenegy szikra ebből a pokoli tűzből és lángbaborul az egész ember és a szenvedélyek robbantóereje egy pillanat alatt olyan eredményeket semmisít meg, amelyeknek eléréséért esetleg hosszú éveken keresztül küzdöttünk.

Megvan tehát annak az oka, hogy Krisztus a kísértésektől való megóvásért imádkoztat minket (Mt. 6, 13; Lk. 11, 4.) és míg Szent Pál arról biztosít, hogy Isten nem engedi meg, hogy erőnkön felül kísértessünk meg (I Kor. 10, 13.), addig Péter apostol arra int, hogy Isten megszabadít a kísértéstől (2 Pét. 2, 9.) és a Jelenések könyve pedig Isten formális ígéretét közvetíti, hogy a kísértés órájában meg fog őrizni. (Jel. k. 3, 10.)

Isten eme ígéretét a Szentszűz váltja be, aki hősiek anyai szeretettel örködik gyermekei sorsa felett és a legkritikusabb pillanatokban, midőn minden egy kockára van téve és fennáll a veszély, hogy jobb belátásunk ellenére cselekszünk és a kísértés áldozatává válunk, kegyelemközvetítő közbenjárásával megerősít és úgy irányítja lépésünket, hogy minden gyengeségünk ellenére is győzünk és nem szegjük meg Isten szent törvényét.

Ennek az állításnak igazságát maga az élet bizonyítja. A történelem számtalan esetet jegyzett fel és őrzött meg a későbbi korszakok részére és még nagyobb

azoknak a száma, amelyekről csak Istennek és a Szent-szűz kísértéselhárító kegyelemközvetítésében részesülteknek van tudomásuk.

Ezek tények és valóságok, melyek minden könyvnél, előadásnál, tanításnál és egyéb emberi ténykedésnél hangosabban és meggyőzőbben hirdetik az erős Szűz dicsőségét, aki akkor bizonyítja be, hogy az Ő nevében győzünk, amikor a legtüzesebb kísértések közepette elismerjük gyarlóságunkat és Szent Pállal panaszkodunk, hogy míg kifelé küzdenünk kell, belül a leghevesebb félelem marcangolja lelkünket. (II Kor. 7, 5.) Mennyit bizonyít tehát azoknak a sorsa, akiket az élet veszedelmesen megkísértett és akiket a Szent-szűz oly győzelmes fölénnnyel megvédett!

Nem csekély azoknak a száma sem, akiket megtört az élet. A fájdalom sok esetben annyira fokozódik és oly mértékben tölti ki az életet, hogy szinte elviselhetlenné válik.

A fájdalom mindenestre azokhoz az örök élet-elemekhez tartozik, melyek törvényszerűek és amelyeket nem lehet elkerülni. Hogy ez miért van így, arról a kinyilatkoztatás világosít fel. Krisztus arról beszél, hogy „a mennyek országa erőszakot szenved és csak az erőszakosak ragadják azt el”. (Mt. 11, 12.) Ennek a kijelentésnek a világosságában megértjük, hogy a szenvedés csak eszköz, a cél az örök élet. S miután ily végtelen célért folytatott küzdelemről van szó, mert a szenvedés az, megértjük Szent Pál gondolatát is, aki az „elviselt szenvedés nagy küzdelméről (Zsid. 10, 32.) ír a zsidókhöz és a Galatákhöz írt levelében azt kérdezi, vajjon „hiába viseltük-e el a szenvedéseket” (Gal. 3, 4.) és többször hangoztatja, hogy ha együtt szenvedünk Krisztussal, akkor vele együtt fogunk megdicsőülni és uralkodni. (Róm. 8, 17; II Tit. 2, 12.) Az Apostolfejedelem pedig azt említi, hogy a türelmes szenvedés különös kegyelem (I Pét. 2, 20.), és felszólít, „hogymint keresztyének (és ez hősies magatartást jelent!) szenvedjünk” (U. o. 4, 16.) „és örvendjünk, hogy szenvedhetünk”. (U. o. 4, 13.)

Megjegyezhetjük magunknak azt, amit Szent János a szmirnai egyház püspökének ír: „Ne félj semmit azoktól, amiket szenvedni fogsz . . . légy hű mindhalálig és neked adom az élet koronáját.” (Jel. 2, 10.) Ezekben a szavakban tényleg a Szentlélek bölcsesége foglaltatik benne, mert azok, akik nem félnek a szenvedéstől és az élet vértanúságának bátran a szemébe tekintenek, saját magukon tapasztalják a szenvedés páratlan kihatását, mely eltekintve attól, hogy végtelen érdemszerző, csiszolja a jellemet, elősegíti a lelki szépség kibontakozását, felfokozza a belső erőt és a küzdelem minden szépségét feltárja előttünk. Ezenkívül másokra is kihat, mert végtelenül nagy a benne rejlő engesztelő képesség és így hasznára válik a bűnös emberiségnek, amely annyira rászorul arra, hogy a szenvedés által közvetített engesztelés kegyelmében részesüljön.

De bármennyire is áldásdús és szépségekben gazdag a szenvedés vértanúsága és bármennyire meg is vagyunk erről győződve, mégis számtalanszor előfordul, hogy a szenvedésteljes élet megtör, kicsinyhitűvé válunk és elveszítjük önbizalmunkat. Ezeknek a nehéz óráknak a sötét éjszakájában azonban mindig felragyog egy csillag szelíd fénye és ez a Szentszűz anyai szeretete, aki felemeli, karjaiba veszi és megvigasztalja a megtörtet, hogy így megerősítve képesítse a további küzdelemre és a szenvedés hősieks elviselésére.

Millió és millió azoknak a száma, akik ebben a végtelen kegyelemben részesültek és akiket a Szentszűz anyai szeretete képesített arra, hogy az élet viharai közepette megállják a helyüket. Ezek fennhangon dicsőítik az Istenanyát és mindennél jobban hirdetik anyai szeretete bátorító és erősítő hatalmát.

•

Ugyanezt hirdeti azoknak a reménysége is, akik Benne bíznak és Őhöz fordulnak segítségért.

A legkézzelfoghatóbban ezt a különböző kegyhelyeken tapasztalhatjuk, ahol érdemes körütekinteni és azokat az ex voto tárgyakat szemlélni, melyekkel

azok hálálták meg a Szentszűz jóságát, akik meghallgattatásban részesültek.

Ilyenkor az tűnik fel a legjobban és hat majdnem meglepetésszerűen, hogy a tömegek tényleg minden gondjukban és bajukban teljes reménységgel a Szentszűzhöz fordultak és nem hiába.

A lelki szenvedés minden árnyalatával találkozunk itt, mert nincs oly bonyolult benső helyzet és nincs az érzelemvilág beszámíthatatlan hullámzásának oly lehetősége, amely itt ne érvényesülne és ne bizonyítaná, mily korlátlan azoknak a reménysége, akik a Szentszűzhöz fordulnak segítségért.

Éppen így vagyunk a testi, a fizikai szenvedés beláthatatlan sokaságával is. A legreménytelenebb esetekről értesülünk és sokszor szinte esztelenségnek tűnik fel a meggyőződés, az emberi előrelátás ellen való reménykedés. De a Szentszűz gyermekei okosabbak voltak. Belé helyezték minden reménységüket és nem csalódtak abban az Anyában, akinek a hatalma korlátlan.

Vannak ezenkívül más bonyodalmak is, mert az élet sokszor a legnehezebb helyzeteket alakítja mesteri könnyedséggel és ezeket az esélyeket, melyek mindent magukba foglalnak, alig lehet közös nevezőre hozni. Itt csak annak a ténynek a közös nevezőjéről lehet szó, hogy a Szentszűzhöz fordult mindenki, és mindig meghallgattatásra talált.

Azok a tömegek tehát, amelyek minden remény ellenére is remélnek és a kegyhelyeken vagy bárhol másutt a Szentszűz lábaihoz borulnak, fennén hirdetik az Istenanya dicsőségét és arról tesznek tanúbizonyságot, hogy Mária nem szűnik meg küldetését teljesíteni és annak a minden oldalról veszélyeztetett emberiségnek a segítségére sietni, melynek üdvéért Krisztus, az Ő szent Fia, véres halált halt a keresztfán.

•

A meghallgatottak milliói, a megsegítettek beláthatatlan tömege, a tények és valóságok fel nem jegyezhető összessége, de mindenekfelett a Szentszűz egyéni-

sége fennen hirdeti az Istenanya dicsőségét és így a századokon keresztül mindig újonnan valósul meg, amit az Istenanya a „Magnificat”-ban megénekelt, hogy a tömegek által fog megdicsőülni.

3. Az összesség motívuma

Feltűnő, hogy az életben mily ritkán lehet egyöntetűségről szó és mily kevésszer fordul elő pl. az, hogy az emberek egy véleményen vannak.

Annál feltűnőbb az, hogy ami a Szentszűz megdicsőítését illeti, ez az egyöntetűség megvan és oly széjjelrobbanthatatlan véleményességgel állunk szemben, mint kevésszer a világtörténelemben.

Ez a tényállás annál megkapóbb, mert a Szentszűz esetében nemcsak egy korszakról, egy nemzetről vagy egy kultúrirányzatról van szó, hanem mindezeknek az egész történelmet behálózó összességéről.

A Szentszűznek tehát igaza volt, midőn énekében arról dalolt, hogy *minden* nemzedék Őt fogja dicsőíteni és szíve repesett az örömtől, midőn a jövő misztériumát kutató szemei meglátták azt a bekövetkezendő és máris bekövetkezett valóságot, hogy az Ő szeplőtelen egyénisége körül fog tömörülni az összességében meghasonlott emberiség és az Ő lilomos lelkiületű kultusza fogja megteremteni azt az emberi egységet, melyet semmi néven nevezendő kultúra sem tudott létrehozni.

Maga az egység, az egyöntetűség, amely napkelettől napnyugatig a Mária-kultusz dallamos himnuszait énekli különböző nyelven, de egy kottából, oly kimagasló és egyedülálló teljesítmény, amely mindennél meggyőzőbben hirdeti a Szentszűz embert nevelő és kultúrát teremtő befolyásának horderejét.

*

Az előbb említett egyöntetűség teljes mértékű felbecsüléséhez, amelyből a Szentszűz jelentősége tökéletesen domborodik ki, feltétlenül szükséges, hogy a

korszakok, a nemzetek és az egyének harmónikus egységével foglalkozzunk.

A „Magnificat” ezen versében kimondott jövődőlés elsősorban azáltal teljesült be, hogy a legkülönbözőbb korszakok egyesülnek a Szentszűz dicsőítésében és így már a századokra kiterjedő egyöntetőségük által hirdetik a Szentszűznek a különböző időszakokat egy közös nevezőre hozó hatalmát.

Ha az idők folyamatát vizsgáljuk, főleg három korszak köti le figyelmünket: a keresztény ókor, a középkor és az újkor. A Szentszűz egyénisége tengelyként áll e mozgalmas időszakok folyásában, beleragyo azoknak sokszor koromsötét éjszakájába és megadja azt, amire leginkább van szükségük.

A keresztény ókorban a fiatal Egyház a katakombák homályában folytatta életét és ez a homály sok más közismert értelemben is, nemcsak a római temetkezési helyeket jellemző gyér világosságot, de vaksötét éjszakát jelentett, a kibontakozásban lévő ellentmondások és a gyűlölet- és hatalomvágygal kevert féltékenységből származó véres üldözések éjszakáját.

Az Egyház ennek az éjszakának a nehéz leple alatt tovább élt, mert vele volt Krisztus és dicsőségét a vértanúk ragyogó csillaga világította meg. De vele volt az Istenanya is, aki védőleg terjesztette anyai palástját a katakombák sötétjében összegyűltek fölé.

Mit jelentett a Szentszűz ebben a nehéz korszakban az Egyháznak? Krisztus élő emlékét közvetítette és isteni Fiában vetett hitben összpontosította az üldözöttek hitét, reményét és szeretetét. Míg élt és közöttük lakozott, minden ideje és minden szeretete a fiatal Egyházá volt. A tanítványok, mint az Apostolok cselekedete bizonyítja, vele egy közösségben imádkoztak és élték a bennük kibontakozó keresztény lelkiiség életét. (Ap. csel. 1, 14.) A hagyomány szerint a Szentszűz sohasem szűnt meg isteni Fiáról beszélni a tanítványoknak és így elmélyíteni bennük az Iránta való szeretetet.

Mennybe való felvétele után a tanítványok ebből merítették és erősítették meg azokat, akik az Istenanyát már nem láthatták szemtől-szembe. A Szentszűz emléke tovább élt és közvetítette a Krisztusba vetett hitet. A katakombák falain nemsokára megjelentek az első Mária-képek, melyeknek ihletett egyszerűsége még ma is meghatja a szemlélőt.

Az Istenanya kultusza az őskeresztényeket megerősítette hitükben és féltékenyen őrködött a fölött, hogy az első századokban gombamódra burjánzó tévtanok ne okozhassanak jelentősebb szakadást az Egyházban. Hogy ennek a befolyásnak mekkora jelentőséget kell tulajdonítani, azt az efezusi zsinat története bizonyítja. Ennek a zsinatnak a Szentszűz istenanyaságáról szóló tanítása révén tényleg sikerült mindazokat a tévtanokat megcáfolni, melyek Krisztus istenségét támadták vagy torzították el a felismerhetetlenségig.

Az ifjú kereszténység a legnagyobb ellentmondásokon küzdötte magát keresztül s midőn Nagy Konstantin visszaadta mozgásszabadságát, mindenütt megszervezte a krisztusi életet, azokon a területeken is, melyeket még felszabadulása előtt hódított meg magának és így előkészítette a nagy teljesítményekre hivatott, sokak által teljesen félreértett középkornak a talajt.

Erre azonban, az Egyházban tovább élő Krisztustól kapott irányítástól eltekintve, főleg az Istenanya kultusza képesítette. Ez a kultusz, a Mária-tisztelet, mélyítette el a keresztényekben a Krisztus-hitet, törte meg a szakadások támadásait és irányította a keresztény lelkiség első kibontakozásait.

A középkor különös küldetését én abban látom, hogy a nagy egyetemek révén, főleg a skolasztikusok segítségével rendszerbe foglalta Krisztus tanítását és a bölcséletet is a hittudomány szolgálatába állította. Univerzális képzettsége, mindenre kiterjedő figyelme és borotvaéles logikája oly fegyvert adott a hitvédelem és a hitterjesztés kezébe, amely emberileg szólva is

legyőzhetlenné tette mindazokat, akik az örök igazság mellett hadakoztak.

A hittudomány bámulatraméltó fellendülésével együtt járt a hitélet elmélyedése, melyet sok egyéb jelenség között főleg a szentek sokasága és a misztikusok nagy száma jellemez.

A Szentszűz ebben a virágzó korban is tengelyszerű szerepet játszott és mint „Sedes Sapientiae” — a Bölcsesség Széke irányította a Szentlélek ihlette keresztény bölcsesség nagyrahivatott munkáját, amelyet mint tudjuk, teljes siker koronázott.

A Szentszűz kultusza ebben a korban nagy lendületet vett s az összefüggés a kultusz és a kor főleg hittudományi törekvésének eredményei között kézzelfogható. A keresztény tanítás fejedelmei, a skolasztikus mozgalom irányító és mérvadó világhírre szert tett egyéniségei, kivétel nélkül rajongó tisztelői és buzgó lovagjai voltak a Szentszűznek és szemmelláthatólag az Ő kultuszából merítették azt a tüzet, melyre küldetésük megvalósításához és tudományos vagy egyéb működésük elmélyítéséhez szükségük volt.

A középkor is tehát azt kapta a Szentszűztől, amire feladatának megfelelően leginkább szüksége volt: a kinyilatkoztatásban, az örök igazságban, Krisztus tanításában való eligazodást, annak mélyebb megértését és az abból merített értékek belekapcsolását az élet fölényes alakításába.

Az újkor, amely teljesen átalakította az élet-körülményeket s míg egyrészt emelte az élet nívóját, másrészt bonyolultabbá tette az amúgy sem egyszerű nehézségeket, a Szentszűz kegyelemközvetítésére és irányítására végtelenül rászorult.

A politikai forradalmak és gondolat hirtelen lábra kapott anarchiája rombolólag hatottak és a viharokhoz már régen hozzászokott kereszténységet is nagy feladatok elé állították. Ezek közül a legfontosabb a károk jóvátétele volt és ezalatt azt értem, hogy a kereszténység a komoly lelkiiségtől eltávolodott és a materializmus karjaiba került embertömegeket visszavezesse a

régi, bevált eszményekhez és megtanítsa a lelkiség és az abból következő életművészet megbecsülésére. A kereszténység, értem alatta Krisztus világegyházát, küldetésének az újkorban is megfelelt, és amit egyébként a történelem bizonyít, megtörte a materializmus és a liberalizmus rendet bontó terjeszkedését. A tömegeket, elképzelhetetlen munka árán s az apostolkodás minden kegyelmi eszközének felhasználásával végre elszakította a szubverzív és az élet minden termékenységet elszikkasztó ideológiától, visszavezette a lelki kultúra eszményeihez és újból megtanította a lelkiség értékeinek felhasználására. Ez a folyamat még nincs lezárva és mi is, mint a huszadik század gyermekei, benne állunk hatalmas áradatában.

A Szentoszú ennek a kornak is azt adta meg, amire leginkább volt szüksége: a lelki megújulást és a kegyelemben való elmélyülést. Vezércsillaga volt azoknak a nagyméretű egyéniségeknek és a mögöttük álló tömegeknek, akik ezt a gigantikus, tényleg századokra kiterjedő munkát végezték és a jelenben folytatják. Ezek a páratlan egyéniségek és lelkes apostoli tömegek az Ő alakítása, nevelő kihatásának büszke gyümölcsei. S általuk, gyermekei által fordult a forrongó újkorhoz, hogy éreztesse vele hatását, jobb belátásra bírja és visszavezesse ahhoz a megkínzott Krisztushoz, akit oly könnyelműen tagadott meg.

Az említett három hatalmas korszak története tehát nem kevesebbet bizonyít, mint azt, hogy a Szentoszú utat vágott magának, sokszor törmelékek, sokszor kemény ellenállások között, minden kor lelkéhez, felismerte baját és anyai gyengédséggel orvosolta azokat. Hozzásimult minden kor lelkéhez, befolyásolta, irányította, támogatta, visszavezette, ha kellett, gyermekeit és így olykép alakította a történelmet, hogy annak folyásában a különböző korszakok egy széjjelválaszthatatlan egységbe tömörülve fennen hirdetik vezérük és megszentelőjük, az Istenanya felülmúlhatatlan hatalmának dicsőségét.

*

Nemcsak a korszakok teszik ezt. A nemzetek is, melyek szintén felbonthatatlan egységben csoportosulnak az Istenanya fenséges egyénisége körül, hogy dicsőségét hirdessék.

Ez már kezdettől fogva így volt, mert Krisztus tanítása elsősorban az Istenanya fennkölt kultusza révén vonzotta magához a legkülönbözőbb fajokat és nemzeteket.

A büszke római kultúrembert az Istenanya vezette Krisztushoz, mert megtalálta benne mindazt a páratlan kultúrértéket, amelyet a birodalom klasszikus mítosza nem tudott nyújtani. Megérezte azt a természetfeletti világot, amelyben az Istenanya élt és odatalált. Benne az Istenhez, akit kultúrája, legtöbbször öntudatlanul, de századokon keresztül őszintén keresett.

A rendkívül kifejlett szépérzéssel rendelkező görög világot az a klasszikus tökéletesség bűvölte el, amely az Istenanyában valósult meg és az a megismerés, hogy e mögött a tökéletesség mögött, melyet még az akropoliszokat építő művészet sem tudott méltó formába önteni, csakis az Abszolút, az Örök, az Isten állhat.

A germán és fajrokon törzseket a Szentszűzben összpontosult, minden teljesítményét feltétlen biztonsággal és fölényvel irányító erő hódította meg, amelyben nagyon helyes intuícióval, az Isten végtelen hatalmasságára ismertek rá, mint az Istenanyában megnyilvánuló energiák természetes forrására.

Az idegen világrészek sokszor elkorcsosult, legtöbbször azonban primitív népfajai szintén a Szentszűz körül sereglettek, mert romlatlan, a nagy természet életéhez kötött fejletlen lelkeségük Őbenne találta meg annak a fennkölt termékenységnek szűzies megdicsőülését, melynek kellő értékelésére őket a természet életmegnyilvánulásainak közvetlen szemlélete nevelte.

Itt is az összességről, egyöntetűségről van szó, amennyiben bebizonyíthatólag nem létezik olyan nemzet, amelynek vallásos életében, Krisztushoz vezető útjában ne a Szentszűz kultusza játszaná a közvetítő

és irányító főszerepet. És hogy ez mily elragadó, kulturális szempontból nagyértékű megnyilvánulásokhoz, formához, szokásokhoz és hagyományokhoz vezetett, azt a nemzetek kultúrtörténelme vázolja behatóan.

A nemzetek összessége tehát egyöntetűen csoportosul a Szentszűz eszményi egyénisége köré és szíve hajlamát követve azt valósítja meg, amit a Szentszűz a „Magnificat” történelmi pillanatában előre látott, hogy Őt „boldognak fogja hirdetni minden nemzedék”.

•

Hozzájárul ehhez az összességhez az egyének hódolata, kik szintén a Szentszűzben találták meg mindazt a közvetítő vezetést, melyre szükségük volt, hogy odataláljanak Krisztushoz.

Ezt a valóságot egyébként a loretoi litánia kézzelfogható formába öntötte, midőn az utolsó könyörgésekben felsorakoztatja a különböző hivatáscsoportokat, prófétákat, apostolokat, vértanúkat, hitvallókat, szüzeket stb., s a Szentszűzet, mint mindezeknek a különböző élettípushoz tartozó egyéneknek a Királynőjét dicsőíti meg.

Az ebben a gesztusban megnyilvánuló szimbolizmusnak megvan a reális háttere és ez nem egyéb, mint az a tény, hogy a Szentszűzben a különböző élet-típusokhoz tartozó különböző egyének rátaláltak mindarra az értékre, melyre saját kibontakozásuk megvalósításához szükségük volt.

A próféták és az ószövetség szentjei előre látták az Istenanya dicsőségét és annak földöntúli ragyogása élesztette bennük azt a tüzet, amely nélkül a prófétai küldetés elgondolhatatlan.

Az apostolok Belőle merítették Krisztus szeretetét és azt a lelkesedést, amely őket az evangélium hirdetésére és a lelkek megmentésére készítette.

A vértanúk szeme előtt az Istenanya magatartása lebegett, aki egy életen keresztül viselte a vértanúságot és Benne a Golgotán Simeon jövődölése valósult meg, aki előre megmondotta, hogy lelkét a fájdalom töre fogja általjárni.

A hitvallók, pápák, püspökök, szerzetesek és világiak abban a tudatban összpontosították minden erejüket, hogy az ő életalakításuk csak azáltal, hogy Krisztus első követője, az Istenanya egyéniségéhez válik hasonlóvá, lesz Krisztus mellett tett, és a teljesítmények által fennhangon hirdetett hitvallássá.

A szűzek Tőle tanulták azt a termékeny szűzeséget, mely lelki anyaságon alapszik és amellyel csakis a kereszténységben találkozunk. Érintetlenül hamvas ez a szűzesség, mint a Szeplőtelen lelke, s termékenyen meleg, a lelki anyaság páratlan cselekedeteiben gazdag, mint az Istenanya szeretete, aki felülmúlhatatlan gyengédséggel dédelgeti egyszülött Fiát.

Az említett litánia a bűnösöket említi, akik a Szentszűzhöz menekülnek, hogy eszközölje ki megtérésüket, a szomorúakat, akik az Istenanya szeretetteljes ölelésében találják meg lelkiegyensúlyukat, a betegeket, akik Benne találják enyhülésüket és így csak azt akarja kifejezni, a mi már amúgy is átment a köztudatba, hogy a Szentszűz mindenkinek mindene lett, minden egyéniséghez megtalálta az utat, hogy magához vonzza és önmagán keresztül elvezesse isteni Fiához.

Ez a valóság a legszebben a szentek, Krisztus nagykoncepciójú követői életében nyilvánul meg, ahol lépésről-lépésre követhetjük a Szentszűz útjait és közvetlen közelről figyelhetjük meg, hogy a Szentszűz milyen módon érvényesítette jellemalakító és lelketmegszentelő befolyását az egyesek javára.

Nem lehet tehát azon csodálkozni, hogy a lelkek történelmében nem akad olyan egyén, aki félre állna és ezáltal megbontaná annak a hálás emberiségnek az egységét, amely abszolút egyöntetűségét abban találta meg, hogy „boldognak hirdesse” a Szentszűzet.

*

A „Magnificat”-ba foglalt jövődőlés beteljesült és ez a beteljesülés ki fog terjedni az eljövendő századokra is.

Az emberiség felismerte a Szentszűz boldogsága

lényegét és erre alapította azt a formákban gazdag kultuszt, amellyel az Istenanya egyéniségét veszi körül.

A kultusz által, mely nyilvános, szembeötlő és mindenkit magához vonz, hirdeti a názáreti Szűz dicsőségét.

A dicsőítés meg nem szakadó folyamatába pedig minden kor, nemzet és egyén belekapcsolódik és abszolút egységet alkot.

Ezáltal megvalósult az örök „Magnificat”, amelyet a Szentszűz kezdett el Hebronban, Erzsébet tornácán és amely, mint az emberiség Mária-kultuszának diadal-éneke, végigcsendül a századokon, hogy mindazokat megörvendeztesse, akik a Szentszűz szeretetében találják üdvösségüket.

„Quia fecit mihi magna
qui potens est:
et sanctum nomen eius.”

„Mert nagy dolgokat tön
a hatalmas velem
és szent az Ő neve.”

Szent Hatalmasság

A Szentszűz, akinek tökéletes istenfogalmával már megismerkedtünk, az előbbi részben vázolt megdicsőülést nem önmagának, személyes érdemeinek tulajdonítja, hanem Szent Pál híres mondásának megfelelően, amely szerint mindent ajándékként kaptunk az Úrtól és semmi okunk sincsen avval dicsekedni, az Isten benne megvalósult cselekedeteire vonatkoztatja.

Megdicsőülésének, melyben a nemzetek csak az Isten eszközeként szerepelnek, az okát kizárólag abban látja, hogy az Úr „nagy dolgokat cselekedett vele” és az előtte hódoló nemzetek ezek előtt a nagy teljesítmények előtt hódolnak és így csak a benne cselekvő Istent dicsőítik.

Ez a tudat teljesen áthatja az Ő lelkét és az abból fakadó elragadtatás pillanatában világosan és markáns körvonalakban áll előtte mindaz, amit az Úr cselekedett.

Látomásában feltűnik előtte a teljesítmények reális nagysága és ezt emberi ésszel nem lehet felmérni, a cselekvő Isten hatalmassága, amely nem ismer korlátokat és az Úr mindent elárasztó, ragyogó szentsége, mint a saját tökéletességét megalapozó kiváltságok forrása.

A „Magnificat” lelkiiségébe behatolva mi is ezt a képet szemléljük és így ráébredünk arra, hogy milyen nagy az Isten az ő cselekedeteiben.

1. A teljesítmények nagysága

A Szentszűzet az istenanyai méltóságra való kiválasztása és mindaz, ami benne ezzel kapcsolatban végbement, magátólérthetődően befeléfordulásra, önszemléletre készítette. Minél többet foglalkozott önmagával, annál tökéletesebben ébredt rá annak a megismerésére, ami vele történt.

Ezzel kapcsolatban ráeszmélt a benne cselekvő Isten teljesítményeinek nagyságára és inkább érezte, semhogy fel tudta volna fogni azoknak végtelenségét.

Mi is, ha a Szentszűz szemével vizsgáljuk a történeteket, érezzük, hogy a végtelennel állunk szemben és előttünk is feltűnnek azok a méretek, melyeknek nagyságát emberi mértékegységgel kifejezni nem lehet.

Isten teljesítményeinek nagyságát jellemzi elsősorban az a célszerűség, amely különösen a Szentszűzben beteljesült kegyelmekben nyilvánult meg. Ennek jellegzetes vonása, hogy Isten tervei megvalósításában a rendkívülit, a természet törvényeitől eltérőt és a természet törvényei felett állót is a célszerűség szolgálatába állítja.

A kitűzött cél, amelyet Isten a Szentszűz esetében feltétlenül el akart érni, az istenanyai hivatás méltó betöltése és a vele kapcsolatos küldetés eszményi megvalósítása.

Az említett cél rendes eszközökkel nem volt megvalósítható. Itt több akadályt kellett eltávolítani, ami viszont, miután általános jelentőségű alaptörvényekről volt szó, a rendkívülit, a csodát tette szükségessé.

A célként kitűzött istenanyai méltóság megvalósulása elsősorban az átöröklés alaptörvényébe ütközött. Az eredeti bűn általános jellegű és minden teremtményre kiterjed. Annak, aki az istenanyai méltóság

betöltésére volt kiválasztva, tekintettel a születendő Megváltóra, akinek szent emberségét bűnnek még az árnyéka sem érinthette, az eredeti büntől mentesnek kellett lennie. Az átöröklés törvényét felfüggeszteni és a kiválasztottat a bűnnel való hacsak pillanatnyi érintkezéstől megmenteni, csakis Istennek állott hatalmában, aki célját csak az említett, tehát rendkívüli módon, az átöröklés törvényének felfüggesztése által érthette el.

Az Úr élt ezzel a rendkívüli eszközzel és a Szent-szűz az eredeti büntől mentesen, szeplőtelenül fogantatott. Ez oly teljesítmény, amely feltétlen hatalmat tételez fel. Erre csak Isten képes. De egyúttal annak a célszerűségnek a korlátlan nagyságát is bizonyítja, amely Isten terveit jellemzi és amely, ha rendkívüli, egyedülálló eszközök igénybevételével is, de feltétlenül eléri célját. Hogy ebben mekkora nagyság rejlik, arra azt hiszem külön kitérni felesleges.

Ugyanezt bizonyítja az Úrnak egy a Szentszűzben megvalósult másik teljesítménye is, melynek közvetlen fogantatosítója a harmadik isteni személy, a Szentlélek. Ez Krisztus szent emberségének kialakulása a Szentszűzben és az isteni Gyermekek csodálatos születése a nélkül, hogy az Istenanya érintetlensége a legkisebb csorbát szenvedte volna.

Ez a teljesítmény a természet minden törvénye felett áll, amit egyébként a Szentlélek alakító szerepe eléggé bizonyít. Erre is szükség volt. Krisztus, az Isten egyszülött Fia, ami az ő megtestesülését illeti, kézenfekvő okoknál fogva nem születhetett más körülmények között. Isten, hogy fenséges célját elérje, oly megoldást talált, amely a természet minden törvénye felett áll, úgyhogy Krisztus fogantatása és Betlehemben való születése egyike a legnagyobb csodának és annak a feltétlen, semmiféle akadályt nem ismerő célszerűségnek a bizonyítéka, amely Isten teljesítményeiben nyilvánul meg.

•

Az isteni teljesítmények nagyságát még az a körül-

mény is kidomborítja, hogy bennük az ellentétek áthidalása a legharmónikusabb módon nyilvánul meg.

Ezt Dante, akinek örökszépségű himnuszát az előző fejezetben idéztem, öntötte tökéletes és költői formába azáltal, hogy egy és ugyanazon egyéniségben, Máriában az ellentéteket egymással szembeállítja és éppen ezáltal mutat rá arra a harmónikus áthidalásra és kiegyenlítődésre, amely az én szerény véleményem szerint, Isten tervei célszerűségének egyik legelragadóbb csodája.

Dante elsősorban szűznek nevezi Máriát és a Szeplőtelen-t állítja szemeink elé teljes érintetlenségben. Az ő költőien ihletett szemeivel azt a Szűzet szemléljük, akiről a Titkos Jelenések könyve emlékezik meg és akinek egyéniségét oly plasztikusan tudja elének varázsolni. Elragadó szemlélet ez és nem tudunk betelni annak a szépségnek élvezetével, amely ebből az egyedülálló egyéniségből árad ki, úgyhogy alig tudunk betelni mindazzal, ami ebben a kinyilatkoztatás közvetítette látomásban rejlik.

De minél közelebből szemléljük, annál hamarabb rájövünk a benne rejlő ellentétre és a Szűz fennkölt királynői ragyogásában felfedezzük, hogy anya és megértjük a nagy toszkán költőt, aki ezt a két ellentétet oly remeken állította egymással szembe és a Szűzet anyának szólította.

A szent és legtökéletesebb eszményi anyaság melege sugárzik felénk a Szentszűz egyéniségéből és önkénytelenül arra az elragadó jelenetre gondolunk, midőn a Szűz, az isteni Gyermekek születése után először hajolt a barlang nyirkos falai között az Újszülött fölé, hogy csókjával illesse és elmerüljön szemléletében.

Az Anyaság és az Érintetlenség körvonalai összefolynak ebben az egyéniségben és előttünk kialakul az Istenanya képe, aki érintetlen és szűz, de aki anya is a szó legreálisabb értelmében.

És ilyenkor megértjük az Istent, aki a legnagyobb ellentéteket is kiegyenlíti és ott is harmónikus egységet alkot, ahol azt a természet törvényei lehetetlenné

teszik és aki a célszerűségnek ezen fölényes győzelme által valósítja meg teljesítményei, cselekedetei nagyságát.

*

A mondottakhoz még az is hozzájárul, hogy ezek a teljesítmények egyedülállóak, mint az az egyéniség, akiben megvalósulnak és mint az a cél, melynek szolgálatában állanak.

A Szentszűz egyénisége egyedülálló, mert Isten csak egyszer testesült meg és csak egyszer váltotta meg a világot. Ennek következtében csak egyszer volt szükség arra a kiváltságosan boldog szűzre, akit Isten azzal bízott meg, hogy egyszülött Fia anyjává választotta.

A cél is egyedülálló, mert itt minden a megváltás érdekében és csak azért történt, hogy az Istennek a Megváltóval kapcsolatos, öröktől fogva elhatározott tervei megvalósulhassanak.

Ugyanilyen egyedülálló az említett célt szolgáló teljesítmények összefüggő sorozata, a Szűz szeplőtelen fogantatása, a kegyelem bősége, amely elárasztotta lelkét és minden emberi teremtmény fölé emelte, Krisztus fogantatása a Szentszűzben és csodálatos születése.

De egyedülálló mindaz is, ami erre következik, a Szentszűz anyaságának bájos mozzanatai a názáreti magányban, a későbbi szenvedés és a vértanúság magaslatai felé ívelő és a Golgotán beteljesülő kibontakozása istenanyai küldetésének, majd irányító és kegyelemközvetítő szerepe az ifjú egyházban és végül felvétele a mennyekbe és örök megdicsőülése, melynek természetfeletti és kegyelmi előnyei ma is elárasztják a világot.

A Szentszűzzel kapcsolatban minden páratlan, egyedülálló úgy, hogy soha semminemű formában többé meg nem ismétlődhetik. A kiváltságokból fakadó éretnyeket és királynői magatartást számtalanok követik és utánozzák, hogy így lelkileg a Szentszűz képmásaiává váljanak, de mindennek az alapját, Isten teljesítményeit a Szentszűzben, a kiváltságokat nem érheti el senki.

Az a tény pedig, hogy Isten ennyire egyedülálló

teljesítményeket valósított meg a Szentszűzben megváltásunk érdekében, nemcsak azt bizonyítja, hogy mily nagy az Isten, hanem azt is, mily nagyok lehetnek, ha a célszerűség úgy hozza magával, az Ő cselekedetei.

2. A cselekvő Isten hatalma

Az Urat, aki Őbenne oly nagy dolgokat cselekedett, Hatalmas-nak nevezi a Szentszűz énekében és ezzel csak annak a hagyománynak felel meg, amely az ószövetségi időszak jellegzetes vonásaihoz tartozik.

Az ószövetség, amely Krisztus megtestesülésével bezárult, alapvető kötelességének tartotta az Úr végtelen hatalmát hirdetni és ennek a tulajdonságnak a szemléletébe annyira elmerült, hogy alig vett tudomást mindarról a gazdagságról, melynek végtelen változatosága teszi kimeríthetetlené az Istenben való elmélyedést.

Midőn a Szentszűz elragadtatása pillanatában az Úr hatalma kibontakozását és Benne való megnyilvánulását látja lelki szemei előtt felragyogni, akkor ennek az isteni tulajdonságnak nem azt az oldalát szemléli, amely még az angyali seregeket is rettegéssel tölti el, hanem inkább azt, amely Isten szeretetteljes jóságát tünteti fel és mint ennek az akadályokat nem ismerő, minden tervet megvalósító eszközét csodálja.

Isten hatalma a Szentszűz szemléletében az a mindenhatóság, amely mindenre kihat és az összességre kiterjed.

Elsősorban a teremtés által, melynek következtében Isten a mindenségnek feltétlen ura. Ura azoknak az örök törvényeknek is, amelyeket ő fektetett bele a mindenségbe, a természetbe, hogy általuk kormányozza és vezesse a kitűzött célhoz a teremtés összességét. Ótőle függ tehát ezeket a törvényeket hatályon kívül helyezni, kivételt tenni, amit mi a mi egyszerű nyelvünkön csodának nevezünk. Ezáltal csak feltétlen hatalmát bizonyítja, mert oly törvényeket függeszt fel kivételes esetekben, amelyeken mi teremtmények sohasem változtathatunk.

Hatalma a megváltásban is megnyilvánul, mert

általa legyőzi a rosszat és helyrehozza, jóváteszi az általa okozott károkat. Hatalma végtelenségének a bizonyítéka az, hogy egyszülött fia emberré lett, egy személyben egyesítette az isteni és az emberi természetet, legyőzte az ősvétek egyik legnagyobb következményét, a halált és módot talált arra, hogy mennybemenetele után is közöttünk maradjon s bennünk, misztikus teste tagjaiban és velünk az Eucharisztia leple alatt folytassa életét.

Az emberi nem megszentelése is az isteni hatalom megrendítő bizonyítéka, mert ezáltal az Isten az embert a természetes világrend fölé helyezi, a nélkül, hogy abból kiszakítaná, beleilleszti a természetfeletti világrendbe és részesévé teszi saját isteni életének. Ami nem jelent kevesebbet, mint a megváltás alapján a megszentelés által végbemenő szublimációját, rendkívüli mértékben természetfeletti cselekvésre képesítő nemesítését az emberi egyénnek.

A Szentszűz helyesen és tökéletesen tud olvasni Isten teljesítményeinek összességében, amelynek korlátlan nagyságában ráismer a cselekvő Isten abszolút mindenhatóságára. És ezért nevezi „hatalmas”-nak az Urat.

•

Az Úr korlátlan hatalmának a jelentőségére azonban Isten terveinek megvalósulása nyomán is ráébred, mert ha a vele történeteket vizsgálja, látja, hogy az Úr mindig és feltétlenül célhoz jut.

Maga a célhozjutás pedig annál feltűnőbb, minél nagyobbak a megvalósulás útjába gördülő akadályok.

A Szentszűzzel kapcsolatban az Úr célja az emberi nem megváltása volt. Az akadályok a szó legreálisabb értelmében csak úgy tornyosultak. A pokol hatalma minden erejét megfeszítette, hogy megghiúsítsa a megváltás terveit és oly ellentmondást támasztott, amelynek legyőzéséhez valóban isteni mindenhatóság kellett.

Az Istenanya, aki már méhében hordozta azt, akinek a világ ellent fog mondani, elragadtatva szem-

lélte a „Magnificat” ihletett pillanatában, hogy Isten, aki a megváltást hosszú évezredekben keresztül oly végtelen szeretettel készítette elő, mily fölényrel távolítja el az akadályokat, kényszeríti elnémulásra a forrongóan zajos ellentmondást és mint alakítja a helyzetet és az eseményeket úgy, hogy éppen az ellentmondás, az üldözés, a Golgotán végbemenő keresztáldozat lesz a megváltás terveinek legnagyobb előmozdítója és megvalósítója.

Mily világosan bontakozott ki mindez a Szentszűz előtt és mily félreérthetetlen módon bizonyította Annak a hatalmát, aki tántoríthatatlanul valósítja meg elgondolását és akinek útján az akadály nem mindent meghiúsító gátlás, hanem ellenkezőleg, a tökéletes beteljesülésnek eszköze.

Nem csodálkozhatunk tehát azon, hogy a Szent-szűz ennek az isteni hatalomnak a dicsőségét énekli meg a „Magnificat”-ban és magát a hatalom hordozóját sokatmondó rövidséggel egyszerűen hatalmasnak nevezi.

•

A Szentszűz még többet látott és elragadtatása pillanataiban, amint azt egy előző fejezetben említettem, mélyen beletekintett az eljövendő keresztény századok titkos szövevényébe.

Pillantását a Szentlélek élesítette és tette mélyrehatóvá, úgyhogy a századok mozgalmas történelmében könnyen ráismert azoknak mély jelentőségére és tartalmára. És ismét felragyogott előtte Isten hatalma. Mert világosan látta, hogy az Úr hogyan termékenyíti meg az elért célt és gondoskodik tökéletes felhasználásáról.

Tudnunk kell ugyanis, hogy a megváltás beteljesülése csak az alapot vetette meg, míg a rákövetkező feladat abban állt, hogy a megváltás kegyelmében mindenki részesüljön és a megváltásban rejlő végtelen természetfeletti lehetőségek teljes egészükben és mindenki javára érvényesüljenek. Ehhez munkatársak kellettek, kik életüket szentelték a megváltás kegyelme Krisztus-

akarta közvetítésének és mindenkire való kiterjesztésének. Apostolokról és apostoli munkáról volt tehát szó Szent Pál azon kijelentése értelmében, amely szerint ő mint apostol lelketmentő munkásságával és az avval együtt járó szenvedés árán kiterjeszti a megváltás kegyelmét azokra, akik abban még nem részesültek. (Kol. 1, 24.)

A Szentszűz meglátta és szemlélte a kegyelem ropant, századokat felölelő és apostoli generációkat felörlő munkásságát, megtalálta az összefüggéseket s e színekben gazdag megmozdulás, annak minden esetleges balsiker ellenére is győzelmes előretörése mögött meglátta az irányító kezet, amelyben a bonyolult szálak összefutnak és imádással hódolt Isten végtelen hatalmának.

.

Hatalmas az Úr és a Szentszűz ennek a hatalomnak a megnyilvánulását látja mindenben és mindenütt. Ezt a hatalmas Istent magasztalja az ő lelke, amely az ő teljes szépségében az isteni hatalom legremekebb alakítása.

3. A cselekvő Isten szentsége

Nemcsak hatalmasnak, de szentnek is nevezi a Szentszűz énekében az Urat és ezzel szintén a kinyilatkoztatás útját járja. Az ószövetségi szent könyvek nem győzik eléggé kiemelni ezt az alapvető igazságot és minden alkalomból arra utalnak, hogy az Úr, aki teremtette az emberiséget és az ősvétek elkövetése után megígérte a megváltást, aki kiválasztott népével szövetséget kötött és azt hűségesen, a nép ingadozó és hűtlen magatartása ellenére is betartotta, szent a legfelfokozottabb értelemben, a Szentek Szentje, minden életszentség kiindulópontja és végkicsendülése.

Ezt megállapítani, kimondani, himnuszba foglalva beleénekelni a világba, hogy arra a századok felfigyelenek és adjanak választ, erre elsősorban a Szentszűz volt hivatva, akiben az Isten kegyelme minden gazdagságot felhalmozott és aki különösen kifejlett érzékkel

bírt mindaz iránt, ami lelkiségének megfelelt, tehát szent volt.

Ha beleilleszkedünk a Szentszűz lelkiségébe, akkor mi is megértjük, amennyire erre emberi értelem egyáltalán képes, hogy Isten végtelenül szent és lényegesen közelebb jutunk ennek az igazságnak benső, kiemíthetetlenül gazdag jelentőségéhez.

*

Isten végtelenül szent és szentnek lenni a kifejezés abszolút értelmében hozzátartozik az Ő lényéhez.

Józsue könyvében olvassuk (Józs. 24, 19.), hogy az Úr szent és ezt az Úr maga is kijelenti, midőn felszólít, hogy szentek legyünk, mert Ő is szent. (3 Móz. 11, 44.)

Izaiás, az ószövetség evangélistája pedig hallotta látomásában, hogy az angyali seregek szentnek dicsőítették az Urat és úgy szolgáltak neki (Iz. 6, 3.) és a Krónikák könyvében olvassuk, hogy az Úr neve szent (1 Krón. 16, 35.) és ezért kívánja Izaiás, hogy az Úr nevét dicsőítsük. (Iz. 24, 15.)

A kinyilatkoztatás tehát igazat ad a Szentszűznek és megtanít arra az igazságra, hogy szentnek lenni az Isten lényegéhez tartozik.

Szent az Atya az ő lényegében, minden szentségnek eszményképe, forrása és végcélja. Mindenek felett áll abszolút tökéletességében, melyet teremtmény távolról sem közelíthet meg s amelynek minden emberi tökéletesség csak árnyképe.

Szent az Ige az ő lényegében, mert egy-Isten az Atyával. Benne személyesült meg az örök Isten önismerete, őbenne foglaltatik Isten gondolatvilága, ő az eszménykép, melynek hasonlatosságára teremtett az Úr mindent, ami ő kívülre létezik.

Szent a Lélek az ő lényegében, mint a meg személyesült szeretet, mely az Atyát a Fiúval köti össze. Benne rejlik annak a szeretetnek a fehér izzása, amely Isten cselekedeteinek fő indítóoka.

Szent, végtelenül szent a háromszemélyű egy-Isten, akiben összpontosul mindaz, ami érték, tökéle-

tesség, termékenység, képesség, erő és aminek mindaz, ami ő kívülre létezik, csak parányi képmása. S mint ilyen, inkább csak sejteti, mint magyarázza azt, hogy mit fejezünk ki akkor, amidőn azt mondjuk a Szent-szűz hitével és az ő istenszerető lelkiségével, hogy szent az Úr és végtelenül szent az Ő neve! És ezekben az ihletett pillanatokban érezzük, hogy ez a végtelen élet, amely mindig volt és mindig lesz, amely abszolút és tökéletes, tehát az élet teljességét jelenti.

•

Szent az Isten az ő cselekedeteiben is és tudjuk, hogy azokban tökéletlenségnek, hiánynak, gyarlóságnak, benemfejezettségnek még árnyékát sem találjuk.

Nagy, mindenrekiható benyomást pedig az gyakorol reánk, hogy Isten minden cselekedetében fő indítók a szeretet és az igazság.

Elsősorban szeretet. Ezzel mindenütt találkozunk, ahol Isten cselekedeteiről van szó. Éspedig oly mértékben, hogy ezen indítók nélkül Isten teljesítményei, cselekedetei egyszerűen érthetetlenek lennének és nem találnánk számukra magyarázatot. Bármely szempontból vizsgáljuk is Isten cselekedeteit, vonatkozással úgy az egyénre, mint a közösségre, mindig egy és ugyanazon indítóokra bukkanunk, önzetlen szeretetre, amely a teremtmény javát célozza és akkor is az ő előnyét mozditja elő, ha az ember az összefüggések ismerete hiányában az ellenkezőt tételezi fel. Az idő azonban Istennek ad igazat és az ember, sokszor elég későn, de mégis rájön arra, hogy a megnemértett és félremagyarázott fejlemény mögött Isten legőszintébb szeretete állott.

Igy vagyunk a közösséggel is. Ezt nem kisebb és nem kevésbé megbízható tekintély bizonyítja, mint maga a történelem. Ha a nemzetek és kisebb-nagyobb közösségek történelmét vizsgáljuk, azt a következményt vonhatjuk le, hogy e bonyolult események összességét is Isten felfoghatatlan szeretete hatja át és vezeti a ki-tűzött cél, a kibontakozás megvalósulása felé.

De Isten cselekedeteiben a feltétlen igazság is

megvalósul, mert ez az Úr teljesítményeinek zsinórmértéke. Ennek a tudata is sokszor elmosódik az emberben, aki rendszerint csak a külső, a látszat után ítél és akinek mint teremtménynek nem adatott meg az az áttekintés, amely nélkül nem lehet egy folyamatot és annak kihatását értékelni. Az idő ebben is előbb-utóbb a helyzet reális és tárgyilagos megismeréséhez vezet. Ezáltal végre ráébredünk arra, hogy Isten cselekedetei minden felületes látszat és érthetetlen bonyodalom ellenére is feltétlenül igazságosak. Ez a tudat megerősíti bennünk az Istenbe vetett bizalmat és irányításul szolgál a jövőre vonatkozólag.

Mindez azonban főleg azt bizonyítja, hogy az Úr szent, végtelenül szent cselekedeteiben, mert ezeknek indítóoka a legönzetlenebb szeretet és alaptörvénye a legtárgyilagosabb igazság.

•

Isten föltétlen szentsége azokban is megnyilvánul, akik teljes odaadással az Ő útját járják. Ezeket szenteknek nevezzük.

A szentek — ezt feltétlenül szem előtt kell tartanunk — Isten tökéletes követői. Emberek, mint mi, akiknek éppúgy meg kellett küzdeniök az emberi gyarlósággal, mint bárki másnak. Tőlünk, Krisztus kisméretű, szűkkeblű és mindennapi követőitől csak annyiban különböznek, amennyiben tökéletes odaadással és áldozatkészséggel működtek együtt az emberi kialakulást irányító isteni kegyelemmel, amelyet ezáltal csak fokoztak és elmélyítettek. A kegyelemmel való együttműködésük által sikerült nekik aláfojtani és ártalmatlanná tenni a rosszat. Ugyanez alapon tovább működtek és így alakították ki magukban teljes összhangban egyéniségükkel a Krisztushoz való hasonlatosságot, az emberi élet célját.

Öbennük tehát Isten bennünk folytatott élete ragyog fel tökéletes szépségében, a különböző egyéniségeknek megfelelő, mindig más és új formában.

Ha ezeket az élő formákat, Isten élete különböző

megnyilvánulásait közelebbről vizsgáljuk, arra is rájövünk, hogy az Isten mennyire szent az Ő követőiben.

Mert a szentek végtelenül fölötte állanak mindannak az emberi gyarlóságnak és torzképszerűségnek, melyhez a mindennapi élet annyira hozzászoktatott, hogy azt természetesnek tartjuk és észre sem vesszük.

Felette állnak minden gyarlóságnak jellemalakításuk, egyéniségük által, amely egyedülálló, minden szempontból annyira tökéletes és emberfeletti teljesítmény, hogy még a szkeptikus világ is hódolattal kénytelen előtte meghajolni és mint olyant elismerni.

Felette állanak minden gyarlóságnak cselekedeteikben is és oly teljesítményeket állítanak bele a történelem folyásába, amelyek sokszor századokra gyakorolnak átalakító és nemesítő befolyást úgy szociális, mint etikai szempontból. A világ ezt is kénytelen elismerni és ilyen esetben csodálkozva keresi e „rejtély” kulcsát.

Felette állanak és mégis teljes realizmussal bekapcsolódnak a mindennapi életbe, hogy merő jelenlétük által megszenteljék és teljesítményükkel megtermékenyítsék. Benne állanak és érintetlenek, mint a nap-sugár, mely a legelhanyagoltabb oduba is behatol, hogy világosságot és meleget hozzon a nélkül azonban, hogy az ott lévő por beszennyezné.

A világ tanácstalanul áll e jelenség előtt s mint-hogy a rejtélyhez nem találja a kulcsot, mert azt már rég eldobta, megoldatlanul hagyja a kérdést és fejcsoválva tér felette napirendre.

Mi azonban tovább látunk, mélyebbre pillantunk és e tüneményes jelenségekben, amelyek minden korszakra és nemzetre csak áldást hoznak, meglátjuk az Isten emberalakító és átalakító keze nyomait. Hálás szívvel ismerjük el, hogy Isten, aki ezért a bámulatos alkotásért, emberbe, szívbe, húsba, lélekbe vésett örök remekműért felelős, végtelenül szent. Szent követőiben, a szentekben is, akik e megközelíthetetlen élet-szentség ragyogó, a kultúrák lelkéből minden homályt és sötétséget száműző fényes árnyékai.

•

Nagy dolgokat cselekedett az Úr a Szentszúzzal és ezáltal is bebizonyította hatalmát és kinyilatkoztatta lényege szentségét.

A Szentszűz éleslátását e valóság nem kerüli el, sőt oly mély benyomást gyakorol reá, hogy énekével, himnuszával dicsőíti meg ezt a Hatalmast, kinek Neve szent és akinek egyszülött Fia Benne testesült meg, hogy megváltsa a világot és megismertesse vele a végtelen Istent.

„Et misericordia ejus
a progenie in progenies
timentibus eum.”

„Irgalmassága firól-fira száll
Öt féltő
Minden nemzedékeken.”

Az irgalom előfeltétele

Az új idő, a beteljesülés korszaka küszöbén áll a Szentszűz, midőn a „Magnificat”-ot énekli, onnan visszanéz a múltba és előretekint a jövőbe.

Bárhová fordul, s bármerre fürkészi kutató pillantása a múltat, a jelent és a jövőt, mindenütt Isten végtelen irgalma legkülönbözőbb megnyilvánulásait szemléli és azt az irgalmat látja teljes nagyságában kibontakozni, mely jótéteményeivel ki nem érdemelt kegyelemként árasztja el a világot.

A Szentszűz lelke minden iránt érzékeny, ami Isten lényegét, tulajdonságait és cselekedeteit illeti. S hálával őriz meg minden kinyilatkoztatást, amely közelebb, még közelebb hozza őt az Úrhoz. Minél jobban alakul ki benne az isteni irgalom ismerete, minél mélyebben hatol bele e titokzatos világba, annál gazdagabbak a nyert benyomások, világosabbak a fogalmak és annál elevenebb a szeretettől átizzott hála, amely elönti és magával ragadja nemes lelkiségét.

A „megváltás bölcsődala”, a „Magnificat”, fennen idézett szavai e benyomások fakasztotta feszültségből pattantak ki, mint a Szentszűz benső tűzének gyújtó szikrái. Ezeken nemcsak lelke, benső világa szépségét ismerjük meg, hanem azt az isteni irgalmat is, amely e páratlan szikrázást kipattantotta.

**„A haldokló Krisztus sebei a lójdalmas Anya
lelkében véreznek tovább.”**

Szent Bernát után.

Feldmann: Találkozás.

1. Az isteni irgalom

Szent Pál Istent az irgalmasság atyjának nevezi (II Kor. 1, 3.), míg Mózes második könyvében azt olvasuk, hogy Isten irgalmas és jóságos (II Móz. 34, 6.), amit a Zsoltáros azzal egészít ki, hogy az irgalmasságból fakadó bűnbocsánatra utal (77. zsolt. 38.), míg más-helyütt Isten irgalmához menekül irgalomért. (50. zsolt. 3.)

A kinyilatkoztatás szent könyvei ilyen és hasonló kijelentésekben ugyancsak bővelkednek, ami Isten irgalmasságáról tesz tanúságot egyrészt, másrészt pedig bizonyítja, hogy a Szentszűz csak a Lélek sugallatának engedett, midőn énekében Isten fennkölt tulajdonságát magasztalta.

S helyesen cselekedett, mert az isteni irgalom csodálatraméltó és a bűnös emberiség, aki jótéteményeit élvezi, sohasem telhet be a hálás szívből fakadó dicsérettel.

*

Isten irgalma, ahogy a Szentszűz látja a „Magnificat” fennkölt pillanatában, elsősorban nagy és örök, amit egyébként a kinyilatkoztatás szent könyvei is hangsúlyoznak.

A Királyok második könyvében a Szentlélek Isten nagy irgalmáról beszél (II Kir. 24, 14.) és ehhez a Krónikák könyvének szerzője hozzáfűzi, hogy ez az irgalom örök. (I Krón. 16, 34; II Krón. 5, 13.) Ezt még jobban kidomborítja a Bölcsesség könyvének mondása, amely szerint Isten mindent irgalmának megfelelően kormányoz. (Bölcs. 15, 1.)

A Szentírás e kijelentései segítségével lényegesen közelebb jutunk az isteni irgalom fogalmához és főleg az tűnik fel előttünk, hogy itt a végtelen nagysággal állunk szemben, éspedig az örökkévaló értelmében. Ami annyit jelent, hogy az isteni irgalom kimeríthetetlen, nem apad el akkor sem, sőt éppen akkor kapcsolódik bele az ember életébe, mikor már minden más forrás elszáradt, és emberileg szólva, a megoldhatatlan, a kivezető út nélküli helyzettel állunk szembe és erkölcsi

értelemben megbocsáthatatlan, jóvátehetetlen dolgokról van szó. Az isteni irgalom oly végtelenül nagy, hogy a bűnbocsánat által még a legreménytelenebb helyzetből is kiszabadít. A bűn, a bukás, a helyes úttól való eltérés okozta lehetetlen helyzeteket az Úr egyszerűen úgy menti meg és hozza rendbe, hogy megbocsátja a bűnt s alkalmat ad a jóvátételre. Ezt a történelem minden kételyen kívül álló bizonyossága szerint akkor is megteszi, mikor tényleg a legnagyobb elvetemültséget kell jóvátenni. Ilyenkor nem kíván egyebet, mint-hogy belássuk a cselekedet rosszságát, őszinte szívvel bocsánatot kérjünk s komolyan javulást ígérjünk.

Aki tisztában van azzal, hogy mi a bűn, mennyire sérti Isten felségét és mily néven nem nevezhető hálátlanságot jelent, az megérti, hogy itt tényleg végtelen bocsánatrakész szeretetről van szó és egyáltalán nem találja túlzásnak, ha a Szentírás Isten irgalmát nagy-nak és kimeríthetetlennek nevezi.

S ez az irgalom örök: mindig volt és lesz addig, amíg a teremtmények Isten megbocsátó szeretetére szorulnak. Örök, mert hozzátartozik Isten lényegéhez, és pedig oly mértékben, hogy mi gyarló emberek nem tudjuk Istent az Ő korlátlan irgalmassága nélkül elgondolni.

•

A tökéletesség kedvéért meg kell még említeni, hogy Isten irgalma az ember újjászületését jelenti. Erre Szent Péter apostol figyelmeztet első levelében és szavai (I Pét. 1, 3.) nemcsak arra vonatkoznak, hogy a megváltás kegyelme révén, Krisztus feltámadása által, ami egyébként az isteni irgalom műve, újjászületünk, hanem arra is, hogy ugyanaz az isteni irgalom vezet az újjászületéshez, valahányszor arra szükségünk van.

Szükségünk pedig mindannyiszor van, valahányszor a bűn Istennel való kapcsolatunkat megszakította és így a természetfeletti, kegyelmi élet értelmében lelkünk halálát okozta. Minden ily esetben azáltal kell újjászületnünk, hogy a szentségi bűnbocsánat által helyre-

állítjuk a megszakadt kegyelmi kapcsolatot és ismét természetfeletti életet élünk.

Ezen újjászületést, a kegyelem feléledését, az újból való elindulást csakis Isten végtelen irgalmának köszönhetjük, amely mindenáron üdvösségünket akarja és nem veszi számba gyarlóságunkat, számtalan visszaesésünket, hanem újból és újból alkalmat ad arra, hogy megmentjük lelkünket.

Isten irgalma a lélek megmentésében is segítségünkre van. Ezen igazságot az isteni kinyilatkoztatás a Bölcsesség könyvében fejezte ki plasztikusan, ahol a segítségünkre siető isteni irgalomnak tulajdonítja a biztos lelki értelemben vett halál elől való menekvést. (Bölcs. 16, 10.)

Segítségünkre van, amennyiben bőven gondoskodik a bűntől való mentességhez szükséges kegyelemről és megadja a krisztusi életalakításhoz nélkülözhetetlen erőt.

Segítségünkre van azonban annyiban is, hogy nem szűnik meg oly önzetlen lelkeket támasztani, akik az isteni irgalom hívására igennel felelnek és egész életüket, minden erejüket a lelkek megmentésének és a megmentettek vezetésének szentelik. Ezek apostoli lelkek; ilyenek mindig voltak és lesznek az Egyházban és ezek az isteni irgalom emberi eszközei. Őket használja fel Isten, ha a lelkek megmentéséről, megóvásáról és megszenteléséről van szó és ezáltal megmenti, megóvjá és megszenteli őket is, mert Aranyszájú Szent János híres mondása szerint az, aki csak egy lelket is mentett meg, saját lelkének biztosította az örök üdvösséget.¹ Ami pedig azt bizonyítja, hogy Isten irgalma végtelen nagy súlyt fektet egyetlen lélek üdvözülésére és minden nemes eszközt e szent célnak állítja szolgálatába.

Isten határtalan irgalmának leghathatósabb eszköze és előmozdítója azonban maga az Úr szolgálóleánya, a Szentszűz, akit a keresztény közösség teljes joggal nevez az irgalmasság Anyjának.

¹ Animam salvasti, animam praedestinasti.

A Szentszűz lelketmentő tevékenysége vázolásának köteteket lehetne szentelni és ez a gigantikus munka is csak elenyésző részét tudná annak a teljesítménynek elénk tárni, melyet az irgalmasság Anyjának köszönhetünk és amely által oly sok lélek talált vissza, sokszor valóban az utolsó percben, a szerető, az eltévedt gyermekekre tárt karokkal várakozó örök Atyához.

E lélekmentő tevékenység háttére a Szentszűzben tökéletesen kifejlődött ismerete a lélek értékének és jelentőségének. Az Istenanya ott állt a keresztfá tövében és közvetlen szemtanúja volt ama rettenetes kínszenvedésnek, melynek árán Krisztus megváltotta a világot és tudta, hogy Szent Pál mire céloz, midőn arra emlékeztet, hogy nagy áron vett meg minket Krisztus. (I Kor. 6, 20.) Ő és ez érthető, nem akarja, hogy a Krisztus szent vére árán megváltott lélek elveszen.

De azt is tudja, hogy mit jelent, ha a lélek eltéveszti célját és benne Krisztus megváltó és boldogító szándéka meghíusul. Anyai szíve túlságosan szereti a lelkeket, semhogy sorsuk iránt közömbös volna. Mint az isteni irgalmasság „ancillá”-ja, szolgálóleánya, kegyelemközvetítésével még a legutolsó percben is beleszól életükbe, úgyhogy az eltévedettek általában neki köszönhetik, ha sikerül a legrettenetesebbet elkerülni és megmenekülni az örök kárhozattól.

•

Isten irgalma valóban csodát művel és mi ennek köszönhetjük megváltásunkat és megszentelésünket, a kegyelmi életre való újjászületésünket.

2. Nemzedékről-nemzedékre

Énekében a Szentszűz különösen azt hangoztatja, hogy Isten irgalma nincs sem időhöz, sem korlátokhoz kötve, hanem nemzedékről-nemzedékre száll és a megbocsátó szeretet valóban isteni gesztusában ölel magához minden nemzedéket.

Ez már lényegesen több, mint amihez az ószö-

vetség hozzászokott, melyben a bocsánat szimbolikus, csak az eljövendő Megváltó bűnbocsátó hatalmát jelképező cselekedet elsősorban a kiválasztott népre szorítkozott és annak életében is legtöbbször bizonyos időponthoz volt kötve.

Itt, a Szentszűz énekében már teljes tökéletes-ségében és egész kibontakozásában ragyog fel az isteni irgalom, amely jóváteszi a bűn általános kiterjedése okozta roppant károkat, ellensúlyozza a bűnben lappangó veszélyt és a közösséget, a misztikus Krisztustet megóvjva e romlástól, amennyiben a bűn által elhalt tagjait a kegyelemben való újjászületéshez vezeti.

•

Nemzedékről-nemzedékre száll Isten irgalma, mint a korlátlan szeretetének szent öröksége és a keresztra dicső, megváltást közvetítő fényes árnyéka, amely mindenkit, még a legeltávolodottabb egyént, korszakot és nemzetet is elér, hogy az isteni irgalom kegyelmében részesítse.

Erre az általánosságra, minden nemzedékre való kiterjedésre feltétlen szükség van, mert a bűn, a romlás, a tiltott fa alól diadalútra indult és káprázatos csábításával, szenvedélyes erőszakosságával, minden eszközt felhasználó sátáni hozzáértésével játszva nyerte meg a hiszékeny emberiség legkülönbözőbb nemzedégeit. Általánosan elterjedt és minden nemzedékben, korszakban és egyénben leírhatatlan rombolási folyamatot indított meg. A bűn diadalútjának és a nyomában fakadó hervadásnak hosszú, fordulatokban bővelkedő, szomorú története van. Az ebben jártasok tudják, hogy minden elvész, ha Isten végtelen irgalma nem lép közbe és nem teszi jóvá azt, amit a bűn vétett Isten és a halhatatlan emberi lélek ellen.

Az isteni irgalom is elindult megváltó útjára. A történelemben lépésről-lépésre követhetjük ragyogóan csillogó nyomait. Útjába ejtett minden nemzetet, korszakot, kultúrát és érintése alatt új életre kelt, ami elfonnyadt és virágbaborult, ami azelőtt csak száraz kőrő volt. A nemzetek felszabadultan lélekzettek fel a

megváltó irgalom tiszta levegőjében, a túlfinomultságukban elkorcsosult kultúrák új életerőre kaptak és oly egyéniségekkel, teljesítményekkel, alakításokkal lepték meg a világot, melyek egyedülállóak a történelemben.

Az isteni irgalom benépesítette azt a meredek és magasba ívelő utat, amelyet Krisztus jár és az ő követői. A megváltottak diadaléneke mindenütt betöltötte a levegőt és elnémította a bűn ízléstelen és kihívó lármáját. Azoknak a száma, akik Krisztustól tanulták az életalakítás fennkölt művészetét és azt lendülettel gyakorolták, napról-napra növekedett és amíg a bűn helyenként frivol ünnepeit ülte, a Krisztus irgalmában megtisztultak a templomok, kolostorok, a lelki visszavonultság áhítatos magányában engesztelték imaáldozattal az örök Istent.

Az irgalom, a bűnbocsátó szeretet győzött. És jóvátette a bűn rombolását azáltal, hogy nem vont korlátokat, nem merült ki, hanem kiterjedt mindenre, mindenkire és, ahogy a Szentszűz énekében előre látta, nemzedékről-nemzedékre szállt mint megváltó áradat, melynek hullámveréséből csak teljesen megtisztulva lehet kikerülni.

•

Jellemző az isteni irgalmasság végtelen kihatására a körülmény, hogy teljes eredménnyel ellensúlyozza a bűnben rejlő veszélyt, amelyet sohasem lehet eléggé komolyan venni.

Ez egyszersmind annak magyarázata, hogy az isteni irgalom a szó legkomolyabb értelmében küzd a bűn veszélyétől környékezett lelkekért és kész még a többszöri gyarló bűnbe való visszaesés esetében is segíteni.

Háttére ezen irgalomteljes magatartásnak a bűnben rejlő veszély, melyet csak komoly küzdelem árán lehet ártalmatlanná tenni és amely esetleges visszaeséseket nem zár ki.

E valóság elsősorban az egyének életében tapasztalható. A bűn vonzóereje, befolyása, sátáni hatalma

sokszor oly nagy, hogy tőle egyesek csakis többé-kevésbbé hosszadalmas bukdácsolások, értem alatta az elindulás és visszaesés egymásutánját, tehát fájdalmas, a sok bukás miatt megszegyenítő és alázatosságra nevelő kemény küzdelem árán tudnak szabadulni.

E küzdelmet, álljon az bármennyire is a gyarlóság jegyében, az isteni irgalom azáltal irányítja, hogy újból és újból megbocsát, feleleveníti az erősítő, alátámasztó és megszentelő kegyelmet, amely minden újjászületés után erősebben hat, míg eléri célját és a küzdő embert annyira megszilárdítja, hogy végre képes lesz ellenállni és a bűn gyászos befolyását megtörni.

Természetesen nem szabad elfelednünk, hogy a küzdelemben, melyet Isten irgalma együtt küzd a bukdácsoló emberrel, a Szentszűz, mint az irgalmasság Anyja, nagy szerepet játszik és közvetítése által annál nagyobb kegyelemről gondoskodik, minél gyengébb ellenálló-képességet talál az emberben.

Az isteni irgalomnak, mely velünk együtt küzd az élet kemény küzdelmeit és így valóban mindenre és mindenkire kiterjed, köszönhetjük, hogy a bűnben rejlő veszély ereje megtörik, lelkünk bilincseitől megszabadul és minden képességét teljes erővel a kegyelemmel való együttműködésnek és a benső kibontakozásnak szentelheti.

A Szentszűz éneke tehát arra az igazságra is megtanít, hogy az isteni irgalom, melyben annyi az anyai puhaság és az éltető meleg, tulajdonképpen kemény szírt, melynek acélos ellenállóképességén megtörik a bűn viharos hullámverése és porrá zúzódik csábító, félelmetes hatalma.

•

Nemzedékről-nemzedékre száll ez az irgalom azért is, hogy az egyének, a tagok megmentése által megóvja a romlástól az összességet, a misztikus Krisztus-testet.

A misztikus Krisztus-test, melyben a Megváltó tovább él a földön, mint tudjuk, a keresztény közösség, a minden fajt és nemzetet magábafoglaló világegyház.

E test egyes tagjai mi, az egyének vagyunk. A bűn csábító hatalma az egyént környékezi és kísérti azért, hogy kiszakítsa az élő Krisztus-testből, romlásba taszítsa és ezáltal a Krisztus-testet, melyet a pokol hatalmas-sága — és van is miért — szenvedélyesen gyűlöl, érzékenyen megkárosítsa.

Isten végtelen szeretettel örködik egyszülött Fia élete földi megnyilvánulása, a misztikus Krisztus-test épsége felett és e célra eszközként használja az emberi lélek iránt tanúsított irgalmát. Ennek következtében mindenegy tag épségeért, a halhatatlan lélek üdvös-ségeért egyszülött Fia misztikus teste és a lélek iránt való örök szeretetből kegyelemteljes küzdelmet folytat, amennyiben az emberi szabadakaratot, mert csakis ettől függ a döntés, ellenállóképessé teszi a bűn vakító és kározos befolyása ellen.

A Szentszűz itt sem hiányzik. Nem hiányozhatik, mert a misztikus Krisztus-testről van szó, melynek Ő, az Istenszülő, a legszorosabb lelki és kegyelmi érte-lemben anyja. A Krisztus-test épsége tehát szíven fek-szik. Az isteni irgalom „ancillá”-ja teljesíti is küldeté-sét és kegyelemkövetítése által mint „mediatrix gratia-rum” örködik a misztikus Krisztus-test, a nagy keresz-tény közösség épsége felett.

•

Nemzedékről-nemzedékre száll Isten végtelen irgalma, mint a Szentszűz a „Magnificat”-ban mondja, és általános, nemzeteket és korszakokat felölelő meg-váltó és megtisztító új életre képesítő kihatásában nem ismer kivételt.

Megtöri a bűnben rejlő veszélyt, megóvjá a misz-tikus Krisztus-testet s győzelemre vezet mindenkit, aki benne bíz.

3. Az istenfélelem

Az isteni irgalom megindítói mindig az istenfélők, akik elsőként részesülnek e kegyelemben. De ők annak is okozói, hogy Isten azokkal is irgalmas, akik semmit sem tettek, hogy ezt kiérdemeljék.

Ezen állítás igazságát, eltekintve attól, amit a Szentszűz a „Magnificat”-ban énekel, maga az isteni kinyilatkoztatás megfelelő tényekkel bizonyítja. S hogy csak egyet említsek, gondoljunk Sodoma, a bűnös város esetére. Az Úr még ezzel a várossal is irgalmas lett volna egypár igaz, tehát kisszámú istenfélő lélek kedvéért. De ilyen az egész városban nem akadt. (I Móz. 18, 20—33.)

Az istenfélelemnek tehát nagy jelentősége és beláthatatlan kihatása van. A Szentszűz énekében e valóság megismerésére tanít. Részünkről nem lehetünk eléggé hálásak, hogy ezen igazságot a „Magnificat” világosságában megismerhetjük és abból levonhatjuk a következményeket.

Ehhez azonban elsősorban az istenfélelem lényegének ismerete szükséges, hogy annak alapján megtaláljuk a kapcsolatot Isten irgalma és az istenfélő ember lelkisége között.

•

Az istenfélelem elsősorban a szuverén isteni hatalom feltétlen elismerése. Az istenfélő lélek ezt oly szentnek, felségesnek és érinthetetlennek látja, — ami által egyébként azt bizonyítja, hogy helyes istenfogalomra alapozza életét — hogy e méltóságot bármi által is megbántani megvetendő cselekménynek, tehát bűnnek tartja.

Ettől fél és ezt nevezzük istenfélelemnek. Ami azonban nem jelent annyit, hogy e sértett hatalom rendkívüli mértékben határos megtorló ereje lebeg szeme előtt s tölti el rettegéssel! Nem! A valódi istenfélelem, amelyről a Szentszűz énekel, túlságosan nemes és magasabb szempontból indul ki.

Az istenfélelem elismeri, tiszteli és szereti az Úr imádásra méltó hatalmát.

Mindenekelőtt tiszteli, és pedig az imádás legkomolyabb értelmében. Ez a tisztelet oly mély gyökeret ver benne, hogy rettegve fél mindattól, ami valami módon megsérthetné a végtelenül szent Istent. Nem szolgálai, gyáva érzelem ez, hanem az őszinte, tettek-

ben megnyilvánuló tisztelet legszebb megnyilvánulása.

Az istenfélő lélekben a tisztelet kiindulópontja és alapja az odaadásteljes szeretetnek, amely ennek leg-tökéletesebb felfokozása és beteljesülése. E szeretet rettegvé fél mindentől, ami elhalványíthatná ragyogását, csökkenthetné odaadásban gazdag Istenhez simulását és elfordíthatná tőle azáltal, hogy megsérti az isteni méltóságot. Az istenfélelem arra készítet, hogy kerüljük a bűnt, nem azért, mert Isten büntető kezétől rette-günk, hanem mert túl őszintén szeretjük, semhogy képe-sek volnánk őt hűtlen törvényszegésünk által meg-bántani.

Az istenfélő lélek elismeri az Úr végtelen hatal-mát és ebből fejlődik ki az a tiszteleten alapuló szere-tet, melynek következtében semmitől sem retteg annyira, mint a bűntől. Ez az a félelem, amely oly sajátságos módon jellemzi beállítását.

•

Hozzájárul ehhez még az a körülmény is, hogy az istenfélő lélek tökéletes fogalmat alkot magának Isten abszolút igazságosságáról és annak megfelelően alakítja magatartását.

Tudja Istenről, hogy „szereti az igazságot és gyűlöl minden igazságtalanságot” (Zsid. 1, 9.) és hogy „az ő ítélete igazságos” (Ján. 5, 30.), éspedig oly mér-tékben, melyet felülmúlni nem lehet.

Ennek következtében annak is teljes öntudatára ébredt, hogy az isteni igazságosság, amely mindenkinek érdeme szerint megadja a magáét, minden emberi re-ménység erkölcsi alapja. Reméljük az örök boldogsá-got, és annak keretein belül küzdelmünk, szenvedésünk, önfeláldozásunk, hűségünk, odaadásunk, szeretetünk és állhatatosságunk örök, minden elképzelést messze túl-haladó megjutalmazását és ezen isteni igazság világos-ságában a hit teljes biztonságával tudjuk, hogy nem remélünk hiába. (Fil. 1, 20.)

Tisztában vagyunk tehát azzal, hogy Isten igaz-ságossága mit jelent számunkra, de azzal is, hogy mindez mily nagy erkölcsi kötelezettséggel jár. Mert ha Isten

velünk szemben oly végtelenül igazságos magatartást tanúsít, akkor méltányos, hogy mi is — emberileg szólva — igazságosak legyünk Istennel szemben és megadjuk neki azt, ami őt megilleti: feltétlen hódolatunkat, ami imádást és szent törvénye betartásában való tökéletes hűséget, azaz szolgálatot jelent. E több mint magátólértetődő beállítás pedig odafejlődik, hogy semmitől sem félünk annyira, mint attól, ami ezzel a felfogással ellenkezik: a bűntől, a törvényszegéstől, a hűtlenségtől.

Az istenfélő lélek tehát azért fél a bűntől és kerüli a rosszat, mert benne az igazságosság érzéke teljesen kifejlődött és nem akar igazságtalan lenni Istennel szemben, kinek abszolút és megbízható igazságossága képezi élete alapvető reménységét.

*

A bűntől való félelemnek, amely minden istenfélő lelket jellemez, van még egy mindent betetőző indítóoka és ez az isteni jószág helyes felismerése.

Az istenfélő lélek nagyon jól tudja, hogy csak az Isten jó (Mt. 19, 17.) és hogy mily nagy az ő jósága teljessége (30. zsolt. 20.), mert ennek megnyilatkozásával és bizonyítékával az életben mindenütt találkozik. Minél kiterjedtebb az ember tapasztalata és minél érettebb lelkisége, annál tökéletesebben alakul ki benne a határt nem ismerő isteni jószág a valóságnak mindinkább megfelelő képe.

Magától értetődik, hogy e tudat sem marad komoly erkölcsi kölcsönhatás nélkül. Nem lehet az Isten jóságát megismerni a nélkül, hogy fel ne fakadna bennünk a vágy ezt annyiban meghálálni, amennyiben kegyelme segítségével mi is a lehető legtökéletesebb és kifejtettebb erkölcsi jóságra törekszünk. Ehhez főkövetelmény: kerülni a bűnt és vele mindazt, ami az isteni Jóságot megbánthatná.

Az istenfélő lélek szemében a legmegvetendőbb elvetemültségnek számít Istent, kinek jósága mindent felülmúl és mindenkit megelőz, a bűn által megbántani. Ez az oka annak, hogy az istenfélő ember semmi-

től sem fél annyira, mint a bűntől, az isteni jóság hálátlan megsértésétől.

A mondottak után nem nehéz megtalálni az összefüggést az istenfélelem és az isteni irgalom között.

Az istenfélő lélek minden szempontból az Úr kedvence. Ezt azzal érdemelte ki, hogy helyes fogalmat alkotott magának Isten hatalmáról, igazságosságáról és jóságáról. Mindebből levonta a következményeket. Életét megfelelően alakította és teljes tökéletességgel eltávolította útjából az akadályt, a bűnt, úgyhogy a legeszményibb módon tudott hozzásimulni az Istenhez, kinek közvetlen közelében éli életét.

Az Úrhoz tehát végtelenül közel áll az istenfélő lélek és különös, kitüntető szeretete tárgya. Ennek következtében az Úr nemcsak övele, mint kedveltjével érzeti irgalmából fakadó szeretetét, de mindazokkal is, akik megteremtették vele a kapcsolatot, valamely közösség által hozzátartoznak, vagy akikért ő, mint az említett szomorú példában Ábrahám, közbenjáró szavát emeli fel és az isteni irgalmassághoz esdekel könyörületért.

•

Legszebb bizonyítéka a mondottaknak a Szent-szűz, aki az istenfélő lélek eszményképe és akiben az istenfélelem, e szeretetteljes tisztelet és a bűntől való feltétlen, megalkuvást nem ismerő elfordulás a legtökéletesebben valósult meg.

Midőn a Szentszűz a „Magnificat” e remekszép versét énekelte, nemcsak azokat látta lelki szemei előtt elvonulni, akik mint istenfélő lelkek önmagukon tapasztalták az Úr irgalmának kegyelembőséget, hanem önnön-magára is gondolt és hálával emlékezett meg, hogy az Úr elismerte a Benne megvalósult istenfélelmet és annak minden mértékét messze felülmúlva a Reá halmozott kiváltságok egyedülálló összességét adta jutalmul.

Ahítatteljes csodálattal állunk a Szentszűz fennkölt egyénisége előtt és hálás szívvel szemléljük, hogy „mily tisztelettel övezi a Király (az Úr) azt, akit meg akar dicsőíteni”. (Ésth. 6, 11.)

„Fecit potentiam in
brachio suo:
dispersit superbos
mente cordis sui.”

„Karja hatalmas dolgokat cselekszik;
szétszórja mind,
kik szívük dagályában
fönnen hordozzák fejüket.”

A hatalom két véglete

Az éneklő Szűz lelki szemei előtt új jelenetek vonulnak el színes változatosságban: a világtörténelem felemeli a fátyolt és rámutat arra a bámulatos titokra, amely mindazok előtt örök rejtély marad, akik nem a Szentszűz tiszta és tárgyilagosságában mélyreható pillantásával szemlélik a történelmet.

A Szentszűz előtt nem hiába vonul fel a századok díszes és fordulatokban gazdag menete. Ő, a Szentlélek neveltje, minden zökkenés és hosszadalmas keresés nélkül megtalálja az összefüggéseket és áttekinthető képbe tömöríti a látottakat.

Magának a képnek alapeszméje a hatalom két véglete: az isteni mindenhatóság és annak gyenge, sokszor eltorzult visszfénye az emberben.

A képen megrögzített mozgalom nem egyéb, mint az isteni hatalom feltétlen érvényesülése, amelyben még legsikerteljesebb emberi méltóságnak is csak az eszköz szolgálai és alárendelt szerepe jut.

A Szentszűz ezen igazságot világosan ismeri fel és tisztában van messzemenő erkölcsi kihatásával. S miután ezek felbecsülhetetlenül nagyok, úgy kiterjedésükben mint fontosságukban, nem átalja, sőt szükséges-

nek tartja az isteni mindenhatóság dicső szerepét és az emberi hatalom szolgálai alárendeltségét a „Magnificat”-ban megénekelni és rámutatni az isteni hatalom megnyilvánulására, az emberi hatalom kinövéseire és az ebből fakadó következményekre.

1. Az isteni hatalom megnyilvánulása

Aki a világtörténelem folyását figyeli, nem mindig ébred tudatára annak, hogy úgy az egyes korszakokban, mint azok logikus összefüggésében mindig az Isten kormányzó hatalma érvényesül.

Oka ennek a végtelen sok ellentmondás, jobban mondva az Isten akaratával ellentétes emberi akarás érvényesülése, ami, legalább is látszólag, az emberi hatalom korlátlanóságát bizonyítja.

Ezekben az ellentmondásokban, melyek a világtörténelem folyását irányítják, minden század, a mi korszakunk is, feltétlenül gazdag, éspedig oly mértékben, hogy a felületes szemlélő hiába keresi az isteni irányítást és az Úr kormányzó hatalma megnyilvánulását, melynek elismerésére az isteni kinyilatkoztatás nyomában fakadó hit tanítja meg a keresztény lelket.

Itt azonban rögtön le kell szögezni, hogy így csak a felületes szemlélő látja a világtörténelmet. Aki a Szentszűz éleslátásával vizsgálja a dolgokat, rögtön átlát a látszat amúgy sem túl sűrű fátyolán és annak tudatára ébred, hogy mindent és mindenkor a kormányzó isteni hatalom irányít, melynek kezenyomát bárhol megtaláljuk.

•

Ahhoz, hogy a kormányzó isteni hatalom nyomait a történelemben megtaláljuk és meggyőződjünk arról, hogy az mennyire érvényesül, szem előtt kell tartani az emberi akarat szabadságot, melyet Isten mint az emberi cselekedet erkölcsi értéke alapját, teljes érinthetetlenségében hagy meg. A végső döntés mindig az emberi akarattól függ és ezt Isten sem nem kényszeríti, sem nem befolyásolja.

Isten teljesen szabadon hagyja az ember akaratát, mert a cselekedetek értéke csakis ettől függ. Éppúgy az érdemszerzés lehetősége. Az Úr olyanokat keres, akik neki szolgálnak, törvényeit megtartják, szent akarata szerint igazodnak, de mindezt nem kényszerből teszik, mintha nem tehetnének másként, hanem azért, mert belátják méltányosságát, tudják, hogy ez a legfőbb erkölcsi törvény és e belátást teljesen szabad elhatározásból követik.

Tipikus példa arra, hogy Isten mennyire nem kényszeríti vagy befolyásolja a szabadakaratot, a gazdag ifjú esete, aki megkérdezte Krisztust, hogy mitévő legyen, ha őt akarja követni. Az Úr válaszolt, de nem befolyásolta elhatározását és az ifjú elszomorodva távozott, mert túlságosan keménynek találta az életet, amelyet Krisztus követése ír elő. (Mt. 19, 16—22.)

A szabadakarat a világtörténelemben is érvényesül úgy a felelős vezetők, mint a tömegek cselekedeteiben.

A felelős vezetők nagyon sokszor, sőt azt mondhatjuk, a legtöbb esetben saját elgondolásuk szerint alakítják kormányzatukat és az eltér, mégpedig nagyon is lényeges dolgokban Isten törvényétől és ellentmond Isten akaratának. A vezetőknek azonkívül rendelkezésükre áll mindazon hatalmi eszköz, amelynek igénybevételével akaratukat érvényesíthetik, úgyhogy a nagy közösségek, az államok és nemzetek élete az ő irányításuknak megfelelően alakul.

Ugyanezt mondhatjuk a tömegek akaratáról is, amely szintén a legkülönbözőbb módon, sokszor, ha például forradalomról van szó, bár véres keretek között, de érvényesül.

Ha ezen eseményeket egyenként szemléljük, azt tapasztaljuk, hogy az isteni elgondolás érvényrejutásáról szó sem lehet, mert az legfeljebb csak lényegtelen körökre szorítkozik és mindig háttérben marad.

Az összefüggések vizsgálata azonban egészen más képet mutat. Isten kormányzó hatalma itt már teljes dicsőségében ragyog fel, mert kivétel nélkül azt tapaszt-

taljuk, hogy az egyes cselekedetek koordinációja és az összefüggések alakulása, amely már sem az egyén, sem a tömeg hatalmától nem függ, mert erre az emberi befolyás éppoly kevésbé terjed ki, mint az égitestek pályafutására, mindig úgy történik, hogy minden a megváltás, tehát a vallás, a természetfeletti lelkiség előnyére válik, a nélkül, hogy ezt az egyes kormányzó vagy cselekvő tényezők akarnák. Sőt, legtöbbször kifejezett szándékuk ellenére.

Bizonyítékul elég arra utalni, hogy Krisztus és Egyháza legfanatikusabb ellenségei azáltal, hogy ellentmondottak Istennek és hatáskörüknek megfelelően többé-kevésbé megbénították az Egyház tevékenységét, csak Krisztus ügyét szolgálták, mert oly lendületet hoztak az egyházi közösségbe, amely nemcsak a károkat tette jóvá, de azonfelül még új értékeket is alakított. Bizonyítja ezt Tertullian világhírű mondása, amelyben a vértanúságot, mint a kereszténység termékenységét üdvözli.¹ Bizonyítja ezt a számtalan véres üldözés, melyből az Egyház ifjabbán és szebben került ki, mint Szent János evangélista az olajkatlanból.²

És nem szabad elfeledni, hogy az egyes, egymástól független cselekedeteket összefüggésükben úgy irányítani, hogy az mindig megfeleljen az emberiség javának és a megváltás céljait szolgálja, oly fölényes mindenhatóságnak bizonyítéka, amely csak Istenben van meg, aki éppen azzal bizonyítja a világtörténelemben megnyilvánuló fennhatóságát, hogy az összefüggésekben jóváteszi azt, amit a szabadjára eresztett, elvakult emberi akarat tett tönkre.

•

Az akaratszabadság az emberben az élet legkomolyabb küzdelmét teszi szükségessé, azt az irgalmatlan harcot, amely a jó és a rossz között folyik le. Minden túlzás nélkül nevezhetjük ezt a plusz és mínusz, az erény és a bűn küzdelmének, melynek kimenetelétől

¹ *Sanguis martyrum, semen christianorum.*

² V. ö. a liturgikus szöveget Szent János vértanúsága ünnepén.

azonban minden úgy függ ez életben, mint az örökkévalóságban.

Az emberi akarat folyton ki van téve azoknak a káros behatásoknak, melyek az eredeti bűn, az ősvétek következményei és mint olyanok Isten akaratára, törvénye és szelleme ellen fordult és minden rendezett életet aláásó szenvedély szolgálatában állanak. Ezek azért befolyásolják oly könnyen az akaratot, mert rendszeresen a jó és az értékes leplébe burkolva lépnek fel és az emberben éppen azokat az ösztönöket izgatják, amelyek — amióta az eredeti bűn következtében felbomlott a benső harmónia — a legveszedelmesebbek.

Tudjuk, hogy az emberi akarat gyakran válik áldozatává az említett befolyásoknak, eltér a helyes iránytól és utakat jár, melyek végkicsendülése az abszolút romlás. Tudjuk azonban azt is, hogy Isten kegyelme, a nélkül, hogy a szabad elhatározást és a végső döntést befolyásolná, alátámasztja az emberi akaratot és megerősíti a jóban, úgyhogy ellenállóképessé válik és cselekedeteiben nem dönt az isteni törvény ellen. Ez azonban nem zárja ki a kisebb vagy nagyobb kilengéseket és így az ember élete nem egyéb, mint folytonos küzdelem az erkölcsi jó megvalósulásáért és az erkölcsi rossz káros kihatásai ellen.

Isten mindenható hatalma ezzel kapcsolatban is fölényesen nyilvánul meg, amennyiben segítő kegyelme által az embert a jóban megerősíti a nélkül, hogy korlátozná szabadságát. Azonkívül úgy irányítja a küzdelem lefolyását, hogy a rossz támadása, a kísértés sohasem múlja felül a megtámadott ellenállóképességét. Tehát ebben az esetben is teljesen az ember elhatározásától függ a harc kimenetele. Az egyes mozzanatok között az összefüggést úgy alakítja, hogy a rossz ellen folytatott küzdelem a küzdő ember számára érdemszerzővé váljék és lényegesen hozzájárul a benső, lelki kibontakozáshoz.

•

Az isteni, abszolút hatalommal való vonatkozás-

ban oly végtelenül jól esik tapasztalnunk, hogy annak hordozója az Úr, célját mindig eléri és terveit még a legádázabb ellentmondás közepette is megvalósítja.

A tapasztalat elsősorban azt bizonyítja, hogy Isten mindig gondoskodik a jó győzelméről. Az egyénekben, akik el akarnak fordulni tőle, a rossz, a végromlás győzhet, éspedig szabadon választott kárukra, mert az Úr senkit sem kényszerít az örök boldogságra. De az összefüggésben, ami az emberiség fejlődését, az üdvözülés és az Isten törvényeinek megfelelő élet lehetőségeit illeti, a jó mindig győzedelmes és az előforduló rossz is, habár közvetve, az örök érték kibontakozását szolgálja.

Ugyane tapasztalat bizonyítja, hogy az emberben a fent vázolt küzdelemmel kapcsolatban a lelkiség ki-fejlődik és mindazok az értékek és tehetségek tökéletesülnek, melyekkel az isteni Gondviselés oly pazar bőséggel halmozta el. Minél keményebben küzd a rossz, a dekadencia, a romlás ellen, annál erősebb, ellenálló-képesebb és elhatározottabb lesz cselekedeteiben, annál fölényesebben alakul ki benne a krisztusi lelkiség, úgyhogy a veszedelmes küzdelem, amelyen átesett, csak javára vált és az isteni hatalom minden emberi csábítás ellenére is teljesen elérte célját.

Ezzel együttjár az is, hogy úgy a rossz, mint annak képviselője, a dekadens ember önmagát semmisíti meg és saját vesztét készíti elő. A történelem ezt úgy a dekadens irányzatokkal, mint azok apostolaival való kapcsolatban oly kézzelfoghatóan bizonyítja, hogy ezáltal minden részletezés feleslegessé válik. Gondoljunk csak azokra a különböző áramlatokra és azok felelős irányítóira, amelyek az utolsó negyven évben játszottak felforgató és káros szerepet. Nagy lendülettel és piaci lármával indultak útnak. Elérték azt a bizonyos magaslatot, amelyet Isten eltűr és miután kiforrták és kitombolták magukat, összeomlottak és a feledés mélységébe temették ugyanazokat, kiket annakidején az ismeretlenség homályából rántottak elő és helyeztek az új áramlat középpontjába. Így megsemmisülésnek

minden korszak gyermekei szemtanúi lehetnek, ami csak arra az örök igazságra figyelmeztet, hogy a rossz, jelentkezzon az bármily formában, a romlás csíráit hordván magában, önmagát ássa alá és így segíti győzelemre a jót és valósítja meg, természetesen csak közvetve, a hatalmas Isten örök terveit.

•

Isten által irányított örök és egyöntetű összefüggésekben csak az Úr hatalmassága, az abszolút hatalom nyilvánul meg.

Azok, akik a történelemben ezen összefüggéseket meglátják, megértik Isten szándékát és egyúttal rájönnek a történelem nagy tartalmára, melyet Szent Pál klasszikus rövidséggel e szavakba foglalt össze: „Azoknak, kik Istent szeretik, minden üdvösségükre válik.” (Róm. 8, 28.)

2. Az emberi hatalom kinövésai

Isten a történelem folyamán már eddig is bebizonyította, hogy Ő az abszolút hatalom. De az ember is megtett mindent, hogy hatalmát megfelelő megvilágításba állítsa és ekkor kiderült, hogy a Szentszűz helyesen látott: az emberi hatalom csak árnyék, a túltengő képzelet virága, szép álmom, melyet azonban keserves ébredés vált fel, mert Az, „kinek karja hatalmas dolgokat cselekszik, szétszórja mindazokat, kik szívük dagályában fönnen hordozzák fejüket”.

A történelem oly feltűnően bizonyítja ezt, hogy itt nem lehet kételkedni. Az emberi hatalomvágy és korlátlan önteltség mindig újból és újból megkísérelte a kormányt magához ragadni és saját elgondolása szerint irányítani az eseményeket. A kísérlet, történelmi mértékkel mérve, sohasem tartott huzamosabb ideig és mindig kudarcot vallott. Az isteni hatalom abszolút fölénye világosan domborodik ki ezen kísérletezések kaotikus háttéréből és örök időkre figyelmezteti az emberiséget, hogy az emberi hatalom csak akkor állja meg a helyét és vezet célhoz, ha mint az isteni hata-

lom küldöttje és eszköze az Úr akarata megvalósulását szolgálja.

Annak pedig, hogy az emberi hatalom ez alap nélkül mindig terméketlennek, sőt romboló kihatásúnak bizonyul, okát magában a hatalomvágy természetében kell keresni, melynek lényeges és irányító tulajdonsága a felfuvalkodott önteltség. Ez hordja magában az emberi hatalom siralmas bukása csíráit.

Az egyik ily kártékony csíra az öntelt feledékenység. A hatalomravágyó ember ugyanis megfélekedzik arról, hogy minden képessége, tehetsége és értéke, melynek alapján hivatottnak érzi magát a hatalom gyakorlására, Istentől származik, neki csak eszközként adatott, hogy kitűzött célját elérje. Mindezzel felelőség jár, mert minél nagyobb a kapott tehetség, annál többet kér számon az Isten és annál inkább elvárja, hogy az ember képességeit az azokat ajándékozó Isten, tehát az isteni akarat szándékainak megfelelően használja fel. Azok, akik a hatalomvágytól elvakítva és tehetségeikre hivatkozva ettől a szándéktól eltérnek, csak azt bizonyítják, hogy megfélekeztek az örök forrásról, melyből merítettek, mielőtt útnak indultak volna és nem méltók arra, hogy céljukat elérjék, ami természetesen a hatalommal való kísérletezések kudarcához vezet.

Ezenkívül elkövetik azt a hibát is, hogy úgy tehetségeik, mint egyéni jelentőségük mértékét túlbecsülik. Sikereik elvakítják őket képességeik tárgyilagos és józan megítélését illetőleg, ami páratlan felfuvalkodottsághoz vezet. Ebből pedig saját egyéniségük túlbecsülése fejlődik ki, ami azt a beképzelt jogot alapozza meg, melyre hivatkoznak, ha tengelyszerepre való hivatottságukat akarják igazolni. E magatartás is kudarchoz vezet, mert alapja nem felel meg a valószínűségnek és úgy az egyénnek, mint teljesítőképességének oly szerepet juttat, mely felülmúlja reális erejét és amelyet Isten erre külön képesítő segítsége nélkül nem tud betölteni. Ezzel azonban nem lehet számolni, mert oly cselekményekről van szó, melyekkel Isten őket

nem bízta meg s a vég így csak balsikerhez és az öntelt hatalomvágy megszégényüléséhez vezet.

Ugyanehhez vezet még egy másik alapeleme az önteltségnek: a beképzelt tengelyszerep. A hatalomvágy áldozatát a középpont felé sodorja és arra kényszeríti, hogy a történés tengelyének tekintse magát, amely körül minden a tengelytől kapott irányítás szerint fordul meg. E magatartás végtelenül hibás, mert minden szempontból csak egy valódi tengely van és ez az Isten, az örök hatalom, az örök cselekvés és az örök kormányzat. Istenen kívül nincs tengely, legfeljebb csak eszköz, melyet szolgálatába fogadott. Mindenki, aki tengely akar lenni, a nélkül, hogy az Úr oly küldetéssel bízta volna meg, amely Isten abszolút tengelyszerepére emlékeztet, oly helyre merészkedik, amelyen nem tud megállni, mert hiányzik belőle az ahhoz szükséges erő. Hogy ez bukáshoz vezet, azt nem kell bizonyítani.

Az emberi hatalomvágy kudarca ezenkívül még a benne rejlő ellentmondásra is visszavezethető. Az emberi önteltség ugyanis annyira elfajul, hogy semmiféle föléje helyezett hatalmat sem ismer el és így Istennel kerül ellentmondásba. Ezeknek úgy természetét, mint sorsát már a világtörténelemből ismerjük és tudjuk, hogy az ilyfajta kísérletezések vége kivétel nélkül a megsemmisülés.

A mondottak alapján világosan látjuk, hogy az emberi hatalomvágy, melynek alapja az önteltség, a romlás csíráit hordja magában és nem vezethet eredményre. Ezen igazság világosságában azt is megértjük, hogy miért semmisíti meg Isten az ellene fordult földi hatalmasokat és hatalmas karjával miért söpri el azokat, akik fennen hordozzák fejüket, mint a Szentszűz a „Magnificat”-ban oly szépen mondja.

A hatalomvágy örültjei tehát mindazzal az értékkel élnek vissza, mellyel őket az isteni hatalmasság kikutintta és az Úr ellen fordítják a fegyvert, amelyet csak azért adott a kezükbe, hogy mint az isteni hata-

lom katonái abban a monumentális küzelemben legyen részük, melyet az Úr örök üdvünkért folytat.

3. Az emberi hatalom sorsa

Az emberi hatalomvágy és a vele kapcsolatos önteltség sorsa feltétlen végzetes, mert mint előbb említettem, magában hordja a romlás csíráit.

A tehetséget, melyet az ember azért kapott, hogy Istennek tökéletesebben szolgáljon, mint veszedelmes fegyvert az Úr ellen fordítja és arra használja fel, hogy saját, Istentől elfordult ambícióit elégitse ki.

E magatartás mindig elvezet az istenakarta úttól.

Az ember, aki saját útjait járja, szükségszerűen eltéved, mert nem követi az isteni irányítást és ön maga, miután az összefüggéseket teljes egészükben mint ember nem láthatja, a kiutat és a megoldást nem találja meg.

De ez a hatalomvággal együttjáró önteltségnek csak az egyik következménye. A másik az, hogy ellentmond Istennek, akinek erre természetesen csak egy válasza van: a fölényes és mindenható ellentmondás, amely, mint a történelem bizonyítja, megsemmisíti a rosszat és győzelemre viszi a jót.

A jó győzelme mindig a hatalomravágyó, öntelt, Istentől elfordult ember megsemmisülését jelenti, azt a szomorú sorsot, melyet oly könnyen elkerülhetett volna.

A hatalomvágy sorsa, amint a Szentszűz éneke is bizonyítja, azoknak a végromlása, „akik szívük dagályában fönnen hordozzák fejüket”. Isten hatalmas karjával „széjjelszórja” őket, a nélkül, hogy hozzájuk nyúlna. Csak elfordul tőlük s megengedi, hogy a hatalomvágytól kergetve saját útjaikon siessenek a romlás felé.

A Szentszűzben, aki mindezt előre látta, megvolt az Isten hatalmáról alkotott helyes fogalom. Magatar-

tását, amely főleg abban állt, hogy Isten hatalmas karjára támaszkodott, mindig e fogalom irányította.

A siker, mint tudjuk, nem maradt el.

A Szentszüz, akivel az Úr hatalmasat cselekedett, végigjárta az istenakarta életutat és így lett „Virgo-potens” — hatalmas Szüz, kinek dicsőségét hálás szívvel hirdeti minden nemzedék, mert hatalmát arra használta fel, hogy segítségére siessen azoknak, kiket isteni Fia a keresztfán váltott meg.

„Deposuit potentes
de sede
et exaltavit humiles.”

„A gőgösöket leveti
székükből
s fölmagasztalja
az alázatost.”

A felmagasztaltatás

A Szentszűz reálisan látja a próféta pillantása előtt kibontakozó életet s az a nagy ellentmondás, amely oly sokszor fordul elő a történelemben, sem kerüli el figyelmét. Ez a földi hatalom és a társadalmi, szociális jelentéktelenségek egymáshoz való viszonya, melyet sokan félreértenek s kevesen látnak helyesen.

A „Magnificat”-ban itt két véglet áll egymással szemben. A jelentőségteljesek, a befolyásosak, a hatalmasak, egyszóval azok, akiknek nevük van és kormányozzák a világot és a jelentéktelenek, kiknek sem nevük, sem befolyásuk nincs és akiknek sorsa itt a földön a legmegsemmisítőbb alárendeltség.

E két véglet viszonylik egymáshoz. A világ materialista felfogása szerint az alárendeltek hivatása a hatalmasságok előtt meghajolni és azoknak feltétlen uralmát minden körülmény között elismerni. A felülrendeltek hivatása pedig ugyane felfogás szerint a hatalmat, a befolyást, a pozíciót védeni, megszilárdítani s a többieket ennek elismerésére kényszeríteni.

A Szentszűz a Szentlélek világosságában meglátta a valóságot és énekében rámutatott arra, hogy e viszony az újszövetségben, a Krisztus által alakított új életben egész másként, a megszokottól eltérően

fejlődik és nagy, a megváltás kegyelemáramlatának megfelelő változást hoz magával.

A változás lényege abban áll, hogy Isten ezeket a hatalmasságokat irgalmatlanul leveti trónjukról, míg az alázatóságokat, a névteleneket felmagasztalja és arra a helyre juttatja, mely őket belső értéküknél fogva megilleti.

Ezáltal új helyzet keletkezik: a hatalmasok el-tűnnek a feledés homályában és azok, akikről a világ-nak a leghalványabb tudomása sem volt, a közfigye-lem világosságába kerülnek, hogy a közösség szemel-tárára feleljenek meg istenadta küldetésüknek.

A Szentszűz, aki énekében erre a páratlanul tanulságos fordulatra is kitér, azáltal is nagy szolgálatot tesz nekünk, hogy megalakítja bennünk a földi hata-lomról és a jelentőségtelenségről való helyes fogalmat és a krisztusi alázatosság értékelésére nevel.

Hogy ezt jobban megértsük és a Szentszűz szándé-kának teljesen megfeleljünk, foglalkoznunk kell úgy a földi hatalom lényegével, mint a jelentéktelenség benső, erkölcsi tartalmával és a kettő között fennálló kapcsolattal.

Csak így leszünk képesek helyes fogalmat alkotni magunknak arról a hatalomról, amely mindig meg-állja a helyét, mert az isteni mindenhatóság árnyéka és arról a jelentéktelenségről, mely csak azért az, mert minden jelentősége a bensőben féltékenyen meg-őrzött, fel nem tűnő gazdagságban rejlik.

1. Az uralkodó hatalom

Csak egy hatalom érdemli meg ezt a nevet, és-pedig az, amely isteni küldetésen alapszik és mint ilyen Isten uralkodó hatalmának visszfénye.

Hatalom, kormányzó, uralkodó hatalom a szó abszolút értelmében csak egy van és ez az Isten kormányzó hatalma. Minden más hatalom csak annyi-ban az, amennyiben Isten akaratának megfelelően része

van e hatalomban és mint annak helyettese, végrehajtó eszköze szerepel.

Minden más hatalom visszaélés és Isten kizárólagos jogainak bitorlása. Erre vonatkozik az, amit a Szentszűz énekében mond, hogy „az Isten a gőgösöket leveti székükről”, azaz ártalmatlanná teszi a bitorolt hatalmat.

Azzal, hogy hogyan és miért semmisíti meg Isten ezeket a hatalmasságokat, már az utolsó fejezetben foglalkoztunk. Itt inkább a valódi, az Isten szándékainak megfelelő hatalomra térünk ki, hogy annak lényegével jobban megismerkedjünk.

*

Az uralkodó hatalom az isteni kormányzó hatalom képmása. Minden hatalom Istentől van és a földi hatalom csak végrehajtója a kormányzó Úrnak.

Végrehajtó szerepéhez hozzátartozik a törvényhozás, melynek alapja az isteni örök törvény.

Az Úr azáltal hozta tudtunkra akarátát, hogy törvényt adott. Tette ezt elsősorban a mi érdekünkben és nem azért, hogy akadályozza cselekvésünk szabadságát. Az előző fejezetben láttuk, hogy mennyire érintetlenül hagyja az Úr az emberi szabadságot és mily okok készítetik erre. E szabadságot törvény által sem bénítja meg, ellenkezőleg, éppen általa helyezi a neki megfelelő útra és mutatja meg neki, hogy mit kell akarnia, hogyan kell cselekednie, ha a teljes benső kibontakozást és általa az örök életcélt akarja elérni. Ezáltal mindazoktól a tévedésektől védi meg, melyek az emberi belátás gyarlóságának következményei és az erkölcsi jóban erősíti meg, mely minden egyéni jellemalakulás alapja. Azáltal, hogy Isten törvényt adott, nagy szolgálatot tett a kibontakozás felé törekvő embernek és bizonyította, hogy őszintén csak erkölcsi és örök javát akarja.

E törvény azonban csak az alapvető irányítást és az erkölcsiség szellemét adja meg. Az isteni hatalom végrehajtó eszközének, a földi, emberi hatalomnak feladata, hogy e törvénynek megfelelően rendezze úgy

az egyéni, mint a közös élet bonyolult folyamatát és arról gondoskodják, hogy az isteni törvény szelleme az élet legparányibb megnyilvánulásaiban is érvényesüljön. A reábízott hatalmat tehát elsősorban a törvényhozás által gyakorolja. Ebből következik, hogy nem saját akaratát érvényesíti és nem saját útjait járja, hanem csak annak engedelmeskedik, kinek helyettese és kinek törvénye uralkodói és kormányzói magatartása zsinórmértéke.

Hatalmát még azáltal is gyakorolja, hogy mint az isteni hatalom végrehajtó eszközének joga van és egyszersmind kötelessége is azokat, kik a törvényszabta úttól eltérnek, az egyedüli helyes útírány betartására és a törvény követelményei megvalósítására kényszeríteni. Azokat, akikkel szemben más módszer már nem alkalmazható, köteles büntetések által jobb belátásra és a törvény tiszteletbentartására bírni. Amit egyébként azért is meg kell tennie, mert ezáltal a törvény tiszteletét erősíti meg a közösségben és elrettentő példát ad azoknak, kiket a törvénszegők magatartása hasonló cselekedetekre csábíthatna.

Ezáltal azt is eléri, hogy a törvény előírásaival a törvényből kiáradó szellem is megvalósul. Ennek nagy fontosságot kell tulajdonítani, mert csak a törvény szelleme, mely úgy a közösség, mint az egyedek gondolkozását irányítja, képes a törvény iránti hűségre nevelni és azt a biztosítékot nyújtani, hogy a törvény követelményei még a legnehezebb körülmények között is megvalósulnak. Mert a törvény megtartásához elsősorban meggyőződés kell, ami viszont a törvény szelleme megismerése nélkül lehetetlen.

A földi hatalom azáltal, hogy ezeknek a követelményeknek megfelel, az Úr szándékait valósítja meg, az ő örök törvényét alkalmazza az élet legkisebb megnyilvánulásaira és ezáltal bebizonyítja, hogy tényleg az isteni hatalom nemes és értékes végrehajtó eszköze.

Mint ilyen, megérdemli az általa vezetettek és kormányzottak tiszteletét és joga van mindazokra az előnyökre, melyek a méltósággal együttjárnak, mert

ezáltal könnyebben gyakorolja végrehajtó és célhozvezető hatalmát.

Az istenakarta földi hatalom lényege, helyzete és feladata ebben áll. Minden hatalom, amely ezen elvek ellen cselekszik és isteni küldetés nélkül merészeli magához ragadni a kormányt, abban a megérdemelt sorsban részesül, melyről a Szentszűz oly meggyőzően énekel a Megváltás bölcsődalában.

•

Az Isten akarata ellen irányuló jogtalanul bitorolt földi hatalom megsemmisül. Ennek okát már az előző fejezetben vázoltuk. Azzal kapcsolatban, amit az istenakarta földi hatalomról mondtunk, még meg kell említeni, hogy minden az Isten kormányzata ellen irányult hatalom azért semmisül meg, mert reá hárul a teljes felelősség úgy a félrevezetettekért, mint a szociális következményekért.

Romlásának oka elsősorban a félrevezetettekért vállalt felelősségben keresendő. Minden hatalombitorlónak akadnak követői. Egyesek meggyőződésből, mások haszonvágyból, érdekből stb. csatlakoznak hozzá és követik Istentől és szent törvényeitől elfordult útjain. E magatartásnak természetes következménye, hogy a félrevezetettek ellentmondásba kerülnek Istennel és szent törvényével. És ha a veszedelmes úton idejekorán nem állnak meg, végromlásba kerülnek, amiért a felelősség elsősorban azt a törvényszegő hatalombitorlót terheli, aki a meggondolatlanokat, akiket szintén felelősség terhel, ezen útra csábította.

Isten, mint azt a törvénnyel kapcsolatban már említettem, féltékenyen őrködik a felett, hogy az emberi teremtmény elérje célját és benne minden befektetett érték teljesen kibontakozhasson. A hatalom jogtalan bitorlója, azáltal, hogy tévutakra vezet, éppen ezt a kibontakozást teszi lehetetlenné és jobb sorsot érdemlő egyéneket visz a romlásba. Minél nagyobb a félrevezetettek száma, annál gyorsabban következik be a lelki ismeretlen vezető bukása, mert Isten nem sokáig tűri, hogy az embereket felelősségtelen módon félrevezessék.

Az egyének sorsán kívül a szociális következményekkel járó felelősség is a hatalom bitorlóját terheli. A történelem tanúsága szerint az ilyen irányzatú vezetők fellépése mindig nagy tömeg-kihatással járt és a nemzetek, a fajegységek életét rendszerint új mederbe terelte. E jelenség nem járt káros következmények nélkül, úgyhogy sokszor, mint pl. a francia forradalom után, hosszú évtizedek koordináló és felépítő munkájára volt szükség, míg a szociális károkat rendbe lehetett hozni és a teljesen felborult egyensúlyt vissza lehetett állítani. Felesleges hangsúlyozni, hogy ez mekkora felelősséget jelent. Elég arra utalni, hogy ez is első-sorban azokat terheli, akik a hatalmat jogtalanul és brutális módon magukhoz ragadták, helyzetükkel visszaéltek és a társadalmat oly erkölcsi nyomorba döntötték, amely még a nagyvonatkozású világtörténelemben is nyomot hagyott. E roppant felelősség az oka annak, hogy a hatalombitorló bukása bekövetkezett, mert Isten, aki az egyéneket védi, a nemzetek és társadalmak sorsa felett is őröködik és egy bizonyos határon túl már nem engedi meg, hogy a félrevezetés sikerüljön és menthetetlenül mindent romba döntsen.

A károsnak bizonyult, az örök törvénytől elfordult hatalmat az Úr megsemmisíti és azok, kiket nem az Ő hívó és megbízó szava helyezett a kormányzó hatalom trónjára, nyomtalanul és megszégyenítve tűnnek el a valóban megérdemelt büntetés sötét és ijesztő éjtszakájában.

•

A bitorlók, akik a hatalom jogával visszaéltek, megsemmisülése a történelem legtragikusabb eseményeihez tartozik. A kinyilatkoztatás szent könyvei erről is megemlékeznek és megrendítő színekben állítják eléink a sorsteljes bukás részleteit.

Nem lehet pl. a Saulidák szomorú történetét megrendülés nélkül olvasni. Saul, Izrael felkent királya, aki „kiválasztott és jó” volt, annyira, hogy „nála jobb egész Izraelben nem találtatott” (I Sám. 9, 2.), midőn Sámuel királlyá kente, Istentől kapott megbízást és

velejáró hatalmat, hogy „megszabadítsa az Úr népét ellenségeitől”. (I Sám. 10, 1.) A felkent jól indult és miután benne minden adottság megvolt, az ószövetség egyik legnagyobb és legérdemdúsabb királya lehetett volna. A nyugtalan és heves természetű uralkodó azonban hamar elveszítette fejét, letért a helyes útról, megszegte az Úr parancsát és ellentmondásba keveredett Vele. Sámuel erre kihirdette előtte Isten határozatát, amely szerint elveszti trónját és „uralma többé fel nem éled”. (I Sám. 13, 14.) Ami ezután következik, az már csak az elvakult király küzdelme az elveszett trónért. Utódját, Dávidot, akit az ismeretlenség homályából az Úr hívott elő és akit a Góliát elleni küzdelemben csodás módon irányított (I Sám. 17, 1—54.), a legkegyetlenebb módon üldözi. Hatalmát azonban nem tudja megtörni. A királyok, Dávid és Saul küzdelme, melyben Dávid oly nemes lelkületet tanúsít, az ószövetség történetének legszomorúbb részeihez tartozik és a szánszorongató Saul tragikus halálával végződik. (I Sám. 31, 4—5.)

A szerencsétlen király sorsa, aki bukásában egész nemzedékét magával ragadta (gondoljunk csak a bevezetésben említett, boldogtalan fia tetemét sirató Resphára!), tipikus példája annak, hogy a Szentszűz mennyire jól látott, midőn a „Magnificat”-ban a hatalmat jogtalanul és az Úr akarata ellen gyakorló, sajnálatraméltó eltévedettek sorsát énekelte meg.

A kegyvesztett Saulidák tragédiájánál is megrendítőbb a nemzetek királynője, Babilon sorsa, akinek kezében egykor világhatalom volt és akit az Úr, mint egy szalmaszalat semmisített meg. E rettenetes bukás történelmi hátterét nem kell vázolni. De érdemes azt megemlíteni, amit Izaiás próféta mond Babilonnak, amely egykor a világ legfélelmetesebb hatalmassága volt: „Úlj csöndben és tűnj el a sötétben, Chaldea leánya (Babilon), mert többé nem neveztetel a nemzetek parancsolójának.” (Iz. 47, 5.)

Faulhabernek, a világhírű biblikusnak igaza van:

„A világtörténelem valóban Isten ítélete.”¹ Az ószövegségből idézett példák kézzelfoghatóan bizonyítják, hogy az Úr mindig megóvja az emberiséget a földi hatalmasságok káros túltengéseitől. Ennek következtében nem is szükséges a Krisztus utáni idők eseményeivel foglalkozni és azokra a tragédiákra kitérni, melyek elismerten Isten büntető kezére vezethetők vissza, aki mint abszolút és örök hatalom, nem tűrheti, hogy bitorlóak az emberiség végtelen kárára azzal a hatalommal éljenek vissza, amely amúgy sem illeti meg őket.

*

A Szentszűz csodálatraméltó realizmussal látja az életet és nem lehetünk neki eléggé hálásak, hogy a „Magnificat”-ban erre a fontos igazságra is megtanított és felnyitotta szemünket a történelem eseményeinek értékelését illetően.

Azt sem hálálhatjuk meg neki eléggé, hogy ily méltóságteljes erővel és domború plaszticitással tudja hirdetni és megvédeni az Úr uralkodói jogait.

Szavainak világosságában felragyog előttünk Isten, aki öröktől fogva kormányozza az általa létrehívott mindenséget, és mi, a Szentszűz gyermekei imádatlannal borulunk le az előtt, aki oly jóságosan irányítja életünk folyását.

2. Jelentőségteljes jelentéktelenség

A „Magnificat” és a hegyibeszéd elhangzása előtt senki sem gondolt arra, hogy az ember kezében hatalom adatott, melyet Isten feltétlenül elismer és amely ellenállhatatlan befolyással van az ő szent elhatározásaira.

Ez a jelentéktelenség teljes tudata, melyet alázatnak nevezünk. Az alázatosak azok, kiknek nincs hangzatos nevük, ellenállhatatlan befolyásuk, kikristályosodott pozíciójuk, kiknek egyáltalán nincsenek jogaik, akiket

¹ Többször idézett könyvében.

mindenki félrelők és senki sem tisztel, akik egyszerűen nem érvényesülnek; ezek a társadalmi „nincstelenek” csodálatos módon az Úr kedvencei, és mint ilyenek korlátlan befolyással vannak az ő szent elhatározásaira.

A Szentszűz a „Magnificat”-ban a hatalmasok trónvesztésével ezen alázatosak sorsát állítja szembe és azokra az okokra mutat rá, amelyek Istent arra készítik, hogy a megürült trónszékeket jelentéktelennel töltsse be.

•

A „Magnificat” énekese, a Szentszűz, aki magát oly természetes hanglejtéssel nevezi az „Úr szolgálóleányának”, az alázatosak Védasszonya, tehát azokat pártfogolja, kiknek jelentéktelensége nagyon is jelentőségteljes és ezáltal megérdemli, hogy az Úr a megüresedett trónokat vele töltsse be.

A valóban alázatosak érdeme főleg abban áll, hogy a kapott kegyelmet tényleg felhasználják és annak segítségével kialakítják benső világukat, továbbá, hogy ennek minden szépségét és gazdagságát Istenre vonatkoztatják és végül, hogy nem állnak hivatlanul előtérbe, hanem várnak az isteni meghívásra.

Elsősorban a kegyelemmel éltek, a részesülés mértékében és ennek segítségével benső világukat alakították ki oly gazdagon, hogy felhívták magukra az Úr figyelmét. A benső gazdagság és a külső nemérvényesülés közötti feltűnő ellentmondás azzal magyarázható, hogy gazdagságuk oly lelki érték volt, melyet nem fordítottak a világ felé, sőt mint valami végtelenül értékes kincset féltékenyen őriztek, nehogy elveszítsék. A felületes világ csak a külsőre adott, szokása szerint csak a külső, tehát a társadalmi állás, vagyon, befolyás stb. szerint ítélte és így gyakran előfordult, hogy a rab-szolgában, a vámosban, a belpoklosban nem látta meg a királyi lelkületet, amely trónszéket érdemel.

Egy másik oka, hogy az Úr száműzött hatalmasság helyére emeli a valóban alázatos, abban áll, hogy az alázatosak reális és tárgyilagos érzékkel mindent az Úrra vonatkoztatnak. Ők semmiesetre sem zárkóznak

el a valóság elől és nagyon jól látják az Isten kegyelmével elért eredményeket. De éppoly tárgyilagosan azt is látják, hogy mindez az Úr ajándéka és a bennük működő kegyelem sikerteljes alakítása. A sikert tehát nem tulajdonítják önmaguknak, hanem minden túlzás nélkül Istenre vonatkoztatják az elért eredményt és a vele együttjáró benső gazdagságot.

Erre vezethető vissza az alázatosakat jellemző szerénység is, amely nem keresi a világ elismerését, nem helyezi kellő megvilágításba sem a kegyelem ajándékait, sem az elért sikereket. Az alázatosakat jellemző szerénységben egy bizonyos, végtelenül kifinomult szemérem rejlik és ez szinte abban leli örömét, ha a benső gazdagságot a világ szemei elől elrejtheti. Tapasztalt emberek tudják, hogy e szeméremteljes szerénység, az igazi alázatosság mily sorsra számíthat. A tülekedő világ, ahol még a legcsekélyebb pozícióért is kemény harcot kell vívni, valóban nem az a környezet, amelyben ezek a finom struktúrájú, nemes lelkek érvényesülni tudnak. S így magától értetődik, hogy a zajos nyilvánosság elrohan mellettük a nélkül, hogy tudomást szerezne róluk. Szerénységük, kifinomult lelkiségük arra predesztinálja őket, hogy a világ ítélete szerint jelentéktelenek maradjanak és ezáltal kiérdemlik, mint közöttük a legszerényebb: a Szentszűz, hogy az Úr tekintetbe vegye benső értéküket és méltó módon megjutalmazza.

De van erre még egy harmadik ok is. Az alázatosak nem keresnek maguknak pozíciót és nyugodtan, azt lehet mondani boldogan azon a helyen maradnak meg, amelyre őket a Gondviselés állította. Sőt sok esetben észre sem veszik, hogy e hely a világ szemében mennyire jelentéktelen, és nem is gondolnak arra, hogy változtassanak helyzetükön. Egyszóval nem tolakodnak az első helyekre. Türelmesen várnak arra, hogy az Úr hívja őket, mert tudják, hogy e hivatás nélkül sehol sem lehet sikerrel működni és tökéletes teljesítményeket létesíteni. Az a szerénység és lelki finomság, mely őket a jobb, a feltünőbb, az érvényesülés jegyé-

ben álló helyek keresésétől visszatartja, az egyáltalán nem keresett isteni meghívást érdemel ki számukra és ezzel magyarázható, hogy az Úr az alázatosakkal tölti be azokat a trónokat, melyekről a méltatlanokat kergette el.

A jobb, de nagyobb felelősséggel járó helyekre való kerülésnek is megvannak a maga fázisai.

Az első és legfeltűnőbb, hogy az Úr az alázatosakat az ismeretlenség és jelentéktelenség sötétjéből hívja elő és állítja a közfigyelem világosságába. Ezen eljárás megérdemelt és érthetően nagy feltűnést kelt. A világ csodálkozik ezen, bámulatos karrierről beszél, a legkülönbözőbb megindokolásokat találja ki, csak a valóságra nem ébred rá. A történelemben számtalan esettel találkozunk, amely mind csak ezt bizonyítja és a Szentírás a legklasszikusabb példákat állítja elénk. Az előbb említett Saulidák bukásával kapcsolatban itt van mindjárt Dávid, a szent király sorsa. Ki gondolt a kis pásztorfiúra, aki atyja, Isaia nyáját legeltette Betlehem közelében. Sámuel, akit az Úr küldött a városba, őt kente Izrael királyává és tette meg az Úr nevében a kegyvesztett Saul utódjává. (I Sám. 12, 16.) Izrael, mint a szent történet bizonyítja, felfigyelt erre a választásra. Maga a király, Saul sem tudta elrejtteni csodálkozását. Csak Sámuel, aki Isten szemével szemlélte a történeteket, értette meg a helyzetet s tudta, hogy az Úr választása méltó egyénre esett. Dávid, a szende kis pásztorfiú tehát kikerült az ismeretlenség homályából, belekerült a közélet vakító világosságába, és az Úr akaratának megfelelően elkezdte küzdelmes pályafutását.

A második fázis a különös küldetésben való részesülés. Az alázatosak, kiket az Úr szemügyre vett, benső értékük által kiérdemelték, hogy különös küldetésben részesüljenek. Ez rendszerint nem mindennapi feladatok elé állítja a kiküldöttet, akinek élete ezután már csak kemény küzdelem lesz az Úr érdekei szolgálatában. Elég Izaiás vagy a gyengédlelkű Jeremiás és a többi próféták küldetésére gondolni. Amennyire

megtisztelő volt e megbízás, annyira kemény és valódi vértanúsághoz hasonlítható a velejáró küzdelem és kötelességteljesítés. Ezzel kapcsolatban alakították a szakemberek a „prófétasors” kifejezést, amely a bennfoglalt szenvedést és golgotajárást illetőleg, nemcsak a prófétákra vonatkozik, hanem velük együtt mindazokra, akiket az Úr az ismeretlenség homályából azért emelt ki nagy cél megvalósítására.

Ezzel már a harmadik fázist érintjük, amely abban áll, hogy Isten eszközeivé válnak és feladatuk megvalósításához különös kegyelemben részesülnek. Különösen az említett próféták esetében tűnik ez fel. Ugyane beteljesüléssel azon nagyméretű és klasszikus vágású egyének életében találkozunk, kiket szentekként tisztelünk. A legtökéletesebb beteljesülést azonban a Szent-szűz egyéniségében találjuk, aki a legnehezebb küldetést érdemelte ki és aki e küldetést a legmostohább körülmények között a legvértanúibb lelkeséggel teljesítette be oly hűen, hogy ezt a tökéletességet más meg sem közelítheti.

A jelentőségteljes jelentéktelenség tényleg oly hatalom, melyet Isten szívesen elismer és trónra emel, hogy méltó módon érvényesüljön. E hatalom lényege abban áll, hogy mint említettük, minden képességét Istenre vonatkoztatja és csak akkor cselekszik, amikor annak az Úr elhatározása szerint is eljött az órája.

•

Van még egy másik jelentéktelenség, melynek a benső értékek hiányában nincs jelentősége. Ez természetesen nem számíthat arra, hogy valaha előkerüljön az ismeretlenség homályából és különös küldetéssel bízasson meg.

E csoporthoz tartoznak azok, akik keveset kaptak, de nem is kérnek többet. Ami az Istentől kapott tehetség és kegyelem mértékét illeti, nagyon sokszor előfordul, hogy az ajándék tényleg nagyon szerény. Istennek erre megvannak a maga okai, melyeket nem lehet vizsgálat tárgyává tenni. De tudnunk kell, hogy mindenkinek egyforma mértékben adta meg a lehető-

séget, hogy kérjen. A tapasztalat pedig azt bizonyítja, hogy sohasem kérünk hiába. Aki az Úrtól több képességet, ezt főleg természetfeletti értelemben véve, tehát kegyelmet kér, az minden bizonnyal meg is kapja, mint azt többek között a bölcs Salamon példája is bizonyítja. Izrael nagy királya trónralépte után a Mindenhatót kérte a nép kormányzásához szükséges bölcseségért. Gyengének érezte magát és ezt minden szépítés nélkül bevallotta az Úr színe előtt. Istennek e nemes lelkület tetszett; meghallgatta a kérést és Salomonnak nemcsak világgraszoló bölcseséget adott, de végtelenül gazdaggá és hatalmassá is tette. (III Kir. 3, 5—14.) Azok tehát, akik keveset kaptak, kérhetnek. A jelentéktelenek, akikről itt szó esik, ezt nem teszik és benső eltompultságuknál fogva megelégednek azzal, amit kaptak. Sőt: a keveset sem használják fel egész terjedelmében. Hiányzik belőlük a benső ambíció, a nemes becsvágy, amely minden kibontakozásnak hajtóereje és kiindulópontja. Ennek következtében ők maguk okozói jelentéktelenségüknek és semmiesetre sem számolhatnak azzal, hogy Isten valaha is kiemelve őket a szűk keretből, amelyben, legalább is látszólag, oly jól érzik magukat.

A valóban jelentéktelenekhez még azokat is hozzá kell számítani, akik többet kaptak ugyan, de ezt a többletet nem használják fel. A kegyelem és a tehetség, mint Isten meg nem érdemelt ajándéka, mindig felelősséggel jár, mert egykor számonkéri az Úr, hogy a megajándékozott hogyan élt a reábizott értékekkel. A jelentékteleneknek e kategóriája a beléje fektetett értékeket észre sem veszi, nem használja fel, úgyhogy azok teljesen elkorcsosulnak és kivesznek benne. Benső gazdagságra természetesen így nem lehet szert tenni s ennek hiányában az Úr nem emelheti ki őket jelentéktelen helyzetükből, mert magasabb polcon úgysem tudnák megállni helyüket. Az ilyenek saját hibájukból nagyon sokat mulasztanak és nem gondolnak a nem csekély felelősségre, amely ezzel a félszeg és sok tekintetben érthetetlen magatartással együttjár. Az egészsé-

ges ambíció és a cselekvésre késztető benső feszültség hiánya nagy szerepet játszik ebben az esetben és majdnem egyedüli okozója annak, hogy jobb sorsra született emberek, akikből sem az adottság, sem a tehetség nem hiányzik, képtelenek a kibontakozásra, a feleúton megakadnak és egész életalakításuk a félbeszakadtnak, a befejezetlennek jegyében áll.

Van tehát jelentéktelenség, melynek nincsen jelentősége, tehát jövője sem, úgy a világ, mint a túlvilág értelmében. Erre a „Magnificat” vigaszteljes, az eljövendő felmagasztalásról szóló szavai nem vonatkoznak.

Az ilyfajta jelentéktelenség legfeljebb Isten végtelen irgalmára számíthat, amely az ítélet pillanatában sem fedelkezik meg arról, hogy ezeknek a kevés által is, amiben részesültek, oly többlet adatott, melyet gyengeségük nem volt képes elviselni.

•

„Az alázatosakat felmagasztalja az Úr” énekli a Szentszűz és Ő maga, életpályája legszebb bizonyítéka annak, hogy mennyire igazat mond.

Az alázatosak felmagasztaltatásának indítóokaival már megismerkedtünk. Itt csak arról lesz szó, hogy miben áll a felmagasztaltatás lényege.

Ennek első jellemvonása az Úr munkájában, tevékenységében való részvétel. A prófétákat arra hívta meg az Úr, hogy a kiválasztott népet tespedtségéből rázzák fel, az apostolokat pedig, hogy folytassák azt a lelket-megváltó tevékenységet, melyet Krisztus kezdett el és alapozott meg. A különböző korszakok különböző nagyjait és szentjeit pedig mindig azzal a küldetéssel bízta meg, melyre az illető korszak emberiségének leginkább szüksége volt. A Szentszűzet, aki a Meghívottak és Kiválasztottak összessége felett áll, a legfennköltebb és egyedülálló küldetésben részesítette és megtette Egyszülöttje, az isteni Megváltó szent embersége anyjává. A Meghívottak mind, élükön az Istenanyával, résztvettek Isten tervei megvalósításában és ezáltal az Úr munkatársaivá lettek. Itt kezdődik az alázatosak felmagasztaltatása. Ez az első fázis, mert emberi elgon-

dolás szerint nincsen nagyobb kitüntetés és megtiszteltetés annál, amiben az Úr részesíti azokat, akiknek megengedi, hogy munkásságában résztvegyenek.

Az Úr munkájában vesznek részt az alázatosak és ezáltal abban a kegyelemben részesülnek, hogy megdicsőíthetik az Urat és az Ő dicsősége hirdetésének és tervei megvalósításának szentelhetik életüket. Az Úr dicsőségét hirdetni, eszköznek lenni kormányzó kezében, csak e feladatnak élni és csak ezen eszményi célt szolgálni már itt e földön oly élettartalom, gazdagság és megdicsőülés, hogy azt nem lehet szavakba önteni; csak Dávid, a nagy király, a Zsoltáros, talált erre megfelelő kifejezést s csak ő tudta örök szépségű zsoltáraitban azokat a mély húrokat megpendíteni, amelyek inkább sejtetik, mint kimondják, hogy miben áll e megdicsőülésnek lényege. Legtökéletesebben a Szentszűz juttatja az ezzel kapcsolatos belső élményeket szóhoz. A „Magnificat”, a megváltás bölcsődala kezdettől végig nem egyéb, mint azon megdicsőülés, benső boldogság és végtelen hála megnyilvánulása, melyet a Szentszűz a fölött érzett, hogy az Úr részt adott neki a Megváltás megvalósításában és megengedte, hogy egyénisége, pazar gazdagsága és küldetése tökéletes megvalósítása által az Ő örök dicsőségét hirdesse.

A megdicsőülés már itt e földön kezdődik el és az említett boldogságban nyilvánul meg. Végnélküli végkicsendülése az örökkévalóság, melyben az Úr munkatársait és dicsősége hűséges hirdetőit részesíti a jutalomban, melyet azoknak tart fenn, akik őt szeretik. Ennek egyik főeleme az Isten végtelen dicsőségében való részvétel. Azok, kiknek a hosszú emberéleten keresztül csak az Úr dicsősége lebegett szem előtt, és pedig oly mértékben, hogy ennek minden habozás nélkül egész életüket áldozták fel, most szemtől-szembe szemlélik az Úr elgondolhatatlanul szép arcát. Fokozza e boldogságot az a földi értelemmel fel nem fogható valóság, hogy e dicsőségben elmerülhetnek, sajátjuknak tekinthetik, mert ez, miután Isten önmagát adja azoknak, akik csak Érte élnek, örök osztályrészük.

Isten elismerő és jutalmazó bőkezűségét felülmúlni valóban nem lehet. De felmérni sem, mert messze túlhalad minden emberi mértéket. Csak megcsodálni lehet és mindazt hálás szívvel fogadni, amit az Úr tesz, aki oly nagyszerű gesztussal magasztalja fel azokat, akikben van annyi világosság és lendület, hogy szívből alázatosak, tehát Istent komolyan szerető lelkek tudnak lenni.

*

Ha tárgyilagosan ítéljük meg az életet, rájövünk arra, hogy mi emberek a világtörténelem, melyben Isten végtelen hatalma nyilvánul meg, csodálatraméltó folytonosságában, csak elenyésző parányi rész vagyunk.

A „Magnificat”, különösen pedig az alázatosak felmagasztaltására vonatkozó része arra tanít meg, hogy elégedjünk meg szerény helyünkkel, melynek keretein belül mindig van alkalmunk az „Isten szolgálóleánya” példáját követve a világtörténelem hatalmas folyásába úgy beleilleszkedni, hogy parányi részesedésünk egykor ne váljon ítéletünkre.

„Esurientes implevit
bonis et
divites dimisit
inanes.”

„Az éhezőket jóllakatja
jóval,
s a gazdagot üres kézzel
bocsátja el.”

A kiegyenlítő igazság

A Szentszűz elragadtatásai szemléli az előtte kibontakozó jövőt és boldogan énekel az Úr dicsőségéről, kinek cselekedetei a kiegyenlítő igazság jegyében állanak.

Éneke hallatára a hegyibeszéd levegője csap felénk s szinte halljuk, mint erősíti meg és hagyja jóvá az isteni Megváltó mindazt, amit az Istenanya a megváltás bölcsődalában mond az Úr igazságosságáról.

Elmerülünk ebben az énekben és találkozunk azokkal, kiket a Szentszűz „éhezők”-nek nevez és akiket az Úr annyira szeret, hogy a jóllakásig halmozza el őket jóval, hogy helyrehozza azt, amit az élet nem adott meg nekik.

Feltűnnek előttünk azok is, akiket a „Magnificat” „gazdagok”-nak nevez és akiktől az Úr annyira elfordul, hogy üres kézzel bocsátja el őket. Ezáltal teszi jóvá azt, amit az élet túlságos bőségben pazarolt rájuk s így kényszeríti őket vissza az útra, amely egyedül vezet üdvösséghez.

Csodálattal szemléljük a Szentszűz énekével kapcsolatban, a kiegyenlítő isteni igazság útjait és boldogan állapítjuk meg, hogy az Úr, aki ezeken az utakon

vezeti végig úgy az éhezőket, mint a gazdagokat, egy célt akar elérni: azt, hogy a szegény megtalálja a lelki, benső gazdagságot és a gazdag megbecsülje a benső, lelki szegénységet és mind a kettő elérje örök célját.

1. Az „éhezők” lelkiisége

Az éhezők azok, akik a magasabb, az életet tényleg megalapozó értékek után vágyódnak.

Ha lelkiiségükhöz hozzá akarunk férközni és arra óhajtunk rájönni, hogy az Úr miért szereti őket annyira és halmozza el minden jóval, mindenesetre tudnunk kell, hogy az éhezők egyáltalán nem sajnálatra méltók, mert megvan bennük a nagy koncepció, a kiterjedt látókör és annak nyomában a nagy értékek után való vágyakozás.

A fogalom, amelyet az életről alkottak maguknak, helyes és teljesen fedi a valóságot. Ők tudják, hogy az élet nem nyirkos, sötét és szűk szakadék, melyben csak szerencsétlen és emberhez nem méltó tengődés lehetséges. Azt is tudják, hogy az élet nem a sötétben való tapogatódzás, mert van, és pedig bőségesen világosság, amely mindenhová eljut. Azzal is tisztában vannak, hogy az élet nem összezsugorodás, enyészet, hanem kibontakozás, fölényes fejlődés, végleges győzelem.

Tudják mindezt. Pedig ezekből az örök igazságokból eddig még egy sem valósult meg az ő esetükben. De meg vannak győződve róla, hogy ez így van és ez a meggyőződés fakasztja fel lelkükben a nagy értékek után való vágyat, melynek beteljesülése számukra az élet átalakulását és a tökéletes megvalósulást jelenti.

Ennek következtében „éheznek”, de aktív, tevékeny módon. Az éhséget nem mint valami mellőzhetetlen rosszat tűrik el, hanem termékenyen alakítják, amennyiben ez vágy bennük az értékek után, fohász az értékek elnyeréséért, komoly és nehéz munka, az értékek birtokáért folytatott férfias küzdelem.

Nagy emberek az éhezők, megvan bennük a

képesség a nagystílusú kibontakozásra; lelkiségük elismerésre- és tiszteletreméltó, mert kiérdemli, hogy az Úr megadja és beléje fektesse mindazt, amire ezen éhségnek szüksége van, hogy csillapuljon. Egyszerűen megadja neki a nagy értékek összességét, mert tudja, hogy aki ezek után éhezett, meg is fogja őket becsülni és jól fog élni velük.

•

Az első nagy és örök érték, amely után az éhezők vágyakoznak, az értelem, a meglátás „jóllakottsága”, bősége, vagyis az örök igazság birtoklása.

Nem a terített asztal és az azt körülvevő luxus csábítja Krisztus éhezőit, hanem azon táplálék kimerítő bősége, amelyre a léleknek van szüksége, ha bőséges, teljes életet akar élni. E táplálék az örök igazság, amely minden kérdésre teljes feleletet ad, minden problémát megold, minden bonyolult helyzetben irányít és odavezet az egyetlen kiúthoz; az örök igazság, amely az észnek világosság, a szívnek tűz, a kedélynek boldogság és az egész embernek lüktető, gazdag élet.

Az éhező az igazságot keresi, mert csak az örök igazság táplálja lelkét és adja meg „én”-jének az erőt, amely cselekedetre készíteti, a küzdelemben acélossá teszi és neki a végső győzelmet biztosítja.

Az igazságot keresi azért is, mert igaz ember akar lenni abban az értelemben, ahogy a Szentírás, az isteni kinyilatkoztatás könyve használja ezt a kifejezést. Ahhoz pedig, hogy igaz ember legyen, szükséges az igazság, amely teljesen kitölti, áttüzesíti a lelkét, keménnyé teszi az akaratát és feltétlen biztonsággal irányítja a kutató pillantást.

Az éhező szenvedéllyel éhezik, vagyis nagy benső feszültséggel és teljes odaadással vágyakozik az igazság után. Senki sem csodálkozhatik azon, hogy Istent e szent és páratlan szenvedély tüze közelről érinti. Isten, ki maga is tűz és tüzet gyújtott e földön, végtelenül érzékeny ebben az irányban és nem zárkózik el az éhező tüzes szenvedélye elől.

A tűzre, mellyel az éhező az igazság forrásához közeledik, tűzzel válaszol: az éhező az Igében, a második isteni személyben, aki maga az igazság, találja meg a keresett tüzet, az igazságot és ezzel csillapítja nemes, szenvedélyes éhségét.

•

Van még egy érték, amely után szintén lehet a szenvedélyes éhség erejével vágyakozni, és ez az élet-erő. Nem fizikai vagy biológiai értelemben véve, hanem mint az a benső dinamika, amely természeténél fogva vezet sikerteljes életalakításhoz.

Azon éhezőkben ugyanis, akikről a Szentszűz a „Magnificat”-ban és Krisztus a hegyibeszédben tesz említést, megvan a nagy cselekedetre készítő szent ambíció, a nagy ravágyás, mint már egy másik fejezetben említettem, és ez készíti őket a legfelfokozottabb életalakításra. De éppen ezek az éhezők tudják a legjobban, hogy nem lehet életalakításról krisztusi, tehát természetfeletti értelemben szó a nélkül az Istentől kapott erő és képesítés nélkül, amely bennünk az alapot, a természetfeletti életet alakítja meg és ennek következtében természetfeletti cselekedetekre, teljesítményekre, stílusra és magatartásra képesít. A feszítő-erőként működő benső ambíció őket elsősorban arra készíti, hogy ne csak az irányító igazság tüzesen szikrázó világosságát, de vele együtt a következmények levonását és az igazság követelményeinek megfelelő erkölcsi magatartást lehetővé tevő kegyelmet kérjék őszinte, szenvedélyes vágyakozással. Ők nem sikerért fohászkodnak, amely nevet szerez és híressé teszi, sem fölényért, mely a felső tízezer szédítően veszélyes ranglétráján biztosít helyet, úgyszintén nem anyagi előnyért és a pénz hatalmáért, amely előtt mindenki meghajol, és kábult félelemmel hódol, nem, ők nem körülrajongott „értékekért” küzdenek, mert egyszerűen elég tárgyilagosság ahhoz, hogy tudják, mi rejlik ezen gyanús szikrázó káprázat mögött. Ők többet, valódi értéket akarnak, mert a bennük feszülő ambíció is valódi. Életerőre törekszenek és ezért fordulnak forró, szen-

vedélyes fohászaikban az Úrhoz. Isten, aki nagy és végtelen, őszintén szereti, ha emberi teremtményeiben megvan a nagy teljesítmény után való vágyakozás; pazar bőséggel felel ezen fohászokra és az éhezőknek oly életerőt, illetve kegyelmet ad, melynek ereje a legmagasabb erkölcsi fennsíkra ragad magával, és a legtökéletesebb életalakításra kényszerít. Minél égetőbb éhség hasít ki fohászt a lélekben, annál tüzesebb az életerő, a kegyelem, amellyel az Úr az ilyfajta imádságra és nemes ambíció fűtötte vágyakozásra válaszol.

•

Az éhezőket, akik mint ambícióvezette emberek mindig kivétel nélkül magas és merész ívelésű repülésre képesek, az Úr, hogy annál szabadabb legyen szárnyalásuk, rendszerint elfordítja a földi javaktól. Ennek két módja van: vagy önként választotta evangéliumi szegénység gyakorlására hív meg, vagy beállít a legszegényebb életkeretbe. De mindkét esetben távol tartja az anyag káprázó csábítását és a birtoklással együttjáró felörlő gondot. Így minden erejüket az önzetlen istenszolgálatnak és az eszményi életalakításnak szentelhetik. Ezáltal azonban nemcsak az elviselhetetlen nélkülözés veszélyének nem teszi ki őket, amely minden magasba törekvő ambíciót elsorvaszt, sőt ellenkezőleg, atyai jósággal viseli gondjukat és a fölött őrködik, hogy az élethez szükséges — a feleslegek nem tartoznak ide — mindig meglegyen és a hiány sohse okozzon felülmúlhatatlan akadályt. A történelem, főleg az egyháztörténet páratlan gazdag oly fordulatokban, amelyek állításunkat bizonyítják és arra mutatnak rá, hogy mennyire bőkezű az Úr, és mily atyai szeretettel gondoskodik azokról, akik Érette és nagystílusú jellemalakításuk érdekében minden anyagi előnyről lemondottak és korlátlan bizalommal bízták magukat az isteni Gondviselésre.

Itt tényleg töltekezésről van szó és megvalósul az, amit az isteni Megváltó a hegyibeszédben mondott: „Boldogok a lelki szegények, mert övék a mennyek országa.” (Mt. 5, 3.)

A Szentszűz, a „Magnificat” énekese ezen szegények Királynője és Védasszonya. Amít énekében róluk mond, az elsősorban és tökéletes mértékben önmagára vonatkozik, mert ő volt az újszövetségben az első, akiben e szent ambíció megvolt, és aki ennek következtében nem kért mást, csak az igazság irányító világosságát, a megvalósításhoz szükséges természetfeletti erőt és azon gondviselő kéz védelmét, amely oly bőségesen gondoskodik szeretteiről, a lelki szegényekről.

És most, hogy a Szentszűz már elvette az élet koronáját és a megdicsőülés fénybőségében élvezi a szegénység által kiérdemelt örök javakat, nem feledkezik meg azokról, kik még a szegénység útjait járják és anyai közvetítésére feltétlen rászorulnak.

2. A bővelkedők lelkiisége

A „Magnificat”-ban nemcsak azon szegények nemes seregével találkozunk, akik örökké magasztalják az Úr felülmúlhatatlan bőkezűségét.

Van még egy másik tömeg is és ez is szerepel a „Magnificat”-ban. Ezek a gazdagok, kikről maga Krisztus mondja, hogy végtelenül nehezen üdvözülnek. (Mt. 19, 23.)

A gazdagokkal kapcsolatban sem kell csak anyagi javakra, földi előnyökre, vagy pedig a pénz hatalmára gondolni. A Szentszűz, aki már jóval a hegyibeszéd elhangzása előtt vázolja a gazdagok sorsát, a gazdagság, a bővelkedés, a jóllakottság minden lehetőségét és árnyalatát ebben az egy kifejezésben foglalja össze. A gazdagok alatt mindazokat érti, akik e bővelkedés részesei és e jóllakottsággal nem tudnak előnyösen, természetfeletti értelemben élni.

Ezekhez elsősorban az ész világosságában bővelkedők tartoznak. Itt a gazdagság és a bővelkedés legveszélyesebb megnyilvánulásával állunk szemben, azon felfuvalkodott magatartással, amely az értelem ragyogásától és az ész képességétől elvakítva, mindennek fölé helyezi önmagát, ítéletét csálhatatlannak és megfellebbez-

hetetlennek tartja. Az Úr sokakat az ész vakító világosságával és az értelem legfelfokozottabb képességével ajándékoz meg. Minél nagyobb e valóban isteni ajándék, annál nagyobb a velejáró felelősség, mert az Úr ez észbeli értékeket azért adja, hogy a megajándékozott annál könnyebben igazodjon el az életben és annál nagyobb mértékben járuljon hozzá az Úr dicsőségének terjesztéséhez. Legtöbbször azonban azt kell tapasztalnunk, hogy az emberek visszaélnék ez ajándékkal, az ész fegyverét az ellen az Úr ellen fordítják, akitől kapták, mert csak azt a káprázatos szikrázást látják, amely kísérő jelensége az észbeli tehetségeknek s nem gondolnak arra, hogy mindez csak az örök értelem, az Isten tüzeiből kipattant szikra, melynek csak egyéni, nagy felelősséggel járó küldetése van. A ragyogás e szerencsétleneket elvakítja; ennek következtében saját ítéletüket csálhatatlannak és megfellebbezhetetlennek tartják és oly tévútra kerülnek, melynek a legkomorabb szegénység, az örök igazság nélkülözése a természetes következménye. Szomorú gazdagság ez, mert annyira bővelkedik természetes észbeli világosságban, hogy csak azt látja, csak azt keresi és nem törődik a természetfeletti örök világossággal, amelyet örök igazságnak, isteni kinyilatkoztatásnak nevezünk. Erről látszólag nem akar tudni s így félreismeri az élet egyik alapvető igazságát, azt t. i., hogy az örök igazság, melyet a kinyilatkoztatás közvetít nekünk, minden észbeli megismerés alapja, ami az élet és az életalakítás főigazságait és követelményeit illeti. Erre az alapra feltétlenül szükség van, mert a kinyilatkoztatott örök igazság oly kérdésekre válaszol, melyekre az ész világossága már nem adhat feleletet. E kérdések azonban annyira életbevágóak, hogy feleletre feltétlenül szükségünk van, különben az életben nem tudunk eligazodni. Azok, akik ezekről a feleletekről előre lemondanak, mert büszkeségük nem engedi, hogy saját értelmükön kívül mástól fogadjanak el életbevágó irányítást, nemcsak azért szegények minden ragyogó észbeli tehetség ellenére, mert nem ismerkednek meg az örök igazság

felbecsülhetetlen szépségeivel, hanem azért is, mert csak saját értelmük gyarló világosságát követve tévútra jutnak, elvesztik az Istennel való kapcsolatot és elhibázzák az életalakítást. Ez oly mulasztás, amelyet nem lehet jóvátenni. Ez egyszersmind fokozatos elszegényedés, ami az élet nagy tragédiáihoz tartozik úgy földi, mint az örökkévalóság értelmében. Itt beteljesül, amit a Próféta mond, hogy szemük van és mégsem látnak, fülük van és mégsem hallanak. (Iz. 6, 9; Mt. 13, 15; Jn. 12, 40. stb.) Az Úr megadta nekik az észbeli világosság fényes ragyogását és ők mégsem látják az igazságot. Úgy járnak, mint az evangéliumi szolga, aki a rábízott talentumokkal nem tudott bánni s ezért az a kevés is elvétegett tőle, amije volt. (Mt. 25, 21—29; Lk. 19, 17—26.) Ez az, amire a Szentszűz a „Magnificat”-ban céloz, midőn arról beszél, hogy Isten a gazdagokat üres kézzel bocsátja el.

•

Az isteni bőkezűség még egy másik ajándékkal is megörvendezteti az embert, hogy ezáltal gazdaggá tegye. Ez azon duzzadó életerő, mely a fizikai és pszichikai egészség lényege s minden a természetes világrendhez tartozó teljesítmény alapja. Vannak olyanok, és Istennek hála számosan, akik ebből az életerőből rendkívüli mértékben kaptak, úgyhogy sok mással szemben feltűnő előnyben részesültek. Mindeme gazdagsággal — mert ez tényleg az élet gazdagságához tartozik — azért halmozta el őket az Úr, hogy az egészséges életerőt az ő dicsőségét szolgáló munka teljesítésére használják fel és ezáltal is csak életalakításukat mozdítsák elő.

Sokan azonban — és ezt is a tapasztalat bizonyítja — e gyönyörű ajándékot, amely felülmúlhatatlan mértékben fokozza a teljesítőképességet, félreértik és a legpazarabb gazdagság felé való elindulás után tévútra jutnak és a legszánalomraméltóbb szegénységbe kerülnek. Történik ez azért, hogy a bennük feszülő erő, hasonló módon, mint az észbeli világosság, elvakítja őket és ama téves érzést kelti bennük, mintha

az erő minden teljesítményre képesítene, nem volna véges, tehát korlátolt és egyáltalán nem szorulna a végtelen felé való kiegészítésre. A kezdet sikerei e nézetet mintha bizonyítanák és ezáltal a szerencsétlen elvakultak elragadtatják magukat, önerejükben bíznak és nem keresik a természetfeletti, végtelen és soha el nem lankadó erőt, melyet kegyelemnek nevezünk s amely egyedül elég erős és gazdag ahhoz, hogy mindazon teljesítményt lehetővé tegye, amelyet az Isten vár el tőlük. Ennek szomorú következménye nem marad el. A teljesítmények, a szükséges természetfeletti erő hiányában mindig gyarlóbbak és kevésbé kielégítőek lesznek, míg végül bekövetkezik a teljes sikertelenség, melynek legtöbbször összeomlás a végkicsendülése. Itt azon ember sorsa teljesül be, aki, mint Krisztus mondja, építeni kezdett, de nem vetett számadást és vállalkozását kénytelen volt félbeszakítani. (Lk. 14, 30.) Ennél nagyobb szegénységet alig lehet elképzelni, annál is inkább, mert ez esetben az emberi élet összeomlásáról van szó, melynek következményeit nem mindig lehet jóvátenni.

Mennyire igaza van a Szentszűznek! Ezek az emberek gazdagok voltak, mert Isten úgy alakította elindulásukat, hogy a legnemesebb ajándékot, a duzzadó életerőt adta kezükbe. Mily végtelen gazdagságra tehetek volna szert, ha a természetfeletti kiegészítést, az isteni kegyelmet keresték volna. De elbizakodtak, önerejükre alapították életüket, tehát futóhomokra építettek (Lk. 6, 49.) és ennek vége a legtragikusabb elszegényülés volt. Saját gazdagságukra hivatkoztak és Isten üres kézzel bocsátotta el őket.

•

Istennek van még egy ajándéka, de ezzel bánni kell tudni, mert különben szintén tragikus szegénységhez vezet. Ez a földi javakban való bővelkedés, tehát az, amit általában gazdagságnak szoktunk nevezni.

A földi javak bőségét Isten azért adja, hogy ezen értékeket s a velük kapcsolatos előnyöket szándékának megfelelően és nagyobb dicsőségére használjuk fel. De

a földi javakban s főleg azok legkeresettebbjében, a pénzben, van valami kárhozatosan csábító. Ennek a pokoli és kimondhatatlan, a kegyetlenségig felfokozott igazságtalanságokat okozó vonzóerőnek csak kevesen tudnak ellenállni s a javakkal általában nagyon kevesen tudnak helyesen élni, úgyhogy Isten áldása sokak kezében átokká, az arany sárrá és a gazdagság szegénységé válik.

Ennek hátterét én abban látom, hogy a gazdagság, főleg a pénz, a mai gazdasági helyzetben és a még mindig uralkodó kapitalista rendszer mellett legyőzhetetlen nagyhatalom szegepét játssza és azt a látzatot kelti, mintha tényleg mindenható volna. Azok, akik Isten jóvoltából tényleg bővelkednek, saját maguk tapasztalják az arany hatalmát és sok esetben nem tudnak e káprázatnak ellenállni. Ezzel együttjár, hogy az, akiben az arany mámora felébredt, alig tud betelni: mint a kábító mérég áldozata, mindig többet kíván és azért, hogy többje legyen, képes mindent feláldozni, a legkegyetlenebb cselekedeteket is elkövetni, mert tárgyilagosságát már elveszítette s az aranyat az aranyért, a gazdagságot a gazdagságért szereti természetlen és kárhozatos szeretettel.

E láz, amely az arany körüli mocsárból csap felénk, a legtöbb esetben halálos és százszázalékos biztonsággal vezet a legdurvább elszegényüléshez. Maga az elszegényülés abban áll, hogy az arany áldozata csak egy Istent ismer és imád, mint a zsidók az aranyborjút, a sápadt aranyat, melynek veszélyes csillogása már sokakat megölt. Az arany elfordít Istentől, eltávolít tőle és nem ritkán teszi lehetetlenné a visszatérést. Ez magábanvéve már a legborzalmasabb szegénység, mert mi az ember Isten nélkül? De vannak még egyéb kísérő jelenségek is. Az arany ugyanis az embertől is elfordít és könnyű kézzel szakítja széjjel még a legszilárdabb emberi köteleket is. Ez elárvuláshoz vezet, mert az arany áldozata hamarosan arra ébred, hogy teljesen egyedül maradt: mindenki elfordult tőle, aki aranyával mindenkit távol tudott tartani magától és

neki az egyedüllet sötét éjszakájában nem maradt egyéb, mint az arany sápadt, hideg, szívetlő ragyogása. Betetőzi ezt ama körülmény, hogy a gazdag az arany kábító mámorában önmagát is elveszti s mikor ennek tudatára ébred, akkor gyakran már késő ahhoz, hogy visszataláljon önmagához. Ez is természetes következménye e természetellenes beállításnak, mert az arany kegyetlen zsarnok, szolgája minden idejét és tehetségét igénybe veszi, úgyhogy annak nincs lehetősége erejét önmagára összpontosítani és saját benső problémáival foglalkozni. Lelkétől is hamarosan elhidegül és észre sem veszi, hogy abban mi megy végbe. Ez rövidesen megbosszulja magát, mert a lélek érdekei elhanyagolásával együttjár a benső elgyengülés, ama bizonyos kongó üresség, amely elviselhetetlenné teszi az életet és végső összeomláshoz vezet.

Valóban tragikus sors ez, és ennek olyasvalaki lesz az áldozata, akiben minden adottság megvolt, hogy a szó legfennköltebb értelmében gazdag legyen, ezáltal Istent dicsőítse és önmagának váljon legnagyobb hasznára.

•

Azon gazdagok sorsa, kikről a Szentosz a „Magnificat”-ban énekel, valóban sajnálatraméltó és annak a többletnek a tragédiáját jelenti, amelyben, mint minden bővelkedésben, nagy veszély rejlik. Ez az elvakulás veszélye. Minden túlfokozott világosság vakít és ezáltal árt. A túlságos bőség is tévútra vezet és ez a magyarázata annak, hogy az Úr „a gazdagokat üres kézzel bocsátja el” és hogy ezek kezében az arany sárrá, a gazdagság keményen nélkülöző, reménytelen szegénységgé válik.

3. Érdekes szerepcseré

A „Magnificat” szavai félreérthetetlenül erre a szerepcserére hívják fel figyelmünket, melynek folytonossága a világtörténelem egyik szembeötlő jelensége, és mindenkit idejekorán óv attól, hogy ennek áldozatává váljon.

A szerepcsere abban áll, hogy a szegények Isten jóvoltából meggazdagodnak és a gazdagok saját hibájukból elszegényednek.

Aki éhezett, végre élvezheti a jóllakottság megnyugtató örömét és aki bővelkedett, megismerkedik a nélkülözés legkegyetlenebb s egyszersmind gyógyíthatatlan szenvedésével.

E szerepcsere megvalósulását, körülményeit és olyannyira különböző kihatásait plasztikusan vázolja a Megváltó példabeszéde a szegény Lázárról és a bíborba öltözött gazdagról. (Lk. 16, 19.) Mily megrendítő és szívhezszóló a koldus szerény kérése, aki csak az asztal alá került morzsáért könyörög és nem talál meghallgatásra. A helyzet hamar változik és most már Ábrahám zárkózik el a gazdag rimánkodó kérelmétől, mert közöttte és a kárhozat kínjaiban szenvedő gazdag között oly űr van, melyet többé nem lehet áthidalni.

E szerepcsere folytonos és mindennap akadnak esetek, melyek a „Magnificat” szavai beteljesülése jegyében állanak és bizonyítják, hogy az Úr e gazdagokat a döntő pillanatban tényleg üres kézzel bocsátja el.

*

A szerepcsere egyik lehetősége, éspedig a jobbik, a dicsőségteljes, a felmagasztalás jegyében áll: az éhezőket elégíti ki és a nélkülözőket teszi gazdaggá.

A gazdagság, mellyel az Úr őket megajándékozta, elsősorban és ezáltal különbözik a földi javakban való bővelkedéstől, minden szempontból kielégítő, mert nemcsak azt adja meg, amire mint nélkülözhetetlenre feltétlen szükség van, hanem azt is, ami a többlethez tartozik és végtelenül széppé teszi az életet. Erre vonatkozólag az evangélium a százszorosról beszél itt a földön és az örök életről, mint végkielégülésről. (Máté 19, 29; Márk 10, 30.) E beteljesülés valóban gazdagság, mert minden igényt kielégít, minden váagnak meghozza a beteljesülést és oly mértékben, hogy azt felülmúlni nem lehet. Ez

egyébként alapja azon napsugaras életfelfogásnak és irigylésreméltó boldogságnak, melynek ragyogása az Úr szentjei arculatát árasztja el. Ezek kézzelfogható és meg nem cáfolható módon bizonyítják, hogy a szemléltnél nagyobb kielégülés és abszolút vágytalanság már csak a túlvilág dicsőségében lehetséges, mert Isten ezen éhezőknek mindent megadott, amit ember itt e földön kívánhat és elviselhet.

A szegények és éhezők ezenkívül oly gazdagságban részesülnek, amely mindazon áldozatért kárpótol, amelybe e boldogság került. Szent Pál helyesen mondja, hogy a földi szenvedéseket nem lehet azon eljövendő dicsőséggel összehasonlítani, amely rajtunk meg fog nyilvánulni. (Róm. 8, 18.) Az Apostol e mondanása azonban nemcsak a túlvilági megdicsőülésre vonatkozik, hanem arra a boldogságra is, melyet Krisztus békéjének nevez (Ján. 14, 27.) és amely már itt a földön mint Krisztus gyermekei osztályrésze mindazon szenvedésért, nélkülözésért és áldozatért kárpótol, amely ezen ajándék és kegyelem beteljesülését előzte meg.

Mindezt az a tudat tetőzi be, hogy az ajándék, világosabban kifejezve: kegyelem, végleges. Az éhezés, a kemény nélkülözés ideje egyszersmindenkorra elmúlt és a beteljesülés napjai már megkezdődtek. Az élet — kivéve, ha valaki mindenáron vissza akar térni a régi állapotba és eltaszítja magától a kegyelmet — csak felfelé fejlődik és a megkezdett beteljesülés mindig tökéletesebben bontakozik ki, míg el nem érkezik a nap, amelynek nincs alkonyata, mert az már maga az örökkévalóság.

Isten végtelenül kegyelmes. Az éhezőket jólakítja jóval és kárpótolja mindazon számtalan nélkülözésért, melyben részük volt. Ezáltal gazdaggá, mérhetetlenül boldoggá teszi őket.

A szerepcsere Isten kegyelméből megtörtént: a szegény kezében a nélkülözés ragyogó arannyá változott, melynek csillogása az egész örökkévalóságon

keresztül nem halványul el és az igazságos Isten dicsőségét hirdeti.

*

Szerepet nemcsak a szegény cserél, hanem, amint láttuk, a gazdag is. De e csere már nem áll a kielégülés, a megdicsőülés jegyében és nem jelent jobbrafordulást. Ellenkezőleg: tragikus megsemmisülést, mert a gazdagból szegény lesz, mégpedig oly mértékben, amelyet az előbb említett szegény sohasem ismert.

Első jellemvonása e szerepcserének a felfuvalkodottság, a büszkeség és a gőg vége. A gazdag öntelt és magát mindenkitől függetlenítő magatartását a büszkeség jellemezte, az a büszkeség, amely önmagát csalhatatlannak és mindenekfelett állónak tartja. A fentebb vázolt elszegényedés ennek a felfuvalkodottságnak vet véget, ezt fojtja le kegyetlenül és semmisíti meg, sokszor egész váratlanul.

A gőg vége tényleg tragikus, mert elkerülhetetlen, teljes összeroppanással van egybekötve és képessége tudatában felfuvalkodott ember előre meg volt győződve arról, hogy adottságai teljes és fölényes eredményhez vezetnek. Ezen eset nemcsak nem következett be, hanem épp az ellenkező történt: az életalakítás teljesen melléje sikerült, az oly nagy gondal felépített életszisztéma megvalósíthatatlannak bizonyult és az Istentől teljesen függetlenített elgondolás szerint felépített épület összeomlott. Ennek kihatása csak összeroppanás lehet, melynek romjai végleg mindent eltakarnak, amire a saját erejében bizakodó gazdag azelőtt oly végtelenül büszke volt.

Betetőzi mindezt azon fájdalmas beismerés, hogy mindez elkerülhető lett volna, mert az összeomlás önhibából történt. A legrettenetesebb és a legtöbb esetben legterméketlenebb önvád kínozza ez embereket s teszi a szegénység, nélkülözés rájuk borult éjszakáját még elviselhetlenebbé.

Igy válik az érték a felfuvalkodott gazdag ember

kezében értéktelenné és így megy végbe a végzetes szerepcsere.

*

A „Magnificat” szellemét pompásan találta el az, aki ezen alapelveket vallotta: „Divitia nostra Dominus sit” — a mi gazdagságunk az Úr legyen.

Akiben ez beteljesül, annak nem kell félnie, hogy a gazdagok fennebb vázolt sorsát ossza, de meg lehet győződve, hogy az ő esetében a Szentszűz mondása teljesül be: „a szegényeket jóllakatja jóval”, mert oly kegyelmi gazdagságban fog részesülni, amelyhez hasonlítva a földi értékek elképzelhető legnagyobb bősége is csak elenyésző, parányi csekélység.

**„A Szűzanyát mint egészen kiváltságos világot
önmagának teremelte az Úr.”**

Szent Bernát.

Nürnbergi mester: A Szentszűz megkoronázása.

„Suscepit Israel puerum suum,
recordatus misericordiae suae.
Sicut locutus est ad patres nostros:
Abraham et semini eius in saecula.”

„Kezébe veszi dolgát fiának Izraelnek,
irgalmasságát nem felejtí el,
Miképen hajdan Atyáinkhoz szóltott,
Abrahámhoz s magvához mindörökkön.”

A hűséges Isten

„Hű az Isten” (II Kol. 1, 18.) mondja Szent Pál és a Szentszűz a „Magnificat” végkicsendülését, az utolsó két versszakot Isten hűsége megdicsőítésének szenteli.

A Szentszűz, akit nem hiába nevezünk „Virgo fidelis”-nek, hűséges Szűznek, van leginkább hivatva arra, hogy Isten hűsége dicsőségét hirdesse és az emberiség figyelmét felhívja erre a fontos igazságra.

Hivatva elsősorban azért van, hogy saját magán tapasztalta az isteni hűség minden előnyét és jótétét. Az Úr, mint az előbbi fejezetből kitűnik, ősidőktől kezdve, már az örökkévalóságban választotta ki a Szentszűzet az istenanyai méltóságra és az öröktől fogant tervet a legnagyobb hűséggel végre is hajtotta, úgyhogy az Istenanyában az Úr ígéretei egytől-egyig csodálatraméltó pontossággal beteljesültek. A Szentszűz tehát valóban hivatva van, és pedig saját tapasztalatai alapján, hogy az isteni hűség dicséretét hirdesse.

Hivatottságának egy másik eleme az általa tanúsított hűség, amely eszményi példaképe a teremtmény

hűséges magatartásának és oly nagy nevelőhatással van, hogy az elől nem lehet elzárkózni. A Szentszűz egész élete, annak mindenegyes fázisa és teljesítménye e tökéletes hűség jegyében áll, melynek fő beteljesülését a keresztfá tövében szemlélhetjük, úgyhogy ha a hűséges Szűz énekli az isteni hűség dicséretét, akkor nemcsak Istentről fogunk magunknak helyes fogalmat alkotni, de azt is megértjük, hogyan kell e magatartásunkat a hűséges Istennel szemben kialakítani.

A Szentszűz éneke, a megváltás bölcsődala utolsó versei és az isteni hűségről mondottakban való végkicsendülése egypár szóba foglalja össze mindazt, amit tudnunk kell, hogy képesek legyünk az Isten végtelen méltóságához illő módon alakítani életünket és a mindent és mindenkit megelőző isteni hűség hívó szavára méltó tettekkel felelni.

*

A „Magnificat” utolsó két versével kapcsolatban az isteni hűségnek az őszövetségben és saját egyéni életünkben érvényesülő megnyilvánulásával ismerkedünk meg.

1. Az isteni hűség megnyilvánulási az őszövetségben

A végtelenül merész és kihívó magatartásra, melynek szomorú beteljesülése az eredeti bűn, az ősvétek, az első emberpár és őbennük az emberiség oly választ kapott, melynek horderejét csak évszázadok és évezredek lezajlása után kezdte felismerni és benső jelentőségének megfelelően méltatni.

Az ősvétekre az Úr ugyanis a Megváltás ígérétevel válaszolt. (Gen. 3, 15.)

Évszázadok múltak el a vízőzön előtt és után. S midőn az Úr elérkezettnek látta az időt, szövetséget kötött Abrahámmal, az ősatyával. Először meghívta (Gen. 15, 1—6.), azután megkötötte vele a szó-

vetséget (Gen. 15, 18—21.) és végül ünnepélyesen megerősítette azt.

Abrahám ivadéka az Úr kiválasztott népe, melynek külön küldetése van. Az Úr hűsége tehát abban nyilvánult meg, hogy nem hagyta sorsára az embert, akit oly végtelen atyai szeretettel teremtett és aki leírhatatlan hálátlansággal fordult el tőle, hanem ennek ellenére is megígérte a megváltást. A Messiás, az emberi nem Megváltója eljövetelét elő kellett készíteni. Az Úr e célra Ábrahámot választja ki és vele köt szövetséget. Ábrahám és nemzetsége nagyon megtisztelő küldetésben részesül, amennyiben reá van bízva az isteni ígéretbe, a Megváltó eljövetelébe vetett hit. Eme megbízatás az évszázadok folyamán mindig kiterjedtebb és felelősségteljesebb lett, mert az Úr fokozatosan folytatja az örök igazság kinyilatkoztatását. A szövetséges nép kötelessége, egyébként ebben látom létjogosultságát, a kinyilatkoztatást a legmoshatóbb körülmények között megőrizni és ezáltal a leghevesebb ellentmondás közepette az egy Istenben, Izrael nagy Szövetségesébe vetett hitet fenntartani.

Nagy történelmi tévedés volna azonban azt gondolni, hogy a kiválasztott nép e küldetésnek teljesen megfelelt. Izrael története, amelyben még sok, a történelemkutatók felderítő munkájára váró, homályos részlet van, legcsattanósabb bizonyítéka annak, hogy a nép túl gyengének bizonyult és nem volt képes a megbízatásnak saját erejéből megfelelni. Mégpedig oly mértékben nem, hogy az egy Istenbe vetett hit minden bizonnyal elveszett volna az Úr feltűnő és sokszor megismétlődő közbelépése nélkül.

E közbelépések történetével, amely egyébként az Úr hűségének története, itt nem foglalkozhatok részletesen, mert túllépném a könyv kereteit. Az olvasót ennek következtében a kiválasztott nép történelmére utalom.

Összefoglalóan csak annyit mondok, hogy az Úr e közbelépések által példátlan hűségről tesz tanúbizonyságot, mert nem Izrael, hanem maga az Isten

védte és őrizte meg az emberiség számára nélkülözhetetlen kinyilatkoztatást és így készítette elő a megváltás beteljesülését.

*

Az Úr hűsége Izrael küzdelme hosszú évszázadai alatt elsősorban abban nyilvánult meg, hogy a kinyilatkoztatott örök igazságot megvédte a külső ellenség ellen.

Izrael, a kiválasztott nép története főleg a mono-teizmus (egy Istenbe vetett hit) harca volt a politeizmus (több istenben való hit) ellen.

Erre a harcra a kiválasztott népet földrajzi helyzete predesztinálja. Izrael, mint tudjuk, bele volt ékelve a nagy keleti pogány kultúrák közé. E helyzet annál veszedelmesebbnek bizonyult, mert az említett kultúrák mögött nagyhatalmak állottak, amelyek a mai felfogás szerint is világhatalmat jelentenek. Elég Egyiptomra, Asszorra, Bábelre gondolni, hogy ez irányban is helyes fogalmat alkossunk magunknak. A pogány kultúrák nemcsak a politeizmus gondolatát hozták magukkal, hanem a kultuszt is, melynek az erkölcsre való kihatása közismert. A határokon úgy a gondolat, mint a kultusz átszivárgott és megmérgezte Izrael közfelfogását. A Szentírás bőségesen tanúskodik arról, hogy e pogány környezetből Izrael belső életébe beszivárgó befolyás mily nagy méretet ért el és mennyire aláasta az egy Istenbe vetett hitet, a tizparancsolat által megalapozott erkölcsöt és mily nagymértékben változtatott a közéleten. E befolyás alatt a helyzet annyira elfajult, hogy a pogány isteneknek szentelt ligeteket a királyok, az Úr felkentjei nemcsak eltűrték, de az ott ünnepelt kultuszban ők maguk is résztvettek és idegen isteneknek hódoltak. Nagyon káros kihatással voltak ezenkívül a vegyesházasságok, melyek nemcsak a vallásos életet ásták alá, de idegen szokásokat is honosítottak meg Izrael földjén és nagymértékben fokozták az általános bomlást.

Izrael tehát az egész vonalon gyengének bizo-

nyult és ha az Úr ismételten közbe nem lép, nagyon valószínű, hogy a pogány környezetbe való beolvadás feltartóztatatlanná lett volna.

A Szentírás különböző részei, különösen a próféták könyvei részletesen tárják fel előttünk azt a gigantikus küzdelmet, amelyet maga az Úr emberi eszközök igénybevétele és a történelem irányítása által folytatott a politeizmus romlással fenyegető veszedelme ellen. Ezzel kapcsolatban azt is szemlélhetjük, hogyan mentette meg az Úr kiválasztott népét, éspedig csak azért, hogy általa az egy Istenbe vetett hitet megvédje és a megváltást előkészítse. Ezáltal oly hűségről tett tanúságot, melyet semminemű emberi hűség, legyen az mégannyira nagyméretű és tökéletes, meg nem közelíthet.

*

Isten a kinyilatkoztatott örök igazságot a belső ellenség ellen is megvédte azért, hogy Izraelt megóvta mindattól a nem csekély veszélytől, mely benső egyenetlenségre, villongásokra és hasonló okokra vezethető vissza. Ezek a jelenségek csak gyengítették a nép ellenállóképességét és így kézenfekvő volt, hogy a szomszédos pogány nagyhatalmaknak nem került volna különös erőfeszítésbe a kiválasztott népet a történelem térképéről eltörölni.

Az említett benső egyenetlenségnek faji tulajdonságokban gyökerező lélektani háttére van. Izrael keményfejű, állhatatlan, nehezen kormányozható nép volt és felelős vezetőinek komoly nehézségeket és szomorú órákat okozott. Ennek bizonyítására elég a pusztában való vándorlás időtartama alatt történeteket tanulmányozni. Ha Isten nem lép közbe minden egyes kritikus pillanatban és nem terem lázadók és elégedetlenek, kicsinyhitűek, a túlságosan anyagiasan gondolkodók és az elkényeztetettek között rendet, akkor e történelmi jelentőségű népvándorlás végzetes kimenetelű lett volna és Izrael menthetetlenül elveszett volna az őt környező heves ellentmondásban. A helyzet a honfoglalás után sem javult. Bizo-

nyiték erre a bírák kora, a királyok története, a birodalom kettészakadása, a próféták félre nem érthető szava és nagyon is egyértelmű magatartása. Fegyelemzetlenségek, ellentmondások, lázadások, összeesküvések, ellenséges külföldi hatalmakkal kötött, nem nagy diplomáciai jártasságra valló szövetségek, pártoskodások és palotaforradalmak voltak napirinden. Azon nép, amely ily nagymértékben hasonlott meg, saját fennállási lehetőségét ássa alá és csak a minden oldalról fenyegető végpusztulást siettet.

De a nagy Szövetséges, Izrael Istene hű volt és megtartotta a Szövetséget akkor is, midőn Izrael vagy nem akart róla tudni, vagy teljesen megfélemedezett Istenéről. És a döntő pillanatban mindig közbelépett, hogy megmentse Izraelt és a neki kinyilatkoztatott örök igazságot.

*

A mondottakat röviden összefoglalva bátran állíthatjuk, hogy az Úr megvédte a kinyilatkoztatást a külső és belső ellentmondástól.

A pogány nagyhatalmak, melyek a próféták egyértelmű kijelentései szerint, csak annyiban sanyargathatták a kiválasztott népet, az Isten hűtlen és állhatatlan szövetségesét, amennyiben ez megfelelt Isten büntető szándékának, megsemmisültek. A szomorú vég megrendítő körülményeit, a világtörténelem jelenségeitől eltekintve a próféták jövődoléseiben találjuk meg, úgyhogy fogalmat alkothatunk magunknak arról a végromlásról, amely Isten ellenfeleinek osztályrésze. A pogányság tehát már Krisztus előtt alulmaradt és a kinyilatkoztatott igazság nem veszett el a politeizmus labirintusaiban, mert a magát kinyilatkoztató Isten örködött sorsa felett.

A belső viszályokat, melyeknek, mint említettük, veszedelmes következményei lehettek volna, az Úr keze idejében elsímította. Ez a „símítás” sokszor nagyon kemény volt s kétszer fogsággal végződött. Izraelnek ilyenkor megnyílt a szeme s belátta, hogy bizonyos tévedések hová vezetnek. Isten elérte célját

s a kinyilatkoztatás tovább élt egy oly nép lelkében, amely egészében véve túl gyarló volt ahhoz, hogy méltó legyen nemes küldetésére.

*

A Szentszűznek valóban igaza volt. Az Úr, akit szövetséges népe azáltal, hogy megfeledezett a létjogosultságát megalapozó szövetségről, számtalanszor cserbenhagyott, nem szegte meg szavát, nem bontotta fel az emberi elgondolás szerint amúgy sem kötelező szövetséget és az abszolút tántoríthatatlan hűségnek oly példáját adta, amely csodálatraméltó és örök eszményképe az emberiségnek.

2. Az isteni hűség megnyilvánulásai az újszövetségben

Az újszövetség a Megváltás beteljesülésével magával hozta az isteni kinyilatkoztatás befejezését is. Az Úr ebbe a kinyilatkoztatásba mindent belefektetett, amit az embernek feltétlenül tudnia kell, ha üdvözülni akar, úgyhogy összességéből semmi sem hiányzik; itt a tökéletessel állunk szemben.

A kinyilatkoztatást, az emberiség és a kultúra e legfennköltebb értékét Krisztus Urunk az egész világot magához ölelő Anyaszentegyházra bízta és megalkotta benne a küldetés megvalósításához szükséges adottságot.

Ebből azonban nem következik, amit egyébként a történelem is bizonyít, hogy megszüntette az ellentmondást. Az ellentmondás és a nyomában fakadó küzdelem megmaradt. De az Úr örködik az Egyház felett és megfélelően gondoskodik arról, hogy a kinyilatkoztatáson ne essen csorba és az ellentmondás ne győzedelmeskedjen.

*

Az Úr a legszenvedélyesebb ellentmondás között is megőrizte az Anyaszentegyházat az őt környező számtalan veszedelemtől és ezáltal a reábízott örök igazság ismeretét tartotta fenn az emberiségben, amely

nélkül az életben az emberiség sohasem tudna eligazodni.

Részletekbe itt szintén nem bocsátkozhatok és kénytelen vagyok az egyetemes egyháztörténetre utalni. Ami azonban a fő vonásokat illeti, annyit megjegyezhetek, hogy Isten a római birodalom által képviselt pogány világhatalmat az ősegyház korában törte meg. A vértanúk vére a cirkuszokban és arénákban patakokban folyt. E kegyelemteljes áradat alámosta, alapjaiban rendítette meg a római világhatalmat és megsemmisítette, eltörölte a föld színéről a kinyilatkoztatásnak ellentmondó pogányságot. A népvándorlás korában beözönlő barbár népek meghódoltak az ifjú kereszténység előtt — itt két ifjú erő találkozott és fogott kezét egymással: az örökké ifjú isteni gondolat, a kinyilatkoztatás és a népvándorlás által mozgásba jött fajokban és nemzetekben képviselt friss, romlatlan erő — e kettő vette át a rombadőlt Róma örökségét és alapította meg a nyugati világ-egyházat.

A középkorban a császárság megerősödése által túlsúlyba jutott keresztény világi hatalom kísérletezett új szisztémákkal az Egyház függetlensége rovására. A szisztémák nem váltak be, de megnyilvánult az Egyház törhetetlen fölénye és a világi hatalomnak is eljött a maga üdvös Canossája, amely új irányba terelte a középkor vallásos és kulturális fejlődését.

Az újkor küszöbén a reformáció puskaporos levegője és nem csekély robbanásai rendítették meg az európai keresztény kultúra talaját. A tridenti zsinat meghozta a szükséges megoldást. A reformáció viharai nem tudták megtörni az újból megerősödött Egyházat. Krisztus szeplőtelen jegyese, az Anyaszentegyház Isten kegyelméből tovább őrizte a kinyilatkoztatott igazságot és teljesítette földi küldetését.

Az újkor egységét megbolygató racionalizmus, amely az Egyházzal szemben szintén gyengének bizonyult, a legújabb kor és napjainak végzetes ellentmondásában, a minden istenhitet és kulturális fejlőd-

dést aláásó bolsevista irányzatban csendült ki. A marxista ideák, amelyek még egy évtizeddel ezelőtt oly szuggesztív erővel bírtak, ma már a történelem változatosságát gazdagító bukkott nagyságok elfakuló emlékei közé tartoznak. A marxizmus legelfajultabb kinövése, a bolsevizmus maga is nagy változásokon ment keresztül és nem érte el az oly nagy hangon hirdetett célját, mert az Egyházat nem tudta megakadályozni abban, hogy küldetését teljesítse és az isteni kinyilatkoztatás érintetlensége felett örködjön.

Mindez csak azt bizonyítja, hogy Isten hűségesen beváltja ígéretét (Mt. 16, 18.) és nem engedi, hogy a kinyilatkoztatott örök igazság ragyogó fényességét bárki is elhalványítsa.

*

Az egyháztörténet viszontagságai között Isten a fölött is örködött, hogy az Egyházban sértetlenül megmaradjon Krisztus eszményi szelleme, mint a katolikus élet és a katolikus gondolat megtörhetetlen és örökké termékeny alapja.

Az Egyház küldetésének teljes tudatában mindig arra törekedett, hogy a világnak és az emberiségnek az élet nehézségei között Krisztus eszményi szelleméhez fordulhasson és belőle mindazt az értéket merítse, amelyre a lelki felújuláshoz szüksége van.

Az Egyház küldetése tehát abban állott, hogy megőrizze azt a természetfeletti értéket és szellemiséget, amelyet Krisztus reá hagyott. E küldetés megvalósításában a világegyház hármasságokra támaszkodott.

Elsősorban az erőszaknak mondott ellent, amelyben sohasem tűrte, hogy a világi hatalom Krisztus eszményi szelleméhez bármely célból hozzáférkőzőn és saját érdekeinek megfelelően változtasson rajta. Ezen ellenállás Krisztus szelleme minden kihatására vonatkozott, tehát úgy a tanításra, mint az erkölcsre, vagy a természetfeletti világrend bármely más megnyilatkozására. Az Egyház konzekvens magatartása végtelen sok áldozatot hozott magával és földi érte-

leben véve nem egyszer okozott nagy veszteséget. Az Egyház mindezt nem vette tekintetbe és inkább eltűrte, hogy egész birodalmak szakadjanak el tőle (angol egyházszakadás), semhogy Krisztus szellemén a legkisebb változást is megengedte volna.

Ezen magatartással a másik ellentmondás járt együtt. Ez a korszellem ellen való küzdelemben nyilvánult meg. Minden korszaknak megvan a maga gondolkodásmódja, amelyből, a körülményeknek megfelelően, jellegzetes irányzatok, filozófiák és sok esetben tévtanok származnak. Ezek nagy gyorsasággal terjednek el és nagy kárt okoznak. Az Egyház hivatása abban állott, hogy tekintet nélkül az ebből fakadó kemény küzdelemre, mindig rámutasson a korszakot jellemző tévedésekre és befolyásának teljes súlyával küzdjön a tévtanok ellen és az emberiséget megóvja attól, hogy Krisztus szellemétől eltávolodjon. A korszellem ellen folytatott küzdelem, melyre az egyháztörténelemben számtalan tipikus példát találunk, szintén nagy áldozatokkal járt és nem egyszer hozta Krisztus Egyházát bonyolult helyzetbe; de az Egyház inkább eltűrte a leghevesebb ellentmondást és vállalta az abból keletkező számtalan hátrányt, semhogy megengedte volna a tévtanok terjedését.

Nagy küzdelmet kellett az Egyháznak az emberi gyarlóság ellen is folytatnia, mert ez minden téren veszedelmes károkat okozott. Az Egyház feladata abban állott, hogy ellentmondjon a gyarlóságnak és a rendelkezésére álló eszközökkel minden olyan irányzat ellen küzdjön, amely Krisztus szellemétől eltérve oly erkölcsi alapelveket szentesített, amelyek úgy a közösségnek, mint az egyénnek voltak kárára. Az Egyház, ha szükség volt rá, a legnagyobb eréllyel büntette a kihágásokat, a fegyelem meglazulását és minden lelkiismeretlen kísérletet, amely Krisztus szellemétől el akarta szakítani az emberiséget. Ennek következménye legtöbbször az ellentmondások beláthatatlan özöne volt, amely az Egyház életét szinte elárasztotta. Itt tényleg a legnagyobb erőfeszítésre

volt szükség, de az Egyház ezt a próbát is kiállotta és bebizonyította, hogy Krisztus szelleme tovább él benne. Ezáltal az emberiségnek minden szempontból nagy szolgálatot tett, mert sértetlenül megőrizte az erkölcsi alapot, amelyet Krisztus vetett meg és amely nélkül sikerteljes emberi életet alakítani nem lehet.

Az Anyaszentegyház mindezen nagy teljesítményre az Isten kézzelfogható segítsége nélkül nem lett volna képes. Az Egyház eszköz volt Isten kezében, aki a fölött örködött féltékeny éberséggel, hogy a Megváltó szelleme mint egészséges életforrás sértetlenül maradjon meg a világban. Itt szintén az isteni hűség megnyilvánulásával találkozunk. Az Úr, aki elhatározta, hogy megváltja és megszenteli az emberiséget, ígéretéhez a megváltás beteljesülése után is hű maradt és mindent megtett, hogy a világban megmaradjon Krisztus szelleme és kiindulópontja legyen a természetfeletti életnek.

*

Az Anyaszentegyházban az élet eszményi tökéletessége, amelyet életszentségnek nevezünk, minden korszakban megvalósult. Nem pusztá frázis, ha az Egyházat minden emberi tökéletlenség ellenére is szentnek nevezzük. Amióta fennáll Krisztus egyháza, nem volt oly század vagy korszak, amelyben az életszentség ne virágzott volna pazar színpompában és ne bizonyította volna, hogy Krisztus jegyese mennyire szent és szeplőtelen. Az Egyház azáltal, hogy az eszményi életideált minden körülmény között megvalósította, szintén nemes küldetést teljesített és az élet valóságával kapcsolatban megmutatta, hogy hogyan kell és lehet az emberi természetet szublimálni és természetfeletti fensíkra emelni.

Az életszentséget illetőleg elsősorban a vértanúk beláthatatlan seregével találkozunk. E sokaságban minden század, nemzet, korosztály, társadalmi réteg és hivatás képviselve van. A vértanúk hősies magatartásukkal és a királyi gesztussal, amellyel életüket áldozták fel, bebizonyították, hogy nemcsak lehet, de

érdemes vérrel pecsételni meg azt az ígéretet, amelyet mi emberek a keresztség szentségében tettünk Istennek és az Úr hűségét az emberi hűség legmagasabb felfokozásával, az önfeláldozással viszonzni. E vértanúk azt is bebizonyították, hogy Krisztus az igazság és az élet, mert csak az abszolút igazság és a tökéletes élet képesítenek arra, hogy minden egyéb érdeket háttérbe szorítva szemrebbenés nélkül áldozzuk fel magunkat Krisztusért. A vértanúk tehát önmagukat és az Egyházat azáltal szentelik meg, hogy életüket adták Krisztusért.

A hitvallók egész más irányban tűntek ki, mert ők az életet az egyént alakító művészet tökéletesítése által szentelték meg. Hosszú emberéleten keresztül csiszolták jellemüket, küzdöttek az árnyoldalak és kinövésük ellen, fokozták képességeiket és munkálkodtak teljes kibontakozásukon. Tették ezt addig, amíg arra szükség volt, tehát az utolsó lehelletig és bebizonyították, hogy Krisztus szellemében végtelen nagy életet-alakító erő rejlik, amely, ha termékeny talajra talál, a legcsodálatosabb sikereket képes elérni. Ugyane küzdelemmel azt is bebizonyították, hogy bennük Isten természetfeletti kegyelme működik és ennek megfelelően Istennek dicsőségére váltak, aki nem kíván egyebet, mint az ember tökéletes meg-szentelését. A hitvallók az életet szintén feláldozták, mint a vértanúk. A különbség csak abban áll, hogy az áldozat lényege a sikerteljes életalakítás, amely megszenteli az embert és Istennek válik dicsőségére.

A szüzsies lelkek szintén hozzájárultak az élet megszenteléséhez azáltal, hogy engesztelő áldozat voltak az emberiség bűneiért. Az Egyház életében meghatározó módon találkozunk a legönzettelenebb hervadás misztériumával, melynek lényege a már említett engesztelés. Százezrek és milliók tekintették életüket áldozati eszköznek és azt a testi-lelki érintetlenség oltárán áldozták fel a világ bűneiért. E valóság mögött teljes szépségében a legönzettelenebb szeretet ragyog fel. Ez ugyanaz a feltétlen odaadás, amely a

vértanúkat véráldozatra és a hitvallókat az élet küzdelmes megszentelésére készítette. A szűzies lelkek, éppúgy, mint a vértanúk és a hitvallók, a legtökéletesebb mértékben szerették Istent és szeretetüknek azáltal adtak kifejezést, hogy engesztelő áldozattá váltak és jóvátették azt a sok hűtlenséget, amellyel a végtelenül hűséges Istent bántja meg az emberiség.

*

Isten hűsége az újszövetségben még nagyobb mértékben nyilvánul meg, mint a Megváltást megelőző időszakban. Az Egyház minden sikere, a kegyelmi élet minden szépsége, a természetfeletti kibontakozás minden gazdagsága és az egyéni életszentség változatos színpompája nem egyéb, mint az isteni hűség megnyilvánulása.

Az Úr meg akarta szentelni az emberiséget, hű maradt szavához, tovább működött az Egyházban és megadta a lehetőségét annak, hogy a legmagasabb fokú tökéletességet érhessük el.

Másszóval megtartotta ígérését: üdvözülhetünk és szentek lehetünk.

3. Az isteni hűség megnyilvánulásai az egyéni életben

Az isteni hűség legszebb megnyilvánulásaival saját egyéni életünkben találkozunk, mégpedig oly mértékben, hogy azt nem lehet szavakkal kifejezni. Ez annyira igaz, hogy minden túlzás nélkül nevezhetjük e megnyilvánulásokat az egyéni élet alapjának.

Ha ezen életfolyamatokkal foglalkozunk, amelyek egyébként annyira értékesek, hogy a történelem is megemlékezik róluk, akkor azt tapasztaljuk, hogy az egyéni élet minden fázisa és teljesítménye csak a hűséges Isten kegyelmi adományának tudható be. Lelkipásztorok, kiknek szemei előtt az egyéni élet minden egyes intimitása feltárul, és akik a hit szemeivel és

a pasztorális tapasztalattal vizsgálják az eseményeket, szintén tudják, hogy az isteni hűség megnyilvánulásainak az ember életében elgondolhatatlanul nagy szerep jut. Ha józan tárgyilagossággal szemléljük saját életünket és megteremtjük az összefüggéseket, szintén azon megismeréshez jutunk, hogy életünk mindenegybes fontos mozzanata az isteni hűség szép és eredményteljes megnyilvánulása.

A Szentszűz, aki a „Magnificat”-ban oly szépen beszél az isteni hűségről, saját magán tapasztalta, hogy mennyire hűséges az Úr és hogy e tény milyen kihatással van az egyéni kibontakozásra. Magától értetődik, hogy tapasztalatát velünk is akarta közölni és arra figyelmeztetni, hogy hűség hűséget követel és hogy ezzel szemben csak egy magatartás van: a hűség felfokozása a teljes odaadásig.

*

Feltűnően nyilvánul meg életünkben az isteni hűség, különösen akkor, amikor bensőnkben az Úrnak ellentmondunk és gondolatban Tőle elszakadunk. Ez ellentmondásnak megvan a maga háttere; emberi értelmünk túlságosan gyarló ahhoz, hogy az Úr terveit minden körülmény között megértse, értékelje szándékait, aminek következtében sokszor az érthetetlenül állunk szembe és ennek megfelelően bensőleg ellentmondunk annak, aki mindennek okozója, Istennek. Előfordulhat az is, hogy az Úr saját érdekünkben áldozatot, lemondást, fegyelmet, önuralmat követel és olyan örömöket von meg, amelyek nemesek és amelyekhez véleményünk szerint feltétlenül jogunk van. Isten eljárását ilyenkor sem értjük meg. Fellázadunk ellene, ellentmondunk Neki és bensőleg elszakadunk Tőle.

Ellentmondás rendszerint ellentmondást szül, de nem az Úr esetében. A helyzet itt másként alakul és ilyenkor van alkalmunk a legfennköltebb hűség-megnyilvánulásokat tapasztalni. Az Úr végtelen türelemmel fogadja e hűtlenségeket és addig vár, amíg eljárásunk helytelenségét belátjuk és azon belső vilá-

gosság segítségével, amelyet szintén kegyelmének köszönhetünk, töredelmes szívvel visszatérünk Hozzá és felfokozott odaadás által tesszük jóvá az ellentmondást.

Ennek igazolására elég arra utalni, amit Krisztus a jó Pásztorral való kapcsolatban mond és arra a magatartásra gondolni, amelyet Ő azokkal szemben tanúsít, kik emberi gyarlóságból Isten akaratával és saját lelkiismeretükkel keveredtek ellentmondásba.

*

Az ellentmondás sokszor annyira fokozódik, hogy a külső életre is kihat és ennek megfelelő cselekedetekben nyilvánul meg. Ha valaki Istennel keveredik ellentmondásba és Tőle bensőleg elszakad, akkor nemcsak hogy nincs meg benne a lelki erő, amelyre szüksége van, hogy Isten törvényeit megtartsa, hanem a benne lázongó ellentmondásnak megfelelően szinte benső kényszerből cselekszik és tudatosan szegi meg az Úr törvényét. A cselekedetekben megnyilvánuló ellentmondásban nagyon nagy a forradalmi lelkület és az önállósítás után való vágyakozás. Van benne azonkívül bosszúvágy is, ami természetesen csak súlyosbítja e cselekedetek jelentőségét.

Az Úr magatartása ilyenkor domborodik ki a legplasztikusabban és bizonyítja, hogy mennyire hűséges az Isten, aki mint a próféta mondja: nem fojtja el a füstölgő mécsest és türelemmel vár arra, hogy a lázongó ellentmondás elapadjon és a hűtlenné vált lélek visszatérjen Őhozzá.

*

Még tökéletesebb és feltűnőbb Isten hűségének megnyilvánulása akkor, amikor a forradalomban való állhatatosságról van szó. Az életben sokszor előfordul, hogy az ellentmondás nemcsak átmeneti jelenség, amelyet idejekorán jóváteszünk, hanem kikristályosodott lelki állapot, amelynek esetleg évtizedeken keresztül vagyunk áldozatai. Ez állapotban minden cselekedet az Úr törvénye ellen irányul és úgy élünk,

mintha az örök Törvényhozó nem is létezne. E magatartás az Istennel szemben tanúsított hűtlenség legnagyobb felfokozása, amely végtelen káros következményekkel járna, ha Isten hűsége nem nyilvánulna meg szánakozó és türelmes irgalomban. Ő még ez esetben, amely tényleg az elvetemültség jegyében áll, sem zárkózik el a bűnös lélektől és kész azt bármikor visszafogadni és minden múltban történtet megbocsátani.

*

Az isteni hűség kifogyhatatlan türelmes irgalomban, atyai jóságban és szeretetteljes megbocsátásban a nélkül, hogy e magatartás az isteni méltóság és igazságosság rovására lenne. Mindazok, akik az isteni hűségben bíznak és jóságával nem élnek vissza, kifogyhatatlan jótéteményeit tapasztalni fogják és meg fogják találni azt az utat, amely az Úrhoz vezet.

A Szentszűz, mint mindig, helyesen látott és teljesen megértette az Urat. Igaza van, amikor az isteni hűséget magasztalja, mert az minden korban, kultúrában és emberben oly mértékben nyilvánult meg, hogy annak dicsőítésére még a „Magnificat” örökszép szavai sem elegendők.

Befejezés

A „Magnificat”-ban a természetfeletti világrend minden motívuma felcsendül és oly harmónikus szimfóniát alkot, amelyet méltán nevezhetünk az Úr tökéletes megdicsőítésének.

Felragyog benne az isteni arculat örök szépsége. És annyira közel jut hozzánk, hogy megláthatjuk benne mindama kapcsolatokat, melyek hozzá fűznek és életünket irányítják.

Felragyog benne a Szentszűz egyénisége teljes nagyságában és oly világosan, hogy meglátjuk benne mindazt a zseniális szeretetet, amellyel Isten e páratlan egyéniséget alakította, hogy remekművet alkosson belőle.

Felragyog benne az egész történelem teljes színpompájában, teljes változatosságában és vele kapcsolatban a küzdelmes emberi élet, az egyéni kibontakozás lehetőségei és értékei.

Felragyog benne az örökkévalóság, mint a történelmi folyamat, az emberi küzdelmek és az egyéni kibontakozás végkicsendülése és örök beteljesülése.

A „Magnificat”-ba, a *Megváltás bölcsődalába* a Szentszűz egész lelkét fektette bele és megtanított arra, hogy nagy szövetségesünk van: az Isten, akivel szemben úgy kell viselkednünk, mint szövetségeshez illik. Megtanított arra is, hogy életcélunk az isteni Szövetséges dicsőítésében áll.

Ha befejezésül azt kérdezzük, hogy a Szentszűz tulajdonképpen miért is énekelte Erzsébet tornácán a Megváltás bölcsődalát, akkor azt felelhetjük, azért, hogy himnuszt hagyjon hátra, amelyben minden benne van, amit a hálás emberi szív Istenének mondhat...

Függelék

A „Magnificat” előképe az ószövetségben

A „Magnificat” szerzője lelkiületét és benső kifejlődését az isteni lélek irányította páratlan szeretettel. Ez irányítás egyik legfontosabb eszköze az írásba foglalt kinyilatkoztatás, a Biblia. A Szentszűz, és erről már megemlékeztünk, a jeruzsálemi templom magányában töltött éveket a kinyilatkoztatás megismerésének szentelte és ennek megfelelően sokat forgatta a Szentírást, melyben nagy jártasságra tett szert.

Nem csodálkozhatunk, ha a „Magnificat”-ban oly motívumokat találunk, amelyek erősen emlékeztetnek *rámai Anna*, Sámuel hőslelkű anyja *hálaénekére*, amelyet szakemberek általában a „*Magnificat*” ószövetségi előképének tartanak.

A Szentszűz minden bizonnyal ismerte a Szentírásból úgy e hálaéneket, mint annak ihletett szerzőjét, Elkana hitvestársát, Sámuel anyját. Ezenkívül azokkal az eseményekkel is tisztában volt, amelyek az Úr felkentje, rámai Anna fia születését részben megelőzték, részben, főleg az utókor számára, érdekessé tették.

A Szentszűz mint várandós Istenanya nem egy hasonló vonást talált rámai Anna sorsa és saját életalakulása, Sámuel megbízatása és Krisztus Jézus küldetése között. Erre emlékeztetett vissza abban az ihletett pillanatban, midőn a „Magnificat”-ot énekelte, úgyhogy semmi rendkívüli sincs abban, hogy a Szentszűz énekében Anna dicshimnuszának egyes motívumai

ismét, de a Szentszűz különös helyzetének megfelelően felcsendülnek.

Rámai Anna énekét, mint látni fogjuk, joggal tarthatjuk a „Magnificat” ószövetségi előképének és mint ilyen megérdemli, hogy vele e könyv végén ki egészítésként foglalkozzunk.

1. Rámai Anna

Elkana hitvese, rámai Anna, Krisztus előtt a *tizenegyedik században* élt. Születési helye a Jeruzsálemtől két órányira északra fekvő kis Ráma volt. Egyéniségével Sámuel első könyvében találkozunk, ahol érdekes élete és tartalmas lelkisége minden fontosabb mozzanatával megismerkedhetünk. Sámuel könyveit, melyek a királyok mozgalmas korszakába vezetnek be, klasszikusan szép elbeszélő stílus, a történelmi egyéniségek plasztikus kidomborítása és az egyes jeleknek idillre emlékeztető vázolója jellemzi, úgyhogy a Szentírás e része kétségtávol az elbeszélő irodalom remekműveihez tartozik (Faulhaber).

Sámuel első könyvéből, melynek művészi stílusa méltó keret ehhez az idilli történethez, megtudhatjuk, hogy rámai Anna nagyméretű egyéniség volt, aki akkor is megállja a helyét, ha reá a világ történelmi méreteit alkalmazzuk.

Egyéniségének alapvonása a hősiesség és élete ki-magasló pontja a családi körben elszenvedett vértanúság. Színhelye mindennek az a kis rámai ház volt, ahol férje, Elkana oldalán töltötte életét. Az utóbbi nem játszik fontosabb szerepet és egyénisége is túlságosan köznapi és elmosódott ahhoz, hogy mélyebb benyomást gyakoroljon. A figyelmet kezdettől fogva Anna vonja magára, annak ellenére, hogy férje házában a sors egy tragikus rendelkezése következtében alárendelt és szánalomraméltó szerepet játszik. Elkana ugyanis a kor erkölcsi felfogásának megfelelően egy másik asszonyt, Phenennát, hozott a házhoz, akit szintén fele-

ségül vett¹ és akitől több gyermeke született. Annának nem volt gyermeke, ami a korfelfogás szerint az Isten büntetése bizonyítékának számított. A tizenegyedik század durva és kemény életformájára jellemző, hogy Phenenna, a második feleség, aki társnőjétől, Annától az elsőbbséget irigyelte, ez utóbbi életét, csak azért, mert terméketlen volt, végtelenül elkeseríthette. Tette ezt csípős megjegyzések által, melyek mind Anna szerencsétlenségére céloztak, azonkívül pedig azért, hogy gyermekeit előtérbe helyezte és társnőjével az anyaság feltétlen fölényét érezte. Minden alkalmat megragadott, hogy Anna életét elviselhetetlenné tegye és a férjet, Elkanát tőle elhidegítse. Anna számtalan éjszakán keresztül fojtotta sírásba a lelkében felgyülemlett keserőséget, amelyet az egyébként jóakarátú, de gyáva és nehézkes Elkana megnyugtató szavai sem tudtak száműzni. Különösen akkor nem, midőn a nagy ünnepek alkalmával az egész család útra kelt Silóba a frigyszekrényhez, hogy az Úr szentélyében az előírt áldozatot mutassa be. Az áldozati állat felosztásánál Phenennára annyi rész jutott, ahány gyermeke volt, míg Annának a törvény szerint csak egy résszel kellett megelégednie. Phenenna gyűlölködésében ekkor már annyira ment, hogy a frigyszekrényhez való zárandoklatokon nem akarta megtérni maga mellett Annát, akit mint első feleséget, mégis külön jogok illettek meg.

Sámuel könyve elég világosan vázolja Phenenna áskálódását és a részletekből kitétni, hogy Annának a második feleséggel szemben tanúsított magatartása kifogástalan. A szerencsétlen nőnek vetélytársa kihívó és megbocsáthatatlan viselkedésére csak egy válasza volt: a legnémbább és legfegyelmeltebb hallgatás. Ezt pedig oly tökéletesen gyakorolta, hogy a szenvedés viharában tanúsított türelem hősnőjének nevezhetjük. Faulhaberrel én is ebben látom egyénisége alapvető jellemvonását.

¹ A többnejűség az ószövetségben meg volt engedve, nem mint eszményi intézmény, hanem inkább, mint Szent Pál említi, az emberi gyarlóságra való tekintettel.

Az imént vázolt helyzet képezi azon fogadalom hátterét, melynek színhelye az Úr szentélye Silóban. Míg a többiek az áldozati lakománál ültek, Anna csöndesen visszavonult és az Úr színe előtt egy fiúgyermekért imádkozott. Egyszersmind megígérte, hogy a születendő gyermeket az Úrnak szenteli és olló sohasem érinti fejét. Faulhaber ezzel kapcsolatban igen szellemesen arra mutat rá, hogy a hallgatáshoz szokott Annának az Úr házában, az Istennel szemben mennyire megoldódott a nyelve és mily nyílt lelkű ékesszólással tudott azzal beszélgetni, akitől termékenysége függött. Nagyon találóan azt is megjegyzi, hogy Anna valóban értett az imádság művészetéhez. Nem fordult a zsol-tárokban előforduló átokhoz és nem kívánta, hogy Phenenna gyermekei meghaljanak és anyjuk oly könnyen pergő, éles nyelve elszáradjon. Az ószövetségi család felfogásához sem tartotta magát és nem kért az Úrtól fiúgyermeket, aki kiváló munkaerő lenne és mint leendő családfő ivadékról gondoskodna. Minderre nem is gondolt és az Úrtól esdeklő imájában egy levitát kért, aki a szentélyben szolgál az Úrnak. Ajándékot kér az Úrtól, ez igaz, de ezt rögtön arra származtatja vissza, akitől kapja és mint leendő levitát Istennek szenteli. Ebből kitűnik, hogy Anna istenfélő lélek volt, istenes életet élt és az Úr szolgálatát komolyan vette. Ez egyénisége másik jellemző vonása.

Nagyobb áttekinthetőség kedvéért legyen szabad az Úrnak szentelt „nazireusok” jelentőségére röviden kitérni és Anna Silóban tett fogadalma jelentőségét kellően megvilágítani.

A „nazireusok”¹, másként „nazireát”, az ószövetségi törvény alapján állt és mint külön, nagy tiszteletben tartott hivatás magasabb aszkézisre és nagyobb tökéletességre kötelezett. A nazireusokat tehát joggal nevezhetjük az ószövetség szerzeteseinek, annak ellenére is, hogy nem mindegyik tett egész életre kiterjedő fogadalmat,

¹ E kifejezés a héberből származik és annyit jelent, mint „elkülönített”, „Istennek szentelt”. Tévedések elkerülése végett utalok arra, hogy e kifejezés Názárethez semmiféle vonatkozásban sincs.

mint Sámuelre vonatkozólag Anna, mert meg volt engedve, hogy valaki csak rövidebb időre szentelje magát az Úrnak.

A nazireusok fogadalommal három teljesítményre kötelezték magukat: nem ittak bort, nem vettek részt a temetési szertartásokon és sohasem vágták le hajukat. (Num. 6, 1—21.) A borról azért mondtak le, mert az Úr szolgálata megkívánja az önmegtartóztatást. Ugyanez okból volt a borívás a papoknak is megtiltva, de csak a szentélyben teljesített szolgálat tartamára. A nazireusok e tilalom betartásával az Úr szentélyéhez való hozzátartozásukat hozták kifejezésre. Ezenkívül temetéseken, halottaknál való virrasztásokon és egyéb gyászszertartásokon sem vettek részt, még akkor sem, ha édes szüleikről volt szó. Ezáltal pedig azt domborították ki, hogy az Úrnak szentelt élet a világtól való teljes elfordulást és az Úr szolgálatának való kizárólagos odaadást hozza magával, amely annyira komoly, hogy folytonosságát még haláleset sem zavarhatja meg. A harmadik tilalom a hajvágást illette, aminek következtében a nazireusokat hosszú hajukról lehetett megismerni, mint manapság a papokat a tonzúráról, vagy a szerzeteseket a rendi viseletről. E jellegzetes vonás annyira átment a köztudatba, hogy fogadalmában Anna is ollóról beszél, amely sohasem fogja érinteni fia hajzatát. E szokásnak egyébként tartalmas, szimbolikus jelentősége van. E szerint a nazireus fejére a fogadalom pillanatában az Úr helyezte kezeit és illő, hogy ezt emberi kéz többé ne érintse.

A mai kor ízlésének és felfogásának természetesen nem felel meg az a körülmény, hogy Anna Sámuel már születése előtt szentelte az Úr szolgálatának és oly teljesítményekre kötelezte, amelyeket önszántából talán sohasem vállalt volna. Ezzel a tényállással szemben nem szabad elfelednünk, hogy az ószövetség felfogása lényegesen eltér a mienktől és nem ismeri az újszövetség, az Isten gyermekei erkölcsi szabadságát. Ennek megfelelően a szülőknek az ószövetségben elismerten joguk volt gyermekeik jövője felett, azok

megkérdezése vagy beleegyezése nélkül határozni. Sámuel esetében pedig szabad volt azzal is számolni, hogy a templomszolgálatnak szentelt gyermekeket megfelelő váltságdíj ellenében meg lehet váltani. (Levit. 27, 2—8.) Sámuel egyébként származásánál fogva is köteles volt az Úrnak szolgálni, mert a leviták törzséhez tartozott. Rámai Anna tehát minden szempontból helyesen cselekedett, midőn gyermekét az Úrnak ajánlotta.

Anna fogadalmának érdekes utójátéka volt. Ezzel kapcsolatban az istenfélő anya, aki az ószövetség egyik legvonzóbb női egyénisége, rendíthetetlen, mélységes hitével ismerkedünk meg, amely szintén jelleme alapvonásaihoz tartozik.

Az utójáték következőképpen alakult. Anna fogadalomban kicsendülő imádsága alatt feltűnően viselkedett. A sok szenvedés és mérhetetlen keserűség, mely szívében összegyűlt, heves mozdulatokban, szaggatott mondatokban és fel-feltörő sírásban jutott kifejezésre. Anna azt vélvén, hogy egyedül van, nem is gondolt arra, hogy magatartása kritikára vagy félreértésre adhatna okot. De nem volt egyedül, mert Héli, a főpap, akinek kicsapongó fiai miatt kétes hírneve volt, a bírói székből figyelte őt és azt hitte, hogy ittas állapotban van. Itt meg kell jegyezni, hogy az ószövetség főpapjai nemcsak szakrális funkciókat végeztek, hanem bírák is voltak és a nép ügyes-bajos jogi dolgait is rendezték. Az ügyfelek különösen nagyobb ünnepek és tömeges zárandókatok alkalmával fordultak hozzájuk. Ez a magyarázata annak, hogy Héli a bírói székből figyelte Annát és már a rendelkezésére álló templomi rendőrséget akarta megbízni, hogy a szerencsétlen asszonyt a szent helyről kiutasítsa. Közben elhagyta székét és keményen megfeddette az asszonyt, kinek részegségét is szemére vetette. (Sám. 1, 12—14.) Anna, aki nagy tisztelettel viseltetett a főpap iránt, szerényen, de határozott hangon visszautasította a méltatlan gyanúsítást és Hélit keresetlen szavakkal felvilágosította a helyzetről. Magatartása oly nemes és beszéde oly meg-

győző volt, hogy a főpap áldásával bocsátotta el és kérése meghallgattatását kívánta neki, amit Anna a beteljesülés biztos jelének vett. Ragyogó arccal (I Sám. 1, 18.) ment vissza a többihez, evett, tehát résztvett az áldozati lakomán és boldogan tért vissza Rámába, mert tudta, hogy az Úr meghallgatta imáját és elfogadta áldozatát. Ebből a magatartásból oly mélységes hit és Istenbe vetett bizalom sugárzik felénk, hogy rámai Anna az újszövetségi ember, a keresztény lélek csodálatát is megérdemli és egyben mint a bizalomteljes, hősies hit egyik eszményképe lebeghet bármely korszak szemei előtt.

Anna legmarkánsabb jellemvonása akkor érvényesült a legjobban, midőn Sámuel, az ígélet gyermeke és az „anyai szív imája egekbetörő erejének örök bizonyítéka” (Faulhaber), megszületett. A boldog anya nem feledkezett meg fogadalmáról és gyermekének nem kívánt egyebet, csakhogy átvehesse a megígért istenszolgálatot. Sámuel addig tartotta magánál, míg anyai gondozásra szorult. Ez idő alatt nem is vett részt a silói zarándoklatokon, mert az Úr színe előtt nem akart üres kézzel megjelenni. Alighogy a gyermek elérte azt kort, amelyben az anyai gondozást már nélkülözni tudta, tehát körülbelül akkor, amikor a mai gyermekek iskolába kerülnek, fogadalma teljesítésére gondolt és a kis Sámuel Silóba, az Úr szentélyébe vitte. Ne gondoljuk, hogy anyai szíve nem érezte az elválás fájdalmát és könnyen szakadt el az Úrnak felajánlott gyermektől. Az Isten iránt való szeretet azonban oly nagy volt benne, hogy lelke minden természetes fájdalom ellenére is ujjongott, midőn arra gondolt, hogy az Úrnak ily nagy áldozatot hozhatott. Betetőzte ezt az a tudat, hogy Sámuel nagy kitüntetésben részesült, mert Isten elfogadta szolgálatát. Ezen érzelem annyira elárasztotta lelkét, hogy a hétórás utat Silóba oly hangulatban tette meg, amely méltó előképe a Szentszűz ama lelkiállapotának, melyből a „Magnificat” ujjongó örömeke fakadt. Szinte érezzük e fennkölt öröm nemes lüktetését, midőn Anna a főpaphoz intézett szavait (u. o. 1, 26—28.) halljuk

és azt a kedves jelenetet szemléljük, midőn Anna a főpapra bízta gyermekét, aki a kis Sámuelét kézenfogva vezeti be a szentély hangulatos magányába.

A mondottakból tehát tényleg Anna legmarkánsabb jellemvonása tűnik ki és ez a feltétlen áldozatkészség, amely annyira nagy és őszinte, hogy lelke ujjongásában tudja az Úrnak tett fogadalmát beváltani és fiát Istennek feláldozni.

Rámai Anna tényleg megérdemli, hogy egyéniségevel, amelyben oly sok máriás vonást találhatunk, megismerkedjünk. S miután ezt megtettük, nem csodálkozunk azon, amit Anna énekében mond és ami által hálahimnusz a örökszép „Magnificat” ószövetségi előképévé vált.

2. Rámai Anna hálaéneke

„A bibliai történet nagy órái, a kiválasztott nép életének nagy fordulópontjai és a vezető egyéniségek csúcsteljesítményei az irodalomban rendszerint eltörölhetetlen nyomot hagytak” (Faulhaber), amennyiben a szereplők belső sugallatnak engedve, himnuszba, hálaénekbe tömörítették össze és így fejezték ki érzelmeiket.

Rámai Anna, a bírák korának legértékesebb női egyénisége sem tesz kivételt s háladalt (u. o. 2, 1—10.) zeng az Úrnak, aki oly atyai jósággal hallgatta meg kérését és oly nagylelkűen fogadta áldozatát.

Sámuel anyja énekében így szólt az Úrhoz:

„Ujjongóvá vált az én szívem az Úrban,
Istenem révén felemelkedett a szarvam.¹
Tágra nyílt a szám ellenségeimmel szemben,
Mert örvendezem segítségeden.

Nincs olyan szent, mint az Úr,
Bizony nincsen más terajta kívül,
Nincs oly erős, mint a mi Istenünk.

Ne beszéljetelek annyit, kérkedve, kevélyen,
Távozzék a régi beszéd szátoktól,

¹ „Szarv” alatt itt erősséget kell érteni. A szokatlan kifejezés a mai nyelvhasználat szerint azt akarja mondani, hogy „felemelt homlokkal jár”, mert az Úr megszüntette terméketlenségét.

Mert mindentudó Isten az Úr
S eléje kerülnek szándékaitok.

Vereséget szenved az erősek íja,
De erővel övezik fel magukat a gyengék,
Elszegődnek a kenyérért, akik azelőtt bővelkedtek,
De jóllaknak, akik éheztek,
S míg sokat szül, ki meddő volt,
Kinek sok fia volt, meddőségbe esik.

Az Úr tesz halottá és élővé,
Visz le az alvilágba s hoz vissza onnét,
Az Úr tesz szegénnyé és gazdaggá,
Megalázottá és felmagasztalttá.

Porból felemel szűkölködőt,
Sárból kihoz szegényt,
Hogy fejedelmek mellé üljön
S elfoglalja a dicsőség székét.
Mert az Úréi a föld sarkai
S ő helyezte rájuk a föld kerekességét.

Szenteinek lábát megóvjá
S sötétségben némulnak el az istentelenek,
Mert nem a maga ereje teszi erőssé az embert.

Félni fognak az Úrtól ellenségei,
Mennydörögni fog felettük az egekben,
Meg fogja ítélni az Úr a föld határait,
S hatalmat ad királyának
S felemeli felkentjének szarvát."

Anna éneke méltán áll a „Magnificat” mellett,
mint az őszinte hálaadás és az abból fakadó Isten-
dicséret klasszikus példája.

Ezenkívül méltó kifejezése Anna nemes lelkületének is, aki oly gyengéd anyai szeretettel gondoskodott fiáról, Sámuelről, ruhát készített neki s azt hozta ajándékba, valahányszor férjével, Elkanával az előírt időben Silóba zarándokolt és az Úr szentélyébe jött. (U. o. 2, 19.) Ezen ének tényleg méltó az anyához, akire a kis Sámuel oly gyengéd szeretettel gondolt, valahányszor az írástekerceset forgatta és a kinyilatkoztatás őstörvényeit tanulta, vagy esténként a templomkaput bezárta, a lámpákba utánatöltötte az olajat és az Úrnak felajánlott gyermekek egyéb teendőit végezte.

(U. o. 2, 15.) Mennyi kegyelem áradt e kiválasztott gyermek által a rámai családba (u. o. 2, 20—21.) és így megértjük, hogy az Úr a hősies anyát még öt gyermekkel áldotta meg.

A Szentszűz fogékony lelkére nagy benyomást gyakorolhatott a kis Sámuelről oly gyengéden gondoskodó Anna egyénisége s valószínű, hogy énekével is ismételten foglalkozott. Ennek nyomait találjuk meg a „Magnificat”-ban, amelyben több gondolat azonos az Anna himnuszában található benső tartalommal.¹

A „Magnificat” egyik alapgondolata, mint tudjuk, az Isten-dicséret. Feltűnő, hogy ennek kifejezésében a két szöveg, a „Magnificat” és előképe, rámai Anna éneke mennyire megegyezik.

A „Magnificat”-ban erre vonatkozólag a következőket olvassuk:

„Nagynak dicséri lelkem az Urat.”
„És szent az ő neve.”

Rámai Anna pedig így énekel:

„Nincs olyan szent, mint az Úr,
Bizony nincsen más terajta kívül,
Nincs oly erős, mint a mi Istenünk.”

A „Magnificat” egy másik alapgondolata az öröm.

A Szentszűz örömét így fejezi ki:

„És ujjong az én lelkem megváltó Istenemben.”

Ami megfelel rámai Anna lelkületének:

„Ujjongóvá vált az én szívem az Úrban . . .”
„ . . . Örvendezem segítségeden.”

A Szentszűz továbbá az Isten hatalma dicsőségét zengi:

„Karja hatalmas dolgokat cselekszik,
Szétszórja mind, kik szívük dagályában
Fönnen hordozzák fejüket.”

¹ Az ószövetségi „Magnificat” gondolatmenetét itt nem magyarázhatom tüzetesen és kénytelen vagyok, kézenfekvő okokból, csakis a „Magnificat”-tal rokonos vonások felmutatására szorítkozni.

Az ószövetségi előkép ugyanezt hangoztatja:

„Az Úr tesz halottá és élővé,
Visz le az alvilágba s hoz vissza onnét.”
„Mert az Úréi a föld sarkai
S ő helyezte rájuk a föld kerekességét.”

Feltűnő a hasonlatosság, ami az alázatosak felmagasztaltatását illeti:

A „Magnificat” így fejezi ki magát:

„A gőgösek leveti székeikből
S fölmagasztalja az alázatot
Az éhezőket jóllakatja jóval,
S a gazdagot üres kézzel bocsátja el.”

Rámai Anna pedig:

„Vereséget szenved az erősek íja,
De erővel övezik fel magukat a gyengék,
Elszegődnek a kenyérért, kik azelőtt bővelkedtek,
De jóllaknak, akik éheztek.”

Az azonosság személyes vonatkozásban is feltűnő.

A Szentszűz önmagáról a következőket mondja:

„... szemrevette szolgálójának alacsony sorát.”
„Mert nagy dolgokat tőn a Hatalmas velem.”

Hasonlóan nyilatkozik rámai Anna is:

„Istenem révén felemelkedett a szarvam.
Tágra nyílt a szám ellenségeimmel szemben.”

A fentiekben csakis a főbb motívumokra és iránytadó alapgondolatokra szorítkoztam. De e pár idézet már elegendő ahhoz, hogy a két ének között való hasonlatosságra és kézenfekvő gondolatközösségre rámutasson és meggyőzzön arról, hogy rámai Anna remekszép hálaénekét méltán nevezhetjük a „*Megváltás bölcsődala*” ószövetségi előképének.

Befejezésül még csak a két ének kifejezőereje csiszoltsága között fennálló nagy különbségre legyen szabad utalni. Az ószövetségi előkép gazdag ugyan gondolatokban és érzelmekben, de kifejező ereje korántsem éri el a „Magnificat” csiszoltságát és tömörségét. Anna éneke inkább a Zsoltárkönyv költészetének hangu-

latára emlékeztet és teljesen magán hordja az ószövetség tipikus jellemvonásait. Minden verséből, minden hasonlatából és minden kifejezéséből az ószövetség nehéz levegője árad felénk. Ezt a jelenséget a minden kétségen felül álló költői értékekben való gazdagság és bővelkedés sem tudja elhalványítani.

A „Magnificat” már az újszövetség ideológiáját hozza magával. Verseiből, hasonlataiból és érzelmeiből az a könnyed, üdítő szellő csap felénk, amely a megváltást, az Istenben való szabadság testamentumát jellemzi. Ennek megfelelően a megváltás bölcsődalát *a szabadság diadalittas himnuszának* is lehet nevezni, melynek minden kifejezése és szava mögött a Végtelen és a Beteljesülés áll, mint kézzelfogható valóság és mint az új idő új embertípusának adott legfőbb érték.

Rámai Anna éneke tényleg csak előkép; egyik foka annak a merész ívelésű lépcsőnek, amely az ószövetség sötét mélyéből a magasba, a Világosság felé vezet.

A legfelső fokon, és ez már küszöb, melyen keresztül az új időbe lépünk, a Szentszűz áll és örömtől túlárado szívvel éneklí a Megváltás bölcsődalát . . .

A „Magnificat” és az ószövetségi biblikus szövegek

Szent Ambrus, Milánó püspöke a Szentszűz serdülő korára vonatkozólag megemlíti, hogy Mária „lelke még a pihenés óráiban is tevékeny volt; míg a test pihent, addig a lélek azzal foglalkozott, amit előzőleg a Szentírásban olvasott”.¹ Ennek következtében a bibliában nagy jártasságra tett szert. Ha a „Magnificat”-tal behatóbban foglalkozunk, e kimerítő biblikus ismeret nyomait minden nehézség nélkül megtaláljuk. Azoknak, akik a „*Megváltás bölcsődala*” értelmébe mélyen bele akarnak hatolni és azt minden oldalról meg akarják világítani, az alábbiakban egypár támaszpontot nyújtok, ami lényegesen megkönnyíti munkájukat.

•

¹ Ambrosius, De Virginitibus, lib. II., cap. 2.

A következőkben azon ószövetségi szövegeket idézem, melyek szakemberek nézete szerint a „Magnificat” egyes versszakaira befolyással voltak:

Az első és második versszaknak:

„Nagynak dicséri lelkem az Urat,
És ujjong az én lelkem megváltó Istenemben.”

a Királyok első könyvéből a következő szakasz felel meg (I Kir. 2, 1.):

„Ujjongóvá vált az én szívem az Úrban,
Istenem révén felemelkedett a szarvam.
Tágra nyílt a szám ellenségeimmel szemben,
Mert örvendezem segítségeden.”¹

A harmadik versszakban:

„Mivelhogy szemrevette szolgálójának alacsony sorát,
Imbol mostantól engemet boldognak hirdet minden
nemzedék.”

egyesekek Anna megaláztatására való visszaemlékezést is látnak, amennyiben a Szentszűz erre a szomorú állapotra gondolt, midőn a szolgálóleány alacsony sorát említette. A szöveg így hangzik: „... így tett² és ingerelte őt esztendőről-esztendőre, valahányszor eljött az idő és felmentek az Úr templomába — úgy, hogy az³ sírt és nem nyúlt az ételhez.” (I Kir. 1, 7.) És főleg a következő rész: „Fogadalmat is tőn, mondván: Seregeknek Ura, ha megtekinted és meglátod szolgálód nyomorúságát s megemlékezel rólam s nem feledkezel el szolgálódról s fiúmagzatot adsz szolgálódnak: akkor az Úrnak adom őt élte valamennyi napjára . . .” (I Kir. 1, 11.)

A negyedik versszaknak:

„Mert nagy dolgokat tőn a Hatalmas velem
És szent az Ő neve.”

a következő két ószövetségi szöveg felel meg. Az első:

¹ Rámai Anna éneke bevezető verse, mellyel a Függelék előző részében foglalkoztunk. Csak a teljesség érdekében idézem.

² Fenenna, Elkana második felesége.

³ Rámai Anna.

„Ő a te dicsőségéd, ő mívelte veled azokat a nagy és félelmetes dolgokat, melyeket tulajdon szemed látott.”¹ (Deuter. 10, 21.) És a másik szöveg: „A szegényeknek bőven osztogat, igazsága örökre megmarad, szarva dicsőségesen felemelkedik.” (111. zsoltár 9.)

Az *ötödik versszakban* szintén a Zsoltárkönyv motívumai elevenednek meg. A „Magnificat” szövege:

„S irgalmassága firól-fira száll
Öt félő minden nemzedékeken.”

A Zsoltáros szavai: „Ahol fészket raknak a madarak s fölöttük a gém tanyázik.”² (103. zsoltár 17.)

A hatodik versszakról:

„Karja hatalmas dolgokat cselekszik
S szétszórja mind, kik szívük dagályában
Fennén hordozzák fejüket.”

ugyanezt állíthatjuk. A megfelelő zsoltárszöveg így hangzik: „Hisz szemed előtt ezer esztendő olyan, mint az eltűnt tegnapi nap, avagy egy éjtszakai ór szolgálat.” (89. zsoltár 4.)

A hetedik versszakból:

„A gőgösekét leveti székükből
S fölmagasztalja az alázatost.”

a szenvedő Jób intelme hangzik felénk: „Papokat elhurcol dicstelenül és kiforgatja a hatalmasokat” (Jób 12, 19.) és: „hogyan az alázatosakat felemelje s a szomorúakat jólétbe helyezze”. (Jób 5, 11.)

A nyolcadik versszaknak:

„Az éhezöket jóllakítja jóval
S a gazdagot üres kézzel bocsátja el.”

főleg három szöveg felel meg. Az elsőt: „Az Úr tesz szegénnyé s gazdaggá, megalázottá s felmagasztalttá” (I Kir. 2, 7.), rámai Anna énekéből már ismerjük. A második: „Enyém Hálaád és enyém Mánásszes és

¹ Mózes második, a néphez intézett beszédéből.

² Itt nyilvánvalóan Libanon terebélyes cédrusairól van szó, melyekben a Zsoltáros Isten irgalmassága jelképét látja.

Efraím az én fejemnek vértje, Júda az én királyom" a 107. zsoltár 9. verse és az Úr jogára céloz, aki tettség szerint adhat és elvehet. A harmadikat (Jób 12, 19.) a hetedik versszaknál már idéztem.

A kilencedik versszak:

„Kezébe veszi dolgát fiának, Izraelnek,
Irgalmasságát nem felejtí el.”

két ószövetségi szöveggel van kapcsolatban. Az egyik: „Te azonban, Izrael, én szolgám, Jákob, kit kiválasztottam, ivadéka barátomnak, Ábrahámnak”, Izaiás könyvében (41, 8.) található s ugyanazon gondolatot fejezi ki. A másik: „Magasztalják nagy nevedet, mert félelmetes az és szentséges” (98. zsoltár 3.), ugyanezen igazságra céloz és a belőle fakadó Isten-dicséretre utal.

A tizedik versszak:

„Miképen hajdan atyáinkhoz szóltott
Ábrahámmal s magvához mindörökkön.”

Szintén két ószövetségi szövegre emlékeztet. Az egyik: „hűséget tanúsítasz majd Jákob iránt, amint megesküdtél atyáinknak a hajdankor napjaiban” Micheás jóvendölése (7, 20.) és azonos a „Magnificat” befejező szavaival. A másik: „Ó, segítséget királyának bőséggel Adó, felkentjével, Dáviddal és ivadékával mindörökké irgalmasságot Gyakorló”, Dávid király hálaénekének (II Kir. 22, 51.) egyik igen szép része.

A „Magnificat”-ban, mint a fennebb közölt idézetek bizonyítják, az ószövetségi Szentírás bőséges ismeretének nyomai könnyen megtalálhatók. Ami egyébtől eltekintve azt is bizonyítja, hogy egy és ugyanazon isteni Lélek szólal meg a kinyilatkoztatás legkülönbözőbb részeiben.

•

Végül kötelességemnek tartom megemlíteni, hogy a fentiekben részletesen kidolgozott felállítást, mely a „Magnificat” és az ószövetségi könyvek közötti összefüggést mutatja fel, Harnacktól vettem át. Harnack,

akit felesleges ismertetni, sok téves és a kinyilatkoztatásnak ellentmondó tant hirdetett. A fenti esetben azonban elfogadhatjuk irányításait, melyben senki sem talált tévtant és amely kézenfekvő valószínűségre támaszkodik.¹

¹ Lásd: Campana, Maria nel Dogma, Torino, Marietti, 1936. pagina 1015.

Tartalomjegyzék

Előszó	3
Két évezreddel ezelőtt	5
Előzmények	7
Az Őshajnal ölében	7
A szentély magányában	11
A nagy esemény	15
Judea hegyeiben	17
A „Magnificat”	23
A Szentszűz istenfogalma	25
1. Nagy az Isten!	27
2. Az Úr dicséretreméltó mindenek felett!	40
3. Lelkével látja az Urat	52
Az új idő küszöbén	63
1. A keret	64
2. Az ember	74
3. Az élet	85
Önismeret	95
1. A kicsiség méretei	96
2. A szemrevétel	102
3. A szolgálóleány	115
Századokat összefogó pillantás	120
1. A boldogság motívuma	122
2. A dicsőítés motívuma	130
3. Az összesség motívuma	139
Szent Hatalmasság	148
1. A teljesítmények nagysága	149
2. A cselekvő Isten hatalma	153
3. A cselekvő Isten szentsége	156
Az irgalom előfeltétele	162
1. Az isteni irgalom	163

2. Nemzedékről-nemzedékre	166
3. Az istenfélelem	170
A hatalom két véglete	175
1. Az isteni hatalom megnyilvánulása	176
2. Az emberi hatalom kinövésai	181
3. Az emberi hatalom sorsa	184
A felmagasztaltatás	186
1. Az uralkodó hatalom	187
2. Jelentőségteljes jelentéktelenség	193
A kiegyenlítő igazság	202
1. Az „éhezők” lelkisége	203
2. A „bővelkedők” lelkisége	207
3. Érdekes szerepcsere	212
A hűséges Isten	217
1. Az isteni hűség az ószövetségben	218
2. Az isteni hűség az újszövetségben	223
3. Az isteni hűség az egyéni életben	229
Befejezés	233
Függelék	234
A „Magnificat” előképe az ószövetségben	234
1. Rámai Anna	235
2. Rámai Anna hálaéneke	241
A „Magnificat” és az ószövetségi biblikus szövegek	245

Könyvünk fedőlapja *Murillo: „A Szentszűz élete utolsó éveiben”*
című festmény után készült.

